

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อย 2

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง Development of Experiential Tourism in the Mekong Region

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ และคณะ

มกราคม 2560

เลขที่สัญญา RDG5850041

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

โครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
Development of Experiential Tourism
in the Mekong Region

คณะผู้วิจัย

1. ผศ.ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ	มหาวิทยาลัยพะเยา
2. นายพิศาล แก้วอยู่	ผู้ช่วยนักวิจัย
3. นายปานณนาถ บัวเงิน	ผู้ช่วยนักวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพล้านนาตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลางการ
ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง Development of Experiential Tourism in the Mekong Region

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร. ประกอบศิริ ภักดีพินิจ

นายพิศาล แก้วอยู่

นางสาวปานณนาถ บัวเงิน

หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยนักวิจัย

ผู้ช่วยนักวิจัย

1. ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศ และยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่ทำให้เกิดการลงทุนและการกระจายรายได้แก่ท้องถิ่น อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น.5) โดยในปี พ.ศ. 2556 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 26,735,583 คน มีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวร้อยละ 19.60 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555: น. 1)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสิบของประเทศสมาชิกของอาเซียน อันประกอบไปด้วยประเทศบรูไน ดารุซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และไทย ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศไทยที่อยู่ศูนย์กลางกลุ่มประเทศอาเซียน (ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ, 2556: น. 7) ทำให้ประเทศไทยเป็นเหมือนไข่มุกที่อยู่มตรงกลางของประเทศอื่น จึงเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมต่อของหลายเส้นทางท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศไทย คือ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งการรวมตัวครั้งสำคัญนี้นับเป็นจุดที่สำคัญและเร่งด่วนที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของฐานทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาของประเทศในการเข้าสู่สังคมของโลกและภูมิภาคของประเทศที่ไร้พรมแดนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในปี 2558

กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก อันประกอบไปด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ได้ถูกจัดให้เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีพื้นที่เชื่อมโยงทั้งทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและเชื่อมโยงกับความร่วมมือกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region: GMS) อันเป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ ประกอบด้วยไทย สปป.ลาว พม่า กัมพูชา เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน โดยมีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าและลาว โดยมี

แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งพรมแดนในบางช่วง ปัจจุบันบริเวณชายแดนของภาคเหนือตอนบนในกลุ่มล้านนาตะวันออก มีจุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า อยู่ 2 แห่ง คือ สะพานข้ามน้ำสาย สะพานข้ามน้ำสายแห่งที่ 2 ในอำเภอสาย และมีจุดผ่อนปรนอีก 5 แห่งในจังหวัดเชียงราย มีจุดผ่านแดนถาวรและด่านสากลบริเวณชายแดนไทย – ลาว 3 แห่ง คือ ด่านเชียงของ ด่านเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด่านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน และมีจุดผ่อนปรนอีก 9 แห่งในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พะเยาและน่าน (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2557) มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางข้ามแดนชายแดนเชียงแสน เชียงของ จังหวัดเชียงราย และห้วยโก๋น จังหวัดน่าน จำนวน 118,038 คน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวในกลุ่มเอเชีย (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2557)

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น. 8) ได้คาดการณ์ว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง อีกทั้งแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554 – 2558 (ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015: ATSP) (สำนักเลขาธิการอาเซียน, 2554: น. 12,31,41) คาดการณ์ว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคตเป็นกลุ่มที่กำลังมองหาประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experiential Tourism) จึงทำให้แผนนี้ (ATSP) มีทิศทางการพัฒนาที่เน้นการพัฒนาสินค้าบริการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของภูมิภาคและวางยุทธศาสตร์ด้านการลงทุนและการตลาดที่สร้างสรรค์ จัดทำแพ็คเกจสินค้าและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบเขต เส้นทาง และกลุ่มพื้นที่ในภูมิภาค โดยการท่องเที่ยวสาขาหลักที่กำหนดไว้ในแผนคือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงมรดกและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวโดยการลงเรือทางทะเลและแม่น้ำ ซึ่งควรมีการประเมินโอกาสและการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาสินค้าและประสบการณ์ท่องเที่ยวของอาเซียน อีกทั้งสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ซึ่งดำเนินการกำหนดยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก ได้มียุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสุขภาพ เชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัด ระหว่างกลุ่มจังหวัด และประเทศในกลุ่ม GMS และ BIMSTEC เช่น เส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง เส้นทางท่องเที่ยวตามเส้น R3A เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาตะวันออก เป็นต้น (ธรรมพร ตันตราและคณะ, 2555: น. 1-5)

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพื้นที่ล้านนาตะวันออกที่มีพื้นที่ติดชายแดนสองประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำรงและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเอาไว้ให้สามารถบ่งบอก อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ให้ได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถเชื่อมโยงบริบทกับประเทศเพื่อนบ้านให้ได้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี คือการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านวัฒนธรรม ซึ่งอมรา พงศาพิชญ์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจจะเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็น

การกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน วัฒนธรรมไว้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือ ที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เป็นต้นว่า อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ประติมากรรมต่างๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน ซึ่งพื้นที่กลุ่มล้านนาตะวันออกมีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มล้านนาตะวันออกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าหัตถกรรมของชุมชน อาทิ วัฒนธรรมด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม งานหัตถกรรมเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของวัด เรือนพื้นถิ่น ที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของกลุ่มคนไตในพื้นที่ เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า และพื้นที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮอน แขวงไชยะบุรี ประเทศลาว (ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ, 2557:) ที่เหมาะกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของกลุ่มล้านนาตะวันออกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากศักยภาพทางภูมิศาสตร์และความพร้อมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ล้านนาตะวันออก อีกทั้งพื้นที่นี้ยังอยู่ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน และกลุ่มการท่องเที่ยวชายแดน (cross border tourism) ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น. 30 - 31) จึงสามารถพัฒนากลุ่มพื้นที่นี้ให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเส้นทางสายวัฒนธรรมสองฝั่งโขงในพื้นที่เชื่อมโยงกับด้านชายแดน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประเทศต้องเตรียมความพร้อมของฐานความเข้มแข็งทางทรัพยากรการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับประเทศพม่าและลาว ให้มีเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องรู้ถึงลักษณะของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และนำไปสู่การเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเส้นทางสายวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่เหมาะสม โดยการดำเนินการทั้งหมดนี้มุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
- 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก
- 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

3. ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนในพื้นที่สามประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานของประเทศ ไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งชุมชนวัฒนธรรม โดยแต่ละพื้นที่อยู่ในเขต จังหวัดที่มีด่านชายแดนเป็นตัวกำหนดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (เชียงราย พะเยา และน่าน)

1.1) พื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย

ประกอบด้วยจังหวัดพะเยา เชียงราย และน่าน โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พื้นที่เชื่อมต่อด้านชายแดนเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ด้านชายแดน บ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และด่านห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน บริเวณแขวงบ่อแก้วและไซยะบุรี และพื้นที่ข้างเคียง

1.3) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

พื้นที่เชื่อมต่อด้านชายแดนแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ไปยังเมืองเชียงตุง รัฐฉาน

2) ขอบเขตด้านประชากร

ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามชายแดน (cross border tourist)

3) ขอบเขตด้านเวลา: 1 ปี

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

2) คนในชุมชนที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เสนอความคิดเห็น กำหนดแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านทางกระบวนการทำวิจัย นอกจากนั้น ผลการวิจัยจะมีส่วนให้ชุมชนในพื้นที่ได้เสนออัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการท่องเที่ยว และนำไปสู่การอนุรักษ์ ปกป้อง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากข้อมูลที่จะได้จากแนวทางการพัฒนา

3) นักท่องเที่ยวได้รับความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ จากการที่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว

4) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นักวิจัยในสถาบันต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อนำไปต่อยอดการวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นกรณีศึกษาในการจัดการเรียนการสอน

5) นิสิต นักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อในการพัฒนาการศึกษา

6) นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย และเป็นฐานข้อมูลเพื่ออ้างอิงในกระบวนการพัฒนางานวิจัยอื่นๆ ต่อไป

5. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีประชากรคือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออกและมีการเดินทางออกไปท่องเที่ยวข้ามแดน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ที่เดินทางออกด่านชายในจังหวัดเชียงราย และน่าน ในปี 2556 จำนวน 346,827 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 104,350 คน คิดเป็นร้อยละ 30.09 และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 242,477 คน คิดเป็นร้อยละ 69.91 (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2558) โดยผู้วิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane (อัศวิน แสงพิกุล, 2556, หน้า156) โดยกำหนดค่าความคาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ผู้วิจัยได้แบ่งสัดส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตามขนาดของประชากร โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมีขนาดของจำนวนกลุ่มอย่าง 121 คน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีขนาดของจำนวนกลุ่มอย่าง 279 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดนเท่านั้น โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลที่บริเวณที่ทำการด่านตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่จังหวัดล้านนาตะวันออก (on - site survey) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

นอกจากนี้ ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ได้มีให้ข้อมูลหลักในการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนันทนาการท่องเที่ยว และกลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเพิ่มจำนวนแบบลูกโซ่ (snowball technique) โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักมากลุ่มหนึ่ง (key informants) เป็นกลุ่มแรก แล้วให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านี้ได้แนะนำบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ต่อไป และยุติการเก็บข้อมูลเมื่อประเด็นที่ได้ครบถ้วน หรือข้อมูลซ้ำกันหรือบุคคลที่ถูกแนะนำซ้ำกัน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 4 ส่วน คือ ด้านข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมในการท่องเที่ยว ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำโขง

2) การสำรวจ (survey) เป็นการสำรวจลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน อันประกอบด้วย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ เพื่อให้ทราบบริบทของชุมชน และมีประเด็นหลักในการสำรวจ คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก (amenity) การเข้าถึง (accessibility) การบริหารจัดการ (administration) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่ม และบรรยายเชิงพรรณนา

3) แบบสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามเปิด ชักถาม ประเด็นตามหัวข้อหลัก (key topic) เพื่อให้ผู้ตอบให้รายละเอียดข้อมูลตรงกับประเด็นในการศึกษา มากที่สุด โดยมีหัวข้อหลัก คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity) การเข้าถึง (accessibility) การบริหารจัดการ (administration) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มประเด็นที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน แล้วนำมา วิเคราะห์และสังเคราะห์หาความเชื่อมโยง และการบรรยายเชิงพรรณนา

4) การประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็น และ ตรวจสอบประเด็นศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่ม ประเด็นที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์หาความเชื่อมโยง และการ บรรยายเชิงพรรณนา

5) การบรรยายพิเศษ เป็นการถ่ายทอดให้ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ความหมายของการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการการท่องเที่ยว การตลาด และการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ให้กับชุมชนที่มีศักยภาพในการ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจและวิสัยทัศน์ในการพัฒนา (ดำเนินการในพื้นที่ลำนานาตะวันออก)

6) การประชุมเพื่อการสร้างอนาคตร่วมกัน (future search conference: FSC) เป็น เครื่องมือในการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับ พื้นที่ลำนานาตะวันออกของชุมชนตนเอง โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ เข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในปัจจุบันและสร้าง จินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาาร่วมกัน โดยแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานาตะวันออก (ดำเนินการในพื้นที่ลำนานาตะวันออก) ประกอบไปด้วย แนวทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่ง อำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสื่อความหมาย ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นต้น

7) การประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการประเมินความพึงพอใจในแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก จำนวน 1 ครั้ง โดยการทดลองจัดรายการ ท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ประกอบด้วย ตัวแทนบริษัทจัดนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการ ด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักเรียน/นักศึกษา และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน โดยให้ชุมชนได้เป็นผู้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เช่น เป็นนักสื่อความหมาย การ ต้อนรับ กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนนักวิจัยเป็นผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงในการดูแลกิจกรรม ในภาพรวม ทั้งนี้จะดำเนินการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ ลำนานาตะวันออก โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ ด้านดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก

ในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
ประสบการณ์

7. ผลการศึกษา

1) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนา ตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชอเมียง ได้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 121 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 279 คน และมีประเด็นที่ศึกษา คือ ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านรูปแบบและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านบริบท (contextual) ด้านปฏิสัมพันธ์ (interactional) ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome) ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 56.50 และเพศหญิงร้อยละ 43.50 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานะโสด คิดเป็นร้อยละ 61.00 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 47.25 พบว่ามีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 24.00 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มียอดเงินเดือน 20,001-25,000 บาท และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีเงินเดือน 1,500-3,000 US หรือประมาณ 53,470-106,900 บาทไทย ตลอดจนพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือมากที่สุด ร้อยละ 80.16 สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาจากทวีปยุโรปมากที่สุด ร้อยละ 36.55 รองลงมา คือ ทวีปเอเชีย ร้อยละ 33.33

สำหรับรูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชอเมียง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนสนิท และคู่รักสามีภรรยา มีจำนวนผู้ร่วมเดินทางมากที่สุด 2 – 3 คน โดยไม่ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว และนิยมค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือสื่อออนไลน์เพื่อศึกษาข้อมูลการเดินทาง และค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ทั้งนี้ ด้านสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก ขยะมูลฝอยเป็นต้น นอกจากนี้ จากการศึกษาด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ภาพรวมพบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($x\bar{=}$ 2.80) โดยพบความต้องการทางด้านอารมณ์มากที่สุด ($x\bar{=}$ 2.86) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบริบท (contextual) ($x\bar{=}$ 2.84) อยู่ในระดับมาก ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.82) ด้านปฏิสัมพันธ์ (interactional) ($x\bar{=}$ 2.80) และด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ($x\bar{=}$ 2.71) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากการศึกษาศักยภาพทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ได้มีพื้นที่ศึกษา คือ เมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ในประเทศลาว ได้แก่ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา สำหรับประเทศไทยในพื้นที่ล้านนา ตะวันออก ได้แก่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ อำเภอปัว

จังหวัดน่าน ทั้งนี้ ได้มีประเด็นในการประเมินศักยภาพกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านประสบการณ์ ได้พิจารณาตามแหล่งทรัพยากรที่แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธรรมชาติ ผจญภัย และวัฒนธรรม ในเชิงคุณภาพว่า สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีคุณภาพได้มากน้อยเพียงใด สามารถให้ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวในระดับใด เช่น ระดับความรู้ ระดับความเข้าใจ ระดับทักษะการปฏิบัติ เป็นต้น

ด้านความเป็นชุมชนลุ่มน้ำโขง ได้พิจารณาจากอัตลักษณ์ของกิจกรรมว่ามีความเชื่อมโยงกัน และแสดงออกถึงความเป็นชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกัน เช่น สถาปัตยกรรมทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตสถาปัตยกรรม หัตถกรรม งานทัศนศิลป์ ชาติพันธุ์ ประเพณีและพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและจารีต ภาษาและวรรณกรรม อาหารและขนม ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ได้มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ คือ ได้ 3 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับมาก (ช่วงคะแนนระหว่าง 21 – 17 คะแนน) ได้ 2 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ช่วงคะแนนระหว่าง 16-12 คะแนน) และได้ 1 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับน้อย (ช่วงคะแนนระหว่าง 11-0 คะแนน) และจากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้ง 7 พื้นที่ สามารถสรุปผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ ดังนี้

ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์ พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองเชียงตุง กาดหลวง งานบุญประเพณี ศึกษาพระปริยัติและปฏิบัติธรรม สินค้าพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน หมู่บ้านวัฒนธรรมไต กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดหัวข่วง วัดยางกวง วิถีชีวิตชาวดอยบ้านแอ่น ดอยเหมย เดินป่าบ้านปิน เต้า และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองยอง รัฐฉาน เมียนมาร์ พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองยอง บ้านกอยอหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ งานบุญประเพณี อาหารพื้นบ้าน สินค้าพื้นบ้าน สถาปัตยกรรมไตลื้อบ้านยางมน ดอยปางหนาว และวัดถ้ำจอมเทือง สำหรับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี ลาว พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านดอนเฟื่อง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ลาว พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่เมืองสิง กาดเข้าเมืองสิง บ้านดอนไชยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ เมืองสิง เมืองสิงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและเรือนพญาเชกอง บ้านป่าตอยหมู่บ้านตัมเหล่าของไตเหนือ

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในประเทศไทย พบว่าเมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ บ้านปากอิงใต้หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง บ้านศรีดอนชัยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านปากอิง เลียบฝั่งโขงสุดเขตแดนประเทศไทย ทะเลสาบเชียงแสน และบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม วิถีอีสานในถิ่นเหนือ สำหรับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ กาดเข้าเมืองเชียงคำ บ้านธาตุสบแวนหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน สัมผัสวิถีชีวิตไตลื้อบ้านป่าแสงดา เดิน

ป่าศึกษาธรรมชาติภูแล้งคา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดสำคัญในเมืองเชียงคำ อนุสาวรีย์ผู้เสียสละและพิพิธภัณฑสถานพระนเรศวร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาสะแมโบราณ วัดสะเกิน และน้ำตกธารผา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน ตลอดจนศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองปัว จังหวัดน่าน พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ วรนครเมืองแห่งแรกของน่าน บ้านร่องแงหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บ้านเก็ด หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นเมืองปัว โรงเรียนขานาบ้านนาคำ วังศิลาแลงและฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดซอนและ “พิพิธภัณฑสถานไตลื้อ” อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ล่องแก่งน้ำว้า น้ำตกศิลาเพชร กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพน้อย ได้แก่ วัดต้นแหลง ร้อยพวงหมาก ผ่าเขียนเทียนบ้านค้ำฮ่อ และหมอมือง ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีศักยภาพน้อยแต่มีความน่าสนใจบางกิจกรรมสามารถนำมาพัฒนาต่อได้

3) แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ในพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออกนั้น ได้ให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ในชุมชน โดยการดึงเอาความโดดเด่นและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว มาต่อยอดเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเน้นให้มีผลกระทบกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม อาชีพและสภาพแวดล้อมของชุมชนน้อยที่สุด ทั้งนี้ ในการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ากับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการเตรียมความพร้อมในการให้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยือนในพื้นที่ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว จาก Global Sustainable Tourism Council (GSTC) อันประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ 3) การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรมและการลดผลกระทบเชิงลบ 4) การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบเชิงลบ (www.gstcouncil.org) อีกทั้งสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel: TEATA) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มอีกหนึ่งด้านคือ ด้านคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้ในทิศทางที่ยั่งยืน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบการดำเนินงานที่กล่าวมานี้ ในการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออกในครั้งนี้ ได้นำข้อมูลจากการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว กลุ่มผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินความพึงพอใจของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่ประกอบไปด้วย ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นิสิต/นักศึกษา และนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ เพื่อทดสอบการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน โดยสามารถ

สรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก ได้ดังต่อไปนี้

3.1) ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่าง ซึ่งตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นิสิต นักศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน ได้ประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประกอบไปด้วยจังหวัดน่าน พะเยา และเชียงราย โดยพบความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.71$) อยู่ในระดับมากซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{x} = 3.00$) พบอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.53$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.43$) พบว่าอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในกิจกรรมทำโคลม จังหวัดพะเยามากที่สุด ($\bar{x} = 3.41$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ โรงเรียนชาวนา จังหวัดน่าน ($\bar{x} = 2.99$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไถลื้อ จังหวัดพะเยา ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไถลื้อ จังหวัดน่าน ($\bar{x} = 2.48$) อยู่ในระดับมาก และประมง จังหวัดเชียงราย ($\bar{x} = 1.89$) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ กิจกรรมประมง ในจังหวัดเชียงราย สามารถพัฒนากิจกรรมให้สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ตามข้อเสนอแนะจากการประเมิน คือ การสร้างความปลอดภัยในระหว่างการเล่นเรือชมวิถีชีวิต การให้ข้อมูลที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำโขงที่มีสัมพันธ์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ตลอดจนสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวม เมื่อพิจารณาแบ่งเป็นรายกิจกรรม ทำให้เล็งเห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความสนใจทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก สามารถนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

3.2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากสำหรับการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่คือผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการท่องเที่ยว ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นประสบความสำเร็จ

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ชุมชนในพื้นที่ล้านนาตะวันออกคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความยินดีที่มีการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนบางแห่งมีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวบ้างแล้ว จึงเห็นทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ชุมชนบางแห่งยังไม่มีประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยวและไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน ดังนั้นความรู้ และความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติของคนในชุมชนจึงมีความ

แตกต่างกัน การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมที่ชุมชนมี โดยบางชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรม บางชุมชนให้ความสำคัญกับกับความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หรือบางชุมชนให้ความสำคัญกับการต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ฉะนั้นความคาดหวังจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่จึงแตกต่างกัน และนำไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชนที่ต่างกันด้วย สามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

(1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ

ชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออกส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยผิวเผินว่า การท่องเที่ยวคือการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพื่อซื้อของ และเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วเดินทางกลับ ดังนั้นประการสำคัญในอันดับแรกของการสร้างการมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวแก่ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเห็นภาพ และมองเห็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ หรือมีศักยภาพภายในชุมชนของตน และเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเริ่มมองเห็นถึงปัญหา จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเสนอแนะปัญหาดังกล่าว ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อนทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจของชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออกเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในภาพรวมสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1.1) ค้นหาสมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ หรือสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินงานและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

1.2) จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งภาระหน้าที่เหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญในตนเอง และหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานในแต่ละครั้ง

(1.3) ค้นหาความต้องการหรือเป้าหมายของการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนงานและการดำเนินงานร่วมกันของชุมชน

(1.4) การเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนและคณะกรรมการที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจทางการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ควรเพิ่มพูนความรู้ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเอาไว้ด้วย

(1.5) ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสาธิตกระบวนการหรือขั้นตอนทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้ อาทิ ปราชญ์ทางด้านหัตถกรรม สมุนไพร พิธีกรรมความเชื่อ เกษตร และประมง เป็นต้น

(1.6) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

(2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน หรือ กระบวนการขั้นตอนที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติจะสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และมีลำดับขั้นตอน เพื่อประสิทธิภาพของความคิดหวังในเป้าหมายที่จะประสบความสำเร็จร่วมกัน ทั้งนี้สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนได้ดังต่อไปนี้

(2.1) เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมเสนอกระบวนการ หรือลำดับขั้นตอนการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และข้อจำกัดหลายประการ

(2.2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละประเภท เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน

(2.3) ควรมีการวางแผนการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก และรับผิดชอบรอง เพื่อลดปัญหาการดำเนินงานในช่วงเวลาที่ผู้ที่รับผิดชอบหลักไม่สามารถเข้าร่วมดำเนินงานได้ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลาย และบางอาชีพมีข้อจำกัดในการควบคุมเวลา

(2.4) ควรมีการแบ่งระยะของแผนงานการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อให้คนในชุมชนสามารถทราบเป้าหมาย และเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

(2.5) ควรสร้างแผนงานการดำเนินงาน และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถยืดหยุ่นได้ และหรือแผนหลัก แผนรองที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรม

ในการทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนนั้นได้รับประสบการณ์และความทรงจำที่มีคุณค่ากลับไปนั้น มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั้นได้สัมผัสวิถีชีวิต ความดั้งเดิม (authenticity) และความเป็นของแท้ (original) จากชุมชน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน ฉะนั้น ความร่วมมือและความพร้อมของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการสร้างคุณภาพและความพึงพอใจทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

(3.1) ผลักดันให้กลุ่มปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการต้อนรับและร่วมทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมีการวางแผนและลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมให้น่าสนใจ และให้ความรู้สึกเป็นกันเองหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น โดยสอดแทรกข้อมูลความรู้เรื่องราว ไปพร้อมกับความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว

(3.2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นผู้นำเที่ยวภายในชุมชน โดยพัฒนาให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่นแหล่งโบราณสถาน สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ป่าชุมชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

(3.3) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำภูมิปัญญาหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มานำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปชมกระบวนการผลิต ซึ่งนำไปสู่การซื้อขายสินค้าชุมชนเป็นของฝากของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวต่อไป (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2558: หน้า 202)

(3.4) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ เพื่อสร้างรายได้และเกิดการเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตได้อย่างหลากหลาย และมีความลึกซึ้งมากขึ้นในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักผ่อน

(3.5) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น และบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น รถรับจ้าง เป็นต้น เพื่อกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

(4) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

ผลลัพธ์ของการใช้บริการทางการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยว คือ มูลค่าเศรษฐกิจที่เกิดจากการให้บริการ ซึ่งเกิดได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งชุมชนควรกำหนดมาตรการในการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการผลประโยชน์ทางที่ดี ได้ดังนี้

(4.1) ให้ชุมชนเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น การทำของที่ระลึกที่มาจากวัสดุในท้องถิ่น

(4.2) ให้ชุมชนร่วมกำหนดค่าบริการทางการท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์รวมกับค่าบริการทางการท่องเที่ยว หรือแยกกันระหว่างผลิตภัณฑ์กับค่าบริการทางการท่องเที่ยว

(4.3) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดมาตรการในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน เช่น เพื่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนนั้น จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน และใช้ทรัพยากรของคนในพื้นที่ ดังนั้นกำไรหรือรายได้จากการท่องเที่ยวบางส่วน ควรมีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

(4.4) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดมาตรการในการกระจายผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค

(4.5) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดค่าตอบแทนการดำเนินงานสำหรับผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ใดๆ อย่างเหมาะสม เช่น คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายในการประสานงานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่ต้องเสียสละเวลาและเกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ควรได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำมัน ค่าตอบแทน ทั้งนี้ในระยะยาวค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะเป็นค่าใช้จ่ายสะสมสำหรับผู้ที่ได้รับหน้าที่ หากไม่มีการวางแผนในส่วนนี้เอาไว้ จะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่นี้แบกรับค่าใช้จ่ายไว้และอาจนำไปสู่ความท้อแท้ในการดำเนินงานได้

(4.6) ผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์มีใช้เพียงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งหากเกิดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวหลักควรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือบอกต่อนักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระจายจำนวน

นักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง กระตุ้นให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีกับผลประโยชน์ที่ไม่กระจุกตัวเพียงในแหล่งท่องเที่ยวหลัก และเกิดภาพลักษณ์ดีร่วมกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยว

(5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นั้น การควบคุม ติดตาม และประเมินผลในการดำเนินงานนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประเมินผลจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น ซึ่งควรทำทั้งในด้านของผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นของคนในชุมชน นำไปสู่การสร้างกลยุทธ์หรือจุดแข็งทางการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน อย่างไรก็ตามการประเมินผลอาจจำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วยเช่นกัน เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(5.1) ควรมีการบันทึกสถิติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ อาทิ การเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว การเก็บข้อมูลรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว เป็นต้น และนำผลการศึกษาดังกล่าวมาสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ต่อไป

(5.2) มีควรการบันทึกภาพถ่าย หรือวิดีโอในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และสภาพบริบทของชุมชนโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีช่วงเวลาในการบันทึกภาพที่เหมาะสม อาทิ การบันทึกภาพช่วงก่อน และหลังการทำการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อนำภาพเหล่านั้นมาเปรียบเทียบถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

(5.3) ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือการสร้างมาตรการทางการท่องเที่ยวต่อไป

(5.4) มีการหมุนเวียนคนในชุมชนให้มีสิทธิเท่าเทียมกันในการตรวจสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเป็นธรรม และความโปร่งใสแก่ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว

(5.5) ควรมีการจัดประชุมร่วมกันสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน หรือสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลา และยังเป็น การกระตุ้นให้คนในชุมชนมีแรงผลักดันในการดำเนินกิจกรรมต่อไป ตลอดจนความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่อาจมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

(5.6) สร้างความร่วมมือ และหรือขอการสนับสนุนการศึกษาผลกระทบทางด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัย และสถาบันต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาผลกระทบบางอย่างอาจจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษ อาทิ การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศวิทยา ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

(6) การรับผิดชอบร่วมกัน

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามหากการท่องเที่ยวขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมมีผลกระทบต่องสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม

(6.1) สร้างความตระหนักแก่คนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบจากการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

(6.2) สร้างความตระหนัก และจิตสาธารณะแก่คนในชุมชนทุกคน ทั้งผู้มีหน้าที่หลัก และผู้ไม่มีหน้าที่หลักในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนในทุกช่วงเวลา

(6.3) สร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนา และดูแลปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะที่ขาดการบริหารจัดการ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวม อาทิ ขยะ และปาร์กร้าง เป็นต้น

(6.4) สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาทางด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และมองปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากตัวบุคคลภายในชุมชน และนักท่องเที่ยวให้เป็นปัญหาที่ควรรับผิดชอบร่วมกัน

3.3) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่วิจัย ได้พบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ โดยมีความเชื่อมโยงกับลุ่มน้ำโขงตอนบนของประเทศ ไทย และชุมชนนำศักยภาพทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มาพัฒนาเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชุมชนและเกิดการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนทางทัศนคติในทางบวก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์เดินทางที่สามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดี สามารถผ่อนคลาย และเป็นประสบการณ์ใหม่ รวมถึง มิตรภาพที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง

จากความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดการท่องเที่ยว ชุมชนควรตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ โดยการนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ สามารถอธิบายแนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ โดยอธิบายถึงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและการนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

(1) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมีทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนสามารถร่วมมือกันในการดูแลรักษา เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถคงสภาพเดิมและใช้ประโยชน์ได้ โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

(1.1) การปลูกฝังให้เห็นคุณค่า ซึ่งสามารถทำได้ได้หลายวิธีการ เช่น การอบรม หรือการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่า เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ให้ทุกคนตระหนักและเข้าใจในหน้าที่ ซึ่งนำไปสู่ความรัก ความหวงแหน และเกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา

(1.2) การกำหนดมาตรการหรือข้อปฏิบัติร่วมกัน ทั้งสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการถูกทำลายและเพื่อเป็นการรักษาความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างยั่งยืน

(1.3) การถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เป็นการนำวัฒนธรรมของชุมชนที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองแล้วไปใช้ ในกระบวนการถ่ายทอดให้ความรู้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย และหากมีการถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวก็จะก่อให้เกิดความประทับใจและความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวด้วยกันที่เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ และคงดำรงรักษาไว้ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สามารถนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าสืบต่อไป

(1.4) การดูแลรักษาความสะอาด ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีดูแลรักษาความสะอาด ระบบกำจัดขยะ ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องจัดเก็บขยะ ทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบอย่างสม่ำเสมอ เช่น จัดวางถังขยะไว้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดต่างๆในชุมชนที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทิ้งขยะในที่ที่จัดไว้ และควรหาวิธีการจัดการกับขยะที่เกิดขึ้นตามกระบวนการที่ถูกต้อง เช่น การแยกขยะ การฝังกลบ หรือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ขนย้ายขยะออกจากชุมชน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่งดงาม

(2) ด้านการใช้ประโยชน์

2.1) การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรม เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ขาดการดูแล หรือ ควรจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมประเพณีและกิจกรรมให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก โดยจัดในช่วงเวลาที่เหมาะสมและถูกต้องกับประเพณีหรือกิจกรรมเหล่านั้น แล้วส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมประเพณีหรือกิจกรรมนั้นเป็น

(2.2) การส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง เนื่องจากสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองเป็นภูมิปัญญาของคนในสังคมแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ จึงควรส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อันเป็นการแสดงถึงความงดงามทางอารยธรรมให้นักท่องเที่ยวต่างท้องถิ่นได้เห็นพัฒนาให้เป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องทำอย่างระมัดระวังอย่าเอาเทคโนโลยีมาใช้มากเกินไป จนทำให้สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองนั้นขาดลักษณะเด่นไป

(2.3) การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เป็นการกระตุ้นให้ปราชญ์ทางวัฒนธรรม/ผู้สร้างสรรค์งานทางวัฒนธรรม เช่น ช่างทอผ้า ช่างทำโคม ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและการต่อยอดแนวความคิดให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ชม หรือลงมือทำ ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่แก่นักท่องเที่ยว

3.4) แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากการศึกษาศักยภาพในพื้นที่ ความคิดเห็นของชุมชนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวกลับไป เนื่องผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชื่นชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งการได้ลงมือทำนั้นจะนำไปสู่การจดจำ ส่วนกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ทำหรือมีส่วนร่วมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ยาก หรือต้องทำ

สำเร็จได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว แต่อาจเป็นสิ่งที่ร่วมกันทำกับคนอื่น ๆ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นๆ ก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมที่ได้ทำ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวในการศึกษาค้างนี้ยังมีความยินดีที่จะจ่ายค่าตอบแทน ค่าบริการให้กิจกรรมของชุมชนอีกด้วย (ร้อยละ 82.00) และจากการทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวในการศึกษาค้างนี้พบว่า กลุ่มผู้ทดลองกิจกรรมส่วนใหญ่ชื่นชอบและเสนอแนะให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน ควรให้คนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่หลักในการจัดกระบวนการในการท่องเที่ยว เช่น เป็นผู้สาธิต นำชม ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์และความทรงจำจากการท่องเที่ยว ควรมีลักษณะของกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย

(1) **Original:** เป็นกิจกรรมที่อยู่บนฐานทรัพยากรเดิมในพื้นที่ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีและวิถีชีวิต และสภาพบริบทของชุมชน

(2) **Interaction:** เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว หรือระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง และในการมีส่วนร่วมนั้นควรออกแบบให้นักท่องเที่ยวร่วมทำได้โดยมีข้อจำกัดทางเพศหรืออายุน้อยที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาแต่ละกลุ่มนั้นส่วนใหญ่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง และบางครั้งมีทั้งกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุมาร่วมในคราวเดียวกัน ฉะนั้นกิจกรรมควรให้คนส่วนใหญ่ร่วมทำได้ หรืออาจเตรียมกิจกรรมเสริมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะไว้

(3) **Story:** มีการถ่ายทอดเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่ทำอยู่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ที่มาที่ไป และได้ซาบซึ้ง (appreciate) มีอารมณ์ร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยควรมีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอหรือให้ร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจสิ่งที่กำลังทำอยู่ มีการอธิบายขั้นตอนหรือการสาธิตให้ชม ทั้งนี้อาจพิจารณาประกอบกับการสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวขณะทำกิจกรรมร่วมอยู่ด้วย หากนักท่องเที่ยวมีความสนใจหรือตั้งใจอย่างจริงจังก็อาจเพิ่มเวลาให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น แต่หากนักท่องเที่ยวไม่สนใจหรือเบื่อหน่ายอาจลดทอนบางขั้นตอนลงหรือเพิ่มบางอย่างเข้าไปเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สนใจมากยิ่งขึ้น

(4) **Time:** เวลาในการทำกิจกรรมจัดสรรให้เหมาะสม ไม่ใช้เวลายาวนานจนเกินไป เนื่องจากอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย หรือสิ้นใจไปจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเพียงการทำให้เห็น

(5) **Knowledge:** เป็นกิจกรรมที่ให้และสร้างความรู้ในสิ่งที่ทำอยู่ กระตุ้นให้เกิดทักษะในระหว่างการทำกิจกรรมได้ แต่ทั้งนี้ควรเป็นความรู้ที่นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าคุณบังคับให้เรียนรู้หรือรับรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดเตรียมข้อมูลและวิธีการนำเสนอมาเป็นอย่างดี หรืออาจใช้วิธีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจมากขึ้น หรือสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

(6) **Fun:** เป็นกิจกรรมที่สนุก เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย ไม่เป็นความรู้เชิงวิชาการมากเกินไป หรือทำให้รู้สึกว่าการทำกิจกรรมนั้นไม่มีสาระใดๆ เลย ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวยังต้องการบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ได้มาพักผ่อนและท่องเที่ยวในสถานที่ที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน

(7) **Emotional outcome:** สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมควรให้นักท่องเที่ยว ได้มาเที่ยว สัมผัส ลงมือทำ เรียนรู้กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าด้วยตนเอง ทั้งนี้ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคล ขึ้นอยู่กับ เวลา สถานการณ์ และการบริการทางการท่องเที่ยวที่ได้รับในขณะนั้น

(8) **Benefit:** เป็นกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทั้งรายได้ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

นอกจากนี้ ในการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับผลลัพธ์ทางอารมณ์ระหว่างการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ ได้สัมผัสใน รูป รส กลิ่น เสียง เช่น การได้ชม ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือทำ ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนมี เช่น ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเดิมที่มี ความชื่นชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กิจกรรมยามว่างที่ทำอยู่ ความรู้เดิมที่มี ความชื่นชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นต้น ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน นักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับ การรับรู้หรือการซึมซับของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง

ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวเดียวกันก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน ฉะนั้นผู้จัดรายการนำเที่ยวหรือเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และควรมีทักษะ ความสามารถในการทำให้นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบ รู้สึกสนุก และเกิดความประทับใจ ทั้งนี้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวอาจอาจเริ่มต้นได้ตั้งแต่ ความสนุกสนานรื่นเริงในการเข้าร่วมกิจกรรม การได้รับการศึกษา/ความรู้จากในการทำกิจกรรม ความซาบซึ้งในความงดงามของบรรยากาศหรือทิวทัศน์ระหว่างการทำกิจกรรม (Glenn McCartney, 2010:p 445 - 447) สามารถยกตัวอย่างผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ แสดงตัวอย่างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางอารมณ์ต่อนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม	ผลลัพธ์ทางอารมณ์
มีความสนใจน้อย มีเวลาน้อย	ชิมอาหาร	- รับรู้รสชาติเป็นอย่างไร	- ชอบ/ไม่ชอบ - ประทับใจ/ไม่ประทับใจ
มีความสนใจมาก มีเวลาพอสมควร	ทำอาหาร	- เรียนรู้ทำอย่างไร - รับรู้รสชาติเป็นอย่างไร	- ประทับใจ/ไม่ประทับใจ - สนุก/ไม่สนุก - ได้เรียนรู้การทำอาหารที่แตกต่าง
มีความสนใจมาก มีเวลามาก	- ไปเก็บผัก/ตลาด - ทำอาหาร - ร่วมรับประทานอาหาร	- เรียนรู้ทำอย่างไร - รับรู้รสชาติเป็นอย่างไร	- ประทับใจ/ไม่ประทับใจ - สนุก/ไม่สนุก - ประสบการณ์ใหม่กับผู้คน

นักท่องเที่ยว	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม	ผลลัพธ์ทางอารมณ์
	อาหารกับคนในท้องถิ่น	- ได้เรียนรู้การทำอาหารที่แตกต่าง - เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง - ได้รู้จักกับผู้คนต่างวัฒนธรรมมากขึ้น	ต่างวัฒนธรรม

3.5) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาแนวทางพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในครั้งนี้ ได้นำผลจากการศึกษาทางด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยว นำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้ง คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในพื้นที่วิจัยโดยภาพรวม สามารถวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

(1) แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ ได้พิจารณาถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ได้อย่างปลอดภัย สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย และปัจจุบันมีการพัฒนาระบบขนส่งอย่างหลากหลาย เช่น ระบบขนส่งทางบก ระบบขนส่งทางน้ำ และระบบขนส่งทางอากาศ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ทางบก อาทิ รถยนต์โดยสาร รถยนต์ส่วนตัว รถเช่าบริการ และรถไฟ เป็นต้น การเดินทางทางน้ำ ได้แก่ เรือ และทางอากาศ คือ เครื่องบิน

เมื่อพิจารณาในพื้นที่วิจัย พบว่านักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางอากาศได้ โดยจังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงราย มีสนามบินที่รองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีการให้บริการรถเช่าจากสนามบินไปยังสถานีขนส่ง เพื่อเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือการเลือกใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว จึงนับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบการเดินทางได้อย่างหลากหลาย ดังนั้น ในการพัฒนาควรมีการให้ข้อมูลในการเดินทาง ให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ควรสร้างความร่วมมือให้การรวบรวมข้อมูลการเดินทางโดยคำนึงถึงสภาพเส้นทางในการเข้าถึง และป้ายบอกทางที่ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมโยงในแต่ละจังหวัดได้อย่างสะดวกสบาย

(2) แนวทางพัฒนาด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว

ด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เป็นการส่งสารข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเกิดการเข้าใจ โดยแนวทางการพัฒนาด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ได้พิจารณาการสื่อความหมายในชุมชน ซึ่งจะคำนึงถึงการสื่อความหมายที่ก่อให้เกิดความสะดวสบายในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ ในคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเพลิดเพลิน สร้างความประทับใจและประสบการณ์ รวมทั้ง เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ทั้งนี้ ในการพัฒนาแนวทางการสื่อความหมาย ได้พิจารณาถึงเครื่องมือสื่อความหมายที่สามารถสร้างความอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ คือ เครื่องมือสื่อความหมายที่ใช้ตัวบุคคล และการสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคล โดยมีรายละเอียด คือ

(2.1) เครื่องมือสื่อความหมายที่ใช้ตัวบุคคล เป็นการสื่อความหมายสองทิศทาง ที่ผู้ให้ข้อมูลและผู้ฟัง สามารถโต้ตอบกันได้ เป็นการให้บริการข้อมูลที่สามารถสร้างความรู้ และความเข้าใจให้นักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสามารถแนะนำข้อปฏิบัติ ข้อห้าม ในแต่ละพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยสามารถสรุปคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ของชุมชน ความเชื่อ รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ

- สามารถเล่าเรื่องราวเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง มีเทคนิคขั้นตอนการนำเสนอเรื่องราวได้อย่างน่าสนใจ

- ตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

- เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และรักในงานบริการ

- สามารถสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานในระหว่างการนำชม พร้อมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่สามารถนำไปสู่การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีภายในชุมชนได้

(2.2) เครื่องมือสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคล คือ การส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้รับสารไม่สามารถสอบถาม หรือตอบโต้ได้ โดยสามารถยกตัวอย่างเครื่องมือสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคลได้ดังนี้

ป้ายสื่อความหมาย ถือเป็นการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเอง และไม่ได้วางแผนก่อนล่วงหน้า สำหรับป้ายสื่อความหมายสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว พร้อมกับการสื่อสารข้อมูล เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจ เช่น ป้ายแสดงเส้นทาง ป้ายแสดงแผนที่ ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูล ป้ายห้าม เป็นต้น โดยการออกแบบป้ายสื่อความหมาย ควรคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ป้ายควรอยู่ในจุดที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน มีขนาดตัวหนังสือพอเหมาะที่นักท่องเที่ยวสามารถอ่านได้ รูปแบบตัวหนังสืออ่านได้ง่าย สีและตัวหนังสือมีความชัดเจน ตลอดจน การคำนึงถึงการออกแบบและใช้วัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม และการคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ ควรมีความคงทน แข็งแรง บำรุงรักษาได้ง่าย และสามารถใช้ได้ในระยะยาว

ศูนย์สื่อความหมาย เป็นการรวบรวมเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารให้นักท่องเที่ยว โดยจัดนำเสนอในรูปแบบของนิทรรศการ เป็นจุดที่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ก่อนเดินทางเข้าไปเรียนรู้ สัมผัสในสถานที่จริง เป็นการก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ ทั้งนี้ คุณลักษณะของศูนย์สื่อความหมาย ควรจัดตั้งอยู่ในบริเวณก่อนที่จะเข้าสู่พื้นที่ เนื้อหาที่นำเสนอ ควรเป็นเนื้อหาที่ผ่านการคัดสรร เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ สำนวนอ่านเข้าใจง่าย กระชับ ควรมีภาษาอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนควรพัฒนาจากสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างเดิมที่มีอยู่มาพัฒนาให้เป็นศูนย์ข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรอย่างสูงสุด แต่ทั้งนี้หากจำเป็นต้องมีการก่อสร้างหรือปรับปรุงใหม่ ควรคำนึงถึงรูปแบบการก่อสร้างให้มีความกลมกลืนในพื้นที่ สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการสื่อความหมายในพื้นที่ ควรพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทั้งใช้บุคคลและไม่ใช้บุคคลร่วมกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้รับรู้ข้อมูลที่สำคัญ เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้ และสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) แนวทางพัฒนาพื้นที่พักแรม

สถานที่พักแรม คือ สถานที่พักอาศัยชั่วคราวของนักท่องเที่ยว เมื่อเดินทางถึงยังจุดหมายปลายทาง โดยมีจำนวนวันพักค้างแรมขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาระยะเวลาในการเดินทางของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเดินทาง 2-3 วัน และนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีระยะเวลาท่องเที่ยว ตั้งแต่ 10 วันขึ้นไป จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้เล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในพื้นที่ได้

สำหรับแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการพัก ชุมชนสามารถพัฒนาที่พักที่มีอยู่เดิม ให้มีมาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้ โดยคำนึงถึงการให้บริการที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว การดูแลในด้านความสะอาด และความปลอดภัย ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีเมื่อมาใช้บริการ นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถพัฒนาพื้นที่พัก โดยแบ่งพื้นที่ของบ้านพักอาศัยของตนเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่เป็นเจ้าบ้าน ควรมีการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีความเต็มใจในการบริการและให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกปลอดภัย ควรดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักเหมือนญาติของตนเอง รวมทั้ง การสร้างความประทับใจ โดยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวได้

อย่างไรก็ตาม หากชุมชนมีความต้องการสร้างที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมในพื้นที่ และคำนึงถึงการตกแต่งที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น และการจ้างงานของคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย

(4) แนวทางพัฒนาด้านร้านอาหาร

ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสัมผัสหรือต้องการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยเหตุของความแปลกพิเศษของอาหาร หรือรสชาติของอาหาร เป็นต้น และอาหารยังถือเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่สำคัญในชีวิต และเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจได้ อาหาร จึงนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยพบสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเงินสำหรับค่าอาหารมากเป็นอันดับ 3 (นิศา ชัชกุล , หน้า 203-204) ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ดังนี้

- ชุมชนควรคำนึงถึงการมีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยพิจารณาถึงที่ตั้งของร้านอาหารที่นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือสามารถจดจำได้อย่างสะดวกสบาย ควรคำนึงถึงการตกแต่งสถานที่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ การนำวัสดุในท้องถิ่นนำมาดัดแปลงเพื่อตกแต่งร้าน ตลอดจน คำนึงถึงความสะอาดนับตั้งแต่อาคารสถานที่ พนักงานในร้าน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ห้องน้ำ ห้องครัว เป็นต้น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการให้บริการ ควรมีพนักงานที่ให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม และเป็นมิตร บริการด้วยความยิ้มแย้ม มีความรวดเร็วในการทำงาน และควรมีทักษะในการสื่อสารทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

- ชุมชนควรคำนึงถึงรสชาติของอาหาร ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ทั้งนี้ ชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญของอาหารท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนได้ และควรมีการเลือกใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการตั้งราคาอาหารที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น คุณภาพและปริมาณของอาหาร รูปแบบในการบริการ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการจัดการและความควบคุมที่ดี คือ การวางตำแหน่งคนในการบริหารงาน และงบประมาณ

นอกจากนี้ ชุมชน ควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวให้เรียนเรียนรู้ วิธีการ ขั้นตอน กระบวนการทำอาหาร รวมถึง การอธิบายเอกลักษณ์ของอาหารที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าของอาหาร การเข้าใจในวิถีชีวิตที่สะท้อนเรื่องราวผ่านอาหาร จนทำให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์เกิดความประทับใจได้ ทั้งนี้ ในการพัฒนาด้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน หากมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี ก็จะสามารถดึงดูดเงินจากนักท่องเที่ยวได้ เกิดการกระจายรายได้และส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ตลอดจนเกิดการอนุรักษ์ การเห็นถึงคุณค่าของอาหารท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้

(5) แนวทางพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก

สินค้าของที่ระลึก เป็นการนำเอาวัสดุในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ได้ โดยสินค้าของที่ระลึกส่วนใหญ่ ชุมชนควรมีการผลิตและใช้แรงงานคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญในการสร้างอาชีพ หรือเป็น

การเพิ่มรายได้เสริมในช่วงเวลาว่าง นอกจากนี้ ชุมชนควรนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำวัตถุดิบ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาแปรรูป ถือเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า รวมทั้ง เป็นการส่งเสริมและการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ให้ยังคงอยู่ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่า จนเกิดการสืบทอดถึงคนรุ่นหลังได้ นอกจากนี้ ชุมชนควรมีการพัฒนาสินค้าให้มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เพื่อให้เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

ดังนั้น ในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึก ชุมชนควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม เป็นการนำวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาพัฒนาออกแบบเพื่อให้มีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างจากที่อื่นโดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ตลอดจน ชุมชนควรคำนึงถึงรูปแบบ หรือน้ำหนักที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีกระบวนการสาธิต ขั้นตอนการผลิต รวมถึง การสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำสินค้าของที่ระลึกด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของสินค้าที่ระลึกได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนนาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบความต้องการนำผลงานกลับไปเป็นของที่ระลึกมากที่สุด ร้อยละ 84.75

(6) แนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

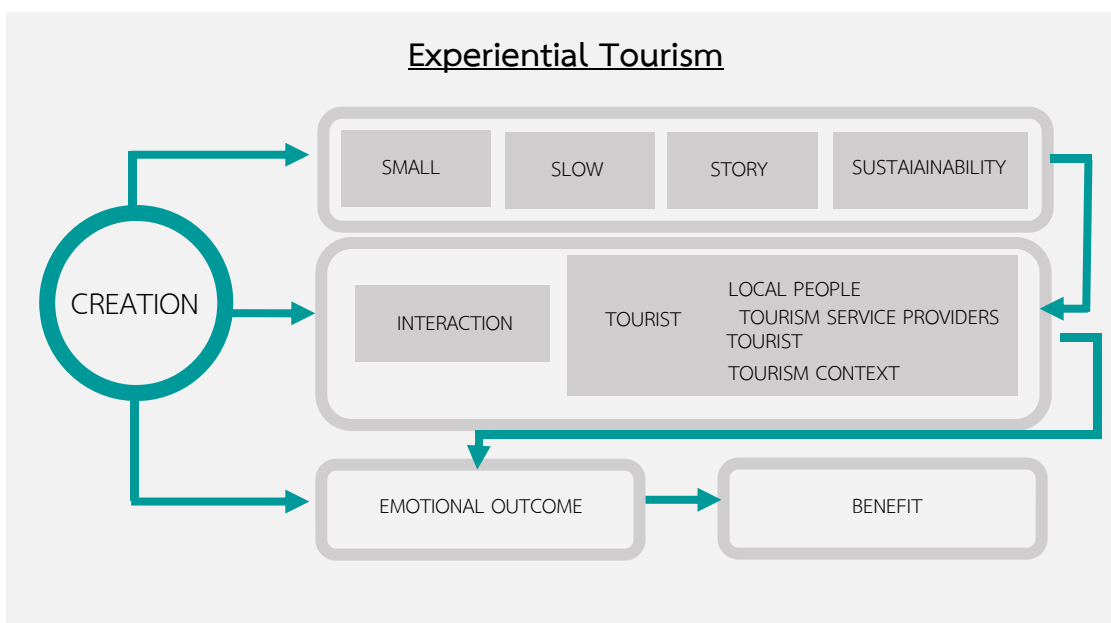
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนทางการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรคำนึงถึงการให้บริการอย่างทั่วถึงประกอบไปด้วย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบสื่อสาร อาทิ สัญญาณโทรศัพท์ หรือการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะที่สามารถติดต่อภายในประเทศและต่างประเทศ ระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถสืบค้นข้อมูลทางการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วเป็นต้น และระบบสาธารณสุขที่ทันสมัย มีความสะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้ ควรมีการคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ รถเข็น ทางลาดสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ รวมทั้งบริการเส้นทางสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ

4) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ได้พบว่าภายในชุมชนแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่คล้ายกัน และแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ดังนั้น การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภายในประเทศไทย และระหว่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ได้ดังต่อไปนี้

(1) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าในการยกระดับการท่องเที่ยวแบบทั่วไปให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์และความทรงจำกลับไป ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขง (C4SIBE)

คุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขง (C4SIBE) ที่มา : จากการสำรวจ

- Creation: เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ดู ได้ทำ หรือสัมผัสในรูปแบบ รส กลิ่น เสียง ในสิ่งที่ไม่ซ้ำซากมีความแปลกใหม่จากชีวิตประจำวัน ได้ใช้ความคิดของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม

- Small: เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็ก เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางข้ามพรมแดนและมีการท่องเที่ยวก่อนการเดินทางข้ามพรมแดน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 1 – 10 คน เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า ขนาดของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็กทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกและบรรยากาศระหว่างการท่องเที่ยวและการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นกันเอง มีโอกาสในการสื่อสารกับคนในท้องถิ่น และผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยวได้มากกว่าการมาเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่

- Slow: เป็นการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาในพื้นที่ได้ตามที่ต้องการหรือเหมาะสม มีเวลาในการซึมซับประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกว่าได้หลีกเลี่ยงความวุ่นวายจากชีวิตประจำวัน

- Story: เป็นการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว ซึ่งเรื่องราวนั้นหมายถึงการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้หรือเรียนรู้ถึงที่ไปที่มา หรือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบริบทหรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกำลังทำอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้ง (appreciate) ซึ่งเรื่องราว (story) เปรียบเสมือนสารตั้งต้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีอารมณ์ร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้น

- Sustainability: เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ทั้งใน 1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่การท่องเที่ยวจะต้องช่วยรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนไว้ 2) ด้านเศรษฐกิจ ที่การ

ต้องเที่ยวควรรสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ที่การท่องเที่ยวจะต้องสร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

- Interaction: เป็นการท่องเที่ยวที่มีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกันกับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 1) นักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น 2) นักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว 3) นักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง 4) นักท่องเที่ยวกับบริบทของพื้นที่ เช่น ลักษณะกายภาพ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้อย่างหนึ่งหรือเกิดขึ้นพร้อมกันก็ได้ ซึ่งในส่วนของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นส่วนที่เติมเต็มให้เกิดการสร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ให้กับนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่แตกต่างกัน เช่น ความทรงจำ ประสบการณ์ใหม่ มิตรภาพ แรงบันดาลใจ เป็นต้น

- Benefit: เป็นการท่องเที่ยวที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวได้มีส่วนในการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทั้งรายได้ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ รายได้ทางตรงจากการท่องเที่ยว เช่น ค่านำชม ค่าสินค้าของฝากของที่ระลึก ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม หรือเกิดการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ค่าจ้างทำของ ค่าจ้างในการขนส่ง ค่าจ้างในการจำหน่ายสินค้า เป็นต้น ซึ่งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นสนับสนุนหรือคัดค้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายต่างๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีคุณภาพมากขึ้น

- Emotional outcome: เป็นผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกลับไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถนำติดตัวกลับไปได้ ซึ่งผลลัพธ์ทางอารมณ์ของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นเกิดได้จากการที่นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยว สัมผัส ลงมือทำ เรียนรู้กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าด้วยตนเอง ไม่มีใครหรือตัวแทนใดของนักท่องเที่ยวที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์และความทรงจำผ่านเรื่องราวของผู้อื่นได้ เนื่องจากประสบการณ์และความทรงจำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคล แต่ทั้งนี้ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นทั้งในทางด้านบวกหรือลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ เวลา สถานการณ์ และการบริการทางการท่องเที่ยวที่ได้รับในขณะนั้นด้วย

(2) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเกิดความเชื่อมโยงในแต่ละพื้นที่ อาจมองเรื่องการพัฒนากระบวน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคม หรือโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการให้ความสำคัญของเรื่องราวประวัติศาสตร์ จุดเด่นของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ให้เกิดความสัมพันธ์กัน ซึ่งพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงให้เกิด การเชื่อมโยง และความสัมพันธ์กันสามารถพิจารณาได้หลากหลายมิติ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่ลุ่ม แม่น้ำโขงมีจุดเด่น และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปะ ศาสนา ธรรมชาติต่าง ๆ ดังนั้น แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ โขงประกอบไปด้วยมิติที่หลากหลาย ดังนี้

- การเชื่อมโยงมิติทางด้านวิถีชีวิตของชุมชน (life of way dimension)

การดำรงชีวิตของคนในชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในพื้นที่แหล่งวัฒนธรรม เช่น อาหารพื้นถิ่น เครื่องนุ่งห่ม สถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน และยารักษาโรคและพิธีกรรม การ รักษาโรค วิถีชีวิตเหล่านี้แสดงถึงความแตกต่าง และจุดเด่นของแต่ละชุมชน จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ ถูกสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษของชุมชน ดังนั้น วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงเป็นทรัพยากรทาง วัฒนธรรมที่สามารถบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของคนในท้องถิ่น ซึ่งภูมิปัญญาต่าง ๆ ส่วน ใหญ่แสดงให้เห็นถึงสุนทรียภาพทางด้านศิลปะที่สวยงาม ตลอดจนองค์ความรู้ที่น่าสนใจภายใต้ภูมิ ปัญญาต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตของ ชุมชน อาจสามารถทำได้โดยการร้อยเรียงเรื่องราวของประวัติศาสตร์ของกลุ่มคน ชาติพันธุ์ การอพยพ ถิ่นฐานของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพบว่าวิถีชีวิตของชุมชนล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงใน ต่างประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่อพยพย้ายถิ่นฐานกันมาแต่อดีต ดังนั้นวิถีชีวิตของกลุ่ม ชุมชนส่วนใหญ่ยังมีร่องรอยของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่น่าสนใจหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ไตลื้อ ซึ่งหากเกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อจะทำให้นักท่องเที่ยว เห็นถึงเอกลักษณ์ระหว่างวัฒนธรรม และเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านการวิถีชีวิตที่อาจเห็น ได้ยากในปัจจุบัน ตลอดจนนักท่องเที่ยวจะสามารถเห็นถึงความแท้จริง หรือความดั้งเดิมของชุมชนแต่ ละแห่งได้อย่างลึกซึ้ง

- การเชื่อมโยงมิติทางด้านอาชีพของชุมชน (career dimension)

อาชีพ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่ง ชุมชนในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงในต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพที่ หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป และในบางอาชีพแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และองค์ ความรู้ต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจ และหาได้ยากในปัจจุบัน สำหรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านอาชีพ ของชุมชนนั้น ชุมชนอาจให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาทางอาชีพที่มีเอกลักษณ์ และความคล้ายคลึงกัน ระหว่างชุมชนล้านนาตะวันออก กับพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อจูงใจกลุ่มเป้าหมาย หรือนักท่องเที่ยวที่มีความ สนใจในกลุ่มอาชีพบางแห่ง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น องค์ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวภายใต้กลุ่มอาชีพของคนในชุมชนแต่ละ แห่ง อาจมีความแตกต่างกันไป ซึ่งการเดินทางทำกิจกรรมในพื้นที่เชื่อมโยงที่หลากหลายแห่ง จะช่วย ให้การท่องเที่ยวเสมือนทำหน้าที่เป็นจิ๊กซอว์ให้เกิดความเต็มเต็มในประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ภูมิ

ปัญหาในแต่ละกลุ่มอาชีพเหล่านี้หากเกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยง การแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างบุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยว จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมากขึ้น ตลอดจนเกิดการพัฒนาสินค้าและบริการร่วมกัน นำไปสู่การกระจายองค์ความรู้ใหม่

- การเชื่อมโยงมิติทางด้านศาสนาของชุมชน (religion dimension)

ชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้ ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างและความสอดคล้องกันในด้านของพิธีกรรมทางศาสนา สถาปัตยกรรมของสถานที่ประกอบพิธีกรรม ตลอดจนด้านความเชื่อบางแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์ หรือโดดเด่นแตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกถ่ายทอดออกมาในเชิงศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ ทั้งทางด้านภาษากิริยาท่าทาง วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการต่าง ๆ ในพิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น สำหรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านศาสนาของชุมชนนั้น ชุมชนอาจให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของเรื่องราวในวิถีชาวพุทธ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันในด้านพิธีกรรมทางศาสนา และความสอดคล้องทางด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของวิถีชาวพุทธที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม หรือขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งนอกจากประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ผลพลอยได้คือ สุนทรียภาพ การสร้างสมาธิ สติ และความอึดอ้อมใจจากการได้ทำบุญ นำไปสู่การสร้างความสุขทางใจ และกายไปพร้อม ๆ กัน

- การเชื่อมโยงมิติทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน (festival/tradition dimension)

เทศกาล ประเพณีของคนในชุมชนส่วนใหญ่ถูกจัดขึ้นอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน และรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ถูกหล่อหลอมจากบรรพบุรุษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสนุกสนาน และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนการตอบสนองความเชื่อที่มีต่อกิจกรรมนั้น ๆ ปัจจุบันการจัดเทศกาลประเพณีในชุมชนยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชน และกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่น สำหรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับการจัดปฏิทินในรอบ 12 เดือนของแต่ละพื้นที่ชุมชน เพื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาของเทศกาล ประเพณีของแต่ละชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก กับพื้นที่เชื่อมโยงในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน นำไปสู่การสร้างปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะสามารถเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชนได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม และเดินทางท่องเที่ยวได้หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เชื่อมโยงได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

- การเชื่อมโยงมิติทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน (geography dimension)

สภาพบริบทของชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงส่วนใหญ่ชุมชนจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมแม่น้ำ และใกล้กับเชิงเขา หรือบนเชิงเขา มีอุณหภูมิไม่ร้อนจนเกินไป และมีอากาศที่บริสุทธิ์ตลอดปี โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ตลอดจนด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนส่วนใหญ่

ค่อนข้างสมบูรณ์ ชุมชนส่วนใหญ่จะมีป่าชุมชนที่มีระบบการดูแลบริหารจัดการ หรือใช้ประโยชน์ร่วมกันภายใต้กฎระเบียบของชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความผูกพัน และพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อดำรงชีวิตเป็นหลัก นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แล้ว ทรัพยากรเหล่านี้ยังมีความสวยงาม และมีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกันออกไปเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่คล้ายกัน ในบางวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับความสวยงามด้านทัศนียภาพ และความสมบูรณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมของจุดสำคัญของชุมชน โดยเฉพาะสภาพภูมิศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีความน่าสนใจทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนในระหว่างเส้นทาง โดยอาจใช้เส้นทางน้ำเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์ได้อย่างมีศักยภาพ ตลอดจนสามารถสร้างประสบการณ์ ความตื่นเต้น และความท้าทายให้กับนักท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ในพื้นที่ทางธรรมชาติของชุมชน

ทั้งนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจมีการเชื่อมโยงได้ตามขอบเขตของประเทศสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยอาจสามารถสร้างการเชื่อมโยงได้ เช่น

- เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก ประเทศไทย ที่อาจให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวในระหว่างเส้นทาง เพื่อสร้างความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจใช้จังหวัดเชียงราย หรือจังหวัดน่านเป็นจุดเริ่มต้น หรือจุดหมายปลายทางสุดท้ายในการเดินทาง และจัดกิจกรรมในจังหวัดพะเยาให้เป็นศูนย์กลางในเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประหยัดเวลา และสะดวกต่อการเดินทาง

- เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ลำนานาตะวันออก กับเมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า อาจใช้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางในการเดินทางเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า อีกทั้งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมทางน้ำ ทางบก และทางอากาศมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้

- เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ลำนานาตะวันออก กับเมืองสิง และเมืองเชียงฮ่อน สปป.ลาว อาจใช้จังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงรายสามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการเดินทางเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เนื่องจากจังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว อีกทั้งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมทางน้ำ ทางบก และทางอากาศมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างกลุ่มลำนานาตะวันออก และเมืองสิง และเมืองเชียงฮ่อน สปป.ลาว

- เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว เป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ลำนานาตะวันออก กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศพม่า และสปป.ลาว รวมทั้ง 3 ประเทศ อาจทำ

รายการ หรือวางแผนการเดินทางในเส้นทางที่เหมาะสม เพื่อควบคุมเวลาการเดินทาง และไม่เดินทางกลับในเส้นทางเดิม

4.3) กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

(1) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ตลอดจนประสบการณ์ที่เกิดจากสิ่งแปลกใหม่จากวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้กลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจใช้เวลา และการอยู่ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยว หรือคนในชุมชนได้นานกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ดังนั้นผลพลอยได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ คือ การกระจายรายได้รายที่เกิดจากการใช้จ่ายของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้นานมากขึ้น ทั้งทางด้านการกิน การอยู่ การพักอาศัย ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับความคุ้มค่าของประสบการณ์ที่เกิดจากแหล่งท่องเที่ยวในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักค้างอยู่ในสถานที่นั้น ๆ

(2) กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชน

กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีขนาดเป็นกลุ่มใหญ่ มีลักษณะการเดินทางไปตามรายการนำเที่ยว ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไป แต่ยังคงถูกจำกัดด้วยเวลา และรายการนำเที่ยวที่กำหนดขึ้นจากบริษัทนำเที่ยว การเรียนรู้ หรือประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวอาจได้จากการอ่านป้ายสื่อความหมาย และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ตลอดจนการจดจำสุนทรียทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจให้ความสำคัญกับการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวให้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดการสัมผัส และเกิดการแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชนได้มากขึ้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อการสื่อความหมาย และมอบความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้กระชับมากขึ้น ซึ่งหากมองถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ คือ มูลค่าทางเศรษฐกิจจากจำนวนนักท่องเที่ยวมวลชน โดยเฉพาะการซื้อสินค้าที่ระลึก อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของวิถีชีวิตคนในชุมชน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ

(3) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการ

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาดูงาน อาทิ กลุ่มนักเรียน นิสิต/นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และกลุ่มข้าราชการ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้อาจมาในลักษณะเป็นกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล หรือองค์กร โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และศึกษาความเป็นมาของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ยังภูมิปัญญา หรือเพื่อต่อยอดความรู้เดิมสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ดังนั้นการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายจากตัวบุคคล และสื่อการนำเสนอต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจไปพร้อม ๆ กับสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้นอกจากเหนือจากรายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวแล้ว คือ การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการเพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน

(4) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ และประสบการณ์จากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ทำ ซึ่งอาจมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนในการพัฒนา โดยรูปแบบกิจกรรมอาจมีลักษณะที่ง่าย ๆ ไม่ยาก หรือซับซ้อนจนเกินความสามารถ อาทิ การสร้างบ้านดิน การสร้างฝายน้ำ และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจมีการวางแผน หรือร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในแต่ละโครงการ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นอกเหนือจากการสร้างประสบการณ์ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวยังเกิดความภูมิใจในสิ่งที่ตนได้สร้างประโยชน์แก่คนในชุมชน หากมองเรื่องผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ นอกเหนือจากเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือ การได้สร้างการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอกมาสร้างสรรค์ และพัฒนาชุมชนร่วมกัน

(5) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการลดผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่ชุมชน หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาการกลับมาของทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ และประสบการณ์จริงในแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ และความเข้าใจในสถานการณ์จริง อาทิ การปลูกป่า การปล่อยสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมทำนุบำรุงศาสนา การทำกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นต้น ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน คือ การฟื้นฟูทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่เสื่อมโทรมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเกิดประสบการณ์ในสถานที่ที่แปลกใหม่ และปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของพื้นที่

(6) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และเดินทางกลับถิ่นพำนัก

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และเดินทางกลับถิ่นพำนักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้พื้นที่ล่านนาตะวันออก หรือประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทย และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศที่สอง และสาม เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมภายในประเทศ ดังนั้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ล่านนาตะวันออกจึงเป็นไปได้ในทิศทางที่สูง ทั้งการพักผ่อน อาหารการกิน หรือการครองชีพเพื่อเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน และผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการชะลอการเดินทางให้นักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ภายในประเทศไทยได้นานขึ้น ตลอดจนยังเพิ่มโอกาสสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจภายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การกระจายโอกาส และเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างทั่วถึง

8. การนำไปใช้ประโยชน์

แผนงานการพัฒนาศักยภาพโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ได้มีผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยวได้นำข้อมูลไปปรับใช้ โดยสอดแทรกในรายการนำเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความหลากหลายของกิจกรรมในรายการนำเที่ยว โดยมีการดำเนินการใน 2 บริษัท คือ

1. บริษัทโรยัลซิลค์ (Royal Silk Holidays) ได้จัดทำรายการนำเที่ยวในเส้นทาง “Around North to the Trails of Thainess” เป็นเส้นทางจากกรุงเทพมหานคร-สิงห์บุรี – พิชณุโลก – สุโขทัย – แพร่ – พะเยา – เชียงคำ – เชียงราย – เชียงใหม่ – ลำปาง – กำแพงเพชร – อุทัยธานี – กรุงเทพมหานคร เป็นรายการนำเที่ยว 5 คืน 6 วัน ทั้งนี้มีการนำรายการนำเที่ยวครั้งนี้ไปนำเสนอในงานมหกรรมการท่องเที่ยว ITB 2016 ณ เมืองเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี

2. บริษัทนัตตี้ แอดเวนเจอร์ส จำกัด (Natty's Adventures) ได้จัดทำรายการนำเที่ยว 2 เส้นทาง ซึ่งจะได้นำไปเสนอในงานมหกรรมการท่องเที่ยว WTM 2016 จัดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2016 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ประกอบด้วย

1) เส้นทาง “Phayao Northern Adventure” เป็นเส้นทางเชียงราย – เชียงคำ – พะเยา – เชียงใหม่ เป็นรายการนำเที่ยว 6 คืน 7 วัน

2) เส้นทาง “Nan Rural Discovery” เป็นเส้นทางเชียงใหม่-ปัว เป็นรายการนำเที่ยว 3 วัน 2 คืน

รายการนำเที่ยว Around North to the Trails of Thainess

บริษัทโรยัลซิลค์ (Royal Silk Holidays)

บริษัทโรยัลซิลค์ (Royal Silk Holidays)

Thai-ness is reflected by its history, culture, believe and way of life. This program presents not only the touristic highlights of Thailand along the route from Bangkok to the North but also brings you closer to the essence of Thai-ness which is a blend of several tribes along the cultural trails from the old Siam to Lanna Kingdom. Temples and old houses, are living museums telling the history, external influences and unique identity of each tribe which are expressed in the architecture, household tools, textile designs and culinary arts. Enjoy a 6 day journey to explore the charming Thai-ness in different part of the country, people's believes, amazing arts and crafts, local wisdom and hospitality.

Day 1-Wed: Bangkok -Bang Pa-In-Angthong - Singburi - Phitsanulok

07.30 depart from hotels in Bangkok to Bang Pa-In. Visit the unique temple Wat Niwet Thammaprawat, an amazing Buddhist temple built in Gothic-style cathedral in 1878 by King Rama V. Then proceed to Bangsai Royal Folk Arts and Crafts Center. Farmers from Ayutthaya as well as from other provinces undergo training in folk arts and crafts here. At this centre, you will have a glimpse of how farmers in the four regions live and work ; how their products of arts and crafts are produced. Continue to Angthong province with a visit to the temple Wat Muang, home to The Big Buddha, also known as Phra Buddha Maha Navamin and Mahaminh Sakayamunee Visejchacharn, which is the tallest Buddha statue in Thailand and the ninth tallest in the world. Proceed to Singburi to see giant fruit bats at a local temple and pay homage to Thailand's longest reclining Buddha image.

Continue to Phitsanulok for overnight.

Day 2:Thue - Sukhothai - Phrae

After breakfast a short visit to Wat Mahatat to pay homage to the famous Buddha Image, Phra Buddha Chinraj before proceeding to Sukhothai. The historic town founded in the 13th century, literally means "Dawn of Happiness". It was the first truly independent Thai Kingdom, which enjoyed a golden age under King Ramkhamhaeng, credited with the creating of Thai alphabets. The superb temples and monuments of this great city have been restored in Sukhothai Historical Park, a UNESCO World Heritage Site and a must-see for all travelers. Continue to Siatchanalai to visit Gold Textile Museum , a private collection of Tai-Puan's ancient textile weaving using gold threads. Tai-Puan tribe migrated from Xiang Kwang in Laos PDR since the reign of King Rama III. Then drive to Phrae province. Towards the end of the 19th century Phrae was one of the centers for the Thai teak logging business. Explore old teak buildings of Phrae including Khum Chaoluang, built by the last ruler of Phrae in 1892 A.D. The residence is made of teak wood, and harmoniously mixed with European style by Gingerbread texture. It won the Conservation Award in 1993 by the Associations of Siamese Architects under Royal Patronage and Outstanding Award for Conserved Building in 2007. End up the day with a visit to a Buddhist meditation center where guests can see a sacred golden rock and learn about Buddhist teachings. Then continue to Tung Hong community, being famous for natural dye blue textile using Assam indigo called Mauhom. Enjoy creative activity here to create your own batik handkerchief in blue color to take home as a souvenir and shopping.

Overnight in Phrae.

Day 3/Fri : Phrae - Ngao - Payao -Chiang Kam - Chiang Rai

After breakfast drive to Payao via Ngao (97km) with a long history of 700 years as main strong outpost of Lanna Kingdom. Visit a unique Tai-Yai style temple and relax at a small waterfall. In Payao visit the city's most revered temple "Wat Sikomkam" and the nearby Cultural Exhibition Hall to learn about the history of Payao and Lanna Kingdom. Then proceed to a handicraft village producing bamboo products including hand woven baskets and coops. Enjoy a guided village walk to see the people's way of life. Continue to Chiang Kam to visit communities of Tai Lue, whose ancestors migrated from Yunnan in the South of China. The history of Tai Lue is displayed in beautiful paintings at Sob Waen temple where we will start our village tour which includes a visit to Tai Lue traditional house to see unique cotton weaving using natural dye colors.

Drive to Chiang Rai for overnight. Enjoy the night market of Chiang Rai.

Day 4-Sat: Chiang Rai - Chiang Mai

Early morning visit. Visit the famous white temple Wat Rong Khun and the morning market of Chiang Rai. Drive along the scenic mountainous route via Wang Papao to Chiang Mai. On the way stop at a hot spring. The program in Chiang Mai includes visit to handicraft village in Sankampaeng district which is famous for umbrella making, silk and cotton weaving. The silk and cotton souvenirs produced in this village are of high quality. Visit some home factories and souvenir shops selling woodcarving, silverware, earth ware, lacquer ware, umbrellas and cotton fabrics located along the village road. Late afternoon drive uphill to visit Wat Phra That Doi Suthep, the most famous and respected temple in Chiang Mai built in 1383. The mountaintop temple, whose golden pagoda houses holy Buddha relics, locates 15 Kilometres from town and is 3,520 feet above sea level. It is one of the most beautiful Lanna style temple and the perfect place to get a bird eye view of the city.

Overnight in Chiang Mai.

Day 5/Sun: Chiang Mai - Lampang - Kampaengphet

Early morning drive to Lampang. Visit Thai Elephant Conservation Center, established 1992 to conserve and protect Thai elephants. Here elephants were trained for logging works in the olden days. Today the center provides edutainment for elephant lovers to see their working ability and painting talents as well as medical treatments for sick and wounded elephants around the North. Then visit Gad Gong Ta, the old merchant street of Lampang and the UNESCO Merit Award temple " Wat Pong Sanook" before continuing the journey to Kampaengphet. Upon arrival visit to local market of Kampaengphet.

Overnight at Chakangao Hotel.

Day 6/Mon: Kampaengphet - Uthai Thani - Bangkok

After breakfast visit a local home factory producing amulets which are believed for protection from dangers and black magic. See how the amulets are made. Continue to Phra Ruang Hot Spring to relax and enjoy public hot spring. Then proceed to Uthai Thani. The city locates on Sakaekrang River where people live in raft house like in the olden days. Drive uphill to enjoy panoramic view over the city and Sakaekrang River. Then visit to the amazing crystal hall of Wat Tasung which serves as meditation center. Continue to Bangkok and transfer to hotel.

รายการนำเที่ยว “Phayao Northern Adventure”

บริษัทนัตตี้ แอดเวนเจอร์ส จำกัด (Natty's Adventures)

บริษัทนัตตี้ แอดเวนเจอร์ส จำกัด (Natty's Adventures)

Phayao Northern Adventure

Chiang Rai –Chiang Kham - Phayao – Chiang Mai

Day 1: Chiang Rai Airport transfer – Baan That Sob Van in Chiang Kham District (-/L/D)
Pick up from Chiang Rai airport and transfer to the Thai Loo community of Baan That Sob Van in Chiang Kham District. The Thai Loo are an ethnic minority Thai people from southern China. The drive takes about 2 ½ hours. On arrival at the village meet your host family and check into your homestay. Time to relax before enjoying a local dinner with your host family and other members of the community.

Day 2: Baan That Sob Van - Walking tour & making local dessert (B/L/D)
After breakfast take a tour on foot to explore the village and learn about the way of life of the local people. The Thai Loo are noted for their adherence to a traditional lifestyle and the old ways of doing things. They are also meticulous about cleanliness. Enjoy some shared experiences, for example by helping to make *Khao Khueh*, sticky rice with coconut wrapped in banana leaves, a famous local dessert.

Day 3: Baan That Sob Van – Phayao (B/L/D-)
Say goodbye to your host family after breakfast and travel to Phayao province, a drive of about 1½ hours. On the way stop to see the rock carvings of the Buddha in the main Buddhist postures in the cliffs at Wat Hual Pha Klang (Thumnink Temple). Check-in at "Cozy Nest" family-owned hotel near Phayao Lake. In the evening, before sunset, take a cruise on a Thai-style punt on the Kwan Phayao lake. Afterwards have a Thai-Chinese dinner at a local restaurant, opposite hotel.

Day 4: Phayao – Ban Dok Bua (B/L/D)
After breakfast take the drive to the village of Ban Dok Bua, winner of a national award for self-sufficiency. On the way visit

Wat Anulayo Thipphayaram, the grounds of which are replete with Sukhothai-style Buddha images in a variety of postures: reclining, walking, and seated. Mythical seven-headed Nagas, or sea serpents, guard some of the cherished statues. Overnight at a homestay in Ban Dok Bua, a community where peoples' lives are guided by the principle of being economically self-sufficient and organic farming is practised. Visit a stag beetle composting enterprise in a tropical garden. Enjoy dinner with your homestay host family and learn how they maintain their self-sufficient lifestyle.

Day 5: Ban Dok Bua – walks in Doi Luang Hills (B/L/D)
After breakfast at your homestay, set off for a day of easy walking through the local countryside. Pass small villages and bamboo plantations, stopping along the way to learn about the local agriculture and way of life of the local people. The bamboo is mainly used to make a variety of handicraft products such as boxes, trays and kitchen items. Maybe try your hand at basket weaving. Take a Thai-style farm trailer ride to Lake Toon. After a picnic lunch, walk up the mountain in Doi Luang National Park to a waterfall and then continue up to a view point of Ban Dok Bua. During the day's walk there will be opportunities to observe local wildlife, particularly the birds that live around the bamboo forests. Visit a stag beetle garden! Overnight at the homestay.

Day 6: Ban Dok Bua – Chiang Mai (B/L/-)
Enjoy a leisurely morning in the village and after a final lunch with your host family take the 2½- drive to Chiang Mai and check in to the Thapae Garden Guesthouse. Rest of the day at leisure.

Day 7: Chiang Mai - departure (B/-/-)

รายการนำเที่ยว “Nan Rural Discovery”

บริษัทนัตตี้ แอดเวนเจอร์ส จำกัด (Natty's Adventures)

บริษัทนัตตี้ แอดเวนเจอร์ส จำกัด (Natty's Adventures)

Nan Rural Discovery

Day 1: Chiang Mai – Pua (-/L/D)
Early morning pick up from hotel in central Chiang Mai and take the 7-hour drive to Pua District in Nan, with stops along the way and lunch at a local restaurant. Mid-afternoon arrival at Sila Phet Farming School in Pua. Check in and be welcomed with the traditional "Bai Sri" welcome ceremony. Afterwards take a walk around the village and meet the local people. Dinner and overnight at the homestay.

Day 2: Pua – cycling tour (B/L/D)
After breakfast set off on a 25-kms cycling tour of the surrounding countryside. Cycle past paddy fields and a forest reserve; visit the village temple with a fine view across the village and learn about the local peoples' way of life. Finally visit Sila Phet Waterfall before returning to your homestay for dinner and overnight.

Day 3: Pua – Farming School – departure (B/L/-)
After breakfast time to try your hand at some practical farming:
-Preparing a field for cultivation with a buffalo-drawn plough
-Broadcasting the rice seeds
-Transplanting the young rice
-Harvesting the rice
Activities according to season.
A picnic lunch in natural packaging will be provided.
After lunch it is time to say goodbye to your host family and transfer either to the border with Laos at Hual Kon or to Nan city. Drop off and end of services.
Clients wishing to return to Chiang Mai, please contact us.

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่กลุ่มพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ให้มีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วยพื้นที่เมืองยอง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี ของสปป.ลาว ทั้งนี้ได้เลือกชุมชนในพื้นที่ทั้งสามประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออกของประเทศไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง 2) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับกลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ราษฎรชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจในพื้นที่ศึกษา ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มีคฤศท์อาชีพ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการศึกษาโดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ สอบถามนักท่องเที่ยว การจัดประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง มีลักษณะเป็นกลุ่มเล็ก ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวหลายวัน นิยมสืบค้นข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต ต้องการร่วมค้นหาประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยวทั้งจากกิจกรรมทางด้านวิถีชีวิต ธรรมชาติและการผจญภัย โดยมีความต้องการทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 5 ลำดับแรกคือการล่องแม่น้ำโขงมากที่สุด รองลงมาคือการรับประทานอาหารท้องถิ่น การเดินป่า การปีนหน้าผา การทอผ้า และการทำอาหาร ตามลำดับ โดยประสบการณ์จากการเดินทางที่ต้องการมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ ความทรงจำที่ดีมากที่สุด รองลงมาคือการผ่อนคลาย ประสบการณ์ใหม่ มิตรภาพ และการเรียนรู้ ตามลำดับ

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้พบศักยภาพที่ชุมชนปากอิงใต้ อำเภอเชียงของ จังหวัดพะเยา ได้พบที่ชุมชนบ้านธาตุ อำเภอเชียงคำ และอำเภอปัว จังหวัดน่าน สำหรับแนวพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า มีแนวทางสำคัญที่ควรดำเนินการคือ 1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการรับผิดชอบร่วมกัน 2) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ 3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งนี้ควรมี

ลักษณะของกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย ความดั้งเดิม (original) การโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) มีการถ่ายทอดเรื่องราว (story) การจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม (time) สร้างความรู้ (knowledge) สร้างความสนุก (fun) สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ (emotional outcome) ให้นักท่องเที่ยวได้ และเป็นกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (Benefit) 4) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อความหมาย ด้านร้านอาหาร ด้านสินค้าที่ระลึก และด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ในด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง พบแนวทางสำคัญในการพัฒนา คือ 1) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ควรมีคุณลักษณะที่ประกอบไปด้วย เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ (Creation) เป็นกลุ่มเล็ก (Small) เป็นการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ (slow) เป็นการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว (story) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน (sustainability) เป็นการท่องเที่ยวสร้างความสัมพันธ์ (Interaction) สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกลับไป (emotional outcome) และเป็นการท่องเที่ยวที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น (benefit) หรือ C4SIBE 2) แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง โดยเชื่อมโยงผ่านมิติด้านวิถีชีวิตของชุมชน ด้านอาชีพของชุมชน ด้านศาสนาของชุมชน ด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน ทั้งนี้ สามารถสร้างการเชื่อมโยงในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ตามขอบเขตของประเทศ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และธรรมชาติ คือ เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย ,ระหว่างประเทศไทย – พม่า ,ระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว และระหว่างประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว 3) การพิจารณาถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งพบกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชน กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้นและเดินทางกลับถิ่นพำนัก

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์, ล้านนาตะวันออก, พื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

Abstract

Research project “Potential development of experiential tourism in Mekong region” is the study that leads to the preparation of tourism readiness for the communities in Eastern Lanna areas that share their borders with neighboring countries; comprised of Chiang Rai, Phayao, and Nan. To be ready for becoming a connection hub of experiential tourism with neighboring countries. The neighboring countries consist of areas in Muang Yong and Muang Chaing Tung in Shan state of Myanmar, Muang Sing in Luang Namtha province and Muang Chaing Hon in Sainyabuli province of Laos. Selecting these communities in the three countries, as their travel

routes can be connected by having the experiential tourism hub in Eastern Lanna provinces of Thailand, served the objectives of 1) to study the tourist behaviors in Mekong region, 2) to study the potential of experiential tourism, 3) to propose the approaches of experiential tourism's community development in Eastern Lanna areas, and 4) to propose the approaches of experiential tourism development in Mekong region.

In this study, we cooperated with groups of people and primary key information givers which consists of community leaders, community scholars, community members who are interested in the study area, tourism operators in the area, travel agents, professional tour guides, students and academics in tourism management, government officers in the study area, tourists who travel across the borders. The study was conducted by surveying, interviewing, inquiring from the tourists, holding a small group of meeting, as well as having a satisfaction rating in the experiential tourism areas in Eastern Lanna.

Findings from the study showed that most of the cross-border tourists are those who travel independently in a small group and take several days to travel. They usually searched the information on the internet to discover new experiences of lifestyles, nature, and adventure from traveling. The top 5 travel activities are rafting down the Mekong river, followed by the local dining, hiking and rock climbing, weaving, and cooking, respectively. Whereas the top 5 experiences they wish to gain from traveling are good memories, followed by relaxation, new experiences, friendship, and learning, respectively.

In the study of experiential tourism potential in Eastern Lanna area, found potential communities in Pak Ing Tai of Chaing Khong district, Chiang Rai province; in Ban Tat of Chaing Kham district, Phayao province; and Pua district, Nan province. The community development approaches in experiential tourism of Eastern Lanna are

- 1) approaches to promote the participation in the community's tourism by emphasizing on the participation in problem defining and decision-making, planing, getting hands-on activities, benefits sharing, evaluating, and accountability.

- 2) approaches to manage the tourism resources by considering the conservation of tourism resources and the utilization of existing resources.

- 3) approaches to develop experiential tourism activities where the activities should be original, interactive, telling stories, in good timing, building knowledges, creating fun, giving emotional outcomes to the tourists, and giving benefits to people in communities.

4) approaches to develop tourism facilities by focusing on the access to the attraction, the interpretation, restaurants, souvenirs, and infrastructure to support tourism.

As for the approaches in developing experiential tourism in Mekong region, found the keys to development which are

1) approaches to develop the attributes of experiential tourism in Mekong region that consist of creative tourism (Creativity), small-group tourism (Small), slow tourism (Slow), stories-telling tourism (Story), sustainable tourism (Sustainability), interactive tourism (Interaction), creating emotional outcomes for tourists (Emotional Outcome) and benefit sharing to local people (Benefit); or C4SIBE.

2) approaches to link the experiential tourism in Mekong region through several dimensions which are community life, community career, communities religion, community festival and tradition, and community geography. This can create the connectivity of travel routes for the experiential tourism using the country boundaries, geography, culture, and nature; which are the connected travel routes between Eastern Lanna areas in Thailand, between Thailand – Myanmar, between Thailand – Laos, and between Thailand – Myanmar – Laos.

3) the target tourist groups for the experiential tourism activities in Mekong region are experiential tourists, mass tourists, academic tourists, voluntary tourists, eco-tourists, and groups of Thai and foreigner tourists who use Thailand as the starting and returning to resident points.

Keywords: experiential tourism, Eastern-Lanna, the Mekong region

สารบัญ

หน้า

บทสรุป	ก
บทคัดย่อ	พ
Abstract	ฮ
1 บทนำ	1
ความสำคัญ และที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
2 การทบทวนวรรณกรรม	9
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	9
พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	13
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	15
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	19
แนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
3 ระเบียบวิธีการวิจัย	31
การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	31
การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนนาตะวันออก	35
การเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ ลำนนาตะวันออก	36
การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	39

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4 ผลการศึกษา	41
พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	41
ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	69
แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	205
ตะวันออก	
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	254
5 สรุปผลการวิจัย	276
สรุปผลการวิจัย	276
อภิปรายผลการวิจัย	281
ข้อเสนอแนะ	284
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	285
บรรณานุกรม	286
ภาคผนวก	291
ภาคผนวก ก ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย	292
ภาคผนวก ข แบบสอบนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	301
ภาคผนวก ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย	310
ภาคผนวก ง แบบแบบประเมินศักยภาพในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงตะวันออก	319
ภาคผนวก จ เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด และแผนการดำเนินงาน	331
ตลอดโครงการวิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงความหลากหลายของประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่จะได้รับ	14
2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	43
3 รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	49
4 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ภาพรวม	59
5 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านบริบท	60
6 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปฏิสัมพันธ์	62
7 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์	64
8 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	65
9 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ	67
10 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์	70
11 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์	71
12 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี ประเทศลาว	72
13 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว	73
14 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย	74
15 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประเทศไทย	75
16 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองปัว จังหวัดน่าน ประเทศไทย	76
17 แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง	78
18 แหล่งท่องเที่ยวเมืองยอง	104

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
19 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงฮ่อน	118
20 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองสิง	127

21	แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของ	147
22	แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงคำ	160
23	แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบัว	180
24	แสดงภาพรวมการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง	207
25	แสดงผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง	217
26	แสดงตัวอย่างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางอารมณ์ต่อนักท่องเที่ยว	241

แผนที่ที่	สารบัญแผนที่	หน้า
1	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า	103
2	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า	117
3	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว	146
4	แสดงขอบเขต อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	156
5	แสดงขอบเขต ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	157
6	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	158
7	แสดงขอบเขต อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	178
8	แสดงขอบเขต ตำบลห้วยน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	178
9	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	179
10	แสดงขอบเขต อำเภอปัว จังหวัดน่าน	202
11	แสดงขอบเขต ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน	203
12	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน	204

ภาพที่	สารบัญภาพ	หน้า
1	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เชียงใหม่	80
2	การเข้าถึงในพื้นที่เชียงใหม่	82
3	ประตูป่าแดง ประตูเมืองเชียงใหม่	83
4	หนองตุงและร้านค้าริมหนอง	84
5	พระธาตุจอมคำ	85
6	วัดพระธาตุหลวงจอมคำ	85
7	ไม้หมายเมืองของเชียงใหม่	86
8	พระพุทธรูปขึ้นี้ว	87
9	กุเจ้าฟ้าเชียงใหม่	88
10	กาดหลวงเชียงใหม่	89
11	การสวดมนต์ไหว้พระ และการศึกษาธรรมะ	91
12	องค์ประกอบชุมชนบ้านเพยล่ง	93
13	เครื่องเงิน	94
14	เครื่องปั้นดินเผาบ้านยางกวง	95
15	แหล่งผลิตป่านซอยเมืองเชียงใหม่	96
16	เครื่องจักสานบ้านยางเกียง	97
17	ต้มเหล้าบ้านปางล่อใต้และบ้านกลาง	98
18	การตีมีด	99
19	การทำปราสาทหรือจองพาลา	100
20	อาหารพื้นเมืองในกาดหลวง	101
21	การผลิตเต้าหู้ที่บ้านป่าหลิม	102
22	การผลิตเส้นบะหมี่ที่บ้านสุพรรณมา	102
23	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองยอง	107
24	การเข้าถึงในพื้นที่เมืองยอง	108
25	แอ่งเมืองยอง มุมมองจากลานวัดพระธาตุจอมยอง	110
26	เมืองยอง	111
27	คูน้ำ คันดิน และตำแหน่งประตูเมืองยอง	111
28	วัดหัวข่วง	112

ภาพที่	สารบัญภาพ (ต่อ)	หน้า
29	พระธาตุจอมยองและองค์ประกอบต่างๆ	113
30	งานไหว้แม่สลิดคำเมืองยอง	114

31	องค์ประกอบชุมชนบ้านก่อข่อย	116
32	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองเชียงฮ่อน	119
33	การเข้าถึงในพื้นที่เมืองเชียงฮ่อน	120
34	บ้านดอนเฟื่อง	122
35	หลักบ้าน เทวดาบ้าน และวัดโพธิยาราม หมู่บ้านดอนเฟื่อง	123
36	บ้านไต้ลื้อ หมู่บ้านดอนเฟื่อง	124
37	อาชีพหัตถกรรมทอผ้าและจักสานบ้านดอนเฟื่อง	124
38	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองสิง	128
39	การเข้าถึงในพื้นที่เมืองสิง	129
40	ชาติพันธุ์และการตั้งถิ่นฐานในเมืองสิง	132
41	กาดเข้าเมืองสิง (เดิม)	133
42	กาดเข้าเมืองสิงกับอาชีพของผู้คนที่หลายชาติพันธุ์	135
43	กาดเข้าเมืองสิง	136
44	การเข้ามาลงทุนทางเศรษฐกิจของชาวจีน ในเมืองสิง	137
45	ผังบ้านดอนไชย เมืองสิง หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ	138
46	องค์ประกอบหมู่บ้านดอนไชย หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ	139
47	วัดดอนไชย	140
48	งานบุญประเพณีในวันพระที่บ้านดอนไชย	141
49	เรือนไต้ลื้อ บ้านดอนไชย	142
50	“ตำหูก” หรือทอผ้าไต้ลื้อ บ้านดอนไชย	143
51	งานจักสานไม้ไผ่และเกษตรกรรม บ้านดอนไชย	144
52	อาหารไต้ลื้อ	145
53	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอเชียงของ	149
54	การเข้าถึงในพื้นที่เมืองเชียงของ	150
55	บ้านปากอิงใต้	151
56	บ้านศรีดอนชัย	153

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
57	กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชาวประมง	155
58	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอเชียงคำ	161
59	การเข้าถึงในพื้นที่อำเภอเชียงคำ	163
60	บรรยากาศตลาดเช้าอำเภอเชียงคำ	164
61	บรรยากาศภายในหมู่บ้านธาตุสบแวน	166
62	บุญประเพณีและเทศกาลไต้ลื้อโลก	168
63	วนอุทยานภูลังกา	170

64	อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน	172
65	สัมผัสวิถีไต้ลื้อบ้านป่าแสงดา	174
66	กิจกรรมเรียนรู้การทำโคลนล่านนา	175
67	กิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น	177
68	สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอป่า	183
69	การเข้าถึงในพื้นที่อำเภอป่า	184
70	วัดป่าหัดและเรือนพื้นถิ่นอำเภอป่า	185
71	ศาลเจ้าเทพพญารินข้างเผือกงาเขียว	187
72	หอเจ้านายบ้านร้องแง	187
73	หลักบ้านร้องแง	188
74	วิหารวัดร้องแง	189
75	“เฮือนไต้ลื้อบ้านร้องแง”	189
76	พิธีตานข้าว	190
77	การสืบชะตาข้าวและทำขวัญข้าว	190
78	วังศิลาแลง และฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ	192
79	วัดภูเก็ด	194
80	กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อบ้านเก็ด	195
81	โรงเรียนชานาบ้านนาคำ	198
82	กิจกรรมการทำนา	200
83	กิจกรรมการสร้างสรรค์ผ้าทอ	201

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
84	คุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขง (C4SIBE)	255
85	วิถีชีวิตการทอผ้าของคนในชุมชน	258
86	วิถีชีวิตด้านอาหารพื้นถิ่นของคนในชุมชน	259
87	วิถีชีวิตด้านเรือนอาศัยพื้นถิ่นของคนในชุมชน	259
88	อาชีพด้านการเกษตรของคนในชุมชน	261
89	อาชีพด้านการตอกลาย (ปานซอย) ของคนในชุมชน	261
90	อาชีพการประมง และพื้นที่เชื่อมโยงลุ่มแม่น้ำโขง	262
91	อาชีพค้าขายในตลาดสดของชุมชน	262
92	พิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน	264
93	สถาปัตยกรรมสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน	264
94	อุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน	265

95	เทศกาล/ประเพณีของชาวใต้ลือบ้านธาตุสบแวน	266
96	สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของชุมชน	268
97	สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน	268
98	เส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนนาตะวันออก	272

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำโขงเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” ได้มีรายละเอียดในการศึกษา ดังต่อไปนี้

- 1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ
- 1.6 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศ และยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่ทำให้เกิดการลงทุนและการกระจายรายได้แก่ท้องถิ่น อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น.5) โดยในปี พ.ศ. 2556 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 26,735,583 คน มีการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวร้อยละ 19.60 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555: น. 1)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสิบของประเทศสมาชิกของอาเซียน อันประกอบไปด้วยประเทศบรูไน ดารุซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และไทย ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศไทยที่อยู่ศูนย์กลางกลุ่มประเทศอาเซียน (ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ, 2556: น. 7) ทำให้ประเทศไทยเป็นเหมือนไข่มุกตรงกลางของประเทศอื่น จึงเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมต่อของหลายเส้นทางท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเทศที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศไทย คือ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ซึ่งการรวมตัวครั้งสำคัญนี้นับเป็นจุดที่สำคัญและเร่งด่วนที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของฐานทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาของประเทศในการเข้าสู่สังคมของโลกและภูมิภาคของประเทศที่ไร้พรมแดนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในปี 2558

กลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำโขง อันประกอบไปด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ได้ถูกจัดให้เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีพื้นที่เชื่อมโยงทั้งทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและเชื่อมโยงกับความร่วมมือกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region: GMS) อันเป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ ประกอบด้วยไทย สปป.ลาว พม่า

กัมพูชา เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน โดยมีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าและลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งพรมแดนในบางช่วง ปัจจุบันบริเวณชายแดนของภาคเหนือตอนบนในกลุ่มล้านนาตะวันออก มีจุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า อยู่ 2 แห่ง คือ สะพานข้ามน้ำสาย สะพานข้ามน้ำสายแห่งที่ 2 ในอำเภอแม่สาย และมีจุดผ่อนปรนอีก 5 แห่งในจังหวัดเชียงราย มีจุดผ่านแดนถาวรและด่านสากลบริเวณชายแดนไทย – ลาว 3 แห่ง คือ ด่านเชียงของ ด่านเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด่านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน และมีจุดผ่อนปรนอีก 9 แห่งในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พะเยาและน่าน (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2557) มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางข้ามแดนชายแดนเชียงแสน เชียงของ จังหวัดเชียงราย และห้วยโก๋น จังหวัดน่าน จำนวน 118,038 คน โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวในกลุ่มเอเชีย (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2557)

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น. 8) ได้คาดการณ์ว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มต้องการที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง อีกทั้งแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554 – 2558 (ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015: ATSP) (สำนักเลขาธิการอาเซียน, 2554: น. 12,31,41) คาดการณ์ว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคตเป็นกลุ่มที่กำลังมองหาประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) จึงทำให้แผนนี้ (ATSP) มีทิศทางยุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาสินค้าบริการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของภูมิภาคและวางยุทธศาสตร์ด้านการลงทุนและการตลาดที่สร้างสรรค์ จัดทำแพ็คเกจสินค้าและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบเขต เส้นทาง และกลุ่มพื้นที่ในภูมิภาค โดยการท่องเที่ยวสาขาหลักที่กำหนดไว้ในแผนคือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงมรดกและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวโดยการล่องเรือทางทะเลและแม่น้ำ ซึ่งควรมีการประเมินโอกาสและการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาสินค้าและประสบการณ์ท่องเที่ยวของอาเซียน อีกทั้งสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ซึ่งดำเนินการกำหนดยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก ได้มียุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสุขภาพ เชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัด ระหว่างกลุ่มจังหวัด และประเทศในกลุ่ม GMS และ BIMSTEC เช่น เส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง เส้นทางท่องเที่ยวตามเส้น R3A เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาตะวันออก เป็นต้น (ธรรมพร ตันตราและคณะ, 2555: น. 1-5)

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพื้นที่ล้านนาตะวันออกที่มีพื้นที่ติดชายแดนสองประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำรงและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเอาไว้ให้สามารถบ่งบอก อัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ให้ได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถเชื่อมโยงบริบทกับประเทศเพื่อนบ้านให้ได้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของวัฒนธรรมชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี คือการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านวัฒนธรรม ซึ่งอมรา พงศาพิชญ์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

กำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญญาญาณ อาจจะเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็น การกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน วัฒนธรรมไว้มาก่อนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือ ที่เป็นสัญลักษณ์และจับ ต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เป็นต้นว่า อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ประติมากรรม ต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน ซึ่งพื้นที่กลุ่มล้านนาตะวันออกมีวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มล้านนาตะวันออกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าหัตถกรรมของชุมชน อาทิ วัฒนธรรมด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม งานหัตถกรรม เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของวัด เรือนพื้นถิ่น ที่มี ความเชื่อโยงกับวัฒนธรรมของกลุ่มคนไตในพื้นที่ เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า และพื้นที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮอน แขวงไชยบุรี ประเทศลาว (ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ, 2557) ที่เหมาะกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของกลุ่ม ล้านนาตะวันออกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

จากศักยภาพทางภูมิศาสตร์และความพร้อมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวกลุ่มพื้นที่ล้านนา ตะวันออก อีกทั้งพื้นที่นี้ยังอยู่ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน และกลุ่มการ ท่องเที่ยวชายแดน (cross border tourism) ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554: น. 30 - 31) จึงสามารถพัฒนากลุ่มพื้นที่นี้ให้เป็น ศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเส้นทางสายวัฒนธรรมสองฝั่งโขงในพื้นที่เชื่อมโยงกับ ด้านชายแดน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประเทศ ต้องเตรียมความพร้อมของฐานความเข้มแข็งทางทรัพยากรการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมกับประเทศพม่าและลาว ให้มีเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องรู้ถึงลักษณะของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีการ ท่องเที่ยวชายแดน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และนำไปสู่ การเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเส้นทางสายวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่เหมาะสม โดย การดำเนินการทั้งหมดนี้มุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
- 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนา ตะวันออก
- 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนในพื้นที่สามประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานของประเทศ ไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งชุมชนวัฒนธรรม โดยแต่ละพื้นที่อยู่ในเขต จังหวัดที่มีด่านชายแดนเป็นตัวกำหนดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (เชียงราย พะเยา และน่าน)

1.1) พื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย

ประกอบด้วยจังหวัดพะเยา เชียงราย และน่าน โดยมีเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.2) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พื้นที่เชื่อมต่อด่านชายแดนเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ด่านชายแดน บ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และด่านห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน บริเวณแขวงบ่อแก้วและไซยะบุรี และพื้นที่ข้างเคียง

1.3) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

พื้นที่เชื่อมต่อด่านชายแดนแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ไปยังเมืองเชียงตุง รัฐฉาน

2) ขอบเขตด้านประชากร

ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษาและนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามชายแดน (cross border tourist)

3) ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (cross border tourist) ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ประกอบด้วย

- ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ พื้นฐานความรู้ หรือระดับการศึกษา เป็นต้น
- พฤติกรรมในการท่องเที่ยว เช่น วัตถุประสงค์ในการเดินทาง จำนวนวันในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น
- ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย บริบทของการท่องเที่ยว ปฏิสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ทางอารมณ์ คุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว และ ปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เป็นต้น

3.2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประกอบไปด้วย

- สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)
- สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
- การเข้าถึง (Accessibility)
- การบริหารจัดการ (Administration)
- กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity)

3.3) เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก ซึ่งการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในครั้งนี้ ได้ใช้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว จาก Global Sustainable Tourism Council (GSTC) อันประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ 3) การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรมและการลดผลกระทบเชิงลบ 4) การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบเชิงลบ (www.gstcouncil.org) อีกทั้งสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel: TEATA) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มอีกหนึ่งด้าน คือ 5) ด้านคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้ในทิศทางที่ยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบการดำเนินงานที่กล่าวมาในการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอยู่ภายใต้แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิง

ประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนนาตะวันออก (ดำเนินการในพื้นที่ลำนนาตะวันออก) ประกอบไปด้วย แนวทางด้าน

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
- การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

3.4) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วย

- แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง
- การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
- กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

1.3 ขอบเขตด้านเวลา: 1 ปี

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนนาตะวันออก และใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

2) คนในชุมชนที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เสนอความคิดเห็น กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านทางกระบวนการทำวิจัย นอกจากนั้น ผลการวิจัยจะมีส่วนให้ชุมชนในพื้นที่ได้เสนออัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการท่องเที่ยว และนำไปสู่การอนุรักษ์ ปกป้อง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากข้อมูลที่จะได้จากแนวทางการพัฒนา

3) นักท่องเที่ยวได้รับความคุ้มค่าจากการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ จากการที่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว

4) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นักวิจัยในสถาบันต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อนำไปต่อยอดการวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นกรณีศึกษาในการจัดการเรียนการสอน

5) นิสิต นักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อในการพัฒนาการศึกษา

6) นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย และเป็นฐานข้อมูลเพื่ออ้างอิงในกระบวนการพัฒนางานวิจัยอื่นๆ ต่อไป

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

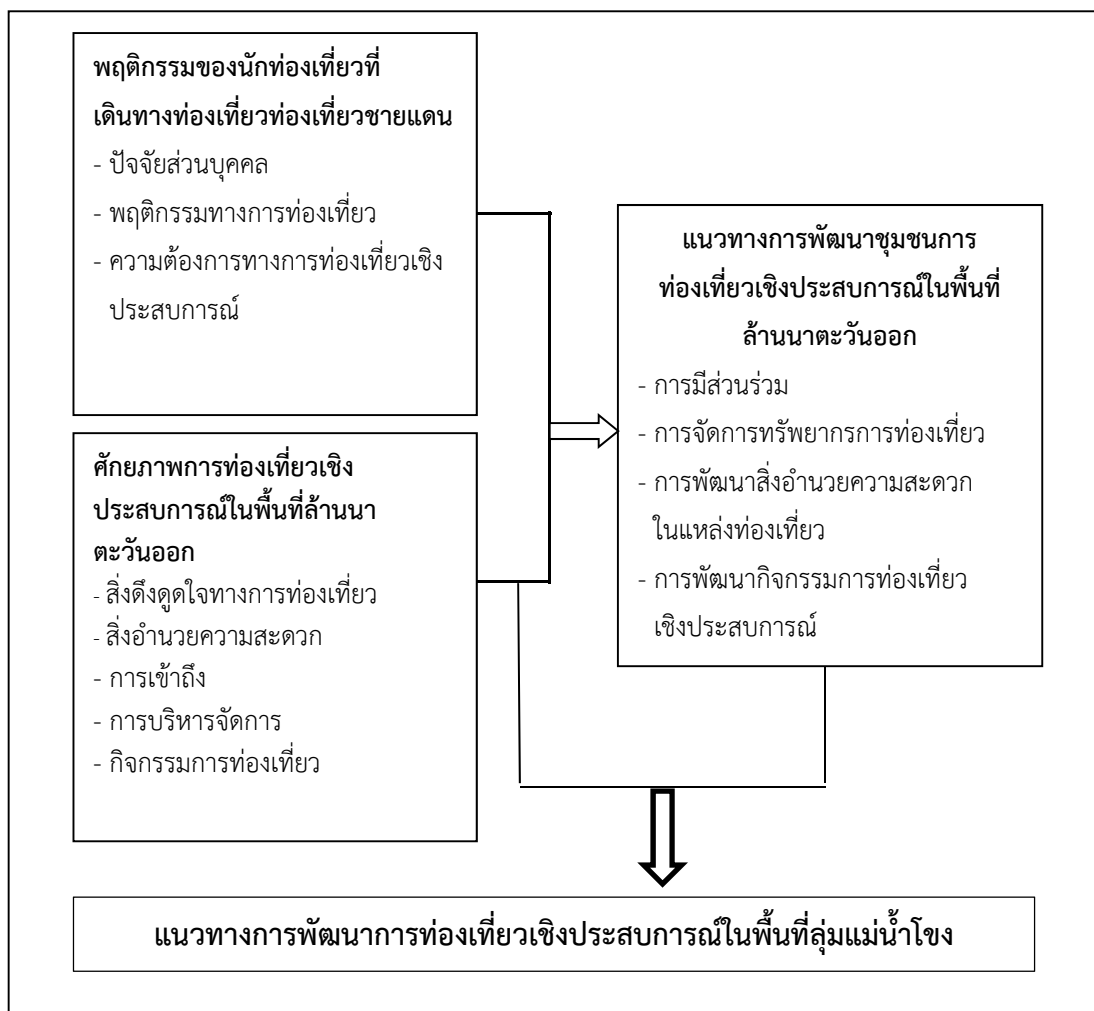
1) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experiential tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับผลลัพธ์ทางอารมณ์ระหว่างการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ ได้สัมผัสใน รูป รส กลิ่น เสียง เช่น การได้ชม ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือทำ ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนมี เช่น ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเดิมที่มี ความชื่นชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กิจกรรมยามว่างที่ทำอยู่ ความรู้เดิมที่มี ความชื่นชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นต้น ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน นักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับ การรับรู้หรือการสัมผัสของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง

2) พื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน ตลอดจนแขวงหลวงน้ำทา แขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และรัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

3) ล้านนาตะวันออก (east Lanna) คือ กลุ่มพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ซึ่งมีพื้นที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

4) ศูนย์กลางการท่องเที่ยว (tourism hub) คือ แนวทางการพัฒนาพื้นที่ล้านนาตะวันออกประกอบไปด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งในส่วนของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ให้เป็นพื้นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศเพื่อนบ้าน หรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่อยู่ในประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยผ่านด่านชายแดนของ 3 จังหวัดนี้ แล้วจึงเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศไทย

1.6 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร ตำรา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

- 2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- 2.2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- 2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- 2.4 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.5 แนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากการที่ทั่วโลกเกิดการเคลื่อนไหวที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงของตนเอง (the Northern Ontario Tourist Outfitters Association (NOTO), 2015) เป็นแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว ที่เปลี่ยนจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนมาเป็นการท่องเที่ยวเกิดจากแรงขับเคลื่อนภายในของนักท่องเที่ยวเอง ในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เกิดขึ้นครั้งแรก เพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ท้องถิ่น ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (William L. Smith, 2005, หน้า 2-3)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้ขยายไปทั่วโลก ทำให้มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้ให้นิยาม หรือความหมายกับที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งสู่คุณค่าที่นักท่องเที่ยวมองหาเมื่อต้องเลือกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว ว่าสิ่งที่จะได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวคืออะไรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ (Tourism Industry Association for Cape Breton Island, 2015) โดยการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง สนใจศึกษาและต้องการได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส (Cohen, 1979) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ จะเป็นการสร้างและส่งเสริมประสบการณ์จริงให้กับนักท่องเที่ยว (Rajul Jain, 2557, Jennings & Nickerson, 2006) เช่น เมื่อเดินทางไปท้องถิ่นใด ก็ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้นั้นท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมต่างที่แท้จริงเป็นประเทศนั้น (Perreault & Dorden, 1979) อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความทรงจำที่ดี โดยกิจกรรมนั้นเป็นไปตามความสนใจของนักท่องเที่ยวเฉพาะบุคคล และเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสาทสัมผัสในด้านอารมณ์

ร่างกาย จิตวิญญาณ หรือ สติปัญญา (Nancy Arsenault, 2004) ที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การได้สัมผัส การดมกลิ่น และการสัมผัส (www.linkedin.com, 2015)

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เกิดขึ้นได้ทั้งกับสินค้าและบริการที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ประสบการณ์จะเป็นความทรงจำให้กับนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกันนักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ (Fermata, Inc <http://fermatainc.com>) ประสบการณ์มักเกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การเฝ้ามองไปจนถึงการได้ลงมือทำ และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือบริบทของพื้นที่ (William L. Smith, 2005. หน้า 2-3) ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับความรู้หรือการซึมซับของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (Firat and Dholakia, 1998 p. 96 อ้างใน Roberta Capitello, Diego Begalli and Lara Agnoli 2013, pp2) ที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่จะได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง (Echeverri, Pine and Gilmore และ Gupta and Vajic, xxxx)

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมความหลากหลายของการท่องเที่ยวและประเภทนักท่องเที่ยว อาทิเช่น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินทางเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อการทดลอง การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวธรรมชาติที่กิจกรรมที่มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมแสดงความเคารพต่อวัฒนธรรมของ พื้นที่โฮมสเตย์ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ได้สัมผัสและเรียนรู้มากกว่าที่จะยืนจ้องมอง (The Northern Ontario Tourist Outfitters Association (NOTO), 2015) โดยการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์มีมาตรฐานของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวสร้างความหมายผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง
2. ประสบการณ์ที่ได้รับรวมถึงผู้คนที่ได้พบ สถานที่ที่ไปเยือน กิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วม และความทรงจำที่เกิดขึ้น
3. ประสบการณ์ที่ได้รับรวมถึงการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวและหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว
4. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นำพานักท่องเที่ยวให้ได้พบธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
5. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรเป็นการท่องเที่ยวที่ผลกระทบต่ำ จำนวนนักท่องเที่ยวน้อยแต่ให้ผลตอบแทนสูง
6. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรเป็นการท่องเที่ยวแบบเฉพาะ มีลักษณะเฉพาะ และเหมาะกับนักท่องเที่ยวแต่ละคน
7. คุณภาพของประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากผลผลิตร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว
8. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีมุมมองที่กว้างออกไป สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความสนใจของนักท่องเที่ยว

9. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรมีหลากหลายที่ตรงกับความสนใจของนักท่องเที่ยวและให้ความรู้สึกของความสำเร็จส่วนบุคคล ดังนั้นจึงเกิดเป็นความทรงจำที่เป็นเอกลักษณ์ของท่องเที่ยวแต่ละคน

10. ผลลัพธ์ของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการรับประสบการณ์ที่ได้ความรู้ใหม่และเป็นประสบการณ์จริง

11. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เปิดโอกาสให้เกิดการกระตุ้นให้มีการพบปะและมาร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม ต่างปัญหา และต่างศักยภาพ

12. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมถูกใช้ร่วมกันในบรรยากาศของวิถีชีวิตพื้นถิ่น

13. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการแสดงให้เห็นมากกว่าการอธิบาย

14. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการเปิดโลกทัศน์ของนักท่องเที่ยวให้กว้างออกไป

15. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ เกิดการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง

16. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการดึงดูดผู้คนไปยังสถานที่

17. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวไปสู่สินค้า

18. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การได้ชิม การดมกลิ่น และการสัมผัส

19. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทักษะใหม่หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใหม่

20. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้รวมถึง "เรื่องราวของสถานที่" ไว้ด้วย

การพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจทำได้โดยการเสริมสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวสามารถใช้การออกแบบ (design) โดยมีการออกแบบแนวคิด (concept design) การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ (product and packaging design) การออกแบบบริการ (service design) รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ (experience Design) ที่นักท่องเที่ยวพึงจะได้รับจากสินค้านั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ย่านกะดีจีน เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่ปรากฏการตั้งบ้านเรือนที่สืบเนื่องมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยาความเป็นย่านที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติเชื้อพันธุ์และศาสนา เป็นย่านพักอาศัยของขุนนางไทยเชื้อสายโปรตุเกสที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา รวมทั้งตำรับตำราอาหารสูตรโปรตุเกสอื่นๆ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดเทศกาลศิลปวัฒนธรรมประจำปีของย่านกะดีจีน มุ่งเน้นการใช้ศิลปะในการสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีพัฒนาในการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านประวัติศาสตร์ งานนี้ได้จัดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2553 และขยายพื้นที่ต่อเนื่องมายังย่านประวัติศาสตร์ข้างเคียง ได้แก่ ย่านคลองสาน สะพานพุทธ และย่านวังเดิม ภายในงานประกอบด้วย การแสดงศิลปวัฒนธรรม ผลงานศิลปะ การออกแบบ ปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยพืชพรรณไม้และวัสดุรีไซเคิล และแสงไฟในพื้นที่สาธารณะ นิทรรศการภาพเก่าของย่าน การประกวดภาพถ่าย การแสดงดนตรี การเสวนา การเดินเท้าท่องเที่ยวตามตรอกซอกซอยในย่านกะดีจีนและย่านคลองสาน บรรยาย

โดยนักประวัติศาสตร์อาสา การเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านศิลปะการทำอาหาร เป็นต้น (สมพงษ์ อำนวยเงินตรา, 2557, หน้า66)

นอกจากนี้แล้วในต่างประเทศก็มีการสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ โรงแรมหลายแห่งในญี่ปุ่นมีบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ (onsen) เพื่อบริการนักท่องเที่ยว แต่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์เต็มรูปแบบจึงได้มีการจัดเตรียมอาหารมื้อเย็นแบบดั้งเดิม ชาพร้อมวิธีการชงชา รวมทั้ง ชุดยูคาตะ ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ใส่ในช่วงเวลาที่พักผ่อน การเก็บค่าใช้จ่ายจะเก็บเหมารวมเป็นรายการเดียวทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้มค่าและเพลิดเพลินไปกับทั้งสินค้าและประสบการณ์ นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเริ่มหันมาสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวด้วยการถ่ายภาพสวยก่อนลาจากให้ฟรีและส่งตามไปให้ทางอีเมล ทำให้นักท่องเที่ยวมีความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น แตกต่างจากสมัยก่อนที่เน้นขายภาพให้แทน (มาลินวิศา ศักติยากร, 2557, หน้า104)

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ให้ความสำคัญกับความรู้ ความเข้าใจ การซึมซับความรู้สึกนึกคิดที่ได้จากการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรมีผู้สร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นกลุ่มคนในชุมชนผู้ที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์ประสบการณ์ ก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่เป็เจ้าของวัฒนธรรม อีกทั้งยังเกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชน หรือผลประโยชน์ที่ชัดเจนแก่แหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามควรมีระบบการบริหารจัดการเพื่อลดการเกิดผลกระทบเชิงลบแก่แหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงระดับของการมีส่วนร่วม ที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การได้ชิม การดมกลิ่น และการสัมผัสหรือลงมือทำของนักท่องเที่ยว โดยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้เปิดมุมมอง สร้างโอกาสในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ได้มีความรู้ เกิดการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน นักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับความรู้หรือการซึมซับของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง

2.2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการได้เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาเรียนรู้ที่สามารถสร้างการปฏิสัมพันธ์ นำไปสู่การได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และได้รับองค์ความรู้ ทักษะที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยว เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวหลังใช้บริการได้อย่างยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นงานฝีมือ หรืองานทำมือ (Handmade) สามารถสร้างองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวจากกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกับปราชญ์ชุมชน ผ่านกิจกรรมในกระบวนการวิธีการทำผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการบางขั้นตอน ไม่ว่า

จะเป็นทักษะทางด้านการเล่นเครื่องดนตรีท้องถิ่น การได้มีส่วนร่วมในการเต้นรำ ศิลปะการต่อสู้ต่าง ๆ การเรียนรู้วัฒนธรรม หรือพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมโดยอาจแสวงหาความรู้ได้โดยตรงที่พิพิธภัณฑ์ หรือกิจกรรมที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ผ่านสื่อการเรียนการสอนที่ง่ายต่อการใช้งาน กล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการให้ความสำคัญที่มุ่งเน้นประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวจะได้รับ ซึ่งอาจมองในเรื่องการสร้างแรงจูงใจ และการทำการตลาดการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการส่งมอบประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว

ความหลากหลายของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ อาจเกิดขึ้นจากคนในชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในระหว่างการพักผ่อน หรือการได้ใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยนักท่องเที่ยวอาจลงมือทำกิจกรรม หรืออาจไม่ได้ลงมือทำกิจกรรมใด ๆ แต่ประสบการณ์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากการสังเกต การได้เยี่ยมชม และองค์ความรู้ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถซึมซับประสบการณ์เหล่านี้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว หรือสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ประสบการณ์ต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 1. ความบันเทิง (entertainment) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงอาจเกิดขึ้นเพียงการได้นอนพักผ่อน การได้นั่งพักผ่อนตามบาร์ หรือในสนามกีฬาเพื่อเพียงได้ดูเพื่อนร่วมเดินทางเล่นกิจกรรมเหล่านั้น หรือแม้กระทั่งการได้สนทนากับผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถได้รับความบันเทิงจากการได้เยี่ยมชม หรือการสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในรอบ ๆ ตัวของนักท่องเที่ยว 2. การศึกษาเรียนรู้ (education) ในขณะที่นักท่องเที่ยวอยู่ในอิริยาบถเดิม ๆ หรือช่วงชั้นเวลา ผู้นำเที่ยว หรือผู้ร่วมเดินทางอาจสร้างเกร็ดความรู้ โดยการบรรยาย ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แก่นักท่องเที่ยว โดยให้อยู่ในช่วงเวลา ก่อน หรือระหว่างการทำกิจกรรม เช่น ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำน้ำ การปีนเขา การขี่ม้า การเดินป่า การพายเรือ เป็นต้น ผู้ร่วมเดินทาง หรือผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ จะต้องทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้ เพื่อความปลอดภัย ความถูกต้อง ตลอดจนความรู้ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนั้น ๆ พื้นฐานของการสร้างการเรียนรู้/องค์ความรู้ อาจทำได้โดยการจัดทำข้อมูลขั้นตอนเบื้องต้นที่ชัดเจนจัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว ได้ศึกษา การจัดประชุมเพื่อการท่องเที่ยว การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการทำป้ายสื่อความหมายที่มีข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ 3. ความแตกต่างของวิถีชีวิต (escapism) การสัมผัสของวัฒนธรรมเดิม ๆ ที่ถูกสอนมาก และความบันเทิงใจที่อยู่ในรูปแบบเดิม ๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจของชีวิต เพื่อให้ได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เช่น การกระโดดหน้าผาสูง การขับเรือที่กำลังจะอัปปางลง การได้มีส่วนร่วมในการแสดงกลุ่มชนชาติพันธุ์ และพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดมุ่งหมายที่แสดงถึงความสามารถพิเศษในการดำรงชีวิตนักท่องเที่ยว 4. สุนทรียะ (aesthetic) เป็นประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวที่เกิดจากการเยี่ยมชมลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เช่น การได้ชื่นชมทิวทัศน์ภูเขา การเยี่ยมชมนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ การว่ายน้ำในบริเวณริมชายทะเล หรือริมน้ำ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้จากสุนทรียะ คือ การใช้ริบทในการทำกิจกรรมที่น้อย หรือความสุขที่เกิดจากการได้ชมแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 แสดงความหลากหลายของประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่จะได้รับ

การมีส่วนร่วม (participation)		
	การชมมากกว่าการลงมือปฏิบัติ (passive)	การได้ลงมือปฏิบัติ (active)
การซึมซับ (Absorption)	ความบันเทิง (Entertainment) การได้ชม หรือดูกิจกรรมที่จัดขึ้น	การศึกษาเรียนรู้ (education) การจัดประชุม และการเรียนรู้
การมีใจที่จดจ่อ (Immersion)	สุนทรียะ (aesthetic) การได้ชม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ศิลปะ ต่าง ๆ ในงานนิทรรศการที่จัดขึ้น	ความแตกต่างของวิถีชีวิต (escapism) การเรียนรู้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง

ที่มา: Glenn McCartney (2013)

2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้รวบรวมความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ไว้ว่า

นาฬิกอดิศักดิ์ แสงสนิท ผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้กำหนดนโยบายพร้อมกับแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) หมายถึง “การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น”

Crispin Raymond และ Greg Richards ได้ร่วมกันในการกำหนดชื่อ และคำนิยามการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) หมายถึง “การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว”

จากการประชุม Creative Cities Network โดยจัดขึ้นเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ.2549 (ค.ศ. 2006) ได้มีการหารือในการกำหนดคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ขึ้นใหม่ว่า “ท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผู้พันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่”

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ข้างต้นผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ การท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิด

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่ม “ทักษะ” ให้นักท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกตัวอย่าง ร้านสุโขทัยเซลาดอน ผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาสังคโลก ที่จังหวัดสุโขทัย ได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยทางร้านเตรียมเครื่องปั้นดินเผาเป็นตัวอย่างสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการวาดลวดลายลงบนวัตถุเหล่านั้น ระหว่างนั้นช่างปั้นที่ร้านทำการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเภทของวัตถุดิบ เทคนิคการปั้น การลงสี หรือการวาดลวดลายลงบนเครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนการเผาวัตถุ โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกขั้นตอนการวาดลวดลาย และการลงสี ทางร้านมีบริการจัดส่งผลงานที่เผาเสร็จเรียบร้อยแล้วกลับคืนนักท่องเที่ยวให้ที่อยู่ว่าง จากกิจกรรมสร้างสรรค์ดังกล่าว นักท่องเที่ยวสามารถพัฒนาทักษะการวาดลาย และการลงสีลงบนเครื่องปั้นดินเผา (พิเชษฐ สายพันธ์, นาฬิกอดิศักดิ์แสงสนิท, 2556 อ้างใน สมพงษ์ อำนวยเงินตรา, 2557, หน้า61)

2. “ประสบการณ์” ได้กลายเป็นสินค้าหลักของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันเนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรม เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน และเข้าใจคุณค่า และจิตวิญญาณชุมชน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ประทับใจไม่ลืมเลือน ก่อให้เกิดการบอกต่อ และการเดินทางกลับมาอีกครั้ง เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้กับชุมชนต่อไป

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เปลี่ยนจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible heritage) เป็นสิ่งจับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อชุมชน ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และถูกส่งต่อไปยังลูกหลาน เช่น พิธีกรรม ประเพณีที่บอกเล่าสืบทอดกันมา ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง ตำรับตำราอาหารสูตร กิจกรรมเทศกาล งานหัตถกรรม เป็นต้น มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า และบริการทางการท่องเที่ยว

4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูง เช่น ปราสาท พระราชวัง โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อาคารแสดงผลงานศิลปะ ประติมากรรม และอนุสาวรีย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไกลตัวสำหรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง เปลี่ยนไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพื้นบ้าน ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เช่น ร้านอาหารท้องถิ่น ตลาดชุมชน ร้านกาแฟ บ้านเรือน และวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น

5. เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างแท้จริง ยกตัวอย่าง เช่น กลุ่มโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ให้บริการนักท่องเที่ยวพัฒนาทักษะในการปั้นหม้อ การเขียนสียลายบ้านเชียง กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยสร้างความผูกพัน และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างสองฝ่าย ระหว่างนักท่องเที่ยว และชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันได้รับความรู้ ประสบการณ์ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนได้มากกว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม

6. เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีเอกลักษณ์โดดเด่น น่าสนใจ สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้จริง แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ได้รับรางวัลจากการประกวด รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) หรือผ่านการคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบ จากโครงการ Creative Tourism Thailand เช่น ชุมชนหมู่บ้านผ้าไหมบ้านดอน จังหวัดชัยภูมิ มีความโดดเด่นในการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ โรงเรียนฝึกความช่างบ้านช้างไทยแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีการเรียนรู้เป็นความช่าง กลุ่มหัตถศิลป์แกะภาพหนังเมืองลุง จังหวัดพัทลุง มีความโดดเด่นทางด้านการแกะตัวหนังตะลุง ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง และชุมชนบ้านริมคลองโฮมสเตย์ จังหวัดสมุทรสงคราม บริการเรียนรู้การทำน้ำตาลมะพร้าว

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อชุมชน

คนในพื้นที่ หรือชุมชนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมมาสร้างสรรครูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ ให้มีความน่าสนใจ ทำให้

สินค้าเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น โดยที่ชุมชนสามารถสร้างความผูกพันกับนักท่องเที่ยวมากกว่าการท่องเที่ยวแบบทั่ว ๆ ไป ซึ่งก่อให้เกิดการบอกต่อ และเกิดการมาเที่ยวแบบซ้ำ ๆ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในจิตวิญญาณท้องถิ่น ภายใต้ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชน ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวสามารถได้ประสบการณ์ตรงด้วยการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม เช่น เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ ประเพณีท้องถิ่น และเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้เข้าใจ “จิตวิญญาณ” ของชุมชนอย่างแท้จริง ส่งเสริมมิตรภาพ มีความเห็นอกเห็นใจ และ “ลดความขัดแย้ง” ระหว่างนักท่องเที่ยวจากสังคมเมือง และชุมชนในชนบท

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อผู้ประกอบการท่องเที่ยว

ในแง่ของภาคธุรกิจ วิไลวรรณ ทวีศรี รองผู้ว่าการด้านสินค้าและธุรกิจท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวสามารถพัฒนาระดับสินค้าการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่โดดเด่น สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และบริการด้วยการสื่อความหมาย คุณค่าความสำคัญของวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการต่อยอดการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยกิจกรรมเรียนรู้ นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นทางเลือกใหม่โดยเชื่อมโยงประสบการณ์ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน สามารถขายทัวร์ได้ยาวนานมากขึ้น ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่พักท่องเที่ยวได้นานขึ้น

ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีมาแล้วกว่าสิบปีในต่างประเทศ แต่เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย เห็นได้ชัดว่าหลายหน่วยงานเริ่มให้ความสำคัญ และใช้เป็นกลยุทธ์ในแผนพัฒนา และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม “ความคิดสร้างสรรค์” เหมาะสมสำหรับใช้ในเชิงวิชาการ และกำหนดนโยบายมากกว่าเชิงพาณิชย์ (ภุริวัจน์ เดชอ้อม, 2556) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนักทั้งในกลุ่มของผู้ประกอบการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังไม่มีองค์ความรู้ที่ชัดเจน การระบุกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ระบุได้ยาก ยังคงมองว่าเป็นเพียงตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market) เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสมาคมการศึกษาด้านการท่องเที่ยว และการพักผ่อน (Association for Tourism and Leisure Education: ATLAS) ระบุว่า มีนักท่องเที่ยวร้อยละ 5 เท่านั้นที่มีการใช้ชีวิตวัดหยุดในลักษณะการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีข้อจำกัดในการค้นหาอัตลักษณ์ และคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม การค้นหาความโดดเด่น และสร้างความแตกต่าง การแปรรูปมรดกทางวัฒนธรรม (cultural commodification) ที่

จับต้องไม่ได้เป็นสินค้าท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย (package tour) และการสร้างประสบการณ์แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งต้องใช้เวลามากขึ้นมากกว่าเดิมสำหรับการทำกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน รวมทั้งขาดความพร้อมการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นระบบ จากชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (สมพงษ์ อำนวยเงินตรา, 2557, หน้า61-64)

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิงกระบวนการ ดังนี้ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2555, หน้า46)

- 1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (each engaging the other)
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural engagement / cultural experience)
- 3) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (spirit of place / deep meaning / understanding of the specific cultural of the place)
- 4) ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (hands-on experience)
- 5) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (exchange information / transformation and transformative experiences)
- 6) เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (more participate than observe)
- 7) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (c-creating tourism experience)
- 8) ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง (authentic both process and product / genuine experience)
- 9) จดจำประทับใจ, เข้าใจ (memorable / I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand.)
- 10) การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (tailor-made approach)

จากข้อมูลดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว กับเจ้าของวัฒนธรรม หรือคนในชุมชน ดังนั้นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวคือการได้ลงมือทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติจริงกับเจ้าของวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการซึมซับ และเข้าถึงวัฒนธรรมได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งสิ่งสำคัญนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริงแล้ว คือความการได้ปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกัน และความประทับใจที่เกิดจากอรรถาศัยที่ดีของคนในชุมชนกลับไปในระหว่างการทำกิจกรรมดังกล่าว

2.4 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์การการท่องเที่ยวโลกได้ให้คำนิยามของนักท่องเที่ยวว่าหมายถึง “ผู้มาเยือนที่เดินทางออกจากภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยเดิมโดยชั่วคราวในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 1 ปี เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือทางธุรกิจ และวัตถุประสงค์อื่นๆ” (Huang, R. 2003, pp.4)

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายนักท่องเที่ยวไว้ในมาตราที่ 4 แห่งพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ว่าเป็น “บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นอันเป็นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2522, น.2)

สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวหมายถึง ผู้ที่เดินทางออกจากภูมิลำเนาอันเป็นที่อยู่อาศัยเดิมของตนเองไปยังภูมิลำเนาอื่นด้วยความสมัครใจ ในระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 24 ชั่วโมง และมากกว่า 1 ปี หรือในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยมีจุดประสงค์เพื่อเดินทางพักผ่อนหย่อนใจให้กับตัวเอง

Bowen, D. & Clarke, J. 2009 ได้แบ่งนักท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวต่างประเทศ คือ ผู้ที่เดินทางสำหรับ 1 คืน หรือมากกว่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเดินทางออกจากประเทศที่เป็นที่อยู่อาศัยของตน 2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ คือ ที่เดินทางสำหรับ 1 คืน หรือมากกว่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเดินทางภายในประเทศของตน แต่ต้องออกจากสิ่งแวดล้อมเดิมๆ ในพื้นที่อยู่อาศัย และที่ทำงานของตน (pp.3)

นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ 1) นักท่องเที่ยวประเภทหรูหรา เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีรายได้สูง มีความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่หรูหรา และพร้อมที่จะจ่ายค่าตอบแทนในราคาที่สูง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีกำไรต่อหน่วยที่สูงจากรายได้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้ ซึ่งโดยปกติจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีไม่มากนัก ตลอดจนมักมีนิสัยที่เอาใจยาก 2) นักท่องเที่ยวประเภทระดับกลาง เป็นนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระดับปานกลาง มีลักษณะนิสัยที่ไม่รู้จักมากนัก หรือเรียกอย่างสั้นๆ และบริการทางการท่องเที่ยวไม่มากนักเท่านักท่องเที่ยวแบบหรูหรา โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวประเภทนี้มักชอบความสนุกสนานเป็นสำคัญ และเป็นนักท่องเที่ยวอารมณ์ดี ใช้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ไม่จำเป็นต้องหรูหรามากนัก แต่ก็ไม่แยจจนเกินไป ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวมีกำไรมากตามจำนวนนักท่องเที่ยว และทำกำไรต่อหน่วยได้ไม่สูงมากนัก 3) นักท่องเที่ยวประเภทระดับมวลชน เป็นนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุด แต่ส่วนมากจะมีรายได้ที่ต่ำ หรือไม่มีรายได้ประจำ จึงนิยมใช้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวแบบพื้นฐาน ในราคาที่ถูกลง ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้ได้รับการจูงใจจากโฆษณาเป็นส่วนใหญ่ หรือถูกกระตุ้นจากธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวจะมีรายได้มากตามจำนวนนักท่องเที่ยว แต่มีกำไรต่อหน่วยไม่มาก ตลอดจนเป็นกลุ่มตลาดที่มีการแข่งขันที่สูง (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น.138)

กล่าวได้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน จากลักษณะสัญชาติที่ย่อมมีความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมภูมิลำเนาเดิมของนักท่องเที่ยวแต่ละคน กับวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการใช้บริการสินค้าและบริการในธุรกิจทางการท่องเที่ยว และระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแน่นอนว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีลักษณะ

ความเหมาะสมต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากความเคยชินจากวัฒนธรรมส่วนตัวของนักท่องเที่ยวที่มีไม่เหมือนกัน อาทิ สัญชาติ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม รายได้ เป็นต้น ดังนั้นโดยปกติแล้ววัฒนธรรมส่วนตัวของนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านภูมิประเทศที่ตั้ง และปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นตัวกำหนดถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่นั้นๆ

Tylor ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึง “ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกันระหว่าง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และความสามารถอื่นๆ ตลอดจนพฤติกรรมที่ได้รับ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในสังคม” (Reisinger & Turner, 2003, pp.5)

Commonwealth of Australia Creative Nation ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ว่า หมายถึง “พื้นที่ที่รอบล้อมไปด้วยประสบการณ์ของผู้มาเยือน โดยสามารถที่จะรองรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวพิเศษ ที่ประกอบไปด้วย วิถีชีวิต มรดก ศิลปะ ผู้คน และธุรกิจเพื่อการจัดหา ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมของผู้มาเยือน” (Fáilte Ireland National Tourism Development Authority, 2006, pp.4)

ประกอบกับ The Tasmanian document Strategies for Growth กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ “ผลิตภัณฑ์ที่ครอบคลุมโดยสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอย่างแท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว (วิถีชีวิต มรดก และอุตสาหกรรมกิจกรรม) และผู้มาเยือนที่กำลังแสวงหาถึงความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้น ๆ” (tourism western australia destination development coordinator, 2006, pp.1)

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนในพื้นที่นั้น ๆ แก่ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวเข้าใจถึง ภาพลักษณ์ในวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างเพลิดเพลิน ทั้งวัฒนธรรมที่ไม่ได้สามารถจับต้องได้ และสามารถจับต้องได้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เข้าใจ และเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในสถานที่นั้นๆ โดยรวมถึง 1) ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี 2) คน และวิถีชีวิตของผู้คนเหล่านั้น (รวมถึง เส้นทางการดำรงวิถีชีวิต และความสนุกสนาน ความบันเทิงในช่วงเวลาว่างของผู้คนเหล่านั้น) 3) ความหลากหลายของวัฒนธรรม 4) ศิลปะ และสถาปัตยกรรม 5) อาหาร ไวน์ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต่างๆ 6) สังคม เศรษฐกิจ การเมือง 7) ภูมิประเทศ (Tourism Western Australia Destination Development Coordinator, 2006, pp.1-2) ประกอบกับ Mckercher & Cros 2012 ได้กล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 1) การท่องเที่ยว 2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรม 3) ประสบการณ์ และผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ 4) นักท่องเที่ยว (pp.6)

อีกทั้ง Eagleton's ได้กล่าวถึงคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดเสนอแนะเนื้อหาในลักษณะที่ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันประกอบไปด้วย 1) แหล่งมรดก อาทิ แหล่งโบราณคดี เมืองทั้งหมด อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น 2) การจัดแสดงผลงานทางศิลปะ อาทิ โรงภาพยนตร์ การจัดแสดงคอนเสิร์ต ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น 3) ศิลปะทางสายตา อาทิ อัลบั้มภาพ สถานที่จัดผลงานทางสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑสถานการถ่ายภาพ สถาปัตยกรรม เป็นต้น

4) เทศกาล ประเพณี และกิจกรรมพิเศษ อาทิ เทศกาลดนตรี กิจกรรมด้านกีฬา งานรื่นเริง เป็นต้น 5) สถานที่ทางศาสนา อาทิ มหาวิหาร วัด สถานที่แสวงบุญ สถานที่ทางจิตวิญญาณ เป็นต้น 6) สภาพแวดล้อมในชนบท อาทิ หมู่บ้าน ฟาร์ม อุทยานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์นิเวศ เป็นต้น 7) ชุมชนท้องถิ่น และจารีต อาทิ ชนเผ่า กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย เป็นต้น 8) ศิลปะ และหัตถกรรม อาทิ ผ้าทอ เครื่องปั้นดินเผา ปติมากรรม เป็นต้น 9) ภาษา อาทิ การเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติ เป็นต้น 10) การทำอาหาร อาทิ การชิมไวน์ การเก็บตัวอย่างอาหาร การสอนทำอาหาร เป็นต้น 11) อุตสาหกรรม และการทำการค้า อาทิ การเข้าชมโรงงาน การทำเหมืองแร่ เปียร์และโรงกลั่น เส้นทางท่องเที่ยวในลำคลอง เป็นต้น 12) ค่านิยมทางวัฒนธรรมร่วมสมัย อาทิ เพลงป๊อป แหล่งช้อปปิ้ง แฟชั่น สื่อ การออกแบบเทคโนโลยี เป็นต้น 13) กิจกรรมพิเศษที่น่าสนใจ อาทิ การวาดภาพ การถ่ายภาพ การทอผ้า เป็นต้น (Smith, 2003, pp.31)

สอดคล้องกับคำกล่าวของ Early Childhood Training And Resource Centre (ECTARC) โดยกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 8 ประเภท คือ 1) แหล่งโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ 2) สถาปัตยกรรม 3) ศิลปะ ปติมากรรม หัตถกรรม อัลบั้มภาพ เทศกาล กิจกรรมพิเศษ 4) ดนตรี และการเต้นรำ 5) บทละคร 6) ภาษา และการศึกษาวรรณกรรม 7) ประเพณี ทางศาสนา และการแสวงบุญ 8) วัฒนธรรมที่สมบูรณ์ และวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม (Duhme, 2012, pp.8)

ลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับต้นทุนเดิมทางวัฒนธรรม จากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ทั้งสิ่งที่สามารถจับต้องได้ และสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ ตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิม หรือวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของสังคมนั้นๆ ในระยะเวลาที่ยาวนาน และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคสังคมสมัยใหม่ก็ตาม ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้สามารถสร้างความเพลิดเพลิน และเกิดการเรียนรู้ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว แน่นอนว่าภูมิประเทศแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในระหว่างการดำรงชีวิตอยู่ของผู้คนเหล่านั้น ดังนั้นเองภาพลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่จะเป็นต้นทุนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างถิ่นให้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ และการใช้จ่ายซื้อสินค้าภายในสถานที่นั้นๆ นำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจ และเกิดการกระจายรายได้สู่สังคม

Richards 2011 กล่าวว่า ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประหนึ่งว่าอยู่ในทุกหนทุกแห่ง และเช่นเดียวกันประหนึ่งว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีอำนาจ หรือบทบาทสำคัญต่อสายตาใครหลายๆ คนที่มีต่อการขับเคลื่อนคุณภาพรูปแบบทางการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการดูแลรักษาวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไป ฉะนั้นเองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นทั่วโลก หรือในระดับชาติ และยังเป็นการกระตุ้นให้คนเดินทางข้ามประเทศมากขึ้น UNESCO ได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะสามารถช่วยอนุรักษ์มรดกโลก โดยคณะกรรมการการยุโรป (European Commission) ได้ทำการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นอุตสาหกรรมหลัก ในขณะที่ยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา แอฟริกา และตอนกลางของยุโรป ที่กำลังสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ซึ่ง

หลายประเทศในโลกเริ่มผลักดันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญทางเศรษฐกิจสำหรับการรองรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม และกิจกรรมสร้างสรรค์ในท้องถิ่นต่อไป (pp.1)

สำหรับประเทศไทย กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และ ศรีนยา แสงลิ้มสุวรรณ 2555 กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งข้อมูลที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยสถานที่ดังกล่าวอาจมีการถ่ายทอดข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมและมนุษย์ผ่านเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่มีการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ซึ่งองค์ความรู้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของสังคม สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละช่วงสมัยได้อย่างชัดเจน ทั้งสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนเทศกาล งานประเพณีประจำท้องถิ่นต่างๆ รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่างๆ (น.140,145)

ซึ่งการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องพัฒนาในประเทศไทย โดยนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่กระตุ้นเศรษฐกิจ และนำเงินตราจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว อาทิ การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน และการให้บริการในด้านต่างๆ แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมมาสร้างผลิตภัณฑ์ หรือมูลค่าเพิ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันที่รุนแรง ฉะนั้นประเทศไทยจึงควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดขาย หรือภาพลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ในขณะนี้แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยประเภทวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน 5 แห่ง และรอการขึ้นทะเบียนจำนวน 2 แห่ง ประกอบกับยังมีมรดกทางวัฒนธรรมอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิต

สิ่งสำคัญของการวางแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือการรักษาความสมดุลของทรัพยากรทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในทุกๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และชุมชน ซึ่งกระบวนการการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยให้ไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องมีหลักการตลาดที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยว และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว รวมไปถึงการวางแผนโครงสร้างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวางแผนการใช้พื้นที่ การวางแผนการขนส่ง และการประเมินผลกระทบ และศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการโครงสร้างองค์กร และการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สุดท้ายคือการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้คนในแหล่งท่องเที่ยว หรือเจ้าของวัฒนธรรมเล็งเห็นคุณค่า และเกิดระบบการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของต้นทุนทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กับการได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นทิศทาง

ที่สำคัญ และเป็นทรัพยากรหลักต่อการพัฒนา และการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมบริการ และการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2.5 แนวคิดพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม Mckercher และ du Cros ได้จำแนกออกเป็น 5 ประเภท โดยพิจารณาจากตัวแปร 2 ตัว คือ การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อนการท่องเที่ยว และระดับความลึกของประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว โดยสามารถแยกออกได้ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (the purposeful cultural tourist) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจหลักในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แบบลึกซึ้ง 2) นักท่องเที่ยวเพื่อชมวัฒนธรรม (the sightseeing cultural tourist) ชมวัฒนธรรมเป็นหลักแต่ได้รับประสบการณ์อื่นๆ 3) นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้วางแผนแต่ได้ผลประโยชน์ (the serendipitous cultural tourist) ไม่ได้ท่องเที่ยวเพื่อเหตุผลทางวัฒนธรรม แต่หลังจากที่ได้เข้าชมมีส่วนร่วมกลับได้รับประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง 4) นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบเรื่อยเปื่อย (the casual cultural tourist) แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำ ผลก็คือการได้รับประสบการณ์ต่ำตามไปด้วย 5) นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบบังเอิญ (the incidental cultural tourist) ไม่ได้มีจุดหมายเพื่อจะท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ก็ได้ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลคือเกิดความรู้ทางวัฒนธรรมอย่างผิวเผิน (เลิศพร ภาระสกุล, 2555, น.433 - 434) ส่วนบริษัทโลกจำกัด ได้กล่าวถึงนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกที่จะแบ่งนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกจากการท่องเที่ยวแบบทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ รสนิยม และความสนใจที่ให้ความสำคัญไปทางด้านการศึกษา ก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นถึงความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากภูมิลำเนาของตนเอง บ่งบอกถึงความเป็นนักคิด นักแสวงหาประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพียงสิ่งเดียว จะคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อวัฒนธรรมชุมชน หรือประเทศที่ตนได้เข้าไปท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความพร้อมที่จะจ่ายค่าบริการในอัตราที่สูงกว่ารูปแบบการท่องเที่ยวแบบทั่วไป ตลอดจนให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่มีต่อวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น.291)

โดยรวมสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ 1) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้ประสบการณ์แบบผิวเผิน ให้ความสำคัญกับการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อความเพลิดเพลินกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สวยงาม แปลกตา หรือมีความแตกต่างจากภูมิลำเนาของตน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญถึงการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง หรือใช้เวลากับการรับรู้ข้อมูลทางวัฒนธรรมที่น้อย 2) นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้ประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง ให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด และพร้อมที่จะเข้าไปแฝงตัวอยู่กับชุมชนเพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่แท้จริง ตลอดจนให้เวลากับการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างมีอิสระทางด้านเวลา

คุณสมบัติของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 1) เป็นผู้เดินทางท่องเที่ยวยังท้องถิ่นใดแล้ว ก็มีความประสงค์ที่จะสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ 2) เป็นผู้ที่ไม่รู้ไม่เรียน เพื่อเพิ่มพูน คุณค่าในการท่องเที่ยว คุณภาพชีวิต เรียนรู้ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้อื่น และระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นๆ 3) เป็นผู้ที่มีความประทับใจ ตื่นเต้น ซาบซึ้ง และแปลกใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้เข้าไปเยี่ยมชม เช่น ชมโบราณสถาน การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน เรียนรู้การทำอาหาร เป็นต้น 4) เป็นผู้มีอาชีพมั่นคง มีความต้องการความปลอดภัยต่อการเดินทาง ต้องการที่พักสะอาด ต้องการอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ 5) เป็นผู้มีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าคุณภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีความห่วงใยต่อการเกิดผลกระทบ ต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น.291)

แต่อย่างไรก็ตามเงื่อนไขของเข้าถึงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจถูกเปลี่ยนแปลงด้วยข้อจำกัดของการติดต่อระหว่างกัน ทั้งปัญหาทางด้านภาษา ความไม่ปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว และ/หรือ ธรรมชาติของการท่องเที่ยว (nature of tourism) อาทิ การเดินทางต้องเป็นไปตามเส้นทางทางด้านภูมิศาสตร์ ระยะเวลาการเยือนเป็นช่วงสั้นๆ หรือมีจุดที่ต้องการแวะหลายแห่งในเส้นทาง trip ความจำกัดในแง่ของเวลา อันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พยายามที่จะดูทุกอย่างในช่วงเวลานั้นๆ จึงถูกจำกัดด้วยเวลา ตลอดจนข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ (spatial constraint) ที่พักของนักท่องเที่ยวอาจจะอยู่ในที่ที่ไม่เปิดโอกาสให้ติดต่อกับคนในท้องถิ่น โรงแรมที่พักมักจะตั้งอยู่ในย่านธุรกิจการค้า หรือศูนย์กลางของเมือง สิ่งสำคัญอีกประการคือความไม่สมดุลกันในเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยสูงกว่าคนในท้องถิ่น จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น มีลักษณะเป็นกิจกรรมเพื่อการเงิน หรือให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ (cash-generating activities) ดังนั้นความสัมพันธ์ทางด้านไมตรีจิต และวัฒนธรรมจึงลดลงเป็นการติดต่อทางการค้า ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ควรเป็นจึงกลายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้ากับลูกค้า (เลิศพร ภาระสกุล, 2540, น.57)

การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแน่นอนว่าวัฒนธรรมของผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการย่อมมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นข้อจำกัดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการศึกษา และยอมรับถึงความแตกต่างในวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวได้ ไม่แสดงปฏิกิริยาที่ส่งผลกระทบต่อคนในท้องถิ่นผู้ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่ง Jafari ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวมักมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากพฤติกรรมปกติเมื่ออยู่บ้านของตน เจ้าของบ้านเองมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปเมื่อให้บริการนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้รวมกันเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวจะมีพฤติกรรมที่มาจากทั้งวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (tourist culture) และวัฒนธรรมของชาติตน ผสมผสานกัน อีกทั้ง ศุภลักษณ์ อัครางกูร 2547 กล่าวเพิ่มเติมอีกว่านอกจากวัฒนธรรมของแต่ละชาติ นักท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สร้างขึ้นจากกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยว ด้วยความแตกต่างของวัฒนธรรม ผู้ให้บริการจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศถึงวัฒนธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด หรือแม้กระทั่งความขัดแย้ง ในธุรกิจบริการ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริการ และผู้รับบริการเกิดมากขึ้น ซึ่งการบริการนี้

เองเป็นภาพที่นักท่องเที่ยวรับรู้ และตัดสินใจพึงพอใจในการได้รับบริการ บริการที่ประทับใจในความคิดของผู้ให้บริการอาจเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจสำหรับนักท่องเที่ยว (น.129-130)

เนื่องจากความแตกต่างของวัฒนธรรม ตัวอย่าง ของนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันในประเทศญี่ปุ่น และในประเทศจีน ทางผู้ให้บริการชาวจีนไม่เข้าใจในความแตกต่างของนักท่องเที่ยว ให้บริการที่ตนเองคิดว่าดี แต่การรับรู้ของนักท่องเที่ยวตรงกันข้าม ทางมัคคุเทศก์ชาวจีนติดตามนักท่องเที่ยวอเมริกันไปทุกหนทุกแห่ง ซึ่งตัวมัคคุเทศก์เองคิดว่าตนให้บริการที่ใกล้ชิด และเอาใจใส่ตลอดเวลา แต่นักท่องเที่ยวอาจมองว่ามัคคุเทศก์ขาดความไว้วางใจ และละเมิดความเป็นส่วนตัวมากเกินไป ในทางกลับกัน นักท่องเที่ยวชาวจีนในสหรัฐอเมริกา อาจคาดหวังบริการในรูปแบบที่ใกล้ชิด ซึ่งผู้ให้บริการชาวอเมริกันมิได้ให้ จึงเห็นได้ว่าความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมซึ่งกันและกันอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจสำหรับนักท่องเที่ยว

วัฒนธรรมที่เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุด คือ วัฒนธรรมเอเชีย และวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่ง samar and porter (ศุภลักษณ์ อัครางกูร, 2547, น.129-130) ได้กล่าวว่าผู้คนที่มีมาจากต่างวัฒนธรรมมีความคาดหวัง และพฤติกรรมในการพบปะในรูปแบบของตน และความแตกต่างนี้เองมีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งประกอบกันเป็นสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว ด้วยภูมิหลังของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติ ทำให้พฤติกรรมการรับรู้ที่เหมาะสมแตกต่างกัน พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง การเป็นมิตร เปิดเผย ตรงไปตรงมา ความมั่นใจ ความเป็นกันเอง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นสิ่งที่ชาวอเมริกันให้ความสำคัญ แต่ในทางตรงกันข้าม วัฒนธรรมของชาวเอเชียอาจมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นความไม่สุภาพ ก้าวร้าว ขาดความอ่อนน้อม ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรทำความเข้าใจในคุณค่าของแต่ละวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลกระทบทางบวกมากกว่าทางลบ

ดังนั้นนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนจะต้องปรับทัศนคติ และพฤติกรรมวัฒนธรรมภูมิสำเนาของตนเองให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีทั้งตัวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะปรากฏขึ้นในเขตชุมชนท้องถิ่น หรืออาจไม่ได้อยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจซึ่งครบครันด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องมีความพร้อม หรือยอมรับสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และประสบการณ์ด้านไวน์: วิธีการใหม่สู่การวิเคราะห์การรับรู้ของผู้มาเยือนเพื่อแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาที่เวโรนา พบว่ารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับผู้มาเยือนมี 7 ประเภทประกอบไปด้วย สุนัข กีฬา โลมิโอและจูเลียต อนุสาวรีย์ ภูมิประเทศ บรรยากาศ ไวน์และอาหาร ผู้คน ซึ่งพวกเขาได้นำแผนที่ที่ประกอบไปด้วยมิติที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือเพื่อแสดงให้เห็นถึงแหล่งอ้างอิง และประสบการณ์ของผู้มาเยือน โดยลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ระบุไว้ก็เพื่อแยกประเภทสำหรับการสร้างทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว (Capitello, Begalli, & Agnoli, 2011, p.1)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำ พบว่า จากข้อมูลที่ได้เผย 9 บุคคลที่มีประสบการณ์ที่น่าจดจำโดยมี 8 คนที่เป็นตัวแทนบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของคุณค่าของประสบการณ์ โอกาสในการรับประสบการณ์ในท้องถิ่นที่แท้จริง นับสำคัญของประสบการณ์ที่ได้รับ ความแปลกใหม่ของประสบการณ์ที่ได้รับ โอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับสังคม การรับรู้โดยบังเอิญ การค้นพบสิ่งที่เหนือความคาดหมายในระหว่างที่ได้รับประสบการณ์ การได้รับการบริการจากท้องถิ่น สิ่งที่ได้รับจากการนำเที่ยว และการรับรู้จากมัลลเทศก์ท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งรูปแบบของกรอบความคิดทางอารมณ์ที่ผ่านมา อาทิ ความหลากหลายของอารมณ์ ทั้งความสุข ความตื่นเต้นที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่น่าจดจำทางการท่องเที่ยว ซึ่งจากการวิเคราะห์ยังพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กำลังมองหาสิ่งที่แปลกใหม่ ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่ได้สนใจที่จะเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเดิมๆ ถึงแม้ว่าพวกเขาจะมีประสบการณ์ที่น่าจดจำ แต่พวกเขามีแนวโน้มที่จะแนะนำประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำแก่บุคคลอื่นๆ ต่อไป (Chandralal, & Valenzuela, 2013, p.177)

การศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวในภาคเหนือของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภาคเหนือส่วนใหญ่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวตามความสนใจตามลำดับ ทั้งนี้หากพิจารณาในรายละเอียด พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี และการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจในลำดับสูง (จรัญนันท์ สิทธิเจริญ, 2550, น.67)

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า ภาพลักษณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการรับรู้ เป็นการรับรู้ที่เกิดจากการได้เห็น หรือการได้ยินจากสื่อต่างๆ รวมไปถึงการรับรู้ที่ตนเองได้เห็น หรือมีประสบการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้จะนำไปสู่การรับรู้ภาพลักษณ์ที่ก่อให้เกิดความเชื่อ หรือความรู้ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งความรู้ และความเชื่อเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างแรงจูงใจ หรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอยากรู้ อยากเห็น และเกิดความสนใจที่จะมาสัมผัสแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังพบว่า นักท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นมาก่อนมีการรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งกลายเป็นการคาดหวังก่อนการเดินทางท่องเที่ยวค่อนข้างเป็นภาพที่ใกล้เคียงกับผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทยแล้ว หากแต่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังประเทศไทยซ้ำ จะได้รับการซ้ำซับ หรือรับรู้ในเรื่องมิติใดมิติ และสัมผัสความสุขแบบไทยๆ ในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น ดังนั้นการกำหนดช่องทางในการใช้สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสื่อออนไลน์ที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศไทยแล้วให้บอกต่อควรใช้อย่างระมัดระวัง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในสร้าง และส่งเสริมภาพลักษณ์ประเทศไทยทางการท่องเที่ยวเพื่อเกิดประโยชน์เชิงกลยุทธ์อย่างยั่งยืนต่อไป (บริษัทยูเรกา คอนซัลติ้ง จำกัด, 2555, น.3)

การศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านกายภาพและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความต้องการพัฒนา

อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดูแล รักษา แหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ โดยมีการจัดการที่เหมาะสม มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงวัน เวลาของสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ที่มีความสวยงาม การปลูกต้นไม้ให้มีความกลมกลืนอย่างเหมาะสม ประกอบกับด้านแหล่งเรียนรู้ความต้องการในระดับมาก ได้แก่ การจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การทำงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดทำคู่มือการนำชม และการจัดมัคคุเทศก์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการอบรมพนักงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง (จุฑามาศ คงสวัสดิ์, 2550, น.194-195)

การศึกษาวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน พบว่า ลักษณะของภูมิภาคประเทศภูมิประเทศ ภูมิอากาศ หนาวเย็นเหมาะแก่การท่องเที่ยว ทำเลที่ตั้งเหมาะแก่การเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน และยังเป็นศูนย์กลาง Logistic เพื่อการเชื่อมโยงระบบคมนาคมในกลุ่ม GMS คือ ประเทศพม่า ลาว และไทย นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายได้รับการส่งเสริมเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน คือ อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ มีสินค้าชายแดนมากมาย สามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ส่วนภาคเอกชนได้มีการรวบรวมกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายสร้างเป็นเครือข่ายทางธุรกิจบริการ อาทิ สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สมาพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ สมาคมโรงแรม ชมรมร้านอาหาร ชมรมมัคคุเทศก์ ชมรมแพทย์แผนไทยสปา และเชียงรายยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติ และปัจจัยอื่นๆ ทางการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาได้อีกมากมาย (อนรรจน์ อินทร, 2551, น.133)

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบน ด้านอำเภอเชียงของที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่นภายใต้การเตรียมสู่ประชาคมอาเซียนของ พบว่า อำเภอเชียงของมีจุดแข็งของเมืองทางด้านการเป็นประตูการค้าไปยังประเทศลาว และสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศจีนโดยผ่านเส้นทางหมายเลข 3 แหล่งท่องเที่ยว และการเดินทางน้ำเชื่อมโยกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินในการขยายตัวด้านกายภาพ ตลอดจนโอกาสทางด้านความสมบูรณ์ของถนนระดับภูมิภาคที่จะสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศจีน (เชียงราย-คุณหมิง-หลวงน้ำทา) ซึ่งเป็นจุดด้านการค้าที่มีความสำคัญ และยังเป็นโอกาสสำหรับการลงทุนในอำเภอเชียงของ โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งอยู่ในลาว กำลังได้รับการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น การท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น และระดับประเทศของภาคเหนือของไทยคาดว่าจะเพิ่มขึ้น และมีความหลากหลายมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างรายได้ทางการค้า ซึ่งจะเป็นจุดแวะพักสินค้าและการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัมราภรณ์ ศรีกาญจนาพัฒน์, 2555, น.64-65)

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทยและ GMS ภายใต้การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวจีน พบว่า ทิศทางการท่องเที่ยวของอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่สำคัญคือนักท่องเที่ยวที่มาจากภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก สำหรับประเทศเวียดนาม สปป.ลาว และสหภาพพม่า มีกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักคือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านในพรมแดนที่ติดกัน ได้แก่ ประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่สำคัญคือประเทศกัมพูชามีแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกที่เป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์โลก คือ นครวัด นครธม จึงทำให้นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่สำคัญจากเอเชีย คือ เกาหลี ญี่ปุ่น ส่วนประเทศไทยพบว่า หากพิจารณา

อัตราการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2550 แล้ว กลุ่มนักท่องเที่ยวจากออสเตรเลียถือว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอัตราการเติบโตสูงมากที่สุด ในขณะเดียวกันกลุ่มนักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่น และฝรั่งเศสที่เคยเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสำคัญกลับมีอัตราที่ลดน้อยลง (กรวรรณ สังขกร, 2551, น.47)

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษา ชุมชนเมืองเก่าริมแม่น้ำโขง ด้านสถานมิตราภาพไทยลาว จังหวัดหนองคาย พบว่าทัศนคติความคิดเห็นของชาวเมืองที่มีต่อผลดีของการท่องเที่ยวต่อตนเองหนองคาย สิ่งแรกคือการเพิ่มรายได้ในอาชีพ (58.6%) อันดับที่สอง คือการเพิ่มคุณค่ารักษาประเพณี วิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเชื่ออันดีงามของเมืองหนองคาย (54.29%) อันดับที่สามคือ ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในเมืองหนองคายมากยิ่งขึ้น (54.2%) อันดับต้นที่สี่คือ การเพิ่มของแหล่งงาน และโอกาสการลงทุน (53.4%) และอันดับที่ห้าคือ การพัฒนาสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทางเลือกในการท่องเที่ยวและการพักผ่อน (52.2%) (กฤตภัทร ธิปาบุตร และคณะ, 2552, น.107)

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวชายแดน กรณีศึกษาสะพานข้ามแม่น้ำโขง แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร พบว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ณ ด้านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร และตลาดอินจัน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ในการมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่แต่ละครั้งจะมาเพียงวันเดียว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งประมาณ 1,000 บาท ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจะเป็นช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวคือ มาเพื่อซื้อสินค้า/ของที่ระลึก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว และใช้รถยนต์ส่วนตัวเพื่อเป็นพาหนะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืน ตลอดจนสินค้าที่นักท่องเที่ยวเลือกซื้อจะเป็นอาหารแห้ง/ขนมต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวตลอดอินโดจีนส่วนใหญ่ไม่เข้าไปที่ สปป.ลาว แต่วัตถุประสงค์ในการเข้าไปยัง สปป.ลาว คือ การเดินทางท่องเที่ยว โดยทราบข้อมูลส่วนใหญ่จากคนรู้จัก (กันทิมาลย์ ริมพิชพันธ์, 2549, น.99)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (research for development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยมีรายละเอียดในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีประชากรคือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงและมีการเดินทางออกไปท่องเที่ยวข้ามแดน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ที่เดินทางออกด่านชายในจังหวัดเชียงราย และน่าน ในปี 2556 จำนวน 346,827 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 104,350 คน คิดเป็นร้อยละ 30.09 และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 242,477 คน คิดเป็นร้อยละ 69.91 (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2558) โดยผู้วิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ taro yamane (อัศวิน แสงพิกุล, 2556, หน้า 156) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} = \frac{346,827}{1 + 346,827 (0.05^2)}$$
$$= 399.99$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (allowable error)

จากการคำนวณ ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ผู้วิจัยได้แบ่งสัดส่วนระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตามขนาดของประชากร โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมีขนาดของจำนวนกลุ่มอย่าง 121 คน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีขนาดของจำนวนกลุ่มอย่าง 279 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดนเท่านั้น โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลที่บริเวณที่ทำการด่านตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่จังหวัดลุ่มแม่น้ำโขง (on – site survey) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง คือ แบบสอบถาม โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ พื้นฐานความรู้ หรือระดับการศึกษา เป็นต้น ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ ร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการท่องเที่ยว เช่น วัตถุประสงค์ในการเดินทาง จำนวนวันในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ ร้อยละ (percentage) และค่าเฉลี่ย (mean)

ส่วนที่ 3 ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย บริบทของการท่องเที่ยว ปฏิสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ทางอารมณ์ คุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว และ ปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่ต้องการ ต้องการน้อย ต้องการปานกลาง ต้องการมาก ต้องการมากที่สุด สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำโขง ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

ในส่วนของคำถามแบบประเมินค่าได้ใช้การประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีระดับคะแนนความต้องการ คือ

- 4 ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก
- 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง
- 1 ความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย
- 0 นักท่องเที่ยวไม่มีความต้องการ

จากการแบ่งระดับคะแนนความต้องการ 5 ระดับ สามารถนำมาวิเคราะห์โดยการกำหนดอันตรภาคชั้น (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2545, หน้า 55) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ค่าอันตรภาคชั้น (class interval)} &= \frac{\text{พิสัย (range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4-0}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงกำหนดระดับของความต้องการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนต่างกัน 0.8 คะแนน ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.21 – 4.00	หมายถึง	ระดับความต้องการมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.41 – 3.20	หมายถึง	ระดับความต้องการมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.61 – 2.40	หมายถึง	ระดับความต้องการปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.81 – 1.60	หมายถึง	ระดับความต้องการน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.00 – 0.80	หมายถึง	ไม่ต้องการ

การทดสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบความตรงของเนื้อหา (content of validity) เพื่อให้แบบสอบถามมีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา หรือประเด็นที่ต้องการสามารถวัดได้ครบถ้วน โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการประมวลศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในสร้างประเด็นคำถามที่สามารถครอบคลุมเนื้อหา ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ คือ ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : index of item objective congruence) หรือดัชนีความเหมาะสมโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินเนื้อหาของข้อคำถามเป็นรายข้อโดยใช้เกณฑ์เพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา คือ

- +1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามในแบบสอบถามสอดคล้องกับประเด็นวิจัย
 - 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามในแบบสอบถามสอดคล้องกับประเด็นวิจัย
 - 1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามในแบบสอบถามไม่สอดคล้องกับประเด็นวิจัย
- นำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ในการกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้แบ่งระดับความตรงตามเนื้อหา เป็น 2 ระดับ แต่ละระดับมีค่า IOC ดังนี้

0.00 – 0.49 หมายถึง ข้อคำถามควรปรับปรุง/ไม่เหมาะสม

0.50 – 1.00 หมายถึง ข้อคำถามมีความเหมาะสม/เห็นด้วย สามารถใช้ได้

โดยจะเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าคะแนนตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป

2. การทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามนักท่องเที่ยงที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดสอบความเที่ยงกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่บริเวณด่านชายแดนเชียงของ จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง โดยวิธีการใช้สูตรสัมประสิทธิ์

แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) (มาตี กาญจนกิจสกุล, 2549, หน้า 144) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right\}$$

เมื่อ

α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

n คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

s_x^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

ทั้งนี้ ถ้าผลคะแนนรวมมากกว่า 0.70 ขึ้นไปถือว่ามีความเที่ยงที่สามารถใช้ได้ ซึ่งสำหรับผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามของนักท่องเที่ยงที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับ 0.98 ดังนั้น ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจึงมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ได้

3.2 การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก ภายใต้แผนงานการพัฒนาศักยภาพลำนานาตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ได้มีการคัดเลือกพื้นที่วิจัยที่สามารถพัฒนาให้สู่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้จากโครงการวิจัยเรื่อง โครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ภายใต้แผนงานเดียวกันนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นการดำเนินการร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพลำนานาตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนันทนาการท่องเที่ยว และกลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเพิ่มจำนวนแบบลูกโซ่ (snowball technique) โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักมากลุ่มหนึ่ง (key informants) เป็นกลุ่มแรก แล้วให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านี้ได้แนะนำบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ต่อไป และยุติการเก็บข้อมูลเมื่อประเด็นที่ได้ครบถ้วน หรือข้อมูลซ้ำกัน หรือบุคคลที่ถูกแนะนำซ้ำกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสำรวจ (survey) เป็นการสำรวจลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน อันประกอบด้วย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ เพื่อให้ทราบบริบทของชุมชน และมีประเด็นหลักในการสำรวจ คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity) การเข้าถึง (accessibility) การบริหารจัดการ (administration) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่ม และบรรยายเชิงพรรณนา

2. แบบสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามเปิด ชักถาม ประเด็นตามหัวข้อหลัก (key topic) เพื่อให้ผู้ตอบให้รายละเอียดข้อมูลตรงกับประเด็นในการศึกษา มากที่สุด โดยมีหัวข้อหลัก คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity) การเข้าถึง (accessibility) การบริหารจัดการ (administration) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (activity) วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มประเด็นที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน แล้วนำมา วิเคราะห์และสังเคราะห์หาความเชื่อมโยง และการบรรยายเชิงพรรณนา

3. การประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็น และ ตรวจสอบประเด็นศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่ม ประเด็นที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์หาความเชื่อมโยง และการ บรรยายเชิงพรรณนา

3.3 การเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานา ตะวันออก

ในการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานา ตะวันออก ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบกิจกรรม AIC (appreciation-influence control) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ การสร้างความรู้ (appreciation หรือ A) ขั้นตอนการสร้าง การพัฒนา (influence หรือ I) ขั้นตอนในการสร้างแนวทางในการปฏิบัติ (control หรือ C) ที่เปิดโอกาสให้ทุก ภาคส่วนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เข้าใจสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ แก้ปัญหา และกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริง โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการเสนอแนวทางนี้ได้เน้นกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว ที่เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ อันประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่ม ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว กลุ่ม ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว มีกลุ่มนักท่องเที่ยว เป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนบริษัทจัดนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักเรียน/นักศึกษา และ นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **การบรรยายพิเศษ** เป็นการถ่ายทอดให้ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ความหมายของการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการการท่องเที่ยว การตลาด และการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ให้กับชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจและวิสัยทัศน์ในการพัฒนา (ดำเนินการในพื้นที่ลำนานาตะวันออก)

2. **การประชุมเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน** (future search conference: FSC) เป็นเครื่องมือในการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานาตะวันออกของชุมชนตนเอง โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในปัจจุบันและสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาาร่วมกัน โดยแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานาตะวันออก (ดำเนินการในพื้นที่ลำนานาตะวันออก) ประกอบไปด้วยแนวทางด้าน

- การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วางแผน และตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

- การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการองค์การท่องเที่ยวของชุมชน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสื่อความหมาย ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

- การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เช่น แนวทางการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาส่วนหนึ่งจะนำมาจากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนากิจกรรมหรือกระบวนการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยว ได้รับความรู้ ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า นำไปสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (quality tourism) เกิดความยั่งยืนกับชุมชนสืบไป

3. **การประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว** เป็นการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก จำนวน 1 ครั้ง โดยการทดลองจัดรายการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนบริษัทจัดนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักเรียน/นักศึกษา และนักท่องเที่ยวจำนวน 10 คน โดยให้ชุมชนได้เป็นผู้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เช่น เป็นนักสื่อความหมาย การต้อนรับ กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนนักวิจัยเป็นผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงในการดูแลกิจกรรมในภาพรวม ทั้งนี้จะดำเนินการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ

- ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- การบริหารจัดการ
- กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ ไม่พึงพอใจ พึงพอใจน้อย พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจมาก และพึงพอใจมากที่สุด สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ในส่วนของคำถามแบบประเมินค่าได้ใช้การประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีระดับคะแนนความพึงพอใจคือ

4	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
0	ความพึงพอใจอยู่ในระดับไม่พึงพอใจ

จากการแบ่งระดับคะแนนความพึงพอใจ 5 ระดับ สามารถนำมาวิเคราะห์โดยการกำหนดอัตรภาคชั้น (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2545, หน้า 55) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ค่าอันตรภาคชั้น (class interval)} &= \frac{\text{พิสัย (range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4-0}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงกำหนดระดับของความพึงพอใจ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนต่างกัน 0.8 คะแนน ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.21 – 4.00	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.41 – 3.20	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.61 – 2.40	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.81 – 1.60	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.00 – 0.80	หมายถึง	ความพึงพอใจอยู่ในระดับไม่พึงพอใจ

3.4 การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงนี้ได้เน้นกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ อันประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนันทนาการท่องเที่ยว กลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่เน้นแตกต่างกันไปคือ

กลุ่มชุมชน การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าของวัฒนธรรม เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สมาชิกในชุมชน โดยเน้นแนวทางที่ชุมชนต้องการพัฒนาตนเองให้ก้าวไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจใต้อุตสาหกรรมท่องเที่ยว การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ โดยเน้นกลุ่มธุรกิจจัดนำเที่ยวที่ปัจจุบันมีการจัดรายการนำเที่ยวหรือให้บริการนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก จัดนำเที่ยวเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า และจัดนำเที่ยวแขวงบ่อแก้วและไซยะบุรี ประเทศลาว เพื่อให้ได้สถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก และการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

กลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนหอการค้า สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา ด้านตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่อยู่ในพื้นที่หรือมีความรับผิดชอบโดยตรง เป็นต้น เพื่อให้ได้สถานการณ์ปัจจุบันในการติดต่อประสานงานและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ทิศทางและนโยบายการทำงาน เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก และการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

2. การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็น เป็นเวทีให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางด้านการท่องเที่ยว ทั้งส่วนของชุมชน ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อมุ่งเป้าสู่การพัฒนาพื้นที่ล้านนาตะวันออกให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (hub) ของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบไปด้วย

- แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง
- การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
- กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพลำนานาตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” มีผลการศึกษาตามรายละเอียดประเด็นการศึกษา ดังต่อไปนี้

- 4.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
- 4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- 4.3 แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานาตะวันออก
- 4.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

4.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

จากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงและเส้นทางท่องเที่ยวข้ามแดน โดยใช้แบบสอบถาม 2 ภาษา คือภาษาไทยสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 121 คน และภาษาอังกฤษสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก รวมทั้งหมด 279 คน รวมจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติทั้งหมด 400 คน ทั้งนี้ เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยประกอบไปด้วย ด้านบริบท (contextual) ด้านปฏิสัมพันธ์ (interactional) ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์ (emotional outcome) ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ สามารถแสดงรายละเอียดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และมีการเดินทางออกไปท่องเที่ยวข้ามแดนได้ดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ทั้งนี้การเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวขอเสนอข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน โดยมีผลการศึกษาดังนี้

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น

เพศชายมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 56.50 และเพศหญิงร้อยละ 43.50 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ ร้อยละ 47.50 และอายุระหว่าง 31-60 ปี ร้อยละ 36.75 มีสถานะโสดเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งยังอยู่ในวัยที่ร่างกายแข็งแรง และมีความพร้อมสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว พร้อมทั้งอยู่ในช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการเดินทางท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อค้นหาหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต ตลอดจนกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังอยู่ในสถานะโสดซึ่งมีอิสระทางความคิด และการเดินทาง โดยสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้กลับไปปรับใช้เพื่อพัฒนาหน้าที่การทำงาน การดำเนินชีวิตของตนในสังคมตนเองได้

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพแล้วร้อยละ 67.00 ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาคือ รับจ้างอิสระ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีเงินเดือน 20,001-25,000 บาท และนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีเงินเดือน 1,500-3,000 US หรือประมาณ 53,470-106,900 บาทไทย จากข้อมูลดังกล่าวสังเกตได้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังจ่ายซื้อค่อนข้างสูง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติหากเฉลี่ยจำนวนเงินเดือนของนักท่องเที่ยวทั้งหมดแล้วอยู่ที่ 7,768 US หรือประมาณ 276,920 บาทไทย ดังนั้นนักท่องเที่ยวเหล่านี้จึงมีอำนาจการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และพื้นที่เชื่อมโยงอื่น ๆ ได้อย่างมีศักยภาพสูง อีกทั้ง นักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเฉพาะในทวีปยุโรปส่วนใหญ่นิยมมางาน หรือหยุดงานยาว ฉะนั้นจึงสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้หลายวันติดกัน แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวบางกลุ่มโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยทำงานอยู่ในระบบองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน ดังนั้นจึงต้องอาศัยช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์

ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือมากที่สุด ร้อยละ 80.16 ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ภาคเหนือสามารถบริหารจัดการเวลาสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวได้ดีกว่าการเดินทางไปนอกภูมิภาค เนื่องจากมีระยะทาง และใช้เวลาในการเดินทางน้อยกว่าไปต่างภูมิภาค ประกอบกับสามารถนำรถยนต์ส่วนตัวเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางได้สะดวก ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคนไทยส่วนใหญ่จึงนิยมเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคของตนเอง

นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาจากทวีปยุโรปมากที่สุด ร้อยละ 36.55 รองลงมา คือ ทวีปเอเชีย ร้อยละ 33.33 ซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในขณะเดียวกันพื้นที่พรมแดนเป็นเขตติดต่อกับ สปป.ลาว และเชื่อมโยงไปยังกลุ่มประเทศอาเซียน แต่มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาจากทวีปยุโรปสูงที่สุด ดังนั้นศักยภาพในการบริหารจัดการ และการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่สามารถสร้างการรับรู้ และการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งทางภาคธุรกิจทางการท่องเที่ยวสามารถดึงดูด และสร้างสินค้าและบริการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐาน และหลากหลายให้สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ หรือกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงกลุ่มนี้เข้ามาใช้สินค้า และบริการได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่เดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด ร้อยละ 18.27 ตลอดจนชาวเอเชียที่เดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กลุ่มประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 16.10 ซึ่งแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมีความมั่นใจในความปลอดภัยในพื้นที่ เนื่องจากชาวญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญทางด้านความปลอดภัยมาก และประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวในทวีปเอเชียที่มีความปลอดภัยสูงระดับโลก ดังนั้นจึงเป็นทิศทางที่ดีในการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมได้อย่างเต็มรูปแบบ และหลากหลาย ทั้งทางด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติ เพื่อดึงดูด หรือกระตุ้นให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ชายแดน หรือพื้นที่ล้านนาตะวันออกนานมากขึ้น และยังคงรักษามาตรฐานความปลอดภัยเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำโขงของล้านนาตะวันออกประเทศไทย

ตารางที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	นักท่องเที่ยวชาวไทยและ ชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	226	56.50	71	58.70	155	55.60
หญิง	174	43.50	50	41.30	124	44.40
รวม	400	100.00	121	100.0	279	100.0
อายุ						
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	31	7.75	11	9.09	20	7.20
21 - 30 ปี	190	47.50	32	26.44	158	56.63
31 - 40 ปี	80	20.00	21	17.35	59	21.14
41 - 50 ปี	43	10.75	28	23.14	15	5.37
51 - 60 ปี	24	6.00	14	11.60	10	3.58
มากกว่า 60 ปี	25	6.25	12	9.91	13	4.65
ไม่ตอบ	7	1.75	3	2.47	4	1.43
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
สถานภาพ						
โสด	244	61.00	54	44.60	190	68.10
สมรส	134	33.50	62	51.20	72	25.80
หม้าย	5	1.25	4	3.30	1	0.40
หย่าร้าง	12	3.00	1	0.90	11	3.90
ไม่ตอบ	5	1.25	0	0.00	5	1.80
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุด						
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	75	18.75	54	44.60	21	7.50
อนุปริญญา	54	13.50	10	8.30	44	15.80
ปริญญาตรี	189	47.25	43	35.5	146	52.30
สูงกว่าปริญญาตรี	78	19.50	14	11.6	64	23.00
ไม่ตอบ	4	1.00	0	0.00	4	1.40
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
อาชีพ						
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	56	14.00	23	19.00	33	11.80
รับจ้างอิสระ	79	19.75	26	21.50	53	19.00
พนักงานบริษัทเอกชน	96	24.00	10	8.30	86	30.80
ธุรกิจส่วนตัว	37	9.25	26	21.50	11	3.90
นักศึกษา	69	17.25	15	12.40	54	19.50

รายการ	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษียณอายุ	17	4.25	5	4.10	12	4.30
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	10	2.50	8	6.60	2	0.70
อื่น ๆ	25	6.25	8	6.60	17	6.10
ไม่ตอบ	11	2.75	0	0.00	11	3.90
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00

ภูมิสำเนา					
ภูมิภาค (ชาวไทย)	ทวีป (ชาวต่างชาติ)				
เหนือ	เอเชีย	97	80.16	93	33.33
กลาง	ยุโรป	17	14.04	102	36.55
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อเมริกาเหนือ	0	0.00	60	21.50
ตะวันออก	อเมริกาใต้	1	0.80	2	0.71
ใต้	แอนตาร์กติกา	0	0.00	2	0.71
ไม่ตอบ	แอฟริกา	6	5.00	9	3.20
	ไม่ตอบ	0	0.00	11	4.00
รวม		121	100.00	279	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน					
บาท	ดอลลาร์				
5,000-1,000 บาท	ต่ำกว่า 1,500 US	4	3.30	33	11.84
10,001-15,000 บาท	1,500-3,000 US	6	4.95	43	15.41
15,001-20,000 บาท	3,001-4,500 US	9	7.43	10	3.6
20,001-25,000 บาท	4,501-6,000 US	12	9.92	1	0.35
25,001-30,000 บาท	6,001-7,500 US	10	8.26	3	1.07
30,001-35,000 บาท	7,501-9,000 US	10	8.26	1	0.35
35,001-40,000 บาท	9,001-10,500 US	2	1.65	1	0.35
40,001-45,000 บาท	มากกว่า 10,500 US	2	1.65	17	6.1
45,001-50,000 บาท	ไม่ตอบ	2	1.65	170	60.93
มากกว่า 50,000 บาท		5	4.13		
ไม่ตอบ		59	48.80		
ค่าเฉลี่ย (Mean)		25,508 บาท		7,768 US	
ค่ามัธยฐาน (Median)		21,000 บาท		2,165 US	
ค่าฐานนิยม (Mode)		22,000 บาท		1,000 US	
รวม		121	100.00	279	100.0

4.1.2 รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษารูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนา ตะวันออก และนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนสนิท และคู่รักสามีภรรยา ประมาณ 2-3 คน โดยไม่ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว แต่นิยมค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือสื่อออนไลน์เพื่อศึกษาข้อมูลการเดินทาง และค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความสามารถที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเองได้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการค้นหา และการศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการใช้โปรแกรมแผนที่ผ่านระบบดาวเทียมต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการใช้งานในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเองมากขึ้น

ข้อมูลด้านรายได้ของกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ พบว่ามีกำลังซื้อสูง แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเดินทางด้วยตนเอง และต้องการอิสระในการเดินทางมากขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมพักแรมในธุรกิจประเภทโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือประเภทเกสเฮาส์ (Guest House) โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องพักที่มีราคา 500-1,000 บาท และนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เลือกใช้ห้องพักที่มีราคา 320 US ขึ้นไป ซึ่งเป็นราคาที่ค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมใช้บริการธุรกิจที่พักแรมที่มีมาตรฐาน และหรูหรา โดยอาจให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยของสถานที่พักแรม ความปลอดภัยในระหว่างการเดินทาง ดังนั้นธุรกิจที่พักแรมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศควรให้ความสำคัญ และพัฒนามาตรฐานของที่พักแรมเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ และเกิดความไว้วางใจในการตัดสินใจเข้าพัก ตลอดจนเกิดความคุ้มค่าในสินค้าและบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับ

พฤติกรรมการเลือกใช้บริการธุรกิจทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวนิยมการนัดเพื่อความผ่อนคลาย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมเป็นพิเศษ อาจเนื่องจากการเผยแพร่ หรือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนความเป็นไทยที่ถูกถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบำบัดร่างกายจากการนัดเพื่อสุขภาพ หรืออาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เหนียวแน่นกับการเดินทางท่องเที่ยวจึงนิยมมักใช้บริการนัดเพื่อบรรเทาอาการเมื่อยล้า และสร้างความผ่อนคลายให้กับร่างกาย ทั้งนี้ ในระหว่างเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมจับจ่ายใช้สอยสินค้าที่ระลึกประเภทอาหารมากที่สุด อาจเนื่องจากอาหารเป็นสิ่งที่สามารถแสดงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งด้านรูปลักษณ์ รสชาติ และภูมิปัญญากระบวนการทำ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกรับประทานอาหารในที่พักแรม หรือโรงแรมเป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวต้องการประหยัดเวลาในการเลือกใช้บริการร้านอาหาร และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงร้านอาหารที่มีความสะอาด และมีมาตรฐาน หรืออาจเป็นไปได้ว่าปัจจุบันที่พักแรมส่วนใหญ่มีบริการอาหารที่หลากหลาย และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศ และต่างประเทศได้อย่างมีมาตรฐาน ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวต่างชาติมักนิยมเลือกรับประทานอาหารในที่พักแรมมากที่สุด

ปัญหาในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบปัญหาด้านสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก ขยะมูลฝอย เป็น

ต้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรให้ความสำคัญกับการวางมาตรการ และระบบการบริหารจัดการ สถานประกอบการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ และภูมิทัศน์ที่สวยงามของ แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนระบบจัดการขยะที่เกิดจากคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในจุด ที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต จากการได้รับประทานอาหารพื้นถิ่นมากที่สุด ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าอาหารพื้นถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะว่าอาหารสามารถแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้าน วัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ทั้งทางด้านรูปลักษณ์ รสชาติ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถ ถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิต และสภาพบริบทของท้องถิ่น และอาจเป็นเพราะว่าอาหารไทยเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จากการประชาสัมพันธ์ หรือการสร้างการรับรู้จากสื่อต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย และหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนรสชาติของอาหารไทยเป็นที่ถูกปาก และชื่นชอบแก่นักท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมีความต้องการที่จะศึกษากระบวนการทำอาหารพื้นถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภูมิสำเนาของตนเองได้ เช่นเดียวกันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการทำกิจกรรม ด้านการทำอาหารมากถึง ร้อยละ 4.92 ในกิจกรรมด้านวิถีชีวิต อย่างไรก็ตามการนำอาหารกลับไปเป็นที่ระลึกอาจมีข้อจำกัดทางด้านการรักษาคุณภาพอาหารในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเป็น เวลาหลายวัน ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางด้านอาหารควรให้ความสำคัญกับการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกในกระบวนการทำอาหารให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจ และเกิดความรู้ ที่สามารถนำไปประสบการณ์เหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และผจญภัย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการล่องลำน้ำโขงมากที่สุด อาจเนื่องจากพื้นที่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงมีชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่เป็นเขตกันระหว่างประเทศไทย และสปป.ลาว นักท่องเที่ยวอาจมีความต้องการทำ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถเห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมความแตกต่างระหว่าง 2 ประเทศในพื้นที่ ลุ่มแม่น้ำโขง อีกทั้งการล่องเรือในแม่น้ำโขงในปัจจุบันมีข้อจำกัด และกฎระเบียบที่เคร่งครัดในการข้าม ฝั่ง หรือล่องเรือ นอกจากการได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ หรือผู้ดูแลในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นการล่องลำน้ำ โขงนอกจากการเดินทางด้วยเรือโดยสารสาธารณะที่รับส่งในเส้นทางประจำ โดยเฉพาะเส้นทางเชียง ของ-หลวงพระบางก็มีจำกัดสำหรับการใช้บริการเรือนำเที่ยวในละแวกใกล้เคียง จึงทำให้การท่องเที่ยว หรือล่องเรือในลำน้ำโขงในพื้นที่เชื่อมโยงใกล้เคียงสามารถเข้าถึงได้ยากสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทาง มาด้วยตนเอง

ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรให้ความสำคัญการกับสร้าง มูลค่าเพิ่มในวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง อาทิ วิถีชีวิตการประมง เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มชุมชนในลุ่มแม่น้ำโขงควรมีการผลักดัน หรือส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการรองรับ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนเป็น การสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยินดีที่จะจ่ายค่าตอบแทน หรือ ค่าบริการให้แก่ชุมชนถึงร้อยละ 82.00 สำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น หรือมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นทิศทางที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพแก่คนในท้องถิ่น

ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทวัด/ศาสนาสถาน โบราณสถาน และเมืองเก่าที่ยังคงวิถีชีวิตดั้งเดิม และรองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทภูเขา ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ เขื่อนกักเก็บน้ำ และน้ำตกต่าง ๆ สังเกตได้ว่าทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความต้องการที่เหมือนกัน หรือสอดคล้องกัน ซึ่งโดยปกตินักท่องเที่ยวชาวไทยอาจมีวัตถุประสงค์การเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน หรือวัดวาอารามต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติธรรม หรือทำบุญ สิ่งเหล่านี้เป็นวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่ถูกปลูกฝังกันมาแต่บรรพบุรุษ จึงเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมักนิยมไปท่องเที่ยวเพื่อไปทำบุญเพื่อความสบายใจ หรือพักผ่อนทางใจ สำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยปกตินักท่องเที่ยวชาวไทยมักนิยมเก็บภาพบรรยากาศ และเยี่ยมชมบรรยากาศเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ อย่างไรก็ตามหากมองในมุมนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปที่มาท่องเที่ยวมากที่สุดโดยปกติ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เรียนรู้ หรือความสนใจพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยว และประสบการณ์ที่ทำหาย ผจญภัย ตลอดจนประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมจากภูมิลำเนาของตนเอง

ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และการเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยงควรให้ความสำคัญกับการดึงเอาทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถมอบประสบการณ์ใหม่ ๆ เกิดความผ่อนคลายทั้งทางร่างกาย และจิตใจ พร้อมทั้งความทรงจำที่ดีแก่นักท่องเที่ยวกลับไปอย่างน่าประทับใจ สิ่งสำคัญอีกประการ คือ การมอบความผูกพันระหว่างคนในท้องถิ่น กับนักท่องเที่ยวให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการสร้างภาคภูมิใจให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านการถ่ายทอดคุณค่าที่มากกว่าผลิตภัณฑ์ลงบนสินค้าที่ระลึกกลับไป เพื่อระลึกถึงประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวในช่วงเวลานั้น ๆ แล้วอยากที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวอีกครั้ง มากกว่าการระลึกถึงเพียงว่า “ฉันเคยเดินทางไปแล้ว”

ตารางที่ 3 รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ในการเลือกเดินทาง						
พักผ่อน/ท่องเที่ยว	302	75.50	73	60.30	229	82.10
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	29	7.25	13	10.70	16	5.70
การศึกษา/ทัศนศึกษา	39	9.75	19	15.70	20	7.20
ประชุมสัมมนา	10	2.50	8	6.60	2	0.70
ธุรกิจส่วนตัว	0	0.00	0	0.00	0.00	0.00
อื่นๆ	14	3.50	6	5.00	8	2.90
ไม่ตอบ	6	1.50	2	1.70	4	1.40
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.0
ระยะเวลาในการเดินทาง						
วันเดียว	25	6.25	23	19.0	2	0.70
2-3 วัน	69	17.25	49	40.50	20	7.00
4-5 วัน	45	11.25	13	10.70	32	11.30
6-7 วัน	44	11.00	4	3.40	40	14.30
8-9 วัน	25	6.25	2	1.70	23	8.00
ตั้งแต่ 10 วันขึ้นไป	158	39.50	4	3.3	154	55.80
ไม่ตอบ	34	8.50	26	21.40	8	2.90
ค่าเฉลี่ย (Mean)	32 วัน		3 วัน		42 วัน	
ค่ามัธยฐาน (Median)	7 วัน		2 วัน		14 วัน	
ค่าฐานนิยม (Mode)	3 วัน		2 วัน		5 วัน	
รวม	400	100.00	121	100.0	279	100.0
ช่วงเดือนที่เดินทาง						
มกราคม	74	18.50	59	48.70	15	5.40
กุมภาพันธ์	27	6.75	21	17.40	6	2.20
มีนาคม	15	3.75	9	7.40	6	2.20
เมษายน	12	3.00	3	2.50	9	3.20
พฤษภาคม	38	9.50	27	22.30	11	4.00
มิถุนายน	13	3.25	0	0.00	13	4.70
กรกฎาคม	20	5.00	0	0.00	20	7.20
สิงหาคม	19	4.75	0	0.00	19	7.00
กันยายน	11	2.75	0	0.00	11	4.00
ตุลาคม	35	8.75	0	0.00	35	12.50
พฤศจิกายน	33	8.25	0	0.00	33	12.00
ธันวาคม	48	12.00	0	0.00	48	17.20
ไม่แน่นอน	36	9.00	0	0.00	36	13.00

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ตอบ	17	4.30	2	1.70	15	5.40
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.0
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง						
คนเดียว	83	20.75	21	17.35	62	22.20
2-3 คน	179	44.75	42	34.71	137	49.10
4-5 คน	51	12.75	15	12.40	36	12.90
6-7 คน	22	5.50	4	3.30	18	6.40
8-9 คน	9	2.25	0	0.00	9	3.20
ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป	19	4.75	11	9.10	8	3.00
ไม่ตอบ	37	9.25	28	23.14	9	3.20
ค่าเฉลี่ย (Mean)	5 คน		9 คน		3 คน	
ค่ามัธยฐาน (Median)	2 คน		3 คน		2 คน	
ค่าฐานนิยม (Mode)	2 คน		2 คน		2 คน	
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.0
การเลือกผู้ร่วมเดินทาง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ด้วยตนเองคนเดียว	134	28.15	29	20.13	105	31.63
คู่รัก สามเณร/ภรรยา	73	15.33	16	11.11	57	17.16
กลุ่มเพื่อนสนิท	120	25.21	35	24.30	85	25.60
ครอบครัว/ญาติ	99	20.79	44	30.58	55	16.60
คนในที่ทำงานเดียวกัน	20	4.20	7	4.86	13	3.91
องค์กร มูลนิธิ	11	2.31	6	4.16	5	1.50
คนที่พักอาศัยในบริเวณเดียวกัน	8	1.70	0	0.00	8	2.40
อื่นๆ	11	2.31	7	4.86	4	1.20
รวม	476	100.00	144	100.00	332	100.00
การใช้บริการบริษัทนำเที่ยว						
ไม่ได้ใช้บริการ	254	63.50	102	84.30	152	54.50
ใช้บริการตลอดการเดินทาง	77	19.25	13	10.70	64	22.90
ใช้บริการเป็นบางรายการหรือบางวัน	59	14.75	1	0.80	58	20.80
อื่นๆ	5	1.25	3	2.50	2	0.70
ไม่ตอบ	5	1.25	2	1.70	3	1.10
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
สื่อในการหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว						
บริษัทนำเที่ยวนั้นๆ	88	13.01	12	7.10	76	15.00

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นิตยสาร/วารสารการท่องเที่ยว	119	17.60	15	8.90	104	20.51
แผ่นพับ/ใบปลิว	102	15.10	26	15.38	76	15.00
อินเทอร์เน็ต	207	30.62	43	25.44	164	32.34
ญาติพี่น้อง/ครอบครัว/คนรู้จัก	85	12.57	45	26.62	40	7.90
สื่อสารมวลชน วิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ	31	4.60	18	10.65	13	2.56
ป้ายโฆษณา	23	3.40	4	2.36	19	3.74
อื่นๆ	21	3.10	6	3.55	15	2.95
รวม	676	100.00	169	100.00	507	100.00
การเลือกที่พักของนักท่องเที่ยว						
โรงแรม	171	42.75	42	34.70	129	46.20
รีสอร์ต	22	5.50	3	2.50	19	6.80
เกสเฮ้าส์	134	33.50	30	24.80	104	37.30
บ้านพักส่วนตัว / บ้านญาติ / บ้านเพื่อน	26	6.50	20	16.50	6	2.20
โฮมสเตย์	16	4.00	5	4.10	11	3.90
อื่นๆ	17	4.25	12	10.00	5	1.80
ไม่ตอบ	14	3.50	9	7.40	5	1.80
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
ราคาที่พักของนักท่องเที่ยว						
บาท	ดอลลาร์					
ต่ำกว่า 500	ต่ำกว่า 20 \$		3	2.47	41	21.70
500 – 1,000	20 – 50 \$		31	25.61	18	9.50
1,001 – 1,500	51 – 80 \$		12	9.90	2	1.00
15,01 – 2,000	81 – 110 \$		6	5.00	2	1.00
2,001 – 2,500	111 – 140 \$		0	0.00	1	0.50
2,501 – 3,000	141 – 170 \$		2	1.65	0	0.00
ไม่ตอบ	171 – 200 \$		67	55.37	0	0.00
	201 - 230 \$				0	0.00
	231 – 260 \$				0	0.00
	261 – 290 \$				0	0.00
	291 – 320 \$				6	3.20
	มากกว่า 320 \$				92	48.50
	ไม่ตอบ				28	14.60

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย (Mean)			1,089 บาท		395 US	
ค่ามัธยฐาน (Median)			1,000 บาท		350 US	
ค่าฐานนิยม (Mode)			1,000 บาท		500 US	
รวม			121	100.00	279	100.00
การเลือกรับประทานอาหาร						
อาหารที่มีบริการในโรงแรม-ที่พัก	176	44.00	26	21.50	150	53.80
อาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น	115	28.75	34	28.10	81	29.00
อาหารแบบ Fast Food	43	10.75	3	2.50	40	14.30
อาหารแบบตามสั่ง	49	12.25	46	38.00	3	1.10
อื่นๆ	6	1.50	2	1.70	4	1.40
ไม่ตอบ	11	2.75	10	8.20	1	0.40
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
การใช้จ่ายสินค้าของฝาก ของที่ระลึก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
อาหาร เครื่องดื่ม	275	47.57	81	54.72	194	45.11
เครื่องประดับตกแต่งบ้าน	52	9.00	14	9.45	38	8.83
เครื่องใช้ในครัวเรือน	85	14.70	0	0.00	85	19.80
เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกาย	113	19.55	32	21.62	81	18.83
สินค้าหัตถกรรมอื่น	40	6.93	13	8.78	27	6.27
อื่นๆ	13	2.25	8	5.40	5	1.16
รวม	578	100.00	148	100.00	430	100.00
การใช้บริการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
สปา	70	13.60	7	10.80	63	14.00
นวด	129	25.05	18	27.70	111	24.66
สนามกอล์ฟ	27	5.24	1	1.53	26	5.80
โรงภาพยนตร์	38	7.40	0	0.00	38	8.44
รถเช่า	80	15.53	16	24.61	64	14.22
ร้านตัดผม/ร้านเสริมสวย	29	5.63	1	1.53	28	6.22
ร้านตัดเสื้อผ้า	23	4.46	1	1.53	22	4.90
ร้านอินเทอร์เน็ต	50	9.70	1	1.53	49	10.88
ร้านหนังสือ	46	8.93	4	6.16	42	9.33
อื่นๆ	23	4.46	16	24.61	7	1.55
รวม	515	100.00	65	100.00	450	100.00

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัญหาที่นักท่องเที่ยวพบ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
สภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบ สวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก ขยะมูลฝอย	171	21.92	61	19.00	110	24.00
ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	151	19.35	85	26.47	66	14.40
สินค้าที่ระลึกมีราคาแพง	115	14.75	57	17.75	58	12.63
สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการ อาทิ ที่จอดรถ ห้องสุขา ขนส่งมวลชนที่บริการถึงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ	52	6.66	33	10.30	19	4.13
คุณภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังดีไม่พอ	69	8.84	11	3.42	58	12.63
ค่าบริการนำเที่ยวมีราคาแพง	70	9.00	17	5.29	53	11.54
จำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป	58	7.43	20	6.23	38	8.27
การหลอกลวงนักท่องเที่ยว	28	3.60	8	2.50	20	4.35
การต้อนรับที่ไม่ดีของคนในพื้นที่	16	2.05	8	2.50	8	1.74
ความล่าช้าในพิธีการเข้า-ออก ระหว่างประเทศ	25	3.20	13	4.04	12	2.61
อื่นๆ	25	3.20	8	2.50	17	3.70
รวม	780	100.00	321	100.00	459	100.00
แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
1.แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ						
ภูเขา/ป่าไม้/อุทยานแห่งชาติ	173	9.33	50	12.00	123	8.60
น้ำตก/เขื่อน	164	8.84	45	10.76	119	8.30
ถ้ำ	143	7.71	27	6.45	116	8.07
น้ำพุร้อน/บ่อน้ำร้อน	104	5.60	21	5.03	83	5.80
แหล่งอนุรักษ์สัตว์ป่า	65	3.50	6	1.44	59	4.10

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ศูนย์พทยาศาสตร์/พันธุ์พืช	39	2.10	8	1.91	31	2.15
โครงการหลวง	36	1.95	11	2.63	25	1.74
สวนสัตว์/ฟาร์มงู/ฟาร์มผีเสื้อ	32	1.72	6	1.43	26	1.81
ปางช้าง	55	3.00	4	0.95	51	3.55
ฟาร์มกล้วยไม้	22	1.18	10	2.40	12	0.83
สวนผลไม้	11	0.60	7	1.67	4	0.27
อื่นๆ	6	0.32	3	0.71	3	0.20
2.แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม						
วัด/ศาสนสถาน	245	13.21	51	12.20	194	13.50
โบราณสถาน	215	11.60	46	11.00	169	11.80
เมืองเก่าที่ยังคงมีวิถีชีวิต	122	7.00	34	8.13	88	6.12
พิพิธภัณฑ์	98	5.28	20	4.80	78	5.43
วิถีชีวิตชุมชน/กลุ่มชาติพันธุ์	62	3.34	17	4.06	45	3.13
งานเทศกาล/ประเพณี	60	3.23	12	2.90	48	3.34
พื้นที่เกษตรกรรม	31	1.70	8	1.91	23	1.60
ตลาดน้ำ	53	2.85	7	1.67	46	3.20
อื่นๆ	6	0.32	2	0.47	4	0.27
3.แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ						
Theme ParK	27	1.45	5	1.20	22	1.53
โรงภาพยนตร์	26	1.40	2	0.47	24	1.67
สวนสนุก	19	1.02	7	1.67	12	0.83
สวนน้ำ	34	1.83	8	1.91	26	1.81
อื่นๆ	6	0.32	1	0.23	5	0.34
รวม	1854	100.00	418	100.00	1436	100.00
กิจกรรมการท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
1.กิจกรรมด้านวิถีชีวิต						
การทอผ้า	77	4.92	19	5.52	58	4.75
การทำอาหาร	77	4.92	14	4.06	63	5.16
การจักสาน	37	2.36	12	3.50	25	2.05
ทำเครื่องปั้นดินเผา	35	2.23	9	2.61	26	2.13
เข้าร่วมพิธีกรรม	51	3.26	11	3.20	40	3.30
ฝึกฝนศิลปะการต่อสู้	45	2.90	3	0.88	42	3.44
เล่นดนตรีพื้นถิ่น	48	3.07	12	3.50	36	2.95

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แปรรูปสมุนไพรพื้นถิ่น	37	2.36	9	2.61	28	2.30
หาลา/การประมง	41	2.62	3	0.87	38	3.11
ใช้ชีวิตร่วมกับคนในบ้าน/ชุมชน	39	2.50	7	2.03	32	2.62
เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาล/ประเพณีท้องถิ่น	73	4.70	16	4.65	57	4.70
ออกแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	14	0.90	3	0.88	11	0.90
เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	74	4.73	12	3.50	62	5.10
การปฏิบัติธรรม	14	0.90	4	1.16	10	0.82
การรับประทานอาหารแบบพื้นถิ่น	87	5.56	17	4.94	70	5.74
ปลูก/เก็บ พืชผัก ผลไม้ ดอกไม้	25	1.60	11	3.20	14	1.14
อื่นๆ	7	0.44	4	1.16	3	0.24
2.กิจกรรมด้านธรรมชาติและผจญภัย						
ล่องลำน้ำโขง	246	15.73	85	24.70	161	13.20
ล่องแก่ง	74	4.73	19	5.52	55	4.51
ปีนหน้าผา	78	5.00	4	1.16	74	6.07
บันจี้จัมพ์	50	3.20	6	1.74	44	3.60
Zip line โหนสลิง	76	4.86	7	2.03	69	5.70
เดินป่า	79	5.05	22	6.40	57	4.67
ดูนก	42	2.70	5	1.45	37	3.03
ส่องสัตว์	61	3.90	11	3.20	50	4.10
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	71	4.55	16	4.65	55	4.51
อื่นๆ	5	0.31	3	0.88	2	0.16
รวม	1563	100.00	344	100.00	1219	100.00
ประสบการณ์จากการเดินทาง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ความทรงจำที่ดี	276	17.72	91	23.30	185	15.86
ประสบการณ์ใหม่	208	13.35	60	15.34	148	12.70
การผ่อนคลาย	247	15.86	75	19.20	172	14.75
ความต้องการที่จะเรียนรู้	124	8.00	26	6.64	98	8.40
มิตรภาพ	180	11.56	52	13.30	128	11.00
เกิดแรงบันดาลใจในการ	60	3.85	10	2.55	50	4.28

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช้ชีวิต						
การแบ่งปัน	71	4.56	11	2.81	60	5.14
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวก	45	2.89	7	1.80	38	3.25
ความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำ	42	2.70	12	3.06	30	2.57
ความตื่นเต้น/ท้าทาย	44	2.82	7	1.80	37	3.17
ความโหยหาอดีต	33	2.11	4	1.02	29	2.48
การรู้สึกว่าตนเป็นคนพิเศษ	26	1.66	3	0.76	23	2.00
ความเป็นอิสระ	90	5.80	12	3.06	78	6.70
ความแปลกใหม่	78	5.00	13	3.32	65	5.57
ความประหลาดใจ	28	1.80	6	1.53	22	1.88
อื่นๆ	5	0.32	2	0.51	3	0.25
รวม	1557	100.00	391	100.00	1166	100.00
ความต้องการนำผลงานกลับไปเป็นที่ระลึก						
ต้องการ	339	84.75	100	82.60	239	85.70
ไม่ต้องการ	30	7.50	16	13.30	14	5.00
ไม่แน่ใจ	27	6.75	4	3.30	23	8.20
ไม่ตอบ	4	1.00	1	0.80	3	1.10
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00
การจ่ายค่าตอบแทน/ค่าบริการให้กับกิจกรรม						
ยินดี	328	82.00	98	81.00	230	82.40
ไม่ยินดี	27	6.75	14	11.60	13	4.70
ไม่แน่ใจ	40	10.00	8	6.60	32	11.50
ไม่ตอบ	5	1.25	1	0.80	4	1.40
รวม	400	100.00	121	100.00	279	100.00

4.1.3 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

การศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ภาพรวม พบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.80$) ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 2.86$) รองลงมาคือ ด้านบริบท อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.84$) ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.82$) ด้านปฏิสัมพันธ์ ($\bar{x} = 2.80$) และด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ($\bar{x} = 2.71$) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวนับว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความรู้สึที่จะนำไปสู่การสร้างคาม
พึงพอใจในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และหลังการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ดังนั้น
การออกกิจกรรมทางการท่องเที่ยวควรมีความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ เพื่อความหลากหลาย และ
สามารถตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม และสร้างแรงกระตุ้นของผลลัพธ์
ทางอารมณ์ให้แก่ักท่องเที่ยว โดยเฉพาะความรู้ที่ได้มาพร้อม ๆ กับความเพลิดเพลิน

ตารางที่ 4 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ภาพรวม

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
บริบท	2.84	0.75	มาก	2.58	0.77	มาก	2.95	0.71	มาก
ปฏิสัมพันธ์	2.80	0.81	มาก	2.58	0.83	มาก	2.89	0.78	มาก
ผลลัพธ์ทางอารมณ์	2.86	0.92	มาก	2.59	0.92	มาก	2.97	0.88	มาก
คุณลักษณะของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	2.82	0.78	มาก	2.59	0.80	มาก	2.92	0.75	มาก
ปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยว เชื่อมโยงระหว่างประเทศ	2.71	0.92	มาก	2.27	1.06	ปาน กลาง	2.90	0.79	มาก
รวม	2.80	0.83	มาก	2.52	0.87	มาก	2.92	0.78	มาก

ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านบริบท

จากการศึกษาความต้องการด้านบริบท พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการสภาพแวดล้อมมีความสวยงาม น่ามอง หรือน่าเยี่ยมชมมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($x = 2.96$) ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบมากที่สุด คือ สภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก และขยะมูลฝอย เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ ตลอดจนระบบการบริหารจัดการขยะต่าง ๆ ที่เกิดจากคนภายในชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมาตรฐานทางด้านความสะอาด และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เดินทางมาท่องเที่ยว รองลงมาคือความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชน ($x = 2.93$) ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว ($x = 2.89$) ความเป็นมิตรของผู้คนหรือเจ้าของสถานที่ ($x = 2.88$) ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ($x = 2.285$) ความดั้งเดิมของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ หรือไม่ถูกผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ($x = 2.84$) การสัมผัสถึงความรู้สึก/จิตวิญญาณของสถานที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ($x = 2.80$) ความเป็นของแท้/ดั้งเดิมของการท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ในพื้นที่นั้น ($x = 2.79$) จุดสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรได้มาเยือน ($x = 2.77$) ความเป็นต้นกำเนิด/จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของพื้นที่นั้น ๆ ($x = 2.70$) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ดังนั้น การพัฒนาสภาพบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ควรมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ทางด้านความสวยงามของสิ่งแวดล้อม อาทิ การปรับปรุงป้ายบอกทางที่ชัดเจน การตัดหญ้า บริเวณข้างทาง การปลูกต้นไม้สวยงามเพื่อให้ความร่มรื่น การจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และระบบการจัดการขยะที่ถูกต้อง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนหน้าบ้าน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมจะต้องพบเจอเป็นด้านแรก สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว หรือชุมชน ตลอดจนความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจน

สะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยของคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนต้องไม่ขัดต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวจะต้องแสดงถึงความสอดคล้องกันระหว่างสภาพบริบทหรือสิ่งแวดล้อมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อแสดงถึงความเป็นมาและความดั้งเดิมของวัฒนธรรมที่ถูกสืบสาน

ตารางที่ 5 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านบริบท

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
บริบท (contextual)									
ความเป็นต้นกำเนิด/จุดกำเนิด ของประวัติความเป็นมาของ พื้นที่นั้น ๆ (originality)	2.70	0.63	มาก	2.57	0.68	มาก	2.76	0.60	มาก
ความเป็นของแท้/ดั้งเดิมของ การท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ใน พื้นที่นั้น (authenticity)	2.79	0.61	มาก	2.61	0.72	มาก	2.86	0.54	มาก
การเป็นจุดสำคัญของการ ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควร ได้มาเยือน (essence)	2.77	0.80	มาก	2.49	0.74	มาก	2.89	0.79	มาก
ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ของแหล่งท่องเที่ยว (identity)	2.89	0.76	มาก	2.71	0.72	มาก	2.97	0.76	มาก
การสัมผัสถึงความรู้สึก/จิต วิญญาณของสถานที่ หรือ แหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง (sense of place)	2.80	0.81	มาก	2.60	0.80	มาก	2.89	0.80	มาก
ความดั้งเดิมของระบบนิเวศที่ สมบูรณ์ หรือไม่ถูกผลกระทบ จากสิ่งแวดล้อมภายนอก	2.84	0.77	มาก	2.62	0.80	มาก	2.94	0.74	มาก
สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม น่ามอง หรือน่าเยี่ยมชม (aesthetic)	2.96	0.72	มาก	2.72	0.68	มาก	3.07	0.72	มาก
ความปลอดภัยต่อชีวิตและ ทรัพย์สิน (safety and security)	2.85	0.86	มาก	2.42	0.91	มาก	3.03	0.77	มาก
ความเป็นมิตรของผู้คนหรือ เจ้าของสถานที่ (sense of respect)	2.88	0.78	มาก	2.51	0.82	มาก	3.04	0.70	มาก
ความน่าสนใจของวิถีชีวิต	2.93	0.80	มาก	2.58	0.83	มาก	3.08	0.73	มาก

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
ชุมชนท้องถิ่น (way of life)									
รวม	2.84	0.75	มาก	2.58	0.77	มาก	2.95	0.71	มาก

ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปฏิสัมพันธ์

การศึกษาความต้องการปฏิสัมพันธ์ (interactional) พบว่า ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่/กิจกรรมเดียวกัน และ ความต้องการที่จะสัมผัสวิถีชีวิต/บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง มีความต้องการมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($x^2 = 2.81$) แสดงให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือปฏิสัมพันธ์ไม่ได้เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนส่วนใหญ่มีเชื้อชาติ หรือภูมิลำเนาที่ค่อนข้างหลากหลาย และมีประสบการณ์เดินทางท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการสร้างมิตรภาพ และเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นจากเพื่อนร่วมทาง หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง จึงอาจมีข้อจำกัดทางด้านการสื่อสารนานาชาติต่างประเทศ ในขณะเดียวกันการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริงจากการได้พูด ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส และร่วมลงมือปฏิบัติตรงลงมาคือ ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว ($x^2 = 2.79$) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ดังนั้นการสร้างปฏิสัมพันธ์จากการเดินทางท่องเที่ยวสามารถพัฒนากิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และผู้ร่วมเดินทาง ให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมทางสังคมที่นำไปสู่มิตรภาพที่ดีระหว่างกัน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเกิดผลประโยชน์ที่ดีในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะธุรกิจทางการท่องเที่ยว หรือผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยวที่จะได้มูลค่าเพิ่มจากเศรษฐกิจสีขาว เพราะเมื่อเกิดมิตรภาพที่ดีย่อมเกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ให้บริการ และสิ่งสำคัญที่สุดคือความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่น เพราะปฏิสัมพันธ์จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเกิดความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น สุดท้ายปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะเป็นแม่เหล็กสำคัญที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหวนกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งต่อไป

ตารางที่ 6 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปฏิสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ปฏิสัมพันธ์ (interactional)									
ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนใน ท้องถิ่น	2.79	0.77	มาก	2.54	0.85	มาก	2.91	0.71	มาก
ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับ นักท่องเที่ยวในพื้นที่/กิจกรรม เดียวกัน	2.81	0.77	มาก	2.58	0.82	มาก	2.91	0.73	มาก
ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ ให้บริการทางการท่องเที่ยว	2.79	0.87	มาก	2.52	0.81	มาก	2.90	0.86	มาก
ความต้องการที่จะสัมผัสวิถีชีวิต/ บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง	2.81	0.85	มาก	2.69	0.84	มาก	2.87	0.85	มาก
รวม	2.80	0.81	มาก	2.58	0.83	มาก	2.89	0.78	มาก

ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์

การศึกษาความต้องการผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome) พบว่า การผ่อนคลายมีความต้องการมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($x\bar{=} = 3.05$) ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวจึงเลือกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจจากสภาวะความเครียดที่เกิดจากการทำงาน และหรือการดำรงชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ ประสบการณ์ใหม่และความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำ ($x\bar{=} = 3.00$) การเรียนรู้ ($x\bar{=} = 2.99$) มิตรภาพ ($x\bar{=} = 2.97$) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวก ($x\bar{=} = 2.91$) ความทรงจำที่ดี ($x\bar{=} = 2.90$) การเกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต ($x\bar{=} = 2.88$) การแบ่งปัน ($x\bar{=} = 2.87$) ความเป็นอิสระ ($x\bar{=} = 2.86$) ความตื่นเต้น/ท้าทาย ($x\bar{=} = 2.84$) ความแปลกใหม่ ($x\bar{=} = 2.73$) ความประหลาดใจ ($x\bar{=} = 2.70$) ความรู้สึกว่าตนเป็นคนพิเศษ ($x\bar{=} = 2.63$) และความความโยเยหาอดีต ($x\bar{=} = 2.58$) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ดังนั้นผลลัพธ์ทางอารมณ์สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจที่ได้จากการเดินทางท่องเที่ยว หรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ได้ลงมือทำ ซึ่งสภาพบริบท หรือแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้พบเจอเป็นผลพวงที่จะสร้างความรู้สึกทางอารมณ์อย่างแตกต่างกันออกไป ฉะนั้นการออกแบบกิจกรรมทางการเที่ยวนอกจากความเพลิดเพลิน ความสนุกสนานที่นักท่องเที่ยวจะได้รับแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ และการนำประสบการณ์เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาสอดแทรกสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันการถ่ายทอดความรู้สึก และอารมณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวคือการที่นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

ตารางที่ 7 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome)									
ความทรงจำที่ดี	2.90	0.69	มาก	2.85	0.76	มาก	2.92	0.66	มาก
ประสบการณ์ใหม่	3.00	0.64	มาก	2.96	0.74	มาก	3.01	0.60	มาก
การผ่อนคลาย	3.05	0.80	มาก	2.87	0.88	มาก	3.12	0.75	มาก
ความต้องการที่จะเรียนรู้	2.99	0.73	มาก	2.89	0.83	มาก	3.03	0.68	มาก
มิตรภาพ	2.97	0.75	มาก	2.83	0.83	มาก	3.03	0.71	มาก
เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต	2.88	0.79	มาก	2.62	0.83	มาก	3.00	0.74	มาก
การแบ่งปัน	2.87	0.78	มาก	2.64	0.82	มาก	2.97	0.74	มาก
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ ความคิดในทางบวก	2.91	0.81	มาก	2.62	0.86	มาก	3.03	0.75	มาก
ความรู้สึกลอยกลับไปที่ ซ้ำ	3.00	2.18	มาก	2.62	0.99	มาก	3.16	2.51	มาก
ความตื่นเต้น/ท้าทาย	2.84	0.79	มาก	2.53	0.88	มาก	2.98	0.71	มาก
ความโหยหาอดีต	2.58	1.02	มาก	2.11	1.14	ปาน กลาง	2.79	0.89	มาก
ความรู้สึกว่าตนเป็นคนพิเศษ	2.63	0.98	มาก	2.16	1.09	ปาน กลาง	2.84	0.85	มาก
ความเป็นอิสระ	2.86	0.94	มาก	2.32	1.10	ปาน กลาง	3.10	0.74	มาก
ความแปลกใหม่	2.73	1.00	มาก	2.45	1.09	มาก	2.85	0.93	มาก
ความประหลาดใจ	2.70	1.02	มาก	2.49	1.00	มาก	2.80	1.02	มาก
รวม	2.86	0.92	มาก	2.59	0.92	มาก	2.97	0.88	มาก

ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า การรับฟังเรื่องราว ประวัติ สถานการณ์ของชุมชนมีความต้องการมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.86$) ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่โดยเฉพาะชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาจากทวีปยุโรปมากที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าโดยปกติของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีลักษณะชอบศึกษาประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวของชุมชนต่าง วัฒนธรรมมากที่สุดหากเปรียบกับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ รองลงมาคือ การถ่ายทอดหรือแบ่งปัน ประสบการณ์/ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่น ($\bar{x} = 2.85$) การเยี่ยมชม / ดู บริบท เหตุการณ์ หรือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน และการศึกษา/เรียนรู้ บริบท สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่มีในชุมชน เพื่อให้

ตนเองมีความเข้าใจมากขึ้นและท่องเที่ยว (x $\square$ = 2.84) การถ่ายภาพ บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน (x $\square$ = 2.81) การลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน (x $\square$ = 2.80) การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน (x $\square$ = 2.75) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ดังนั้น ลักษณะกิจกรรมทางการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มกับทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องทำให้นักท่องเที่ยวสามารถอยู่ในชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวได้นานมากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถซึมซับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งมีมิติทางด้านเวลาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึง และเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากแหล่งท่องเที่ยวได้ดีกว่าการท่องเที่ยวแบบทั่วไป อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวต้องค้นหาเรื่องราว และทรัพยากรที่มีเอกลักษณ์ เพื่อสร้างแรงดึงดูดใจ และความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการบริหารจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะคนในชุมชนต้องมีความพร้อม และมีความสมัครใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 8 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
กิจกรรมการท่องเที่ยว									
การเยี่ยมชม / ดู บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.84	0.73	มาก	2.58	0.66	มาก	2.96	0.73	มาก
การถ่ายภาพ บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.81	0.78	มาก	2.66	0.73	มาก	2.88	0.79	มาก
การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน	2.75	0.79	มาก	2.51	0.74	มาก	2.86	0.79	มาก
การรับฟังเรื่องราว ประวัติ สถานการณ์ของชุมชน	2.86	0.77	มาก	2.61	0.82	มาก	2.97	0.72	มาก
การลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.80	0.82	มาก	2.56	0.87	มาก	2.91	0.77	มาก
การศึกษา/เรียนรู้ บริบท สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่มีในชุมชน เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจมากขึ้นและท่องเที่ยว	2.84	0.79	มาก	2.69	0.89	มาก	2.91	0.74	มาก
ถ่ายทอด หรือ แบ่งปัน ประสบการณ์/ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่นที่สนใจ	2.85	0.81	มาก	2.58	0.90	มาก	2.96	0.74	มาก

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	รวม	2.82	0.78	มาก	2.59	0.80	มาก	2.92	0.75

ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

การศึกษาความต้องการปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ พบว่าความต้องการให้มีเครื่องมือ/วิธีการสื่อความหมายที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในบริบทหรือวิถีชีวิตของวัฒนธรรมมีความต้องการมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($x\bar{=}$ 2.79) อาจเป็นไปได้ว่าการเดินทางท่องเที่ยวในบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความกังวลในวิธีการปรับตัวเพื่อสร้างความเข้าใจในพื้นที่ก่อนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจริง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ข้ามพรมแดนมาท่องเที่ยวยังพื้นที่ล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงส่วนใหญ่เป็นผู้คนต่างถิ่น และต่างชาติ จึงเป็นเรื่องปกติในความต้องการข้อมูลเบื้องต้น หรือสื่อที่จะสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของสภาพวิถีชีวิต และสภาพบริบทแก่นักท่องเที่ยวให้เข้าใจมากขึ้นก่อนถึงจุดหมายปลายทาง หรือในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว รองลงมาคือ มีระบบการขนส่งที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้อย่างสะดวก และมีความปลอดภัย เช่น รถโดยสารสาธารณะ เรือขนส่งผู้โดยสาร เป็นต้น ($x\bar{=}$ 2.78) มีระบบโทรคมนาคมที่สะดวกในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์สาธารณะระหว่างประเทศ Wi-Fi ($x\bar{=}$ 2.75) มีสถานีตำรวจ และสถานพยาบาลในการให้บริการฉุกเฉินแก่นักท่องเที่ยวได้ และในแหล่งท่องเที่ยวมีบริการห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาดสำหรับนักท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.72) มีการบริการการเปลี่ยนแลกเงินตราในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.71) มีบุคลากรที่ดูแลการเข้า – ออกประเทศ สามารถให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศแก่นักท่องเที่ยวได้ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีกฎหมาย ระเบียบ เงื่อนไข ที่อำนวยความสะดวก และสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.69) พิธีการเดินทางเข้า – ออก ระหว่างประเทศมีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวก และให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.66) มีบริษัทจัดนำเที่ยว หรือตัวแทนทางการท่องเที่ยวให้บริการในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.64) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ทั้งนี้กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยไม่ได้ใช้บริการธุรกิจนำเที่ยว จึงอาจเป็นไปได้ว่าการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความกังวล ทั้งทางด้านความปลอดภัย การขนส่ง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยความสะดวก และความรวดเร็วแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาสิ่งที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศนอกเหนือจากพิธี และกฎระเบียบการให้บริการด้านศุลกากรแล้ว จำเป็นต้องนำการบริการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เชื่อมโยง และด้านศุลกากร เพราะผู้ที่เดินทางเข้าออกระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มบุคคลที่เดินทางเพื่อการค้า การลงทุน และผู้ที่เดินทางสัญจรเป็นประจำ ฉะนั้นการเข้าออกระหว่างประเทศจึงเป็นอะไรที่แปลกใหม่ และเป็นครั้งแรกของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ซึ่งภาคส่วนที่

เกี่ยวข้องควรเข้ามาร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานเพื่อสร้างความมั่นใจ และสร้างมาตรฐานของการท่องเที่ยวระหว่างพรมแดนได้อย่างมีศักยภาพต่อไป

ตารางที่ 9 ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ									
พิธีการเดินทางเข้า – ออก ระหว่างประเทศมีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย	2.66	0.83	มาก	2.38	1.02	ปาน กลาง	2.78	0.70	มาก
บุคลากรที่ดูแลการเข้า – ออก ประเทศ สามารถให้ข้อมูลด้านการ ท่องเที่ยวระหว่างประเทศแก่นัก ท่องเที่ยวได้	2.69	0.90	มาก	2.28	1.16	ปาน กลาง	2.87	0.68	มาก
มีระบบการขนส่งที่สามารถ เดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ได้อย่างสะดวกและมีความ ปลอดภัย เช่น รถโดยสาร สาธารณะ เรือขนส่งผู้โดยสาร เป็นต้น	2.78	1.01	มาก	2.28	1.17	ปาน กลาง	3.00	0.85	มาก
มีการบริการการเปลี่ยนแลก เงินตราในพื้นที่สำคัญทางการ ท่องเที่ยว	2.71	0.95	มาก	2.33	1.11	ปาน กลาง	2.87	0.83	มาก
มีสถานีดำรง และสถานพยาบาล ในการให้บริการฉุกเฉินแก่นัก ท่องเที่ยวได้	2.72	0.93	มาก	2.26	1.13	ปาน กลาง	2.92	0.75	มาก
ในแหล่งท่องเที่ยวมีบริการห้องน้ำ- ห้องสุขาที่สะอาดสำหรับ นักท่องเที่ยว	2.72	0.97	มาก	2.30	1.14	ปาน กลาง	2.91	0.82	มาก
มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อ อำนวยความสะดวก และ ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นัก ท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญ ทางการท่องเที่ยว	2.66	0.96	มาก	2.21	1.16	ปาน กลาง	2.85	0.78	มาก
มีบริษัทจัดนำเที่ยว หรือตัวแทน ทางการท่องเที่ยวให้บริการใน	2.64	0.94	มาก	2.20	0.83	ปาน กลาง	2.84	0.93	มาก

กลุ่มตัวอย่าง	นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ			นักท่องเที่ยวชาวไทย			นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ		
พื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว									
แหล่งท่องเที่ยวที่มีกฎหมาย ระเบียบ เงื่อนไข ที่อำนวยความสะดวก สะดวก และสร้างความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว	2.69	0.90	มาก	2.23	0.96	ปาน กลาง	2.90	0.80	มาก
มีเครื่องมือ/วิธีการสื่อความหมาย ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจใน บริบทหรือวิถีชีวิตของวัฒนธรรม นั้น	2.79	0.85	มาก	2.31	0.95	ปาน กลาง	3.00	0.71	มาก
มีระบบโทรคมนาคมที่สะดวกใน พื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์สาธารณะระหว่าง ประเทศ Wi-Fi	2.75	0.96	มาก	2.24	1.12	ปาน กลาง	2.97	0.79	มาก
รวม	2.71	0.92	มาก	2.27	1.06	ปาน กลาง	2.90	0.79	มาก

4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากการศึกษาศักยภาพทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขง ได้มีพื้นที่ศึกษา คือ เมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ในประเทศลาว ได้แก่ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา สำหรับประเทศไทยในพื้นที่ล้านนา ตะวันออก ได้แก่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ อำเภอปัว จังหวัดน่าน ทั้งนี้ ได้มีประเด็นในการประเมินศักยภาพกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านประสบการณ์ ได้พิจารณาตามแหล่งทรัพยากรที่แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธรรมชาติ ผจญภัย และวัฒนธรรม ในเชิงคุณภาพว่า สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีคุณภาพได้มากน้อยเพียงใด สามารถให้ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวในระดับใด เช่น ระดับความรู้ ระดับความเข้าใจ ระดับทักษะการปฏิบัติ เป็นต้น

ด้านความชุมชนกลุ่มน้ำโขง ได้พิจารณาจากอัตลักษณ์ของกิจกรรมว่ามีความเชื่อมโยงกัน และแสดงออกถึงความเป็นชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกัน เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม หัตถกรรม งานทัศนศิลป์ ชาติพันธุ์ ประเพณี และพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและจารีต ภาษาและวรรณกรรม อาหารและขนม ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ได้มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ คือ

- 3 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับมาก
- 2 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง
- 1 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับน้อย

โดยการกำหนดระดับศักยภาพ สามารถแสดงเกณฑ์การแบ่งคะแนน โดยออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คือ

คะแนน 21 – 17 หมายถึงศักยภาพอยู่ในระดับมาก

คะแนน 16 – 12 หมายถึงศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 11 – 0 หมายถึงศักยภาพอยู่ในระดับน้อย

ดังนั้น จากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้ง 7 พื้นที่ สามารถแสดงรายละเอียด ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	รวม
1	เมืองเชียงตุง	3	2	3	2	2	2	3	17
2	วัดหัวข่วง	2	2	2	2	2	2	3	15
3	กาดหลวง	3	2	3	2	2	3	3	18
4	วัดยางกวง	2	2	2	2	2	2	2	14
5	งานบุญประเพณี ศึกษาปริยัติปฏิบัติธรรม	3	2	2	2	2	3	3	17
6	สินค้าพื้นบ้าน	3	2	2	2	2	3	2	16
7	อาหารพื้นบ้าน	3	2	2	2	2	3	2	16
8	หมู่บ้านวัฒนธรรมไต	3	2	3	2	2	3	3	18
9	วิถีชีวิตชาวดอยบ้านแอ่น	3	1	3	1	1	3	2	14
10	ดอยเหมย	3	2	3	2	2	3	2	17
11	เดินป่าบ้านปินเต้า	3	1	3	1	1	3	2	14

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน

คะแนนรวมและการจัดลำดับตาม

ศักยภาพ

3 เหมาะสมมาก

2 เหมาะสมปานกลาง

1 เหมาะสมน้อย

ศักยภาพมาก

21-17

ศักยภาพปานกลาง

16-12

ศักยภาพน้อย

11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองเชียงตุง กาดหลวง งานบุญประเพณี ศึกษาพระปริยัติและปฏิบัติธรรม สินค้าพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน หมู่บ้านวัฒนธรรมไต กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดหัวข่วง วัดยางกวง วิถีชีวิตชาวดอยบ้านแอ่น ดอยเหมย เดินป่าบ้านปินเต้า

ตารางที่ 11 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน	รวม
1	เมืองยอง	3	2	3	2	1	2	3	16
2	งานบุญประเพณี	3	2	2	2	1	3	3	16
3	อาหารพื้นบ้าน	2	2	2	2	2	3	2	16
4	สินค้าพื้นบ้าน	3	2	2	2	1	3	2	15
5	บ้านก๋อฮ้อย หมู่บ้านวัฒนธรรมไต	3	3	3	1	1	3	3	17
6	สถาปัตยกรรมไตลื้อ บ้านยางมน	2	2	2	1	1	2	2	12
7	ดอยปางหนาว	3	1	2	1	1	3	3	14
8	วัดถ้ำจอมเหือง	3	1	3	1	1	3	2	14

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน

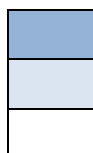
คะแนนรวมและการจัดลำดับตาม

ศักยภาพ

3 เหมาะสมมาก

2 เหมาะสมปานกลาง

1 เหมาะสมน้อย

ศักยภาพมาก

ศักยภาพปานกลาง

ศักยภาพน้อย

21-17

16-12

11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองยอง บ้านก๋อฮ้อย หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ งานบุญประเพณี อาหารพื้นบ้าน สินค้าพื้นบ้าน สถาปัตยกรรมไตลื้อบ้านยางมน ดอยปางหนาว และวัดถ้ำจอมเหือง

ตารางที่ 12 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี ประเทศลาว

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	รวม
1	บ้านดอนเฟื่อง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	3	2	2	2	1	2	3	15

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน		คะแนนรวมและการจัดลำดับตามศักยภาพ	
3	เหมาะสมมาก	ศักยภาพมาก	21-17
2	เหมาะสมปานกลาง	ศักยภาพปานกลาง	16-12
1	เหมาะสมน้อย	ศักยภาพน้อย	11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านดอนเฟื่อง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ

ตารางที่ 13 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	รวม
1	เมืองสิง	3	2	2	2	2	2	3	16
2	เมืองสิงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส	2	2	2	2	2	2	2	14
3	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว, เรือนพญาเซกอง	2	2	2	2	2	2	3	15
4	หลากหลายชาติพันธุ์ที่เมืองสิง	3	2	3	1	2	3	3	17
5	กาดเช้าเมืองสิง	3	2	3	2	2	3	3	18
6	บ้านดอนไชย หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	3	2	3	2	1	3	3	17
7	บ้านป่าตอย หมู่บ้านต้มเหล้าของไตเหนือ	2	2	2	2	1	3	2	14

หมายเหตุ: ค่าคะแนนการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 3 ระดับ

ค่าคะแนน		คะแนนรวมและการจัดลำดับตามศักยภาพ	
3	เหมาะสมมาก	ศักยภาพมาก	21-17
2	เหมาะสมปานกลาง	ศักยภาพปานกลาง	16-12
1	เหมาะสมน้อย	ศักยภาพน้อย	11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่เมืองสิง กาดเช้าเมืองสิง บ้านดอนไชยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ เมืองสิง เมืองสิงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและเรือนพญาเซกอง บ้านป่าตอยหมู่บ้านต้มเหล้าของไตเหนือ

ตารางที่ 14 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ จังหวัด เชียงราย ประเทศไทย

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน ภูมิปัญญา	รวม
1	บ้านปากอิงใต้ หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง	3	2	3	2	2	3	3	18
2	บ้านปากอิง	2	2	2	2	2	2	3	15
3	เลียบบึงโขง สุดเขตแดนประเทศไทย	3	2	2	2	1	2	3	15
4	บ้านศรีดอนชัย หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	3	3	3	3	2	2	2	18
5	ทะเลสาบเชียงใหม่	3	2	2	2	2	3	2	16
6	บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม วิถีอีสานในถิ่นเหนือ	3	2	2	2	2	2	1	14

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน		คะแนนรวมและการจัดลำดับตามศักยภาพ	
		ศักยภาพ	
3	เหมาะสมมาก		ศักยภาพมาก 21-17
2	เหมาะสมปานกลาง		ศักยภาพปานกลาง 16-12
1	เหมาะสมน้อย		ศักยภาพน้อย 11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ บ้านปากอิงใต้หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง บ้านศรีดอนชัยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านปากอิง เลียบบึงโขงสู่เขตแดนประเทศไทย ทะเลสาบเชียงใหม่ และบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม วิถีอีสานในถิ่นเหนือ

ตารางที่ 15 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประเทศไทย

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน แม่น้ำโขง	รวม
1	กาดเช้าเมืองเชียงคำ	3	3	2	3	2	2	2	17
2	วัดสำคัญในเมืองเชียงคำ	3	2	2	3	2	2	2	16
3	อนุสาวรีย์ผู้เสียสละ, พิพิธภัณฑสถาน นเรศวร	2	2	2	3	2	1	1	13
4	บ้านธาตุสบแวน หมู่บ้านวัฒนธรรมไต ลื้อ	3	2	3	2	2	3	3	18
5	บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน	3	2	3	2	2	3	3	18
6	สัมผัสวิถีไตลื้อ บ้านป่าแสงดา	3	2	3	2	2	3	3	18
7	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กาละแม้โบราณ	2	2	1	3	2	2	1	13
8	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติภูลังกา	3	2	3	2	2	3	2	17
9	วัดสะเก็น	2	2	2	2	2	2	2	14
10	อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น	3	2	3	2	2	3	2	17
11	น้ำตกผาธาร อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น	2	2	2	2	2	2	2	14

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน	คะแนนรวมและการจัดลำดับตามศักยภาพ
3 เหมาะสมมาก	ศักยภาพมาก 21-17
2 เหมาะสมปานกลาง	ศักยภาพปานกลาง 16-12
1 เหมาะสมน้อย	ศักยภาพน้อย 11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ กาดเช้าเมืองเชียงคำ บ้านธาตุสบแวนหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน สัมผัสวิถีชีวิตไตลื้อบ้านป่าแสงดา เดินป่าศึกษาธรรมชาติภูลังกา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดสำคัญในเมืองเชียงคำ อนุสาวรีย์ผู้เสียสละและพิพิธภัณฑสถานนเรศวร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาละแมโบราณ วัดสะเก็น และน้ำตกผาธาร อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น

ตารางที่ 16 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองปัว จังหวัดน่าน ประเทศไทย

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ	สิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรมการท่องเที่ยว	การเข้าถึง	การบริหารจัดการ	ให้ประสบการณ์	อัตลักษณ์ชุมชน แม่ข่าย	รวม
1	วนคร เมืองแห่งแรกของน่าน	2	3	2	3	2	2	2	16
2	บ้านร่องแง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	3	2	2	2	3	3	3	18
3	บ้านเก็ด หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	3	3	2	2	3	3	2	18
4	วัดต้นแหลง	3	2	1	2	1	1	2	10
5	วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นเมืองปัว	3	2	2	2	3	3	2	17
6	วัดซอนและ “พิพิธภัณฑสถานไตลื้อ”	2	2	2	2	2	2	2	14
7	โรงเรียนขานา บ้านนาคำ	3	2	3	1	3	3	3	18
8	ร้อยพวงมาลัย บ้านส้าน	1	1	1	2	1	2	2	10
9	ผ้าเขียนเทียน บ้านคางฮ่อ	2	1	1	1	2	2	2	11
10	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	3	2	2	2	2	3	2	16
11	ล่องแก่งน้ำว้า	3	1	3	1	2	3	2	15
12	น้ำตกศิลาเพชร	1	2	2	2	2	2	2	12
13	วังศิลาแลงและฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ	3	3	3	2	2	3	2	18
14	หมอมือง	1	1	1	2	1	2	2	10

หมายเหตุ:

ค่าคะแนน

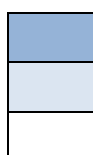
คะแนนรวมและการจัดลำดับตาม

ศักยภาพ

3 เหมาะสมมาก

2 เหมาะสมปานกลาง

1 เหมาะสมน้อย

ศักยภาพมาก

ศักยภาพปานกลาง

ศักยภาพน้อย

21-17

16-12

11-0

สรุปผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ วนครเมืองแห่งแรกของน่าน บ้านร่องแง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บ้านเก็ด หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นเมืองปัว โรงเรียนขานาบ้านนาคำ วังศิลาแลงและฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดซอนและ “พิพิธภัณฑสถานไตลื้อ” อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ล่องแก่งน้ำว้า น้ำตกศิลาเพชร กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพน้อย ได้แก่ วัดต้นแหลง ร้อยพวงมาลัย ผ้าเขียนเทียนบ้านคางฮ่อ และหมอมือง ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีศักยภาพน้อยแต่มีความน่าสนใจบางกิจกรรมสามารถนำมาพัฒนาต่อไปได้

ดังนั้น การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ประกอบไปด้วยพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 7 แห่ง ซึ่งมีผลการศึกษาศักยภาพสามารถจำแนกตามพื้นที่ ได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

4.2.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

4.2.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี

ประเทศลาว

4.2.4 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว

4.2.5 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ จังหวัด

เชียงราย ประเทศไทย

4.2.6 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประเทศไทย

4.2.7 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองปัว จังหวัดน่าน ประเทศไทย

4.2.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองเชียงตุงร่วมกับกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

เมืองเชียงตุง (Keng tung) เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ด้านตะวันออกของประเทศ มีที่ตั้งอยู่ที่พิกัด 21.290996N 99.602864E สภาพเป็นแอ่งที่ราบใหญ่ แม่น้ำซันไหลผ่านแอ่งเชียงตุงลงสู่แม่น้ำโขง มีภูเขาสูงล้อมรอบ ตัวเมืองอยู่สูง 800 เมตรจากระดับน้ำทะเล สถานะเป็นจังหวัด ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไตจีน หรือไตจีน และไตใหญ่ รองลงมาคือพม่า และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาราชการและใช้ในการสอนหนังสือในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ส่วนภาษาไตจีนมีสอนในวัด

เมืองเชียงตุงเคยเป็นส่วนหนึ่งของล้านนา อยู่ในฐานะเมืองบริวารของเชียงใหม่ แยกตัวเป็นอิสระ และตกเป็นประเทศราชของพม่าในสมัยพระเจ้าบุเรงนองพร้อมกับล้านนาและเชียงใหม่ เมื่อเชียงใหม่และล้านนาแยกตัวจากพม่าไปเป็นประเทศราชของสยาม เชียงตุงยังคงเป็นประเทศราชของพม่า เกิดสงครามกับเชียงใหม่และสยามหลายครั้ง จนเมื่ออังกฤษเข้ายึดครองพร้อมกับพม่า ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพไทยซึ่งอยู่กับฝ่ายญี่ปุ่นได้บุกเข้ายึดเชียงตุงได้จากอังกฤษ ได้ปกครองเมืองเชียงตุงและบริเวณอื่น ๆ สถาปนาเจ้าฟ้าเชียงตุงขึ้นใหม่ ใช้ชื่อว่า สหรัษฎไทยเดิม แต่หลังสงครามโลกสิ้นสุดลง ไทยก็ต้องคืนเชียงตุงให้กับอังกฤษตามมติสหประชาชาติ และเมื่ออังกฤษคืนเอกราชให้กับพม่า เชียงตุงจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของพม่าจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันเมืองเชียงตุงมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่หลากหลาย ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	คูน้ำ กำแพงเมือง ประตุมือง	ตัวเมือง	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
2	หนองตุง	ตัวเมือง	ธรรมชาติ/ เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
3	วัดธาตุหลวงจอมคำ	ตัวเมือง	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม / สักการะ ประสพการณ์/ ปฏิบัติธรรม	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
4	ไม้หมายเมือง	ตัวเมือง	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
5	พระซันว	ตัวเมือง	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
6	วัดหัวข่วง	ตัวเมือง	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
7	กาดหลวง	ตัวเมือง	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ช่วงเช้าทุกวัน	หาซื้ออาหารสด เพื่อทำร่วมกับ ชาวบ้าน
8	กุเจ้าฟ้าเชียงตุง	ตัวเมือง	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
9	สินค้าหัตถกรรม – เครื่องเงิน	ตัวเมือง	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
10	สินค้าหัตถกรรม – ปานซอย	ตัวเมือง	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
11	สินค้าหัตถกรรม – ปั้นหม้อ	บ้านยางกวง	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
12	สินค้าหัตถกรรม – จักสาน	บ้านเกียงและ บ้านอื่นๆ	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
13	สินค้าหัตถกรรม – ทอผ้า	บ้านแอ่น	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
14	สินค้าพื้นบ้าน – ต้มเหล้า	บ้านปางล่อใต้	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
15	อาหารพื้นบ้าน – เส้นบะหมี่	บ้านสุพรมมา	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
16	อาหารพื้นบ้าน – เต้าหู้	บ้านป่าหลิม	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
17	อาหารพื้นบ้าน – หน้งปอง	บ้านท่าข่อย	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
18	สถาปัตยกรรมไต – วิหาร	วัดบ้านแสน และวัดต่างๆ	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
19	หมู่บ้านวัฒนธรรมไต สถาปัตยกรรมไต – เือนไต	บ้านเพยลุง และหมู่บ้าน ต่างๆ	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
20	หมู่บ้านวัฒนธรรมชาวเขาเผ่า	บ้านแอ่น	เยี่ยมชม /	ตลอดเวลา	

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
	แอ่น		ประสบการณ์		
21	ดอยเหมย	ทางตะวันออก ของเมือง	เยี่ยมชม / ศึกษา ธรรมชาติ วิถีชีวิต / ผจญภัย	ตลอดเวลา	
22	บ้านปินเต้า	ทางเหนือของ เมือง	เยี่ยมชม / ศึกษา ธรรมชาติ วิถีชีวิต / ผจญภัย	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของเมืองเชียงตุง พบว่า สินค้าอุปโภคและบริโภคของชาวเชียงตุงส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากประเทศไทย และส่วนหนึ่งมาจากประเทศจีน ซึ่งตลอดเส้นทางในเมืองเชียงตุงจะมีร้านค้าขายส่ง และขายปลีกสินค้าประจำวันให้ได้เลือกซื้อสอยเป็นจำนวนมาก ตลอดจนมีร้านอาหารสองฝั่งถนนให้นักท่องเที่ยว รวมถึงคนในพื้นที่ได้เลือกใช้บริการอย่างหลากหลาย เช่น อาหารตามสั่ง, ก๋วยเตี๋ยว (เผื่อ), อาหารจีน, อาหารพื้นถิ่น, ปิ้งย่าง, ร้านกาแฟ, ร้านขนมปัง, และร้านอาหารไทย เป็นต้น อีกทั้งในช่วงค่ำคืนยังมีตลาดบริเวณหน้าวัดหัวช่วงให้นักท่องเที่ยวได้เดินซื้ออาหารพื้นถิ่น และอาหารทั่วไปอย่างหลากหลาย ซึ่งคนในพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นนักท่องเที่ยวชาวไทยจึงสามารถสื่อสารกับคนในท้องถิ่นได้สะดวก จึงเป็นข้อดีสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีข้อจำกัดสำหรับการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความปลอดภัยสำหรับการแจ้งเหตุด่วน เหตุร้าย หรือยามซับซ้อนที่จำเป็นจะต้องสื่อสารกับผู้คนที่สามารถช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ แต่อย่างไรก็ตามภายในเมืองเชียงตุงมีสถานีตำรวจ สถานพยาบาล และสถานีดับเพลิงไว้บริการในละแวกจุดสำคัญของเมือง

ด้านธุรกิจที่พักแรมภายในเมืองเชียงตุงมีหลากหลายขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง จนถึงขนาดใหญ่ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกใช้บริการได้อย่างเพียงพอ เช่น โรงแรมนิเวศเชียงตุง โรงแรมแสงทิพย์ โรงแรมสามยอด โรงแรมโกลเด้นสตาร์ โรงแรมโกลเด้นเวิลด์ โรงแรม Private และโรงแรม Law Yee Chain เป็นต้น โรงแรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีบริการอาหารเช้า และ wifi แก่ผู้ให้บริการ บางแห่งมีรายการนำเที่ยวในละแวกเมืองเชียงตุงเพื่อเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนมีธุรกิจให้บริการเช่ารถตู้ ทางด้านธุรกรรมการเงินมีธนาคาร และตู้ ATM หรือตู้กดเงินอัตโนมัติไว้บริการบริเวณเยื้องหน้าวัดวัดมหาเมื่อยะมุณีใจกลางเมืองเชียงตุง นอกจากนี้จะสามารถแลกเปลี่ยนเงินตราในธนาคารได้แล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้บริการแลกเปลี่ยนเงินตราได้ในตลาดเชียงตุงระหว่างการจับจ่ายสินค้าในตลาดได้เช่นเดียวกัน

ภาพที่ 1 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เชียงตุง

3) การเข้าถึง (accessibility)

เส้นทางคมนาคมตั้งแต่ด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สายจนถึงเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์เป็นเส้นทางลาดยาง 2 ช่องจราจรตลอดเส้นทาง ระยะทางประมาณ 155 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมงเศษ ซึ่งบางช่วงอาจพบสภาพเส้นทางที่ขรุขระ หรือเป็นหลุมเป็นบ่อ แต่สภาพเส้นทางโดยรวมสามารถเดินทางได้สะดวก โดยตลอดระยะเส้นทางระหว่างด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จนถึงเมืองเชียงตุง ประเทศพม่า พบสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทาง โดยเฉพาะเมืองพยาก (Monghpyak) ซึ่งเป็นจุดแวะพักระหว่างทางก่อนถึงเมืองเชียงตุง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ตลอดจนผู้สัญจรไปมาทั้งรถยนต์ส่วนตัว และรถโดยสารสาธารณะจะแวะพักรถ และพักรับประทานอาหารกลางวันก่อนเดินทางต่อไปยังเมืองเชียงตุง และเมืองอื่น ๆ ซึ่งในบริเวณ 2 ฝั่งข้างทางของเมืองพยาก (Monghpyak) จะมีร้านค้า ร้านอาหาร ห้องน้ำ ลานจอดรถไว้บริการแก่ผู้สัญจร ตลอดจนปั้มน้ำมันมีให้บริการในบริเวณชานเมืองของเชียงตุงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากมองเส้นทางคมนาคมระหว่างตัวเมืองเชียงตุงไปยังชุมชนละแวกชานเมือง หรือแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่หากเป็นเส้นทางหลักสภาพเส้นทางส่วนใหญ่จะลาดยาง และหากเส้นทางภายในชุมชน หรือหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเส้นทางลูกรัง หรือทางดิน

ด้านการขนส่ง พบว่าเมืองท่าขี้เหล็ก ซึ่งเป็นเมืองติดกับด่านชายแดนมีสถานขนส่งบริการแก่ผู้เดินทาง โดยเฉพาะมีรถโดยสารสาธารณะระหว่างเมืองท่าขี้เหล็กกับเมืองเชียงตุง ลักษณะรถโดยสารสาธารณะเป็นรถบัสปรับอากาศ 1 ชั้น ครึ่ง วิ่งบริการทุกวัน ส่วนการขนส่งเมืองเชียงตุงไปยังชุมชน

ละแวกใกล้เคียง หรือชานเมือง พบว่ามีรถ 3 ล้อ และรถยนต์ไร้คนขับรับจ้างบริการอยู่บริเวณหน้าตลาดเชียงตุง ทั้งนี้เมืองเชียงตุงมีท่าอากาศยานให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเปิดให้บริการบินภายในประเทศ โดยผู้โดยสารสามารถจองเที่ยวบินได้ในระบบอินเทอร์เน็ต และสามารถซื้อเที่ยวบินได้ในสถานประกอบการที่ให้บริการจำหน่ายตั๋วเครื่องบินได้เช่นเดียวกัน

ด้านป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายระหว่างเส้นทางท่าลี่-เชียงตุง มีป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายค่อนข้างชัดเจน แต่ลักษณะภาษาของป้ายสื่อความหมายบางช่วงเส้นทางอาจเป็นภาษาท้องถิ่น หรือภาษาพม่าเพียงภาษาเดียวโดยไม่มีภาษาอังกฤษระบุ จึงอาจเป็นข้อจำกัดในการสื่อความหมายในระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามทางด้านป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายภายในเมืองเชียงตุงพบว่ามีทั้งภาษาพื้นถิ่น และภาษาไทยระบุอยู่ในป้ายบอกทางบางจุดสำคัญของเมือง หรือศาสนสถาน ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในระหว่างเส้นทางในการเข้าถึงเริ่มให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ อาจอันเนื่องมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวเมืองเชียงตุงมีมากขึ้น เพราะระยะทางจากด่านแม่สายมาเมืองเชียงตุงไม่ไกลจนเกินไป

ภาพที่ 2 การเข้าถึงในพื้นที่เชียงตุง

4) การบริหารจัดการ (administration)

เมืองเชียงตุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก เนื่องจากประเทศเมียนมาร์เพิ่งเปิดประเทศในไม่นานมานี้ ฉะนั้นการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเชียงตุง ตลอดจนชุมชนในละแวกเมืองเชียงตุงยังไม่มีระบบการบริหารจัดการในภาครัฐ เช่น ระบบการจัดการเรื่องสุขภาพ ป้ายสื่อความหมาย แผนที่เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเส้นทางทางการเข้าถึงที่ยังคงมีข้อจำกัดในบางช่วง อีกทั้งมาตรการการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่บางแห่งเริ่มทรุดโทรม หรือการซ่อมแซมที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเมืองเชียงตุงจะต้องศึกษาข้อมูลมาเป็นพิเศษ เพื่อความคล่องตัวในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือข้อบังคับ หรือกฎระเบียบของเมืองเชียงตุง เช่น ข้อจำกัดในการถ่ายรูป ข้อจำกัดของสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองเชียงตุงร่วมกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing) 2) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) และ 3) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative) ดังนี้

5.1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing)

1. เมืองเชียงตุง

บริเวณตัวเมืองเชียงตุง มี องค์ประกอบเมือง ที่แสดงถึงภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐาน การสร้างเมือง ที่นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองในเบื้องต้น ประกอบด้วย

คูน้ำ กำแพงเมือง ประตูเมือง เมืองเชียงตุง มีการขุดคูน้ำและสร้างกำแพงล้อมเมืองไว้เพื่อป้องกันข้าศึก มีความยาวพอ ๆ กับกำแพงเมืองเชียงใหม่ (th.wikipedia.org/wiki/เชียงตุง, 2558) มีประตูเมือง 12 ประตู ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 2 ประตู

ภาพที่ 3 ประตูป่าแดง ประตูเมืองเชียงตุง

หนองตุง หนองน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่กลางเมืองเชียงตุง เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ให้ความชุ่มชื้นกับเมือง เป็น Open space ให้เมือง ทั้งยังทำให้เกิดทัศนียภาพเมืองที่สวยงาม พื้นที่ริมหนองเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองและนักท่องเที่ยวมาถ่ายภาพทิวทัศน์ ช่วงเวลาเย็น มักมีผู้คนมาออกกำลังกาย พักผ่อนและรับประทานอาหาร มีร้านค้าของชาวเมืองให้บริการอยู่โดยรอบ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องดื่มประเภทน้ำชา กาแฟ โยเกิร์ต และอาหารประเภทปิ้งย่าง

ภาพที่ 4 หนองตุงและร้านค้าริมหนอง

ธาตุหลวงจอมคำ ตั้งอยู่ภายในวัดพระธาตุจอมคำ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นพระเกศา 4 เส้น เป็นพระธาตุที่เป็นที่เคารพบูชาของชาวเมืองเชียงตุงและศรัทธาสาธุชนจากที่อื่น ๆ มากที่สุดองค์หนึ่ง ปัจจุบันวัดพระธาตุจอมคำเป็นวัดขนาดใหญ่ มีการสอนพระปริยัติให้พระเณร และมีศรัทธาสาธุชนมาทำบุญไหว้พระและประกอบพิธีทางศาสนาต่าง ๆ จำนวนมากเป็นประจำ ตลอดจนการมาปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกาในสำคัญทางศาสนาต่างๆอยู่เสมอ

ภาพที่ 5 พระธาตุจอมคำ

- ภายในวิหารวัดพระธาตุจอมคำ -

- อุบาสกอุบาสิกาทำบุญไหว้พระในวันศีล(วันพระ) -

ภาพที่ 6 วัดพระธาตุหลวงจอมคำ

ไม้หมายเมือง คือ ต้นไม้ใหญ่ที่เป็นสัญลักษณ์ของเมือง อายุเกือบ 300 ปี ตั้งอยู่บนดอยจอมล็ก เป็นจุดที่ผู้มาเยือนเมืองเชียงตุงมักจะแวะเยี่ยมชม ปัจจุบันไม้หมายเมืองนี้มีขนาดใหญ่เกิน 10 คนโอบแล้ว มีความสูงกว่า 65 เมตร

ภาพที่ 7 ไม้หมายเมืองของเชียงตุง

พระพุทธรูปชี้นิ้ว เป็นพระพุทธรูปปูนขนาดใหญ่ ประทับยืนยกพระหัตถ์ขวาขึ้นชี้ไปเบื้องหน้า เป็นพระพุทธรูปแบบศิลปะพม่า สร้างขึ้นโดยรัฐบาลเมียนมาร์ที่วัดจอมสัก บนดอยจอมสัก ทิศทางของนิ้วนั้น ชี้มาที่ศูนย์กลางเมืองเชียงตุง โดยให้ความหมายว่า พระพุทธเจ้าทรงชี้ไปที่ใด ที่นั้น จะเกิดความเจริญงอกงาม การสร้างพระพุทธรูปแบบนี้ไม่ปรากฏที่ใดนอกจากที่เมียนมาร์นี้ พระพุทธรูปชี้นิ้วองค์นี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของเชียงตุงที่ทำให้นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนจะแวะมาเยือนมาถ่ายภาพ

ภาพที่ 8 พระพุทธรูปชี้นิ้ว

กุเจ้าฟ้าเชียงตุง เป็นพื้นที่ที่สร้างกุ (ที่บรรจุน้ำ) ของเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง ตั้งอยู่ในตัวเมืองเชียงตุง มีอิทธิเจ้าฟ้าเฉพาะฝ่ายชายจำนวน 9 องค์ กุเจ้าฟ้าเชียงตุงเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองเชียงตุงที่จะเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเมือง อันจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของเมืองเชียงตุงในฐานะเมืองหลวงของอาณาจักรเมิงไตในอดีต ควบคู่กับหอคำหลวงเมืองเชียงตุงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบอบเจ้าฟ้าผู้ปกครองเชียงตุงและอาณาจักร แต่หอคำหลวงนั้นได้ถูกรื้อทำลายและสร้างโรงแรมบริการนักท่องเที่ยวแทนที่ กุเจ้าฟ้านี้จึงเป็นสิ่งเดียวที่เหลืออยู่สำหรับอดีตอาณาจักรและระบอบเจ้าฟ้า

ภาพที่ 9 กุเจ้าฟ้าเชียงตุง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดิน และหรือปั่นจักรยานเพื่อเยี่ยมชมบริบทของเมืองเชียงตุงที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตกาล ตลอดจนวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของสภาพแวดล้อมเมืองเชียงตุง เนื่องจากสภาพการจราจรของเมืองเชียงตุงมีรถบนท้องถนนไม่มากนัก สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ของเมืองเชียงตุงค่อนข้างมีความสงบ ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมที่สวยงามที่สำคัญอยู่ไม่ห่างไกลกันมากนัก จึงเหมาะแก่การเดิน และปั่นจักรยานเพื่อซึมซับบรรยากาศของเมืองเชียงตุง และพบปะผู้คน หรือคนในชุมชนในละแวกใกล้เคียงได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ได้ความรู้ความเข้าใจในความเป็นเมืองที่น่าเป็นนครประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของภูมิภาค เรียนรู้ภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐาน และสภาพแวดล้อมและสังคมในอดีต เป็นความรู้เบื้องต้นก่อนจะเก็บประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และธรรมชาติต่อไป

5.2 กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. กาดหลวง

กาดหลวง คือ ตลาดสดใหญ่ที่สุดของเมืองเชียงตุง ตั้งอยู่ภายในเมือง เป็นที่รวมของสินค้านานาชนิด ทั้งอาหารสด อาหารสุก อาหารแห้ง ร้านขายอาหาร เครื่องใช้ไม้สอย อุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนเสื้อผ้า หนังสือ และอื่น ๆ นักท่องเที่ยวนิยมมาเดินชมตลาดในช่วงเช้าที่ตลาดคึกคัก หากซื้อของซื้ออาหารหรือรับประทานอาหารเช้าก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นผู้คนมากมายหลายชาติพันธุ์มาจับจ่ายซื้อของ บรรยากาศตลาดสดแบบพื้นบ้านพื้นเมืองแบบนี้ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ขาดเสียไม่ได้สำหรับการท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง

ภาพที่ 10 กาดหลวงเชียงตุง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินจับจ่ายซื้อสินค้าพื้นถิ่น พร้อมกับชิมอาหารพื้นถิ่นได้อย่างหลากหลาย ตลอดจนภูมิปัญญาทางด้านข้าวของเครื่องใช้อุปโภค และบริโภคต่าง ๆ ของพ่อค้าแม่ค้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเป็นเอกลักษณ์ เช่น การทำลูกชิ้นหมูทุบแบบโบราณ โรตีสีโบราณ เป็นต้น สิ่งที่สำคัญอีกประการคือการได้พบปะผู้คนอย่างหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสื่อสารกับคนในตลาดแห่งนี้ได้อย่างเข้าใจ เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่เข้าใจ และสามารถพูดภาษาไทยได้แน่นอนว่าสินค้าพื้นถิ่นส่วนใหญ่ผลิต หรือทำขึ้นในพื้นที่เมืองเชียงตุง หากนักท่องเที่ยวมีความสนใจผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นสามารถพูดคุยกับพ่อค้าแม่ค้าเพื่อเข้าไปเยี่ยมชมกระบวนการผลิตภายในตลาด และภายในแหล่งผลิตได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้ประสบการณ์การเดินทางเที่ยวตลาดสดแบบพื้นเมือง สินค้าหลากหลายชนิด และผู้คนมากมายหลายชาติพันธุ์ ได้สัมผัสและถ่ายภาพวิถีชีวิตชาวเชียงตุงและข้างเคียงที่มาเดินตลาด และลองชิมอาหารพื้นเมืองเชียงตุงมากมาย

2. งานบุญประเพณี ศึกษาปริยัติและปฏิบัติธรรม”

งานบุญประเพณีต่างๆ การปฏิบัติธรรม ตลอดจนการศึกษาพระปริยัติของพระ เณร และฆราวาส เช่น การทำบุญ ไหว้พระ ฟังเทศน์ฟังธรรม ตามวาระต่างๆ เพื่อศรัทธาและความสงบในจิตใจตามวัดต่างๆในเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะวัดใหญ่ๆที่มีศรัทธาจำนวนมาก เช่น วัดหัวข่วง วัดธาตุหลวง จอมคำ วัดพระมหาเมืงยมนี่

ภาพที่ 11 การสวดมนต์ไหว้พระ และการศึกษาธรรมะ

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมในพิธีกรรม และหรือเข้าเยี่ยมชมพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างใกล้ชิด ประกอบกับสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมประเภทนี้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเภทแสวงบุญ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

นักท่องเที่ยวแสวงบุญที่นิยมการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำบุญไหว้พระหรือปฏิบัติธรรมในต่างแดน หรือสนใจการศึกษาธรรมะในพุทธศาสนา หรือสนใจในวิถีชีวิตของกุลบุตรที่บวชเรียนในพุทธศาสนา สามารถมาเยี่ยมชม ชื่นชม หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้

3. หมู่บ้านวัฒนธรรมไต

หมู่บ้านต่าง ๆ รอบเมืองเชียงตุงนั้น เป็นหมู่บ้านไตหลายกลุ่มย่อย เช่น ไตเหนือ ไตจีน ไตหลอย ไตใหญ่ ในหมู่บ้านเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบหมู่บ้านตามแบบประเพณี เช่น วัด เสาเฒ่าบ้าน เหวดบ้าน ชวงบ้าน และบ้านเรือนที่พักอาศัยของชาวบ้าน เป็นรูปแบบแบบประเพณีได้ที่สืบทอดกันมานาน ควรค่าแก่การท่องเที่ยวเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวผู้ที่นิยมการท่องเที่ยวชุมชน หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่น หมู่บ้านที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเยี่ยมชมและเรียนรู้วัฒนธรรมไต เรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน คือ **ชุมชนบ้านเพยลุง** เป็นตัวแทนของการชมชุมชนไตของเมืองเชียงตุง

บ้านเพยลุง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กของชาวไตเหนือ หรือ “ไตเหนือ” ประมาณ 40 หลังคาเรือน จากถนนด้านเหนือสนามบินเชียงตุงมาไม่ไกลจนหักมุมเลี้ยวมาพบกับที่ว่างเปิดกว้างเป็น ร่องน้ำระหว่างภูเขาสองลูก มีการทำฝายกันเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ ซึ่งเป็นภูมิทัศน์ที่งดงามและเป็นจุดนำสายตาเข้าสู่หมู่บ้าน บ้านเพยลุงเป็นหมู่บ้านในสังคมเกษตรกรรม ชาวบ้านทำนาในฤดูฝนและปลูกผักในฤดูหนาว ช่วงเช้าชาวบ้านจะอยู่ในนาหรือสวนผัก หรือนำเสื้อผ้าไปซักที่หนองน้ำหน้าหมู่บ้าน จนก่อนเที่ยงจึงกลับบ้านมาทานข้าวกลางวัน แล้วเตรียมผักไปส่งขายที่กาด (ตลาด)

ภาพที่ 12 องค์ประกอบชุมชนบ้านเพยลูง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งทางด้านที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว อาหารพื้นถิ่น แปลงเกษตรปลอดสาร พิธีกรรมความเชื่อ รวมทั้งบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในรอบ ๆ ของชุมชน สิ่งสำคัญคือการพูดคุย หรือปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมอย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้ชมวัฒนธรรมชาวไตด้านต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หัตถกรรม อาชีพ วิถีชีวิตชาวบ้าน คติความเชื่อ และอื่น ๆ พบปะพูดคุยชาวชุมชนและพระสงฆ์ที่เป็นมิตรเป็นกันเอง

5.3) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative)

1. สินค้าพื้นบ้านพื้นเมือง

การผลิตสินค้าพื้นบ้านพื้นเมือง ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในตัวเมืองและหมู่บ้านชนเมืองบางส่วน ทั้งสินค้าประเภทอาหาร เครื่องไม้ใช้สอย เครื่องประดับ และอื่นๆ เช่น

เครื่องเงิน แหล่งทำเครื่องเงินแหล่งสุดท้ายในเชียงใหม่ อยู่ที่ร้านยูมูลิงต๊ะ (U Mu Linh Ta) บ้านจอมมน (พิกัด) ใกล้กาดหลวงในตัวเมืองเชียงใหม่ ผลิตเครื่องหลายรูปแบบ เช่น ตาลปัตร ซ้ำป้อม ลายปิง (ตะกร้า) อูป กูป (หมวก) ซองเทียน แอ็บ (กล่องใส่ของแบนๆ) ถ้วย ถาด แจกัน ตลับ ฯลฯ โดยผลิตเพื่อจำหน่ายหน้าร้านและเพื่อการส่งออก

ภาพที่ 13 เครื่องเงิน

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมความสวยงามของผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน และสามารถเรียนรู้กระบวนการผลิตเครื่องเงินในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด เนื่องจากวัสดุที่นำมาใช้ประกอบการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ และศิลปะการทำลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์ ดังนั้นขั้นตอนการผลิตส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

สิ่งที่ผู้มาเยือนจะได้ชมนอกจากสินค้าแล้ว ยังได้ชมการผลิตทุกขั้นตอน โดยร้านได้อนุรักษ์การผลิตจากวิถีชีวิตตามแบบโบราณทุกประการ และความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รู้

เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา จำพวก เครื่องใช้ เครื่องประดับ ฯลฯ เช่น หม้อ เตาไฟ กาน้ำ กระจก โดยมีแหล่งจำหน่ายหลักอยู่ที่กาดหลวงและที่หน้าร้าน ซึ่งอยู่ที่บ้านยางกวง อยู่ทางตอนเหนือของตัวเมือง ห่างไปประมาณ 5 ก.ม.

ภาพที่ 14 เครื่องปั้นดินเผาบ้านยางกว

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมความสวยงามของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และสามารถเรียนรู้กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด เนื่องจากวัสดุที่นำมาใช้ประกอบการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ และศิลปะการเขียนลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์ ดังนั้นขั้นตอนการผลิตส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนการผลิตหรือเรียนรู้การทำและร่วมลงมือทำ ได้รับความรู้ เกิดทักษะ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รู้ และผลงานตัวเองเป็นที่ระลึกกลับไป

ปานซอย แผ่นโลหะฉลุลาย ใช้การตอกแผ่นโลหะประเภทสังกะสี หรืออลูมิเนียม เป็น ลวดลายที่เขียนไว้ หรือใช้แบบกระดาษทาบ ทำขึ้นเพื่อใช้ประดับวัดวาอารามหรือหอเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน

ภาพที่ 15 แหล่งผลิตปานซอยเมืองเชียงใหม่

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมความสวยงามของลวดลายปานซอยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ หาคมได้ยาก และสามารถเรียนรู้กระบวนการการแกะลายลงบนสังกะสีในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ตลอดจนศิลปะการตอกลวดลายลงบนผลิตภัณฑ์ที่มีความหมาย และดั้งเดิม ดังนั้นขั้นตอนการผลิตส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่ โบราณ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในปัจจุบัน

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนการผลิตหรือเรียนรู้การทำและ ร่วมลงมือทำ ได้รับความรู้ เกิดทักษะ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รู้ และผลงานตัวเองเป็นที่ระลึกกลับไป

เครื่องจักสาน ได้แก่ เครื่องใช้ประเภทเครื่องจักสาน เช่น กระติบใส่ข้าวเหนียว ชองเทียน ข้าว (ตะกร้า) กระบุง ฯลฯ เครื่องจักสานนั้นส่วนใหญ่จะมีการทำกันในหมู่บ้าน เป็นการทำให้ใช้งาน แต่หมู่บ้านที่มีการทำเครื่องจักสานกันมาก ทำเป็นอาชีพ คือ บ้านยางเกียง อยู่ทางตอนเหนือของตัวเมืองเชียงตุง ห่างไปประมาณ 10 ก.ม. และหมู่บ้านอื่น ๆ ทั่วไป แหล่งจำหน่ายเครื่องจักสานเหล่านี้คือ ที่กาดหลวง

ภาพที่ 16 เครื่องจักสานบ้านยางเกียง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนหมู่บ้านยางเกียง โดยเฉพาะภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ และสามารถเรียนรู้กระบวนการการจักสานในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ตลอดจนการได้พูดคุย หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนการผลิตหรือเรียนรู้การทำและร่วมลงมือทำ ได้รับความรู้ เกิดทักษะ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รู้ และผลงานตัวเองเป็นที่ระลึกกลับไป

ต้มเห้ล่า การต้มเห้ล่าที่ต้องได้รับใบอนุญาตในการผลิตจากรัฐบาลในเชียงตุงมี 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปางลื้อใต้ อยู่ริมทางก่อนถึงเมืองเชียงตุง ห่างประมาณ 16 ก.ม. และบ้านกลาง ห่างจากตัวเมืองประมาณ 16 ก.ม. การต้มเห้ล่า จะใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือน หรือสร้างโรงต้มเห้ล่าแบบง่ายขึ้น อาศัยลำน้ำสาธารณะในหมู่บ้าน เพราะการผลิตต้องใช้น้ำเยอะมาก จะมีแม่ค้านำข้าวเปลือกมาส่ง และรับเห้ล่าไปส่งขายตามที่ต่าง ๆ

ภาพที่ 17 ต้มเห้ล่าบ้านปางลื้อใต้และบ้านกลาง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะภูมิปัญญาทางการต้มเห้ล่า และสามารถเรียนรู้กระบวนการการกลั่นเห้ล่าในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด และสามารถชิมเห้ล่าต้ม ตลอดจนการได้พูดคุย หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ผู้มาเยือนจะได้ชมขั้นตอนการผลิต และทดลองชิม ตลอดจนชมวิถีชีวิต หมู่บ้าน และเรือนพื้นถิ่นงาม ๆ ของชาวไตหลอย (ไตดอย)

ตีมีด การตีมีดแบบโบราณ ใช้อุปกรณ์แบบดั้งเดิม อยู่ข้างวัดจองคำในตัวเมืองเชียงใหม่ มีดที่ดีจะมีทั้งมีดดาบ มีดพก ขนาดต่าง ๆ ด้ามมีดมีทั้งที่ใช้ไม้และเขาควายเป็นรูปแบบสวยงามที่น่าสะสม

ภาพที่ 18 การตีมีด

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมภูมิปัญญาทางการตีมีดแบบโบราณ และสามารถเรียนรู้กระบวนการการตีมีดในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ตลอดจนเลือกจับจ่ายซื้อผลิตภัณฑ์จากมือผู้ผลิต ประกอบกับการได้พูดคุย หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ผู้มาเยือนจะได้ชมขั้นตอนการตีมีดในโรงตีมีด และเลือกชมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีดและดาบกลับไปเป็นของที่ระลึกหรือของสะสมได้

ปราสาท การสร้างปราสาทหรือจองพาลา ทำด้วยไม้ไผ่เหลามาขึ้นเป็นโครง ปิดด้วยกระดาษสา ขนาดสูงประมาณ 60 ซม. ใช้ในเทศกาลออกพรรษา แทบทุกบ้านจะทำกัน ปัจจุบันมีการผลิตขาย โดยเริ่มการผลิตตั้งแต่ช่วงกลางพรรษา เพราะผลิตจำนวนมาก ใช้เวลานาน และนำไปวางขายที่กาดหลวงในช่วงออกพรรษาให้ชาวบ้านมาเลือกซื้อไปประกอบพิธี

ภาพที่ 19 การทำปราสาทหรือจองพาลา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมความสวยงามของปราสาทไม้ไผ่ และสามารถเรียนรู้กระบวนการการประดิษฐ์ในแต่ละขั้นตอนร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิดไปพร้อมกับความรู้ที่ได้รับในระหว่างการลงมือทำ และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดลงบนปราสาทไม้ไผ่ ประกอบกับการได้พูดคุย หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนได้อย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ขั้นตอนในการออกแบบ ลอกกลาย ขึ้นโครง และงานปิดประดับด้วยกระดาษ ได้ร่วมทำในบางส่วนหรือทั้งหมด ได้ร่วมพิธีการประดับจองพาลาในเทศกาลออกพรรษา และได้รับทราบความหมายในประเพณีที่สืบทอดกันมาในเมืองเชียงตุง

2. อาหารพื้นเมือง

กาดหลวง มีอาหารพื้นเมืองหลากหลาย เช่น โรตีสีอ่อน ก๋วยเตี๋ยวพื้นบ้านแบบเชียงตุง ก๋วยเตี๋ยวหมูทุบ ของปื๋ย่าง น้ำพริก ใส่อั่ว ฯลฯ โดยเฉพาะช่วงเช้าที่ตลาดจะคึกคัก มีอาหารปรุงสุก อาหารสด อาหารแห้งให้เลือกซื้อจำนวนมาก

ภาพที่ 20 อาหารพื้นเมืองในกาดหลวง

นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์อาหารหลายชนิด ยังมีแหล่งผลิตตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตัวเมืองและชุมชนโดยรอบ ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีกรรมวิธีการผลิตแบบพื้นบ้าน แม้บางส่วนจะมีเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยบ้างแล้ว แต่ก็ยังเป็นแบบพื้นบ้าน ยังไม่เป็นระบบโรงงาน ซึ่งทุกแห่งยินดีต้อนรับผู้มาเยือนมาชมการผลิต แม้จะไม่มีจำหน่ายให้ เพราะผลิตส่งขายเท่านั้น เช่น การผลิตเส้น**บะหมี่และเกี๊ยว** ที่บ้านสุพรหมา การผลิต**เต้าหู้**ที่บ้านป่าหลิม การผลิต**ข้าวควบ**ที่บ้าน การผลิตเส้น**ข้าวซอย** (ก๋วยเตี๋ยว) ที่บ้าน การผลิตอะไร

โดยเฉพาะที่บ้านป่าหลิม นอกจากจะชมการผลิตเต้าหู้แล้ว หมู่บ้านยังมีกลุ่มเรือนพื้นถิ่นสวยๆหลายหลัง สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านยังเป็นแบบประเพณีดั้งเดิม สวยงามน่าชื่นชมอีกด้วย

ภาพที่ 21 การผลิตเต้าหู้ที่บ้านป่าหลิม

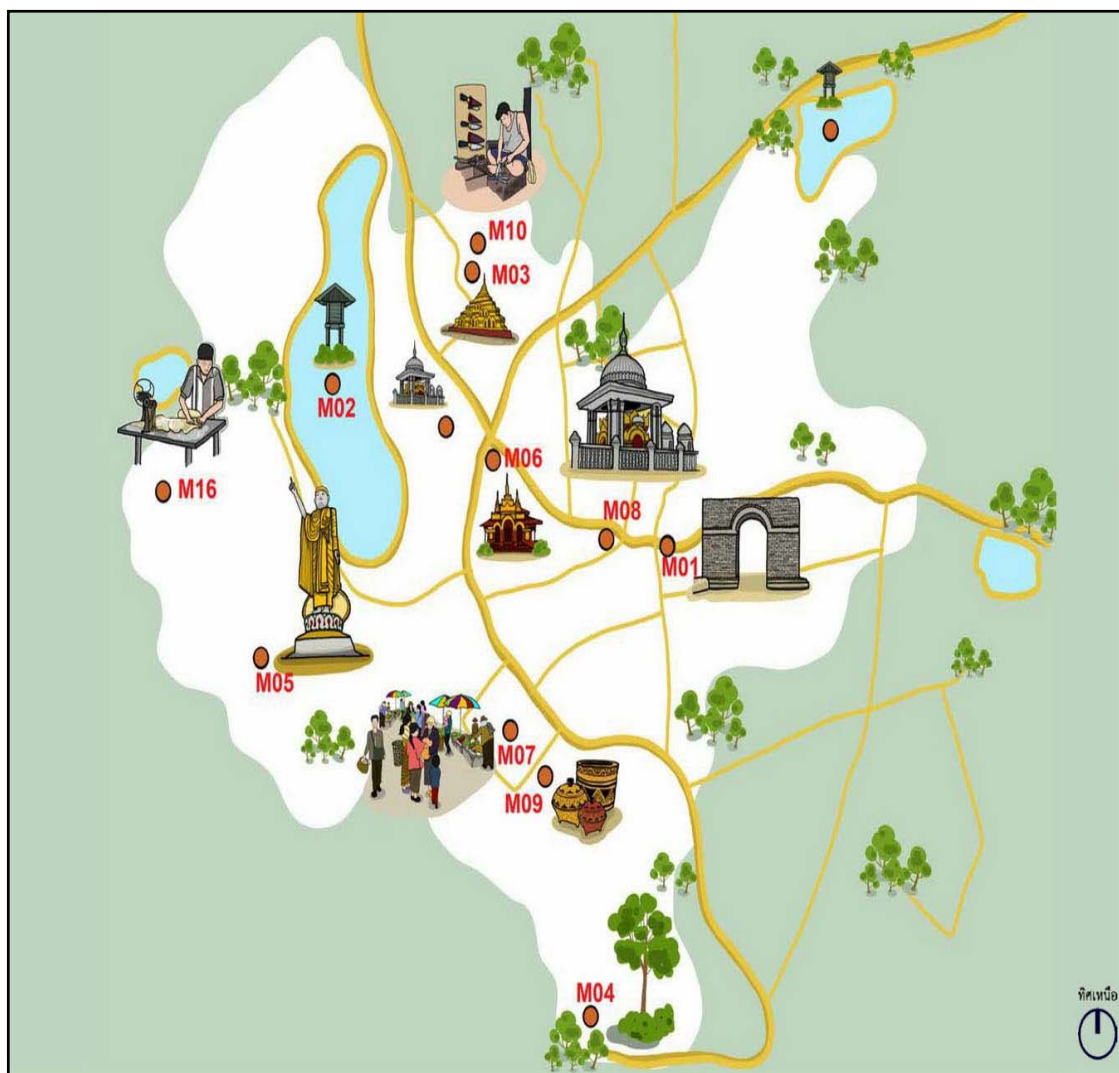
ภาพที่ 22 การผลิตเส้นบะหมี่ที่บ้านสุพรรณมา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความสนใจเป็นพิเศษเพื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ผลิต และสามารถเข้ามาศึกษากระบวนการทำผลิตภัณฑ์ร่วมกับเจ้าของภูมิปัญญาได้ถึงแหล่งผลิตหรือที่อยู่อาศัยของเจ้าของภูมิปัญญา อีกทั้งยังสามารถสัมผัสวัฒนธรรมในรอบ ๆ ชุมชนท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ได้เลือกชิม ทั้งที่นั่งรับประทานในร้านในตลาด หรือซื้อไปรับประทาน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำอาหารกับชาวบ้านก็ต้องอาศัยอาหารสดหรือวัตถุดิบจากตลาดแห่งนี้เป็นหลัก ที่จะจับจ่ายกันในช่วงเช้า และร่วมทำอาหารกับชาวบ้านในช่วงเย็น ได้ชมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารชนิดต่างๆ และร่วมลงมือผลิตในบางขั้นตอนในผลิตภัณฑ์อาหารบางชนิดได้

แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม

M01	ประตูป่าแดง ประตูเมืองเชียงใหม่	21.289431,99.607316
M03	วัดพระธาตุหลวงจอมคำ	21.294124,99.602289
M08	ภูเจ้าฟ้าเชียงใหม่	21.289597,99.605999
M06	วัดหัวข่วง	21.290996,99.602864
M05	พระชินี	21.287507,99.596809
M04	ไม้มหายเมือง	21.281289,99.605306
M07	กาดหลวง	21.28623,99.603198
M02	หนองตุง	21.292292,99.5965473
	หนองเจ้าฟ้าเดิม	21.2911207,99.6013216
	หนองคำ	21.2964701,99.6107302
M09	เครื่องเงิน	21.285318,99.604904
M10	ตีมีด	21.294536,99.602346
M16	ท่าเส้นบะหมี่	21.29042,99.59425

สิ่งอำนวยความสะดวก

 ที่พักระม

แผนที่ 1 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศพม่า ที่มา โครงการ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง (โครงการย่อยที่ 1)

4.2.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองยอว์มกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

เมืองยอว์ (Mongyawng) เป็นเมืองหรืออำเภอหนึ่งใน รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ขึ้นกับแขวงเมืองพะยัค จังหวัดเชียงตุง เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ทั้งเกี่ยวข้องกับ พม่า ล้านนา สยาม ล้านช้าง และสิบสองปันนา ด้วยเคยเป็นส่วนหนึ่งของล้านนา บางช่วงเวลาเป็นเมืองขึ้นของฮ่อ มอญโกล และพม่า เพราะที่ตั้งอยู่ตรงกลางของอำนาจหลายด้าน

ชาวเมืองยอว์สืบเชื้อสายมาจากผู้คนชาวไตลื้อที่อพยพมาจากเมืองเชียงรุ่งและเมืองอื่น ๆ ในสิบสองปันนา เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งใหญ่ในเมืองลำพูนสมัยพระเจ้ากาวิละส่งกองทัพมาวาดตอนในยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง พ.ศ. 2348 จึงถูกเรียกว่า คนเมืองยอว์ หรือคนยอว์ ในสมัยนั้นผู้คนต่างบ้านหลายเมืองที่มาอยู่รวมกัน จึงเรียกขานกันตามชื่อบ้านเมืองเดิม เช่น คนเมืองเชียงใหม่ คนเมืองลำปาง คนเมืองแพร่ คนเมืองน่าน คนเมืองเชียงตุง ฉะนั้นคนไตยอว์จึงไม่ใช่คนชาติพันธุ์ยอว์ แต่เป็นคนไตลื้อที่อาศัยอยู่เมืองยอว์

ภูมิประเทศของเมืองเป็นแอ่งที่ราบกลางหุบเขา มีภูเขาล้อมรอบ มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีแหล่งน้ำที่ดี แม่น้ำสายสำคัญคือ น้ำلاب น้ำวัง และน้ำยอว์ ไหลไปทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำโขง นับเป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ตัวเมืองตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเชียงตุง เดินทางตามเส้นทางท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง ระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร ถ้าเดินทางจากท่าขี้เหล็ก จะแยกจากเส้นทางหลักที่เมืองพะยัค ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร รวมระยะทางจากท่าขี้เหล็กถึงเมืองยอว์ประมาณ 157 กิโลเมตร โดยจากการศึกษาสำรวจพบแหล่งท่องเที่ยว ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แหล่งท่องเที่ยวเมืองยอว์

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	แอ่งเมือง	แอ่งเมือง	ชมทัศนียภาพ	ตลอดเวลา	ชมจากธาตุหลวง
2	คูน้ำ คันดิน	ตัวเมืองยอว์	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
3	ธาตุหลวงจอมยอว์	วัดพระธาตุจอมยอว์	เยี่ยมชม / สักการะ	ตลอดเวลา	
4	ไม้สลิดำ	บ้านจู้	เยี่ยมชม / สักการะ	ตลอดเวลา	
5	วัดหัวข่วง	ตัวเมืองยอว์	เยี่ยมชม / สักการะ	ตลอดเวลา	
6	วัดจอมแจ้ง	ตัวเมืองยอว์	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
7	กาดหลวง	ตัวเมืองยอว์	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ช่วงเช้าทุกวัน	หาซื้ออาหารสดเพื่อร่วมทำอาหารกับชาวบ้าน
8	อาหารพื้นบ้าน – ข้าวซอย	บ้านยางม้า	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ช่วงบ่ายทุกวัน	
9	อาหารพื้นบ้าน – ข้าวแต๋น	บ้าน	เยี่ยมชม / ประสพการณ์	ตลอดเวลา	
10	สินค้าหัตถกรรม –	บ้านหัวยาง	เยี่ยมชม /	ตลอดเวลา	

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
	เครื่องเงิน		ประสบการณ์		
11	สินค้าหัตถกรรม – เทียน	บ้าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
12	สินค้าหัตถกรรม – ตีมีด	บ้าน...	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
13	สินค้าหัตถกรรม – ทอผ้าไดลื้อ	บ้านยางมน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
14	หมู่บ้านวัฒนธรรม / สถาปัตยกรรมไดลื้อ – เอือนไต้	บ้านก่อย และ บ้านอื่นๆ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
15	สถาปัตยกรรมไดลื้อ – วิหาร	บ้านยางมน	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
16	ดอยปางหนาว	เหนือตัวเมือง	ศึกษาธรรมชาติ / ผจญภัย / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
17	วัดถ้ำเหือง	ระหว่างทางเมือง พายัก – เมืองยอง	เยี่ยมชม / สักการะ / ศึกษาธรรมชาติ / ผจญภัย	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่พบในเมืองยอง ส่วนใหญ่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบาย อาทิ ร้านอาหาร ร้านค้า ที่พัก การขนส่ง ซึ่งยังมีใช้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการสำรวจทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของเมืองยอง ยังไม่พบความหลากหลายในการให้บริการของร้านอาหารและที่พัก โดยพบว่าร้านอาหารส่วนใหญ่เป็นร้านก๋วยเตี๋ยว ซึ่งคนในพื้นที่เรียกว่า เฟอ มีจำนวนมากที่สุด และได้พบร้านอาหารตามสั่ง โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารตามสั่งดังกล่าว ได้ทราบว่าเจ้าของธุรกิจร้านอาหารตามสั่งดังกล่าว ในอดีตเคยเดินทางเข้ามาประเทศไทย และได้เป็นลูกจ้างทำงานร้านอาหารอยู่บริเวณอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายเป็นเวลาหลายปี หลังจากนั้นจึงได้นำเงินที่เก็บสะสมจากการทำงานในประเทศไทย มาลงทุนมาเปิดธุรกิจร้านอาหารตามสั่งที่เมืองยอง จึงนับได้ว่าร้านอาหารตามสั่งดังกล่าว สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเมืองยองได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ในช่วงเช้าพบตลาดของเมืองยอง ที่มีสินค้าอุปโภคบริโภค โดยพบว่ารับสินค้ามาจากประเทศไทยและประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ และมีอาหารพื้นถิ่นในตลาดเมืองยองที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในเมืองยองได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

สำหรับทางด้านที่พัก พบที่พักในบริเวณเมืองยองจำนวน 1 แห่ง มีการออกแบบลักษณะคล้ายรีสอร์ท เป็นที่พักขนาดเล็ก พบจำนวนห้องพักประมาณ 20 ห้อง และมีห้องพักที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างอีกจำนวนหลายห้อง โดยมีราคาห้องพักไม่เกิน 1,000 บาท ขึ้นอยู่กับการ

ต่อรองของลูกค้า ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาลักษณะสิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พัก พบร้านอาหารที่เปิดให้บริการแก่ลูกค้าที่เข้ามาพัก มีเครื่องปั่นไฟฟ้า เพื่อให้แสงสว่างภายในที่พัก บริเวณนั่งพักผ่อนของลูกค้าที่สามารถเป็นที่นั่งประชุมหรือนั่งรับประทานอาหารในชั่งเข้าได้

นอกจากนี้ ในการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกเมืองยอง ยังไม่พบการให้บริการของธนาคาร ไม่พบตู้ ATM หรือการแลกเปลี่ยนเงินตรา แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถใช้เงินบาทของไทยในการจับจ่ายซื้อของในเมืองยองได้ ซึ่งในการพูดคุยติดต่อสื่อสาร นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถพูดภาษาไทยในการสื่อสารกับคนในเมืองยองได้ จึงนับว่าเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยรู้สึกถึงความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้

ภาพที่ 23 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองยอง

3) การเข้าถึง (accessibility)

การเดินทางสู่เมืองยองนั้น หากเดินทางมาจากประเทศไทย ต้องผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากการเดินทางสำรวจนั้นพบเส้นทางลาดยาง 2 ช่องทางตั้งแต่เมืองท่าขี้เหล็กถึงเมืองพยาก แต่เมื่อเลี้ยวซ้ายเพื่อเดินทางไปยังเมืองยอง พบสภาพถนนค่อนข้างขรุขระส่วนใหญ่เป็นทางดิน บางช่วงของเส้นทางกำลังดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งจะพบสภาพถนนที่ลาดยางในเส้นทางอีกครั้งคือ เส้นทางก่อนเข้าเมืองยอง และสภาพเส้นทางภายในเมืองยองนั้น พบว่ามีสภาพถนนบางช่วงที่เป็นทางลูกรัง และลาดยางเป็นบางช่วง ดังนั้นในการเดินทางไปยังเมืองยอง ยานพาหนะจึง

ต้องมีความพร้อมโดยตรวจเช็คสภาพของรถให้เรียบร้อยก่อนออกเดินทาง และจากสภาพเส้นทาง ผู้สำรวจมีความคิดเห็นรถที่มีลักษณะเป็นโฟร์วิลจะมีความเหมาะสมกับเส้นทางดังกล่าว และจากการเดินทางสำรวจเส้นทางพบรถที่ชนวัสดุก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ เดินทางจากด่านแม่สาย มายังเมืองยอง เพื่อนำวัสดุดังกล่าวมาก่อสร้างตึก อาคาร บ้านเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการลงพื้นที่สำรวจในเมืองยองที่ได้พบว่า เมืองยองเริ่มมีการรื้อถอนอาคารบ้านเรือน เพื่อก่อสร้างอาคารใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเป็นไปได้ว่า เมืองยองอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในอนาคตได้

สำหรับการเดินทางมายังเมืองยองสามารถเดินทางมาได้โดยรถยนต์ส่วนตัว และการใช้บริการขนส่งโดยสารสาธารณะ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากเมืองท่าขี้เหล็กไปยังเมืองยองได้ และเมืองยองก็สามารถนั่งรถไปยังเมืองเชียงตุงได้เช่นกัน ซึ่งพบเป็นรถโดยสารขนาดเล็กสามารถนั่งได้ไม่เกิน 30 คน ต่อ 1 คัน ทั้งนี้ หากนำรถยนต์มาด้วยตนเอง สามารถแวะพักเพื่อรับประทานอาหาร เลือกซื้อสินค้าพื้นถิ่นได้ในบริเวณเมืองพยาก ซึ่งถือเป็นจุดแวะพักระหว่างเส้นทางจากเมืองท่าขี้เหล็กไปยังเมืองยองที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

ในการเดินทางไปยังเมืองยอง พบป้ายบอกชื่อสถานที่ตามจุดแยกหลักที่สำคัญ และป้ายบอกชื่อสถานที่ และป้ายต้อนรับก่อนเข้าสู่เมืองยอง เป็นต้น และเมื่อพิจารณาถึงบริเวณในเขตเมืองยอง ยังไม่พบป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือป้ายบอกทางไปยังชุมชน ซึ่งต้องใช้วิธีการสอบถามจากคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ หรือต้องมีไกด์ในพื้นที่ในการเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น

ภาพที่ 24 การเข้าถึงในพื้นที่เมืองยอง

4) การบริหารจัดการ (administration)

เมืองยองเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้ยังไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพบว่าเมืองยองมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจค่อนข้างสูง อาทิเช่น วิถีชีวิตของคนเมืองยองที่สะท้อนออกมาผ่านเรื่องของภาษา การแต่งกาย อาหาร ความเป็นมิตรไมตรีของคนเมืองยอง รวมถึงสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ไม่มีความรีบเร่ง ไม่มีความแออัด เป็นเมืองที่สงบ เหมาะสำหรับผู้ นักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวาย เพื่อเข้ามาพักผ่อน พร้อมสัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในอดีตได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าเมื่อสังคมยังไม่ได้มุ่งพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจึงยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการในพื้นที่ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่มากขึ้นเรื่อย ๆ การวางกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบของพื้นที่ในอนาคตได้

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองยองร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing) 2) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) ดังนี้

5.1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing)

1. เมืองยอง

ในบริเวณตัวเมืองและพื้นที่โดยรอบ ตลอดจนในระหว่างเส้นทางจากเมืองพยากสู่เมืองยอง มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่นำมาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ ประกอบด้วย

แอ่งเมือง การเดินทางเข้าสู่เมืองยองตามเส้นทางเมืองพยาก-เมืองยอง ระยะทางประมาณ 70 ก.ม.นั้น เป็นเส้นทางที่ค่อนข้างยากลำบาก เป็นเส้นทางผ่านภูเขาสูงต่ำตลอดทาง ใช้เวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมง แต่เมื่อเข้าสู่เขตเมืองยอง เส้นทางที่สูงชันจะเปลี่ยนเป็นเส้นทางราบ และจะสังเกตเห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นที่ราบกว้างใหญ่ที่อยู่ท่ามกลางภูเขาโดยรอบ ลักษณะเป็นแอ่งใหญ่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน มีที่ราบกว้างใหญ่สำหรับการทำนาทำไร่ทำสวน มีน้ำกินน้ำใช้จากแม่น้ำยองที่ไหลผ่าน ภูเขาล้อมรอบกันพายุใหญ่ได้ การสังเกตความเป็นแอ่งใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์นี้สามารถสังเกตได้แม้อยู่บนพื้นราบ แต่จะเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อขึ้นไปมองลงมาจากวัดพระธาตุจอมยอง

ภาพที่ 25 แอ่งเมืองยอง มุมมองจากลานวัดพระธาตุจอมยอง

คูน้ำและกำแพงเมือง เมืองยอง เป็นเมืองที่มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบเพื่อป้องกันข้าศึกตามแบบเมืองโบราณ รูปร่างสัณฐานเมืองเป็นรูปกลมรี ตั้งอยู่บนเนินสูง มีประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ (ที่มา: Wikipedia.org, 2558)

ทิศเหนือ ติดกับดอยปางหนาว มีประตูม่อนแสน

ทิศตะวันตก ติดเทือกเขา มีประตูปางหิ้ง

ทิศตะวันออก ติดที่ราบ มีประตูป่าแดง และประตูน้อย

ทิศใต้ ติดที่ราบ โดยมีแม่น้ำยองไหลผ่าน มีประตูเสือเมือง

นอกจากนั้น ยังมีอีก 3 ประตู ภายในเวียง คือ ประตูดินแดง ประตูหูกูด และประตูผาบ่อง ปัจจุบัน แนวคูน้ำและคันดินยังพอสังเกตเห็นได้ในบางช่วง ไม่ชัดเจนนัก และประตูเมืองไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว

ภาพที่ 26 เมืองยอง

ที่มา www.flashearth.com, 2558

ภาพที่ 27 คูน้ำ ค้นดิน และตำแหน่งประตูเมืองยอง

วัดหัวข่วง (วัดหัวข่วงราชฐาน) เป็นวัดสำคัญของเมืองยอง ตั้งอยู่ใจกลางเมือง สุดถนนสายหลักกลางเมือง ซึ่งเป็นย่านการค้าหลักเพราะเป็นที่ตั้งของกาตหลวงและร้านค้าสองข้างถนน มุ่งตรงสู่วัดหัวข่วง ทำให้มองเห็นเด่นเป็นสง่า มีซุ้มประตูวัดและวิหารหลวง ภายในวิหารหลวงวัดหัวข่วง มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของเมืองยอง คือ พระเจ้าติบ หรือพระเจ้าองค์ติบ (องค์ทิพย์) และพระเจ้าแสนทอง (แสนทอง) เป็นพระพุทธรูปโลหะสัมฤทธิ์เก่าแก่คู่เมืองยอง วัดหัวข่วงเป็นวัดใหญ่ มีอาคารเสนาสนะมากมายหลัง และยังได้จัดทำไว้เป็นที่พักสำหรับพระสงฆ์หรือฆราวาสผู้แสวงบุญที่เดินทางมาจากที่อื่นได้อาศัยพักผ่อนหลับนอน

เสนาสนะในวัดหัวข่วง

พระเจ้าองค์ทิพย์ และพระเจ้าแสนทอง ภายในวิหารหลวง

ภาพที่ 28 วัดหัวข่วง

พระธาตุจอมยอง

พระธาตุหลวงองค์สำคัญ สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวไตยองทั้งใน
เมืองยองและในไทย โดยเฉพาะชาวลำพูนที่สืบเชื้อสายจากชาวเมืองยองที่อพยพไปจากเมืองยอง
ตั้งอยู่บนยอดดอยขนาดใหญ่สูงชันทางตอนใต้ของแอ่งเมืองยอง บริเวณวัดกว้างขวาง มีเสนาสนะหลาย
หลัง เช่น โบสถ์ วิหาร กุฏิ ศาลา ฯลฯ องค์พระธาตุหลวงตั้งอยู่บนลานกว้าง รองรับศรัทธาสาธุชนที่มา
สักการบูชาได้เป็นจำนวนมาก จากบริเวณวัด ยังสามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงามของแอ่งเมืองยอง
ซึ่งประกอบด้วยผืนนากว้างใหญ่ ตัวเมืองยอง วัดวาอาราม และหมู่บ้านต่าง ๆ ได้กว้างไกล ตลอดจน
แม่น้ำยอง แม่น้ำสายหลักของเมืองยองที่ไหลคดเคี้ยวผ่านเชิงดอยเบื้องหน้าไป เป็นแหล่งท่องเที่ยว
แหล่งสำคัญที่สุดในเมืองยองที่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนทุกคนจะต้องแวะมาเยี่ยมชมเพื่อ
สักการบูชาเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและหมู่คณะ และชมทิวทัศน์เมืองยอง

ภาพที่ 29 พระธาตุจอมยองและองค์ประกอบต่างๆ

ไม้สลีคำ

ออกเสียงตามภาษาถิ่นว่า สะ-หลี-คำ (ไม้สลี คือต้นโพธิ์ คำ หมายถึง ทองคำ มักใช้กับของมีค่า) ไม้สลีคำเมืองยองเป็นต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อายุหลายร้อยปี เป็นหน่อพระศรีมหาโพธิ์ ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของชาวพุทธ และชาวเมืองยอง ตั้งอยู่ที่บ้านจู้ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองยอง ระยะทางประมาณ 7 ก.ม. ชาวเมืองยองและนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเมืองยองจะไปชมและนมัสการไม้สลีคำกันเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 30 งานไหว้ไม้สลีคำเมืองยอง

ที่มา: www.youtube.com/channel/UCer46xPGEii9JF0tBDkEA_w, 2558

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมสภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนเมืองยองที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่ถูกถ่ายทอดลงบนศาสนาสถาน และที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินเท้า หรือปั่นจักรยานเพื่อเยี่ยมชมความสวยงาม และความเรียบง่ายของการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของชุมชนแห่งนี้ ตลอดจนนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ของคนในชุมชนในแต่ละช่วงฤดูกาล และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในท้องถิ่น ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านความเป็นอยู่ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนเมืองยองที่น่าสนใจ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองยองเป็นเบื้องต้น ภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐาน สภาพแวดล้อม สังคม และพัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบัน ก่อนจะได้ท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อรับประสบการณ์ และความเพลิดเพลินต่อไป

5.2) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. บ้านก๋อข่อย หมู่บ้านวัฒนธรรมไต

การเที่ยวชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในหมู่บ้านรอบแอ่งเมืองยองสำหรับผู้ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนชาวบ้านนั้น จะพบชาวเมืองยองที่เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยกันได้อย่างสนิทสนม ชมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ทั้งเรือนพักอาศัย เรือนประกอบ องค์กรประกอบหมู่บ้าน วัดวาอาราม วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบุญประเพณี งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ (ปอย) หรือกาदनัดในหมู่บ้าน เกษตรกรรมและการงานอาชีพต่าง ๆ หลายหมู่บ้านมีสินค้าพื้นบ้านประเภทหัตถกรรมจำหน่ายให้กับผู้ต้องการ แต่เป็นการซื้อขายกันตามบ้าน ไม่มีร้านค้า หมู่บ้านส่วนใหญ่ ยังคงมีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นแบบประเพณีดั้งเดิมของไตลื้อ ในภาพรวม สภาพหมู่บ้านและสภาพแวดล้อมยังคงดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านไตลื้อสำหรับผู้นิยมท่องเที่ยวหมู่บ้านชุมชนที่ได้คัดเลือกเพื่อการศึกษา คือ ชุมชนบ้านก๋อข่อย (ก๋อข่อย) เป็นชุมชนที่ใช้เป็นตัวแทนของการศึกษาชุมชนไตยองได้

บ้านก๋อข่อย มีลักษณะคล้ายไตลื้อและล้านนา ประกอบด้วย วัดชุมชน ช่างบ้าน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน บ้าน ที่ทำกิน (นา สวน) **ป่าชุมชน ป่าช้า และแหล่งน้ำ** ลักษณะและการใช้งานองค์กรประกอบเหล่านี้ใกล้เคียงกับไตลื้อและล้านนา หลายชุมชนที่อยู่ไกลจากตัวเมือง จะมีตลาดนัดทุกวันพระ ใช้พื้นที่สาธารณะจัดเป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้น ใน**ป่าชุมชน** จะปลูกไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น ทำฟืน ก่อสร้าง และพืชที่เป็นยา เป็นอาหาร หรือเป็นอาชีพได้ ฯลฯ

- วัดก้อข่อย -

- เทวดาบ้าน -

- เรือนไถยอง -

- ทุ่งนา -

- ป่าชุมชนท้ายหมู่บ้าน -

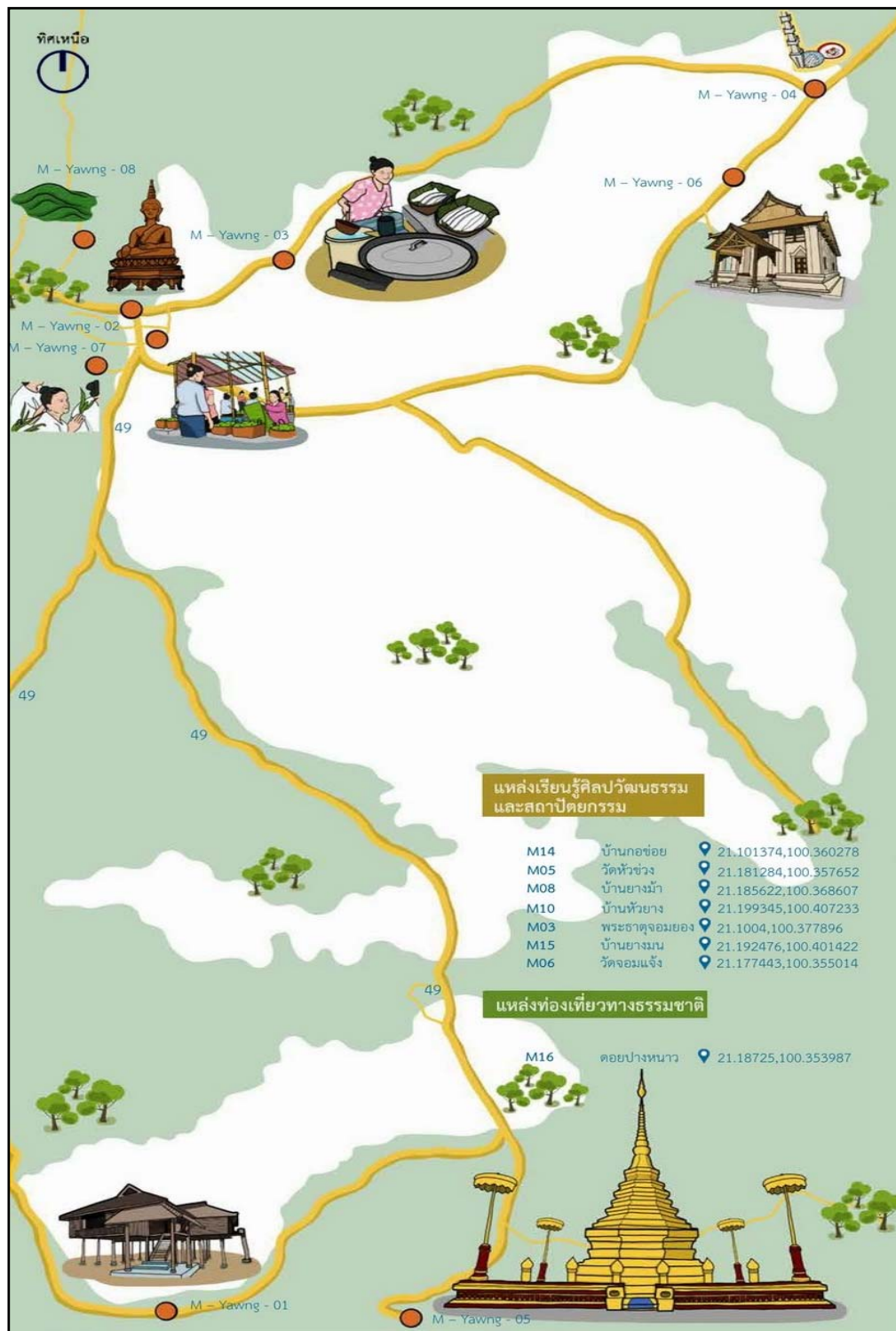
- แม่น้ำย่องไหลผ่านหมู่บ้าน -

ภาพที่ 31 องค์ประกอบชุมชนบ้านก้อข่อย

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยม/ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนที่น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น อาทิ อาคารสถาปัตยกรรมทางศาสนสถาน และเฮือนพื้นถิ่น ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งวิถีชีวิตประจำวัน และวิถีที่จัดขึ้นตามช่วงฤดูกาล ตลอดจนนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมพื้นที่ทางการเกษตร โดยสามารถร่วมทำกิจกรรมกับเกษตรกรในแต่ละช่วงฤดูกาลทำการเกษตรได้อย่างใกล้ชิด และเป็นกันเอง เป็นต้น

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้ชมวัฒนธรรมชาวไถยอง หรือไตลื้อเมืองยองด้านต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หัตถกรรม อาชีพ วิถีชีวิตชาวบ้าน คติความเชื่อ และอื่น ๆ พบปะพูดคุยชาวชุมชนและพระสงฆ์ที่เป็นมิตรเป็นกันเอง

แผนที่ 2 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า
ที่มา โครงการ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง
(โครงการย่อยที่ 1)

4.2.3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี
ประเทศลาว

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองเชียงฮ่อนร่วมกับกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

เมืองเชียงฮ่อน (อุยฮ่อน) เป็นเมืองในแขวงไชยะบุรี ตั้งอยู่เหนือสุดของแขวงไชยะบุรี ห่างจากเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 165 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับเมืองปากทาและเมืองปากแบ่ง ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันและเป็นท่าเรือที่ผู้คนใช้เดินทางทางน้ำไปยังเมืองท่าทราย (ตรงข้ามเมืองเชียงของ ไทย) ไปยังเมืองหลวงพระบาง ทางด้านทิศตะวันออกติดเมืองเงิน ทิศตะวันตกติดเมืองคอบ และทิศใต้ติดจังหวัดน่าน ไทย เมืองเชียงฮ่อนมีที่ราบกว้างใหญ่ในหุบเขา จึงเป็นที่ตั้งของเมืองขนาดกลาง และมีร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานที่มีความเจริญมาก่อน โดยมีหมู่บ้านและวัดที่มีสถาปัตยกรรมแบบไตลื้อที่สวยงามหลายแห่ง โดยจากการศึกษา/สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์มีรายละเอียดตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แหล่งท่องเที่ยวในเชียงฮ่อน

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	บ้านดอนเฟื่อง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ	นอกเมืองเชียงฮ่อนด้านทิศเหนือ	ชมทัศนียภาพ/วัฒนธรรม/ประสบการณ์	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

เมืองเชียงฮ่อนเป็นเมืองขนาดเล็ก ซึ่งพบว่าเมืองเชียงฮ่อนมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ประกอบไปด้วย ที่พักแรมแบบมาตรฐาน ร้านอาหารที่ส่วนใหญ่บริการอาหารพื้นถิ่น จุดบริการโอนเงินระหว่างประเทศโดยความร่วมมือระหว่างธนาคารส่งเสริมกิจกรรม (ธสท) สปป.ลาว กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) ประเทศไทย อีกทั้งยังมีตู้ ATM หรือตู้กดเงินอัตโนมัติในจุดสำคัญของเมืองเชียงฮ่อน เช่น หน้าตลาดสดเชียงฮ่อน เป็นต้น ประกอบกับสินค้านานาชนิดในตลาดสดเชียงฮ่อนที่สามารถจับจ่ายซื้อสินค้านานาชนิด เช่น อาหารพื้นถิ่น สินค้าทางการเกษตร เนื้อสัตว์ และเครื่องดื่มต่าง ๆ ตลอดจนร้านค้าสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เป็นต้น อีกทั้งยังมีปั้มน้ำมันภายในเมืองเชียงฮ่อนไว้บริการแก่คนในพื้นที่ และผู้ที่สัญจรไปมา

ภาพที่ 32 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองเชียงฮ่อน

3) การเข้าถึง (accessibility)

การเดินทางมาเมืองเชียงฮ่อนด้วยรถโดยสารสาธารณะ ซึ่งจะมีรถตู้ขนส่งระหว่างเมืองเงินถึงเมืองเชียงฮ่อนด้วยราคาประมาณ 400 บาท สำหรับคนต่างชาติ แต่สำหรับคนลาว หรือคนในพื้นที่ ราคาประมาณ 240 บาท ซึ่งถ้าหากเหมารถตู้ไปเมืองเชียงฮ่อนอัตราค่าบริการอยู่ที่ประมาณ 3,000 บาท สภาพเส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางลูกรังตลอดเส้นทาง ซึ่งจะต้องใช้เวลาเดินทางยาวนานมากกว่าปกติ ระยะทางจากเมืองเงินไปเมืองเชียงฮ่อนประมาณ 65 กิโลเมตร ซึ่งในขณะนี้มีการก่อสร้างถนนในเส้นทางระหว่างเมืองคอบเขตติดต่อกับอำเภอภูซางจังหวัดพะเยาจนถึงเมืองเชียงฮ่อน โดยโครงการได้เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 ซึ่งจะแล้วเสร็จประมาณปลายปี พ.ศ.2559 ระยะทางประมาณ 55.6 กิโลเมตร โดยในระหว่างเส้นทางจะพบปั๊มน้ำมันไบบริเวนชันเมือง หรือสะพานชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนมีป้ายสื่อความหมาย และป้ายบอกทางที่ชัดเจนในช่วงทางแยก และป้ายบอกชื่อเมืองทั้งภาษาลาวและภาษาอังกฤษที่ชัดเจนในบางช่วง

ภาพที่ 33 การเข้าถึงในพื้นที่เมืองเชียงฮอน

4) การบริหารจัดการ (administration)

ลักษณะของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเชียงฮอนยังไม่พบป้ายสื่อความหมาย และป้ายแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่สำคัญของเมืองเชียงฮอน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว อาทิ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งหากช่วงฤดูหนาวเมืองเชียงฮอนค่อนข้างมีบรรยากาศที่หนาวเย็น และเป็นสถานที่ที่หมายปองของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการมาสัมผัสความหนาวเย็น สภาพแวดล้อมที่ยังคงความเป็นชนบท และวัฒนธรรมไตลื้อที่เป็นเอกลักษณ์ อย่างไรก็ตามการเข้าถึงเมืองเชียงฮอนยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของสภาพถนนที่ยังขรุขระ และเป็นทางลูกรังตลอดเส้นทางในขณะนี้ ฉะนั้นหากเส้นทางในการเข้าถึงมีความสะดวกสบายมากขึ้นในอนาคต แน่ใจว่าเมืองเชียงฮอนจะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนา และการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญมากขึ้นในระยะต่อไป

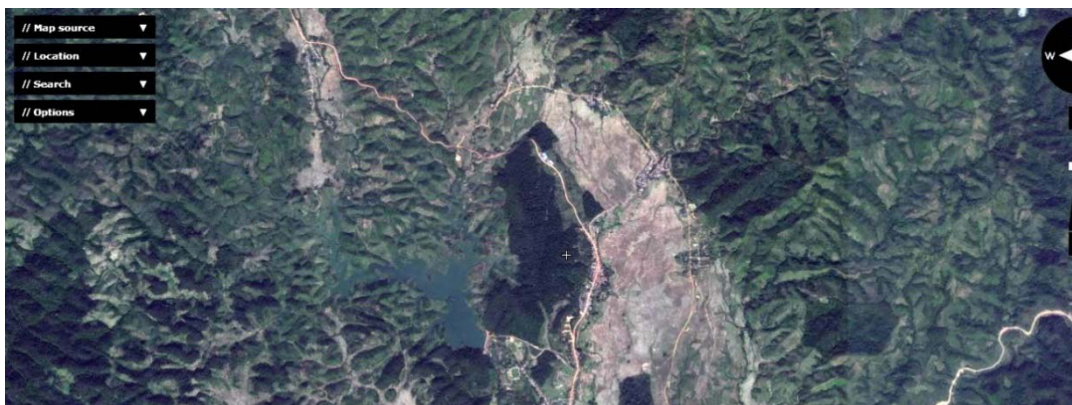
5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองเชียงใหม่ร่วมกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนแม่น้ำโจ้ พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) ดังนี้

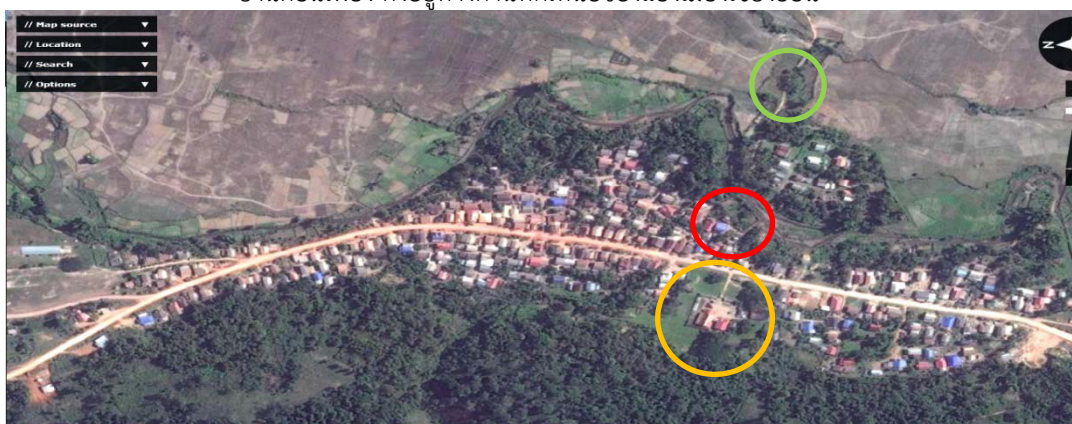
5.1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. บ้านดอนเฟือง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ

บ้านดอนเฟือง เป็นหมู่บ้านไตลื้อ ตั้งอยู่ก่อนถึงเมืองเชียงใหม่ประมาณ 4.7 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านในวิถีชีวิตเกษตรกรรม เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม (cultural village) จุดเด่นของหมู่บ้านอยู่ที่วัดโพธิารามเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมไตลื้อทั้งดงาม หน้าวัดเปิด “ช่วงวัด” เป็นลานโล่งกว้างมากต่อเนื่องไปยังภูเขาด้านหลัง มีโบสถ์น้ำตั้งอยู่หน้าวัด ภายในวัดมีวิหารและหอธรรม ผังหมู่บ้านมีแนวแกนจากวัด ผ่าน “หลักบ้าน” หรือใจบ้าน ที่เป็นศูนย์กลางหมู่บ้านข้ามลำห้วยออกไปสู่ “เทวดาบ้าน” หรือ หอเสื่อบ้านใต้ต้นไม้ใหญ่ชายขอบหมู่บ้าน แสดงออกถึงคติความเชื่อเรื่องผีและพุทธศาสนาที่มีผลต่อการวางผังหมู่บ้าน และยังคงพบเรือนพักอาศัยแบบเดิม ต้นกล้วย ต้นหมาก ซึ่งแสดงออกถึงการเป็นหมู่บ้านไต

บ้านดอนเฟือง ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของแอ่งเมืองเชียงฮ่อน

บ้านดอนเฟืองและแกนขององค์ประกอบหมู่บ้านตามคติความเชื่อ

ภาพที่ 34 บ้านดอนเฟือง

ที่มา : <https://maps.google.co.th> <https://www.flashearth.com>

คติความเชื่อเรื่องผีของหมู่บ้านและพุทธศาสนา

“หลักบ้าน” หรือใจบ้าน

“เทวดาบ้าน” หรือเสื่อบ้าน

วัดโพธิยาราม

ภาพที่ 35 หลักบ้าน เทวดาบ้าน และวัดโพธิยาราม หมู่บ้านดอนเพือง

บ้านไต้ลื้อ

ภาพที่ 36 บ้านไต้ลื้อ หมู่บ้านดอนเฟื่อง

ชาวบ้านดอนเฟื่องส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนาที่ทุ่งหลวงด้านหลังหมู่บ้าน มีห้วยไหลผ่าน ทำไร่หมุนเวียน ปลูกผัก นอกจากนี้ยังมีอาชีพหัตถกรรม เช่น งานจักสาน และงานทอผ้าและปักผ้าไต้ลื้อ ที่งดงาม ส่งขายที่จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับการแวะชมและสนับสนุนให้ชาวบ้านมีรายได้

ภาพที่ 37 อาชีพหัตถกรรมทอผ้าและจักสานบ้านดอนเฟื่อง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม/ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เรียบง่ายของชุมชนบ้านดอนเฟือง โดยเฉพาะวัฒนธรรมไตลื้อที่ถูกถ่ายทอดลงบนสถาปัตยกรรมในอาคารศาสนสถาน ที่อยู่อาศัย อาหารพื้นถิ่น และเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมสภาพบริบทของหมู่บ้านดอนเฟือง พร้อมกับเข้าชมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อาทิ ผ้าทอไตลื้อ หัตถกรรมจักสาน ตลอดจนสามารถร่วมลงมือทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนในผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจ เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการได้พูดคุยกับคนในท้องถิ่น และสัมผัสบรรยากาศของความเรียบง่ายในบริบทของชุมชนนี้แห่งนี้้อย่างแท้จริง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวจะได้รับความสัมพันธ์ที่ดีจากคนในชุมชน ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ของชุมชนแห่งนี้มีจิตไมตรี และต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความยินดี สิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์คือ วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ถูกถ่ายทอดลงในภูมิปัญญาเครื่องมือเครื่องใช้ที่นักท่องเที่ยวอาจไม่สามารถเยี่ยมชมได้จากที่อื่น ตลอดจนคุณค่าจากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ชุมชนคงอนุรักษ์ และยังคงมีให้เห็นจนปัจจุบัน

4.2.4 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองสิงร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

เมืองสิง (ลาว: ເມືອງສິງ) เป็นเมืองหนึ่งในแขวงหลวงน้ำทา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือสุดของประเทศไทย เดิมแขวงหลวงน้ำทาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเชียงแขง (เมืองเชียงลาว) ซึ่งเป็นอาณาจักรไตลื้อ มีพื้นที่ครอบคลุมสองฝั่งของแม่น้ำโขง คือ บริเวณเมืองยอง รัฐฉาน เมียนมาร์ กับเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ลาวในปัจจุบัน

เมืองสิงเป็นเมืองขนาดเล็กตั้งอยู่ในหุบเขา หรือแอ่งที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำยวน น้ำมาหล่อเลี้ยง อดีตเป็นเมืองอยู่ข้างน้ำที่สำคัญและเคยตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา เมืองสิง (เดิม) คือเมืองเชียงแขง ในรัฐฉาน เมียนมาร์ แต่เมื่ออังกฤษและฝรั่งเศสเข้ามาล่าอาณานิคม ได้ตกลงแบ่งดินแดนกันโดยใช้แม่น้ำโขงเป็นแดน ให้เมืองเชียงแขง ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ (รัฐฉาน เมียนมาร์) ส่วนเมืองสิง (ใหม่) ตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงอยู่ในการปกครองของฝรั่งเศส (แขวงหลวงน้ำทา ลาว)

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ในเมืองสิงเป็นชาวไตลื้อที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบ อาชีพหลักคือ เกษตรกรรม รองมาคือ ชาวไตเหนือ และไตดำ ส่วนบนภูเขาและไหล่เขาจะเป็นหมู่บ้านของชาวม้ง เย้า มูเซอ อาข่า แลนแต่น และชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งจะลงมาซื้อขายของในเมืองสิงกันทุกเช้า เมืองสิงจึงเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมไตลื้อที่ยังคงมีความเป็นไตลื้อแท้กว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่นอกถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษ เนื่องจากอยู่ใกล้สิบสองปันนา การเดินทางมายังเมืองสิงสามารถเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางจากเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว หรือขึ้นเรือโดยสารจากเมืองห้วยทราย ล่องแม่น้ำโขงขึ้นมาจนถึงเมืองหลวงน้ำทา แล้วจึงขึ้นรถต่อไปยังเมืองสิง นอกจากนั้นยังมีเที่ยวบินจากเวียงจันทน์ไปแขวงหลวงน้ำทาอีกด้วย ([https://th.wikipedia.org/wiki/เมืองสิงห์_\(ประเทศไทย\)](https://th.wikipedia.org/wiki/เมืองสิงห์_(ประเทศไทย)), 2558) โดยจากการศึกษา/สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์พบแหล่งท่องเที่ยว ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองสิง

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	เมืองสิง	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
2	เมืองสิงสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
3	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว, เรือน พญาเชือก	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ วัฒนธรรม	เวลาราชการ	
4	หลากหลายชาติพันธุ์ที่เมืองสิง	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
5	กาดเช้าเมืองสิง	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ช่วงเช้า/ ตลอดเวลา	
6	บ้านดอนไชย หมู่บ้าน วัฒนธรรมไตลื้อ	บ้านดอนไชย เมืองสิง แขวง หลวงน้ำทา ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
7	บ้านป่าตอย หมู่บ้านต้มเหล้า ของไตเหนือ	เมืองสิง แขวง หลวงน้ำ ลาว	เยี่ยมชม/ ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองสิง พบว่า ในพื้นที่เศรษฐกิจของเมืองสิงมีที่พักแรมหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ที่พักขนาดเล็ก จนถึงขนาดใหญ่ ซึ่งที่พักแรมส่วนใหญ่จะเป็นนักลงทุนมาจากประเทศจีน เนื่องจากเมืองสิงมีชายแดนติดกับประเทศจีน นักลงทุนจีนจึงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร ตลอดจนสินค้าอุปโภค และบริโภคต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสินค้าอุปโภค บริโภคส่วนใหญ่จะนำเข้ามาจากประเทศจีน และประเทศไทย โดยมีจำหน่ายในร้านค้าขายปลีกตลอดเส้นทางหลักของเมืองสิง

ตลอดระยะเส้นทางหลักของเมืองสิงมีตู้ ATM หรือตู้กดเงินอัตโนมัติหลายจุดให้บริการ โดยเฉพาะบริเวณตลาดสดของเมืองสิงจะมีจุดบริการแลกเปลี่ยนเงินตราสำหรับนักท่องเที่ยวหลายจุด ตลอดจนธนาคาร หากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเองสามารถติดต่อสำนักงานการท่องเที่ยวเมืองสิงได้โดยตรง ซึ่งบริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของเมืองสิง ตารางเดินรถสาธารณะ รายการนำเที่ยว และข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวกการเดินทางแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวในเมืองสิงเพื่อมาบริการนักท่องเที่ยวได้โดยตรง ด้านร้านอาหารจะมีหลากหลายให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ อาทิ ร้านอาหารจีน ร้านอาหารตามสั่ง ร้านข้าวซอย เป็น

ต้น อีกทั้งยังมีบริการปั้มน้ำมันในเส้นทางหลักของเมืองสิงหลายแห่งไว้บริการผู้สัญจร หรือนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 38 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองสิง

3) การเข้าถึง (accessibility)

ด้านเส้นทางคมนาคมจากด่านพรมแดนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ไปยังแขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลักษณะเส้นทางเป็นทางลาดยาง กว้าง 2 เลน สภาพถนนค่อนข้างดีตลอดเส้นทาง ถนนโค้ง และสูงชันบ้าง เนื่องจากสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง หรือภูเขาเป็นส่วนมาก ระยะทางประมาณ 175 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง และระยะทางจากแขวงหลวงน้ำทาไปยังเมืองสิงประมาณ 58 กิโลเมตร ลักษณะเส้นทางเป็นทางลาดยางกว้าง 2 ช่องจราจร บางช่วงสภาพผิวถนนค่อนข้างขรุขระ และจำกัดความเร็วในช่วงที่มีรถสวนทางกัน จึงใช้เวลาเดินทางมากกว่าปกติ หรือประมาณ 2-3 ชั่วโมง ตลอดระยะเส้นทางมีป้ายบอกทางภาษาลาว และภาษาอังกฤษค่อนข้างชัดเจน ซึ่งลักษณะเส้นทางหลักส่วนใหญ่จะลาดยาง แต่ถ้าเป็นเส้นทางเข้าถึงภายในหมู่บ้าน หรือชุมชนส่วนใหญ่จะมีสภาพถนนที่ขรุขระ และเป็นทางลูกรัง

ด้านการขนส่งระหว่างแขวงหลวงน้ำทา เมืองสิงจะมีรถสาธารณะบริการทั้งช่วงเช้า และช่วงบ่าย ค่าโดยสาร 25,000 กีบ ต่อเที่ยว หรือประมาณ 200 บาทไทย ต่อเที่ยว ซึ่งสถานีขนส่งเมืองสิงจะมีรถสามล้อบริการนำนักท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ ของเมืองสิง และหมู่บ้านในละแวกใกล้เคียง ในระหว่างเส้นทางมีปั้มน้ำมันบริการหลายแห่ง เส้นทางเข้าถึงหมู่บ้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นทางลาดยาง

แต่ผิวถนนบางช่วงค่อนข้างขรุขระ ซึ่งเส้นทางในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางดิน หรือหินลูกรังค่อนข้างขรุขระตลอดเส้นทาง

ด้านป้ายสื่อความหมายในเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะมีบริการในสำนักงานการท่องเที่ยวเมืองสิงห์ บริเวณด้านหน้าตลาดกลางคืนเมืองสิงห์ (night market) และในพิพิธภัณฑ์ชาวเขา (เรือนพญาเชกกอง) ซึ่งจะบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเมืองสิงห์ อาทิ ศาสนาสถาน ตลาดกลางคืน ตลาดเช้า สถานีขนส่ง พิพิธภัณฑ์ สถานีอนามัย ตลอดจนหมู่บ้านต่าง ๆ ในละแวกเมืองสิงห์ เป็นต้น

ภาพที่ 39 การเข้าถึงในพื้นที่เมืองสิงห์

4) การบริหารจัดการ (administration)

ด้านการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวของเมืองสิงห์ สืบเนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะที่สร้างขึ้นไว้รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญของเมืองสิงห์ที่ถูกจัดสร้างขึ้นในบริเวณจุดสำคัญของเมืองสิงห์ ประกอบกับสำนักงานการท่องเที่ยวเมืองสิงห์ซึ่งมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเมืองสิงห์ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยว ฉะนั้นแสดงให้เห็นว่าชุมชน ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเมืองสิงห์เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ถึงแม้สภาพของเมืองสิงห์จะมีขนาดเล็ก และจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกจะมีไม่มากนัก แต่ก็มีจุดบริการขั้นพื้นฐานที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในเมืองสิงห์ร่วมกับกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนแม่ฮ่องสอน พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) และ 2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative) ดังนี้

5.1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. หลากหลายชาติพันธุ์ที่เมืองสิง

เมืองสิงมีชาติพันธุ์ต่างๆ มากมาย เช่น ไตลื้อ ไตเหนือ ไตดำ ม้ง เย้า ขมุ อาข่า มูเซอ โลโล ผู้น้อย ฯลฯ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความน่าสนใจและนับเป็นสิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากของเมืองสิง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกที่ชอบการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติและผจญภัย ซึ่งรายละเอียดของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในหนังสือ Muang Sing A Cultural Guide Book ได้กล่าวไว้ว่า (Wolfgang Korn, 2012 :8-11)

ไตลื้อ เป็นชนกลุ่มใหญ่ในเมืองสิงที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานร่วมสมัยกับการตั้งเมืองเชียงใหม่ในอดีต ต่อเนื่องมาจนถึงการสร้างเมืองสิงในปัจจุบัน ไตลื้ออพยพมาจากสิบสองปันนา นับถือผีและพุทธศาสนา ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์ อาชีพหลัก คือ ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงเป็ด ไก่ หมู ทอผ้า และมีบางส่วนที่เป็นแม่ค้านำพืชผัก และทำอาหารไปขายที่กาดเช้า

ไตเหนือ กลุ่มแรกอพยพมาจากสิบสองปันนาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2420 – 2421 มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านน้ำแก้วหลวง ไตเหนือ นับถือผีและพุทธศาสนา นอกจากทำเกษตรกรรมเพื่อมีกินในครัวเรือนแล้วไตเหนือยังเป็นกลุ่มที่ผลิตอาหารของเมืองและนำไปขายที่กาดเช้า ไตเหนือในเมืองสิงมี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำแก้วหลวง (ทำหนังควายจี๋ ต้มถั่วเน่า ขายเครื่องหรือของชำเพราะบ้านอยู่ใกล้กาด) บ้านป่าตอย บ้านป่ากุ่ม (ต้มเหล้าข้าวโพด) บ้านสิริเรือง (ทำข้าวซอย ข้าวปุ้นหรือขนมจีน) บ้านทุ่งใหม่ (ปลูกอ้อย)

ไตดำ อพยพมาจากเมืองเดียนเบียนฟู เวียดนาม เข้ามาในลาวเหนือและเมืองสิง ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไตดำนับถือผี ทั้งผีบรรพบุรุษ ผีเรือน ผีประจำหมู่บ้าน และผีเมือง ไตดำอาศัยอยู่ที่บ้านหนองบัว บ้านเชียงยืน(บางส่วน) มีอาชีพทอผ้าแล้วนำมาขายที่กาดเช้า รวมทั้งเร่ขายให้นักท่องเที่ยวตามจุดท่องเที่ยวและเรือนพัก

ม้ง ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่สูง “ลาวสูง” ปลูกบ้านจำดิน หรือบ้านติดดิน ม้งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเย้า มีต้นกำเนิดอยู่ในดินแดนทางตอนใต้ของจีน ม้งอพยพเข้ามาลาวเหนือและเมืองสิง (และภาคเหนือของไทย) ในช่วงประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19

เย้า อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองสิง มี 4 หมู่บ้าน เย้าอพยพมาจากจีนตอนใต้ ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 เพราะการต่อต้านชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลจีน

ขมุ เป็นคนพื้นถิ่นดั้งเดิมในลาว ชาวขมุ นับถือผี นิยมตั้งชุมชนอยู่บนที่สูงระดับกลาง “ลาวเทิง” ขมุบางหมู่บ้านยังคงใช้กลองมโหระทึก (ทำจากทองแดงหรือสำริด) ในพิธีกรรมสำคัญ ขมุมีอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานให้กับเมือง ชายหนุ่มส่วนใหญ่จะลงมารับจ้างทำนา ทำสวน หรืองานอื่นๆตามแต่จะ

มีคนว่าจ้าง ในพื้นที่เมืองสิงห์มูอยู่ที่บ้านจ่อม นอกจากขมุแล้วยังมีชนเผ่ากลุ่มเล็กๆในเมืองสิงห์ ได้แก่ ไตผู้น้อย และโลโล

อาฮา มีต้นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของจีน อพยพมาทางตอนเหนือของพม่าและเวียดนาม พบในลาวประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่สูงรอบเมืองสิงห์ และลาวเหนือ ปัจจุบันทางการลาว ได้มีการย้ายอาฮาลงมาตั้งบ้านเรือนแบบชาวไตลื้อในบริเวณที่ราบเมือง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นนานาชาติพันธุ์อย่างใกล้ชิด ทั้งวัฒนธรรมทางด้านอาหารพื้นถิ่น พืชผักสวนครัว หรือ การเกษตร ที่อยู่อาศัย ภาษาเขียน/พูด การแต่งกาย ตลอดจนพิธีกรรมความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมต่างถิ่นที่หลากหลาย สิ่งสำคัญที่สุดคือนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับคนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด และความสัมพันธ์ที่ดีจากคนในชุมชนแห่งนี้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ที่เป็นสีสันและมีอยู่หลากหลายในเมืองสิง โดยเฉพาะหมู่บ้านของ “ลาวสูง” บนไหล่เขา หรือบนภูเขาสูง ได้เดินป่าศึกษาสภาพธรรมชาติของพื้นที่ภูเขาที่โอบล้อมแอ่งเมืองสิงไว้ นับเป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านธรรมชาติและผจญภัยที่เป็นจุดขายของเมืองสิง

2. กาดเช้า

กาดเช้าเมืองสิงเดิมตั้งอยู่ใกล้วัดหลวงเชียงใจฝั่งตรงข้ามถนนหลักหน้าเมืองด้านทางทิศตะวันออก เป็นกาดที่มีมาแต่เริ่มสร้างเมือง แต่เนื่องด้วยมีพื้นที่จำกัด จึงได้ย้ายกาดมาตั้งอยู่ ณ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง (ใกล้วัดเชียงอินและสถานีรถโดยสารประจำทาง) เมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ส่วนกาดเช้าเดิม เคยพัฒนาเป็นร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว แต่ขายไม่ดีจึงเลิกไป ปัจจุบันช่วงเย็นมีอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว รวมทั้งผัก ผลไม้วางขายอยู่ 4-5 ร้าน

ภาพที่ 41 กาดเช้าเมืองสิง (เดิม)

กาดเช้า (ใหม่) เป็นแหล่งรวมสินค้าทุกประเภท ตั้งแต่พืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ของป่า ข้าวสาร อาหารแห้ง เสื้อผ้าทั้งพื้นถิ่นและเสื้อผ้าสมัยใหม่ อาหารปรุงสุก ทั้งข้าวเหนียว ไก่ปิ้ง ปลาปิ้ง น้ำพริก ฯลฯ ข้าวซอย และเฟอ อาหารยอดนิยมที่มีร่วม 20 ร้าน เมื่อแรกสร้างมีอาคารที่เป็นโรงเรือนหลักเพียงหนึ่งหลัง ติดตลาดยามเช้าแล้วก็วาย แต่ปัจจุบันเมืองสิงมีเศรษฐกิจที่ดีจากการเข้ามาลงทุนของชาวจีน กาดเช้าเมืองสิงจึงขยายตัวก่อสร้างอาคารเพิ่มขึ้นอีกหลายหลังและติดตลาดขายได้นานขึ้นหรือขายได้ตลอดทั้งวัน แต่จะคึกคักมากในยามเช้า เพราะมีแม่ค้าได้นำพืชผลทางการเกษตรมาขาย แม่ค้าไต่เหนือนำหนังกวาย เส้นข้าวซอย เส้นข้าวปุ้น (ขนมจีน) เหล้าข้าวโพดมาขาย แม่ค้าไต่ดำนำผ้า

ทอของเผ่าไตดำมาวางขาย ผัก ผลไม้ที่นำเข้าจากจีน รวมทั้งชนเผ่าต่างๆที่นำสินค้าของป่า เช่น หน่อไม้ หน่อหวาย รังผึ้ง รังต่อ ไม้สนเกี้ยว (สำหรับก่อไฟหุงต้มอาหาร) ฯลฯ มาวางขายแล้วก็ซื้อสินค้าที่จำเป็นกลับขึ้นบ้านดอย กาดเช้าจึงเป็นพื้นที่ที่มีชีวิตชีวา ได้พบปะผู้คน เห็นการแต่งกาย เครื่องมือ เครื่องใช้ประเภท กระบุง ตะกร้า ตามลักษณะชาติพันธุ์ ได้เห็นวัฒนธรรมการกินอยู่ของคนเมืองสิง

ส่วนร้านค้าที่สร้างใหม่เป็นห้องๆ รอบตลาดสดจะเปิดขายสินค้าทั้งวัน เป็นร้านขายข้าวสารของข้าที่นำเข้าจากจีนและไทย เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋าสมัยใหม่ที่สั่งมาจากพื้นที่เมืองอื่นๆในลาวและนำเข้าจากจีน เครื่องสังฆภัณฑ์ ร้านขายเครื่องประดับ เครื่องเงิน ทองคำ รวมทั้งร้านแลกเปลี่ยนเงินตราที่มีสกุลเงินหยวนของจีน กับเงินกีบของลาวเป็นหลัก (เงินไทยมีเล็กน้อย)

กาดเช้าเมืองสิงห์กับอาชีพของผู้คนที่หลายชาติพันธุ์

ไต้ลื้อขายผัก พืชผลทางการเกษตร

ไต้เหนือขายเส้นข้าวซอย เส้นขนมจีน หนัควาย และเหล้าข้าวโพด

ไต้ดำขายผ้าทอ

คนจีนขายข้าวสาร ผัก ผลไม้จากเมืองจีน

ภาพที่ 42 กาดเช้าเมืองสิงห์กับอาชีพของผู้คนที่หลายชาติพันธุ์

กาดเช้าเมืองสิง

โรงเรือนและลานดินด้านหน้า

ภายในโรงเรือนที่เป็นตลาดสด

โรงเรือนขายผลไม้จากเมืองจีน

อาหารไถลื้อ

ร้านขายข้าวซอย และเฟอ

ภาพที่ 43 กาดเช้าเมืองสิง

การเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองสิง เกิดจากการเข้ามาเช่าที่ดินระยะยาวเพื่อทำสวนยางพารา สวนกล้วยหอม ไร่แตงโม ธุรกิจค้าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เครื่องจักรทางการเกษตรของชาวจีน รวมทั้งการเตรียมขยายช่องทางเศรษฐกิจใหม่ๆ เมื่อเส้นทางและสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เชื่อมเมืองเชียงกก (ลาว) กับเมืองเชียงลาบ (เมียนมาร์) แล้วเสร็จ การพัฒนาเพื่อเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนนี้มีผลทำให้เศรษฐกิจของเมืองสิงเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว สังเกตได้จากจำนวนร้านค้าที่เพิ่มมากขึ้น สินค้านำเข้าจากเมืองจีน บรรยากาศการค้าขายที่กาดเช้าที่คึกคักขึ้นเป็นอย่างมากในรอบ 10 ปี

ภาพที่ 44 การเข้ามาลงทุนทางเศรษฐกิจของชาวจีน ในเมืองสิง

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเลือกซื้อสินค้าพื้นถิ่น โดยบางร้านสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของสินค้า ซึ่งหากนักท่องเที่ยวมีความสนใจในสินค้าพื้นถิ่นสามารถทำการนัดหมายกับเจ้าของสินค้าเพื่อเข้าไปศึกษาเรียนรู้ เยี่ยมชมกระบวนการผลิตได้ถึงหมู่บ้าน ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการผลิตสินค้าพื้นถิ่นชนิดนั้นแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้เยี่ยมชมสภาพแวดล้อมบริบทของพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชุมชนนั้น ๆ โดยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น เช่น สถาปัตยกรรมไต้ล้อ เป็นต้น สุดท้ายนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมหลัก และกิจกรรมรองที่แฝงอยู่ในชุมชนแห่งนี้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

ได้พบปะ พูดคุยกับผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมการกินอยู่ของคนเมืองสิงห์ทั้งเดินชม ทดลองชิมอาหารพื้นเมืองและเลือกซื้อสินค้า ได้เห็นสินค้าของป่า สินค้าพื้นเมืองที่ผลิตขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน

5.2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative)

1. บ้านดอนไชย หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ

บ้านดอนไชย เป็นหมู่บ้านไต้ลื้อชนเมืองสิงห์ทางด้านทิศตะวันออก ริมถนนสายหลักจากเมืองสิงห์ไปด่านบ้านไร่ ด้านชายแดนลาวที่เชื่อมต่อไปยังเมืองหย่วน สิบสองปันนา ของจีน (ห่างจากเมืองสิงห์เป็นระยะทางประมาณ 5 ก.ม.) บ้านดอนไชยเป็นตัวแทนของหมู่บ้านไต้ลื้อที่ยังคงรักษารูปแบบของการวางผังและการจัดองค์ประกอบหมู่บ้านตามคติและแบบแผนของไต้ลื้อ ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นไต้ลื้อไว้ได้ดีกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ในเมืองสิงห์ ด้านวิถีชีวิตผู้คนยังคงผูกพันและศรัทธาในความเชื่อเรื่องผีและพุทธศาสนา มีอาชีพทำการเกษตร และ “ตำหูก” หรือทอผ้า

ผังหมู่บ้าน บ้านดอนไชยตั้งอยู่บนที่ดอนท่ามกลางผืนนา มีลำน้ำที่หล่อเลี้ยงหมู่บ้านและผืนนา ไหลมาจากทางทิศตะวันออก ผ่านด้านหลังหมู่บ้านไปทางด้านทิศตะวันตก ทางเข้าออกหมู่บ้านมี 3 ทาง ทางเข้าหลักจากถนนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือผ่านกลุ่มบ้านมาพบวัดดอนไชย ซึ่งหันหน้าวิหารไปทางทิศตะวันออก เพื่อรับแสงยามเช้าและหันออกสู่ทุ่งนาที่โล่งกว้าง ตามคติในการเลือกทำเลที่ตั้งวัดของไต้ลื้อ ทางเข้รองเป็นทางเข้ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

ภาพที่ 45 ผังบ้านดอนไชย เมืองสิงห์ หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ

ที่มา: www.flashearth.com/ , 2558

องค์ประกอบหมู่บ้าน ยังคงพบเห็น “เก็นบ้าน” หรือประตูหมู่บ้าน 2 จุด ที่บริเวณหน้าวัด และที่บริเวณปากทางเข้าหมู่บ้านด้านทิศตะวันตก มี “หลักบ้าน” หรือใจบ้าน อยู่ก่อนมาทางตอนล่างของหมู่บ้านตั้งอยู่ใน “ช่วง” หรือลาน ใต้ต้นไม้ใหญ่ ส่วน “เทวดาบ้าน” หรือเสื้อบ้าน ตั้งอยู่ในดงไม้ใหญ่ ใกล้ปากทางเข้าออกหมู่บ้านด้านทิศตะวันออก

“เก็นบ้าน” หรือ ประตูหมู่บ้าน

“หลักบ้าน”

วัดดอนไชย

“หลักบ้าน” และ “ช่วง” หรือลานหมู่บ้าน

ภาพที่ 46 องค์ประกอบหมู่บ้านดอนไชย หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ

วัดดอนไชย เป็นวัดประจำหมู่บ้าน ที่ตัวสถาปัตยกรรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและใช้วัสดุก่อสร้างแบบสมัยใหม่แล้ว ภายในวัดประกอบด้วยวิหาร กุฏิพระ (2 ชั้น) หอกลอง หอเสื้อวัด ชุมประตูเข้าวัด ลานวัดส่วนใหญ่ เทคอนกรีต ความงามและบรรยากาศแบบไต้ลื้อยังคงพบเห็นได้ภายในวิหาร ที่องค์พระประธานและพระองค์อื่นๆ ประติมากรรมแม่พระธรณีที่ฐานพระประธาน การถวายตุงผ้าสีสันสดใสที่ทอขึ้นเองในหมู่บ้าน รวมทั้งสิ่งของที่หน้าชุมประตูทางเข้าวัดที่มีเสน่ห์ของความเป็นพื้นบ้าน

ซุ้มประตูทางเข้า

วิหารและนาคประดับหลังคา

การประดับตุง

พระประธานและงานประติมากรรมแบบไดลื้อ

สิ่งที่ซุ้มประตูทางเข้า

หอเสี้ยววัด

หอกลอง

ภาพที่ 47 วัดดอนไชย

งานบุญประเพณี ก่อนถึงวันพระชาวบ้านจะพากันมาทำความสะอาดวิหารและลานวัด เมื่อถึงวันพระตั้งแต่ 6 โมงเช้าเจ้าภาพ (6-7 ครั้วเรือนซึ่งจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ) ผู้นำการ “ตาน” และชาวบ้านจะมานั่งรอพระภิกษุโดยพร้อมเพรียง เจ้าภาพนำอาหารและข้าวของที่จะถวายพระเพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วจัดวางไว้ที่กลางวิหาร ส่วนชาวบ้านคนอื่นๆ จะจัดเตรียมเฉพาะข้าวเหนียว ขนم ดอกไม้ เทียน ไม้ขีดไฟ และน้ำมาร่วมทำบุญ โดยนำข้าวเหนียว ขนม ไปใส่บาตรพระพุทธรูป และพระสงฆ์ แล้วร่วมพิธีสวดมนต์รับศีล (การสวดมนต์จะนำดอกไม้และเทียนพนมไว้ในมือ เมื่อขึ้นบทใหม่ก็เปลี่ยนดอกไม้และเทียนทุกครั้ง) กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลให้ผู้ล่วงลับเป็นอันเสร็จพิธี คงเหลือไว้เฉพาะพ่อเฒ่า แม่เฒ่าที่มานอนวัดถือศีล 8 ตั้งแต่คืนก่อนวันพระ

ภาพที่ 48 งานบุญประเพณีในวันพระที่บ้านดอนไชย

เรือนไต้ลื้อ ที่บ้านดอนไชย เป็นเรือนไต้ลื้อที่ยังคงมีลักษณะแบบเรือนประเพณีดั้งเดิม มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม คือ ในหมู่บ้านใช้รูปแบบที่ซ้ำๆ กัน ต่างกันที่ขนาด สัดส่วน การตกแต่ง และรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ลักษณะโดยรวมเป็นเรือนไม้ ยกใต้ถุนสูง หลังคาจั่ว หันหน้าจั่วออกด้านหน้าบ้าน มีปีกนกกันแดดด้านหน้าและหลัง ชักออกมาคลุมพื้นที่ชานหน้าบ้าน และต่อเนื่องออกมาคลุมบันไดทางขึ้นเรือน ที่ทอดยาวออกมาตรงๆ ด้านหน้าบ้านโดยไม่ทำชานพัก มีเสาคู่หน้าตรง ตีบันไดเพื่อรับชายคาคลุมบันได คล้ายเสาแหล่งหมาของล้านนา ชานหน้าบ้านเป็นพื้นที่กึ่งเปิดโล่ง ไม่มีฝ้าด้านหน้า เป็นราวระเบียงโปร่งกันตก ทำให้โปร่ง โล่ง สบายน่านั่ง น่านอน ภายในเรือนแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน ส่วนโถงกลาง ส่วนครัวไฟ และส่วนนอน เฉพาะส่วนนอนซึ่งอยู่ด้านในสุดมีฝ้ากันไว้ ส่วนโถงกลางกับครัวไฟเปิดโล่งถึงกันทั้งหมด แม้เตาไฟเป็นกระบะดินบนพื้นไม้ตามแบบเรือนไต้ เอกลักษณ์

สำคัญที่ทำให้แตกต่างจากเรือนไตในล้านนา คือ การเอาเสาเรือนตั้งบนหินไม่ฝังดิน เป็นแบบไตในสิบสองปันนา ในเมียนมาร์ และในลาว ตัวเรือนโดยรวมคล้ายกับเรือนไตในเมืองยอง แต่รูปทรงและสัดส่วนต่างกัน หลังคาคลุมบันไดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเรือนไตลื้อเมืองยอง ไม่มีให้เห็นที่นี่ วัสดุผนังหลังคาแบบดั้งเดิมเป็นกระเบื้องดินขอเหมือนกัน แต่ที่บ้านดอนไชยนี้เปลี่ยนเป็นสังกะสีหมดแล้ว อีกทั้งเทคนิคการต่อโครงสร้างเรือนกันเรือนเซสำหรับเรือนที่ไม่เอาเสาฝังดินก็ต่างกัน องค์ประกอบเรือนและบรรยากาศโดยรวมบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของชาวไตลื้อได้ดี

ภาพที่ 49 เรือนไตลื้อ บ้านดอนไชย

“ตำหูก” หรือทอผ้า ที่ได้ถักเรือนเกือบทุกหลังชาวบ้านยังคงทอผ้าตามแบบไตลื้อ เป็น“ผ้าหลบ” หรือผ้าปูที่นอน ที่เดิมใช้เส้นด้ายสีดำ สีแดงทอเป็นลายบนผ้าฝ้าย แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสีเขียว สีแดง ชาวบ้านบอกว่า “ดูสดใสดี” แต่ลวดลายยังคงเป็นแบบเดิม หลายบ้านทอเก็บไว้ใช้งานเวลาที่ลูกหลาน ญาติพี่น้องมาพักค้างคืนที่บ้าน และส่งขาย (ราคาผ้าปูที่นอนขาย ประมาณ 1,500 - 2,000 บาท/ผืน) ส่วน “ตุ่ง” ยังคงมีไม่กี่คนในหมู่บ้านที่ทอเพื่อใช้ถวายเป็นทานให้แก่ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับ

ภาพที่ 50 “ตำหูก” หรือทอผ้าไตลื้อ บ้านดอนไชย

งานเกษตรกรรม และงานจักสานไม้ไผ่ ในบ้านดอนไชย เกษตรกรรมยังคงเป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย ว่างจากฤดูกาลผู้หญิงจะทอผ้า ผู้ชายจะทำงานจักสานไม้ไผ่ไว้ใช้ในครัวเรือน หรือส่งขายที่กาดเช้า ภายในหมู่บ้านมีร้านค้า 2-3 ร้าน เพื่อขายสินค้าอุปโภค บริโภค ต่อมาเริ่มมีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อส่งขาย และให้ชาวจีนเช่าที่ดินระยะยาวเพื่อทำสวนกล้วยหอม รวมทั้งมีอาชีพรับจ้างขนส่งสินค้าระหว่างเมืองสิงกับประเทศจีน

จักสานภาชนะไว้ใช้ในครัวเรือน

เลี้ยงไก่ไว้กินไข่

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่งขายจีน

สวนกล้วยหอมที่ชาวจีนมาเช่าที่ปลูกและการขนส่งสินค้าไปจีน
ภาพที่ 51 งานจักสานไม้ไผ่และเกษตรกรรม บ้านดอนไชย

อาหารไต้ลื้อ

เตรียมวัตถุดิบ

ร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ทำอาหารไต้ลื้อ

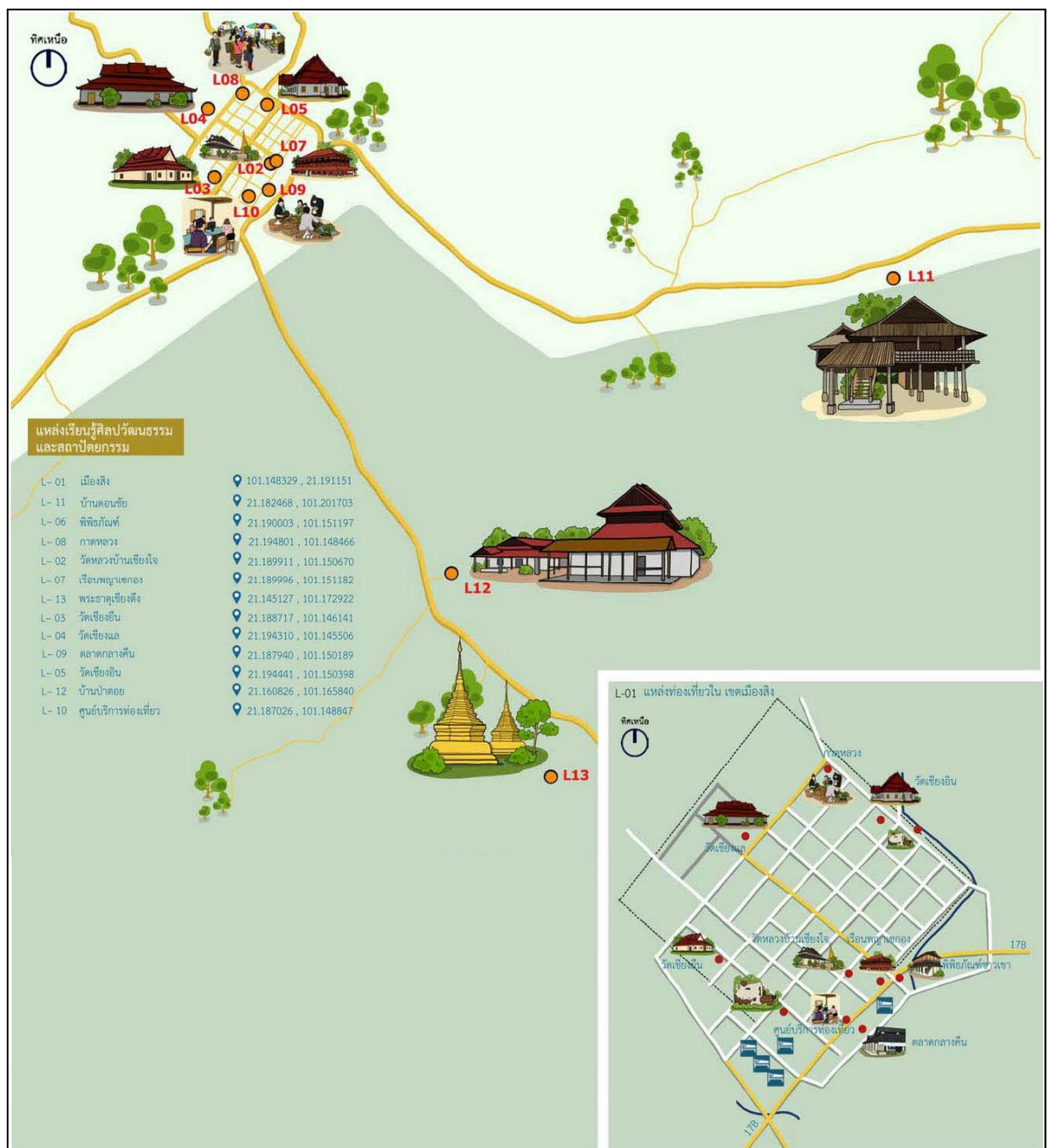
อาหารไต้ลื้อที่บ้านแม่จาม

ภาพที่ 52 อาหารไต้ลื้อ

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านดอนไชยที่มีลักษณะเป็นเฮือนไต้ลื้อตลอดสองฝั่งข้างทาง อีกทั้งนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้เข้าไปเยี่ยมชมการทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พร้อมกับร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชนภายในหมู่บ้านแห่งนี้ อาทิ การทอผ้าไต้ลื้อ การทำอาหารไต้ลื้อ หัตถกรรมจักสาน เป็นต้น ซึ่งโดยปกติคนในชุมชนแห่งนี้จะนั่งทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้ถุนเรือน นักท่องเที่ยวสามารถสังเกตได้ง่าย ตลอดจนในทุก ๆ ของวันพระ ช่วงเช้าชาวไต้ลื้อส่วนใหญ่จะนิยมเข้าไปทำบุญตักบาตรภายในวัดใกล้หมู่บ้าน ฉะนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาร่วมทำกิจกรรม และพบปะผู้คน หรือชาวไต้ลื้อภายในงานทำบุญแห่งนี้ได้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เรียนรู้ความเป็นหมู่บ้านและสถาปัตยกรรมแบบไต้ลื้อ ได้เรียนรู้งานบุญประเพณีตามเทศกาลต่างๆ ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ฯลฯ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีจากอริยาถัยของคนในชุมชนหมู่บ้านดอนไชยแห่งนี้

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอเชียงของร่วมกัน กับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของประกอบด้วย อำเภอเชียงของ มีวัดต่างๆและมummong แม่น้ำโขงและประเทศลาวที่มีฝั่งตรงกันข้าม รวมทั้งมีบริการล่องเรือแม่น้ำโขง ชมธรรมชาติและวิถีชีวิตริมฝั่งโขง มีด่านชายแดนไทย-ลาวและสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่สามารถข้ามไปท่องเที่ยวในพื้นที่ประเทศลาว เช่น เมืองห้วยทราย เมืองหลวงน้ำทา เมืองสิง รวมทั้งการเดินทางต่อไปยังแคว้นสิบสองปันนาของจีน บ้านศรีดอนชัย ชุมชนไตลื้อที่มีหัตถกรรมประเภทผ้าทอ เรือนเก่า อาหาร วัดพระธาตุแม่ย่าหม่อน วัดที่สร้างขึ้นใหม่บนดอยแม่ย่าหม่อน มีสถาปัตยกรรมไทยประเภทเจดีย์ วิหาร และมummongแม่น้ำโขงและสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เริ่มได้รับความนิยมทั้งคนไทยและคนจีน หาดจับปลาบึก ที่บ้านหาดไคร้ ต.เวียง มีพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อเมื่อดูฤดูกาลจับปลาบึกในวันที่ 18 เมษายน และมีพิพิธภัณฑ์ปลาบึกและพันธุ์ปลาแม่น้ำโขง เป็นศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับการจับปลา การเพาะพันธุ์ปลาในแม่น้ำโขง และ แก่งผาได เป็นจุดสุดท้ายของแผ่นดินไทยที่เป็นฝั่งแม่น้ำโขง ก่อนที่แม่น้ำโขงจะไหลเข้าไปในประเทศลาว ตลอดจน บ้านปากอิง และบ้านปากอิงใต้ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่จะนำเสนอในโครงการนี้ ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของ

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	บ้านปากอิงใต้ หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง	ทิศตะวันออก เฉียงใต้ของตัว อำเภอเชียง ของ	ธรรมชาติ/ เยี่ยม ชม/วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
2	บ้านปากอิง	ทิศตะวันออก เฉียงใต้ของตัว อำเภอเชียง ของ	ธรรมชาติ/ เยี่ยม ชม/วัฒนธรรม	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
3	เลียบบึงโขง สุดเขตแดน ประเทศไทย	ทิศตะวันออก เฉียงใต้ของตัว อำเภอเชียง ของ	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม / สักการะ ประสบการณ์/ ปฏิบัติธรรม	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
4	บ้านศรีดอนชัย หมู่บ้าน วัฒนธรรมไตลื้อ	ทิศใต้ของตัว อำเภอเชียง ของ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา / วาระงานบุญ	
5	ทะเลสาบเชียงแสน	อำเภอเชียง แสน	วัฒนธรรม/ เยี่ยม ชม/ธรรมชาติ	ตลอดเวลา	
6	บ้านทุ่งฟ้าฮ่าม วิถีอีสานในถิ่น เหนือ	ริมทะเลสาบ เชียงแสน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของอำเภอเชียงของ พบว่า อำเภอเชียงของมีชายแดนติดกับประเทศลาว อีกทั้งยังมีด้านศุลกากร และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เพื่อรองรับการเดินทางเข้า-ออกประเทศ ฉะนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของจึงมีเพียงพอที่จะรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวยังพื้นที่ใกล้เคียง และอำเภอเชียงของ อาทิตที่พักรมที่มีให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างหลากหลาย ร้านอาหารนานาชาติ ร้านค้าปลีกส่ง ห้างสรรพสินค้า ท่ารถโดยสารสาธารณะ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ร้านสินค้าที่ระลึก ธุรกิจรถเช่า ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งระยะทางจากตัวอำเภอเชียงของไปยังบ้านศรีดอนไชย และบ้านปากอิงใต้ มีระยะทางไม่เกิน 10-20 กิโลเมตร ฉะนั้นนักท่องเที่ยวจึงสามารถใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในอำเภอเชียงของซึ่งมีระยะทางไม่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไม่มากนักไป

สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในบ้านศรีดอนไชย กับบ้านปากอิงใต้พบสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ เช่น มีร้านค้า ร้านอาหาร ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวในจุดสำคัญของหมู่บ้าน ตลอดจนห้องน้ำสาธารณะซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ภายในบริเวณวัดต่าง ๆ เป็นต้น แต่ยังมีข้อจำกัดสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการพักรมในพื้นที่ทั้ง 2 หมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งอาจยังไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

ภาพที่ 53 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอเชียงของ

3) การเข้าถึง (accessibility)

การเข้าถึงอำเภอเชียงของจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สภาพเส้นทางส่วนใหญ่เป็นเส้นทาง 2 ช่องจราจร ลาดยาง โดยมีสภาพเส้นทางเรียบ อาจพบเชิงเขาในบางช่วงในระหว่างเส้นทางระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยในระหว่างเส้นทางมีปั้มน้ำมันให้บริการในจุดสำคัญของเมือง หรือหมู่บ้านในระหว่างทาง ซึ่งหากนักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายสามารถใช้บริการรถโดยสารสาธารณะได้ตลอดทั้งวัน ลักษณะรถจะเป็นรถปรับอากาศ 1 ชั้นครึ่ง

สภาพเส้นทางจากอำเภอเชียงของมายังบ้านศรีดอนไชยจะเป็นเส้นทาง 4 ช่องจราจรตลอดเส้นทาง สภาพถนนเรียบ ลาดยาง อาจพบเชิงเขาสูงบางช่วง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย และมีความปลอดภัยสูง โดยมีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ส่วนเส้นทางจากอำเภอเชียงของสู่บ้านปากอิงได้สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง ซึ่งหากมาเส้นทางหลัก (ผ่านบ้านศรีดอนไชย) จะเป็นถนน 4 ช่องจราจร และถนนเข้าสู่หมู่บ้าน 2 ช่องจราจร ระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร เส้นทางที่สองหากเดินทางมายังเส้นทางริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งจะมีระยะทางที่ไกลกว่าเส้นทางหลักเล็กน้อย จะมีเส้นทาง 2 ช่องจราจร แต่ค่อนข้างแคบกว่าเส้นทางหลัก และสภาพถนนบางช่วงอยู่ในสภาพขรุขระ และเป็นเส้นทางหินลูกรัง ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร โดยสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางหลัก หรือถนนใหญ่จะมีปั้มน้ำมันให้บริการอยู่ตามจุดสำคัญของเมือง หรือหมู่บ้าน ตลอดจนมีรถสองแถวให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการเดินทางมายังบ้านศรีดอนไชย และบ้านปากอิงได้ ตลอดทั้งวัน ซึ่งในระหว่างเส้นทางมีป้ายสื่อความหมาย และป้ายบอกทางเข้าสู่หมู่บ้านค่อนข้างชัดเจน

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามฝั่งมาจากด้านชายแดนลาว หรือสะพานมิตรภาพไทยลาว เชียงของ-บ่อแก้ว สามารถใช้บริการรถสองแถวเพื่อเดินทางเข้ามายังในอำเภอเชียงของ หรืออาจใช้บริการรถแท็กซี่เพื่อเดินทางต่อไปยังจุดหมายที่ต้องการต่อไป

ภาพที่ 54 การเข้าถึงในพื้นที่อำเภอเชียงของ

4) การบริหารจัดการ (administration)

การบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งที่สามารถพบเห็นได้คือ ชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ ทั้งการพัฒนาป้ายบอกทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่หลายคนอาจจะไม่รู้จักรั ซึ่งบางแห่งมีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม การพัฒนาจุดชมวิวกว้างแม่น้ำอิงให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชม และถ่ายรูปกลับไปเป็นที่ระลึกแต่มีอุปสรรคในการเข้าถึง ดังนั้นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นธรรมต่อผู้ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่จำเป็นต้องมีความชัดเจน สถานที่สำคัญหลายแห่งยังไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน จึงทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึง ตลอดจนป้ายแสดงแผนที่ชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของชุมชน ฉะนั้นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หรือจุดสำคัญของอำเภอควรมีให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวหากยามเกิดปัญหาต่าง ๆ ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอเชียงของร่วมกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมศึกษาเรียนรู้ (education) 2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative) ดังนี้

5.1) กิจกรรมศึกษาเรียนรู้ (education)

1. บ้านปากอิงใต้ หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง

บ้านปากอิงใต้เป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำโขง ตั้งอยู่บริเวณที่แม่น้ำอิงไหลลงแม่น้ำโขง ทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ ทำสวน และทำการประมงในแม่น้ำอิงและแม่น้ำโขง โดยเฉพาะการทำประมงในแม่น้ำโขง ที่มีลักษณะเฉพาะ ต่างกับการประมงในแม่น้ำสายเล็ก หรือแหล่งน้ำทั่วไป มีความน่าสนใจ หรือร่วมกิจกรรมเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ นอกจากนี้ บ้านปากอิงใต้ยังเป็นหมู่บ้านริมน้ำ

โขงเพียงแห่งเดียวที่สามารถผสมพันธุ์และเพาะเลี้ยงปลาแม่น้ำโขงหลายชนิดได้ โดยใช้บ่ออนุบาลปลา และแม่น้ำอิงในการเพาะเลี้ยง จนลูกปลาโตพอที่จะว่ายออกไปหากินในแม่น้ำโขงได้ นอกจากนี้ ยังมีวิถีชีวิตและการละเล่น ดนตรีและขับร้องบางอย่างแบบพื้นบ้านลาว เพราะยังสืบทอดวัฒนธรรมบางอย่างไว้ได้

การประมงแม่น้ำโขง

กลุ่มเรือประมงเตรียมออกหาปลา

พื้นที่สาธารณะริมน้ำ

การเตรียมอวน

กลุ่มเรือประมงเตรียมออกหาปลา

สวนมะละกอ

ลูกตกและราคาดี

วัดปากอิงใต้ วัดประจำชุมชน

ภาพที่ 55 บ้านปากอิงใต้

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมความสวยงามของสองฝั่งริมแม่น้ำโขงไทย-ลาว พร้อมเยี่ยมชมวิถีชีวิตการประมง และร่วมทำกิจกรรมการประมงร่วมกับชาวบ้านในริมฝั่งแม่น้ำโขง และแม่น้ำอิง โดยบริเวณพื้นที่ที่ชาวบ้านนิยมหาปลาจะมีร้านอาหารบริการ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนำปลาที่หาได้มาทำเป็นเมนูอาหารเพื่อรับประทานได้ แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ หรือชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นอกจากการเยี่ยมชมวิถีชีวิตทางด้านการประมงของชุมชนปากอิงใต้แล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านปากอิงใต้ ซึ่งจะพบแปลงเกษตรต่าง ๆ ที่หลากหลาย พร้อมทั้งวิถีชีวิตของคนปากอิงใต้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนฝั่งลาว

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้รับความรู้ความเข้าใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการประมงแม่น้ำโขง การเพาะพันธุ์ปลาแม่น้ำโขง การเกษตร เช่น การร่วมปลูก ร่วมเก็บเกี่ยวพืชผล ร่วมงานบุญประเพณีตามวาระต่างๆ ตลอดจนการละเล่นหรือขับร้องแบบประเพณีลาว

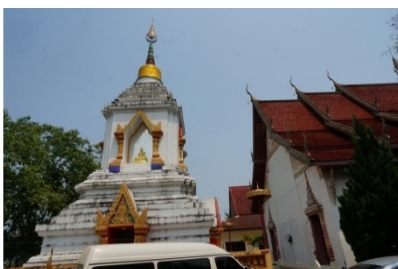
5.2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative)

1. บ้านศรีดอนชัย หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ”

บ้านศรีดอนชัย เป็นหมู่บ้านชาวไตลื้อ ที่อพยพมาจากสิบสองปันนาเมื่อ พ.ศ.2428 มาตั้งถิ่นฐานเขตอำเภอเวียงแก่น และย้ายมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้เมื่อ 60 ปีที่แล้ว วัฒนธรรมไตลื้อหลายอย่างได้ถูกสืบทอดรักษาไว้ หรือฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมของตน เช่น การละเล่น การทอผ้า อาหารพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถาน (เฮือนคำแพง) ที่รวบรวมและจัดแสดงเสื้อผ้าและเครื่องใช้ไม้สอยดั้งเดิม ตลอดจนบุญประเพณีตามวาระต่างๆตลอดปี

เรือนลื้อจำลอง

วัดบ้านท่าศรีดอนชัย

เฮือนคำแพง

เฮือนคำแพง

ผ้าทอไตลื้อ

เฮือนคำแพง

เรือนไม้แบบประเพณี

ภาพที่ 56 บ้านศรีดอนชัย

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมสถาปัตยกรรมเรือนไต ซึ่งอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน หากพบเจ้าของเรือนไตสามารถพูดคุย และขออนุญาตเพื่อเดินขึ้นไปชมบนเรือนไตแต่ละแห่งได้อย่างเป็นกันเอง ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชาวไตลื้อ พร้อมได้สนทนากับผู้เป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมไตลื้อ ตลอดจนสามารถเข้าไปจับจ่ายซื้อสินค้าท้องถิ่นในละแวกใกล้เคียงได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะผ้าทอไตลื้อ หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่งนอกจากนี้แล้วนักท่องเที่ยวยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในกระบวนการทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เยี่ยมชมเรือนไม้แบบประเพณี วัดท่าบ้านศรีดอนชัย หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ สินค้าหัตถกรรมประเภทผ้าทอและเสื้อผ้า และบุญประเพณีตามวาระต่างๆ

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของคณะวิจัยโครงการ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” พบว่าศักยภาพกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงนอก ประเทศไทย ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัด นั้นมีศักยภาพทรัพยากรที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้อย่างหลากหลาย และมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้กิจกรรมที่มีศักยภาพสามารถยกระดับให้เป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์จำลองในแต่ละชุมชน เพื่อสร้างเป็นกิจกรรมตัวอย่างในการพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

กิจกรรมเชิงประสบการณ์ “การประมง”

บ้านปากอิงใต้เป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำโขง ตั้งอยู่บริเวณที่แม่น้ำอิงไหลลงแม่น้ำโขง ทำการเกษตรด้วยการเพาะปลูก ทำนา ทำไร่ ทำสวน และทำการประมงในแม่น้ำอิงและแม่น้ำโขง โดยเฉพาะการทำประมงในแม่น้ำโขง ที่มีลักษณะเฉพาะ ต่างกับการประมงในแม่น้ำสายเล็ก หรือ แห่ ล่ ง น้ำ ทั่วไป นอกจากนี้ บ้านปากอิงใต้ยังเป็นหมู่บ้านริมน้ำโขงเพียงแห่งเดียวที่สามารถผสมพันธุ์ และเพาะเลี้ยงปลาแม่น้ำโขงหลายชนิดได้ โดยใช้บ่ออนุบาลปลาและแม่น้ำอิงในการเพาะเลี้ยง จนลูกปลาโตพอที่จะว่ายออกไปหากินในแม่น้ำโขงได้ อีกทั้งหมู่บ้านแห่งนี้มีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็น ปากแม่น้ำอิง และสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 ได้อย่างสวยงาม

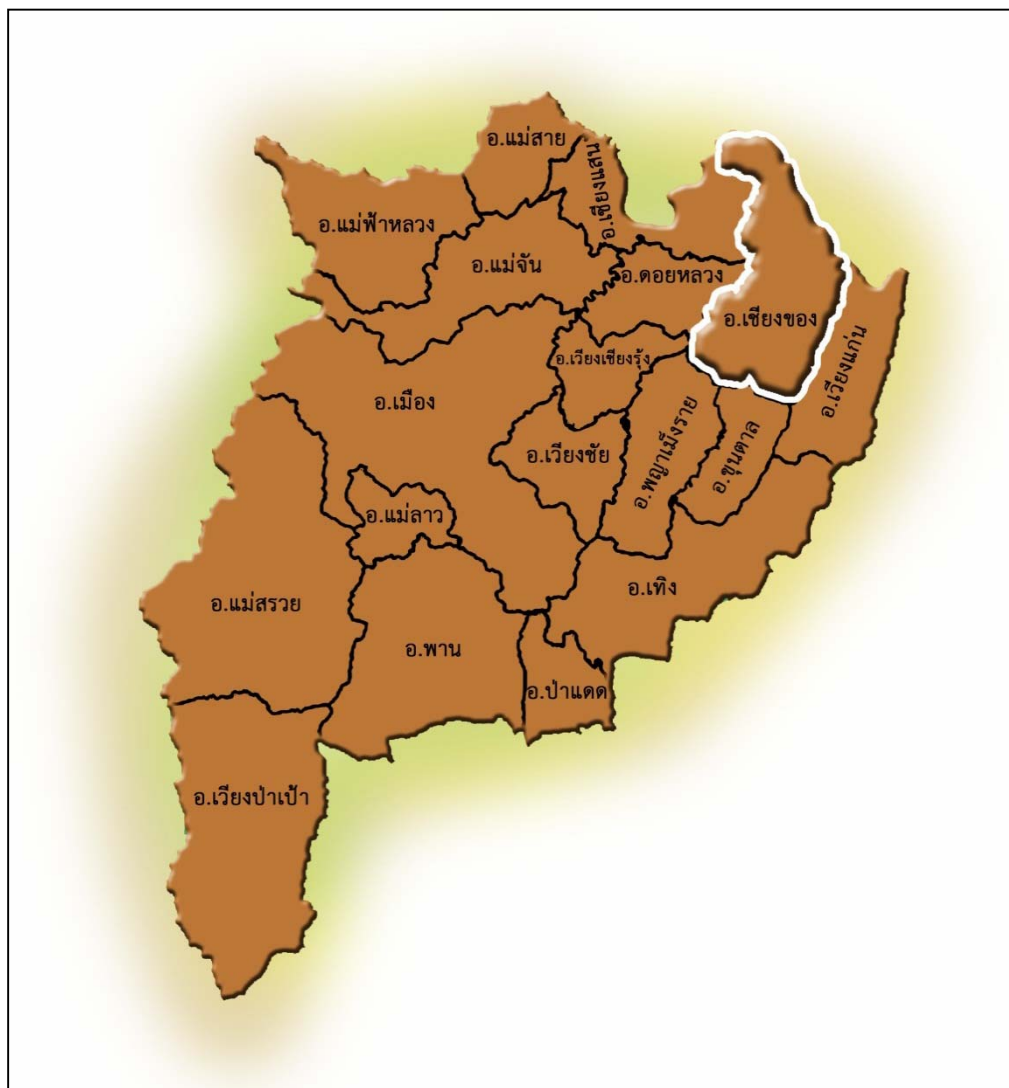

ภาพที่ 57 กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชาวประมง

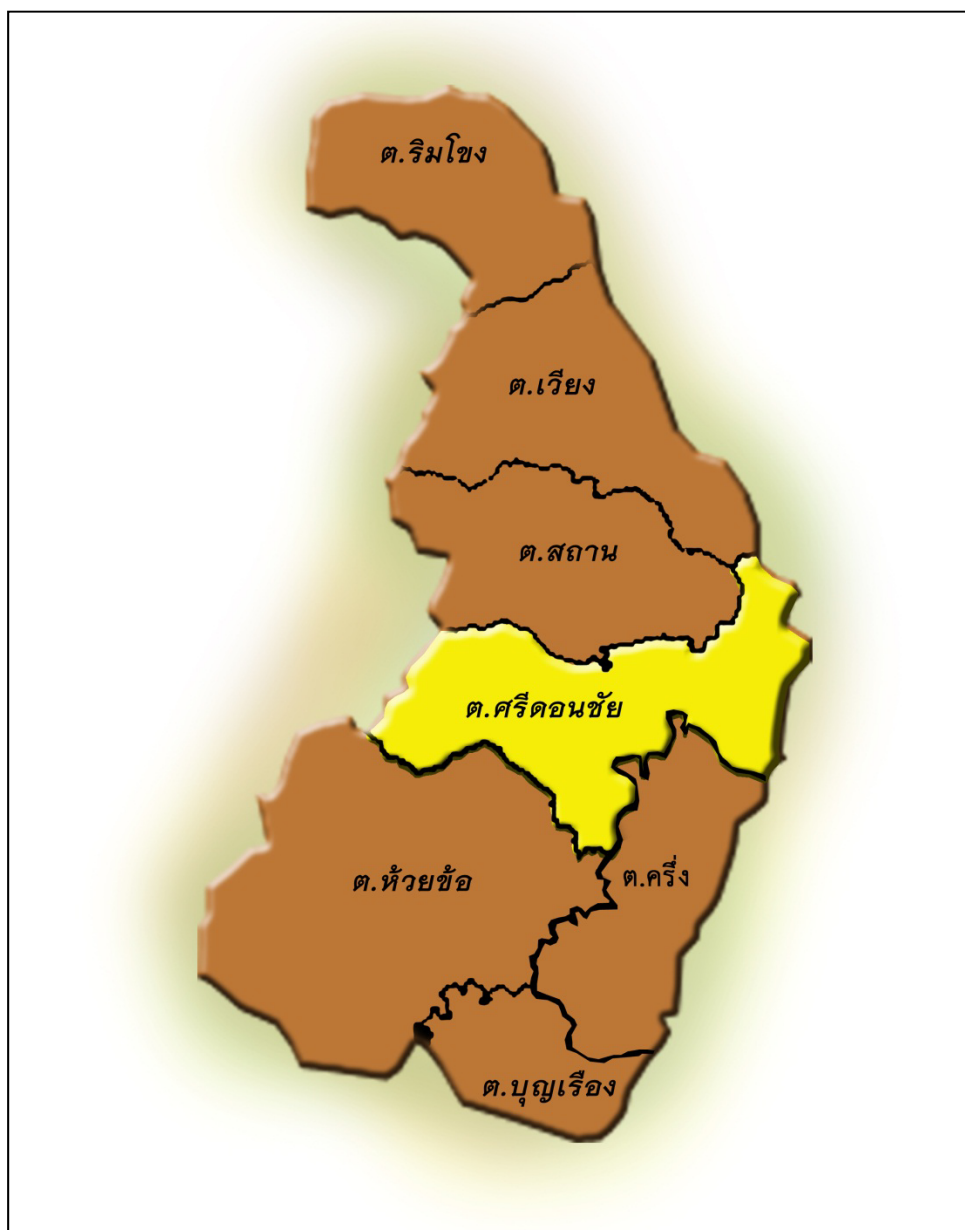
กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมความสวยงามของสองฝั่งริมแม่น้ำโขงไทย-ลาว พร้อมเยี่ยมชมวิถีชีวิตการประมง และร่วมทำกิจกรรมการประมงร่วมกับชาวบ้านในริมฝั่งแม่น้ำโขง และแม่น้ำอิง นักท่องเที่ยวสามารถนำปลาที่หาได้มาทำเป็นเมนูอาหารเพื่อรับประทานได้ แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรม

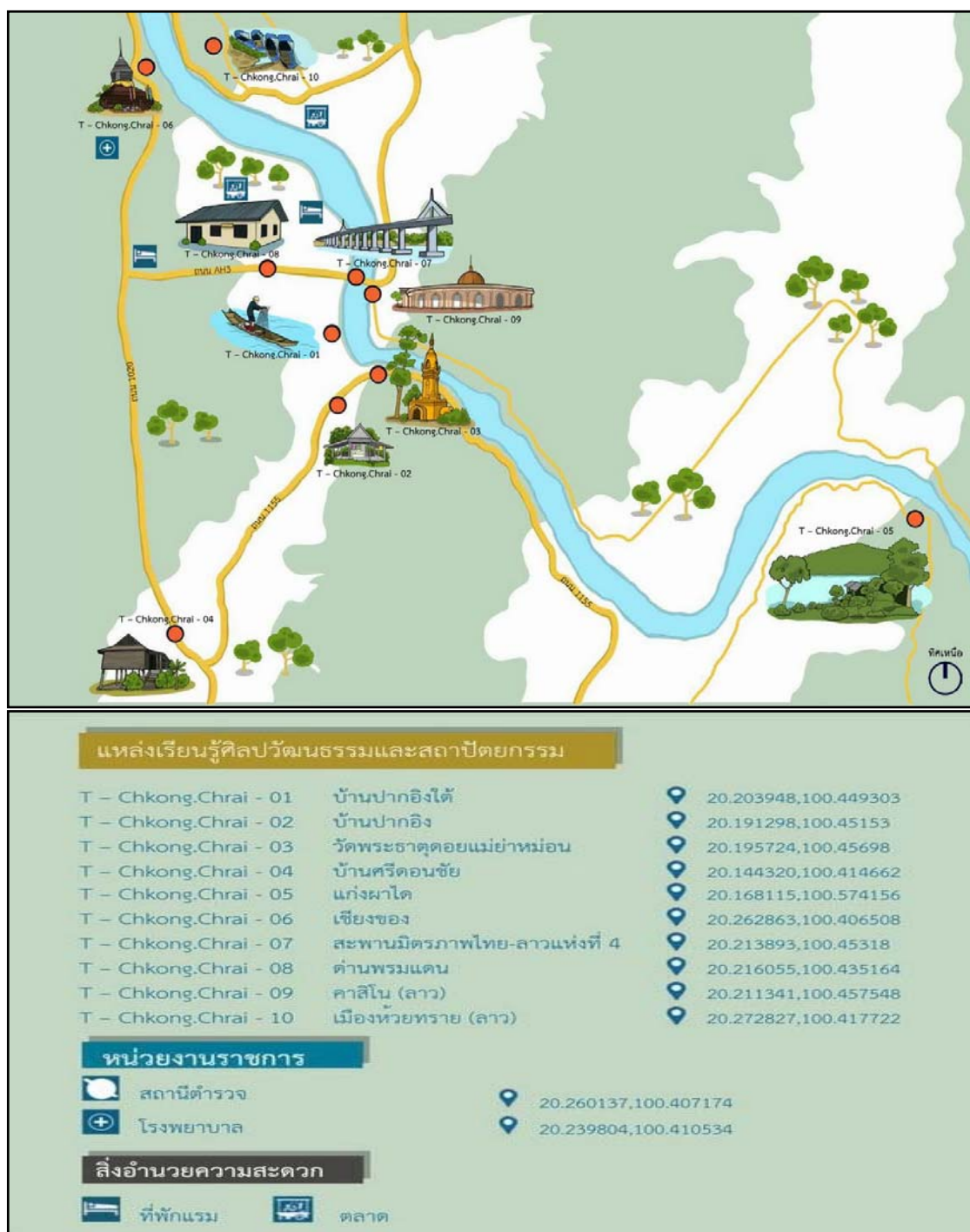
ดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ หรือชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นอกจากการเยี่ยมชมวิถีชีวิตทางด้านการประมงของชุมชนปากอิงได้แล้ว ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ในช่วงฤดูกาลหาปลา เพราะจะมีชาวบ้าน หรือชุมชนมาประจำอยู่ใน บริเวณริมแม่น้ำโขงกันอย่างมากมาย แต่หากเป็นช่วงนอกฤดูจะมีคนหาปลาที่น้อยลง โดย นักท่องเที่ยวสามารถพูดคุยกับชาวบ้านได้ เพื่อร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในบริเวณริมแม่น้ำโขง

แผนที่ 4 แสดงขอบเขต อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ที่มา จากการสำรวจ

แผนที่ 5 แสดงขอบเขต ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ที่มา จากการสำรวจ

แผนที่ 6 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มา โครงการ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง (โครงการย่อยที่ 1)

4.2.6 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประเทศไทยไทย

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอเชียงคำร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า

แหล่งท่องเที่ยวในตัวอำเภอเชียงคำ ประกอบด้วย บ้านธาตุสบแวน ชุมชนไตลื้อ ซึ่งอพยพมาจากเมืองหย่วนในสิบสองปันนา มีเรือนไม้แบบดั้งเดิมของชาวไตลื้อเชียงคำหลงเหลืออยู่ให้เยี่ยมชม มีวัดธาตุสบแวนเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางการทำกิจกรรมตามวัฒนธรรม เช่น บุญประเพณีการไหว้พระสวดมนต์หรือจัดงานประเพณีต่างๆของชาวพุทธและชาวไตลื้อ มีการทำขนมและอาหารพื้นบ้าน สินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าทอ ฯลฯ วัดนันตาราม ศิลปะไตใหญ่ มีวิหารไม้สักหลังใหญ่ อายุกว่า 90 ปี วัดหย่วน วัดแสนเมืองมา วัดในวัฒนธรรมไตลื้อ ผสมผสานกับล้านนา เป็นศูนย์กลางการชุมชนเพื่อกิจกรรมมวลชนต่างๆตามประเพณี ตลาดสดเชียงคำ และตลาดสดบ้านธาตุ เป็นตลาดสดที่มีอาหารสด อาหารปรุงเสร็จจกานาชนิดขายให้เลือกซื้อเลือกชิม ตลาดจะคึกคักยามเช้า โดยเฉพาะที่ตลาดเชียงคำ ยามเช้าจะปิดถนนภายในตลาดให้พ่อค้าแม่ค้าวางสินค้าขายกันบนพื้นถนน ผู้คนมากมายเดินเลือกซื้อของ ดูคึกคักน่าเดินเที่ยว และร้านผลิตและจำหน่ายกาแฟโบราณ อร่อยถูกปาก และใช้กรรมวิธีการผลิตแบบโบราณ

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเชียงคำและใกล้เคียง ประกอบด้วย พระนั่งดิน อยู่ที่วัดพระนั่งดิน พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่ที่มีตำนานพระเจ้าเลียบโลกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลักษณะพิเศษคือองค์พระประดิษฐานกับพื้นวิหารโดยไม่มีฐานบัวและฐานชุกชีรองรับ วัดเก่าแก่ต่างๆ เช่น วัดนันตาราม วัดพระธาตุสบแวน อนุสรณ์สถานผู้เสียสละ สถานที่รำลึกถึงวีรกรรมของพลเรือน ทหาร ตำรวจที่พลีชีพเพื่อรักษาอธิปไตย มีพิพิธภัณฑ์จัดแสดงภาพถ่ายและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ วนอุทยานแห่งชาติภูแล่นช้าง และอุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน และน้ำตกผาธาร อุทยานที่มีธรรมชาติสวยงามให้ศึกษาและชมทิวทัศน์ โดยจากการศึกษา/สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงคำ

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	กาดเช้าอำเภอเชียงคำ	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
2	วัดสำคัญในอำเภอเชียงคำ	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
3	อนุสาวรีย์ผู้เสียสละ, พิพิธภัณฑพระนเรศวร	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
4	บ้านธาตุสบแวน หมู่บ้าน วัฒนธรรมไตลื้อ	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
5	บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
6	สัมผัสวิถีไตลื้อ บ้านป่าแสงดา	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
7	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กาละแม โบราณ	ตัวอำเภอ	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
8	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติภู ลังกา	พื้นที่เชื่อมต่อ อ.เชียงคำ จ. พะเยา	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ ธรรมชาติ	ตลอดเวลา	
9	วัดสะเก็น	ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
10	อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเก็น	ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ ธรรมชาติ	ตลอดเวลา/ เวลาราชการ	
11	น้ำตกผาธาร อุทยานแห่งชาติ ถ้ำสะเก็น	ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ ธรรมชาติ	ตลอดเวลา/ เวลาราชการ	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านธาตุสบแวน ต.ห้วยน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา พบว่า มีที่พักแรมประเภทรีสอร์ทไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวภายในบ้านธาตุสบแวน สามารถเดินเท้าจากที่พักแรมมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของบ้านธาตุสบแวนได้ ประกอบกับภายในชุมชนแห่งนี้มีที่พักโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ชอบสัมผัสวิถีชีวิตแบบไทลื้อ โดยสามารถปั่นจักรยาน หรือเดินเท้ามายังตลาดเช้าของบ้านธาตุสบแวนเพื่อจับจ่ายซื้ออาหารพื้นถิ่น และอาหารนานาชาติไปรับประทานยังที่พักโฮมสเตย์ได้เช่นเดียวกัน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในตัวเมืองอำเภอยางคำที่สามารถรองรับ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ อาทิ โรงแรม โรงพยาบาล ร้านค้า ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า ขนส่ง สถานีตำรวจ ตู้โทรศัพท์ ร้านอินเทอร์เน็ต ตัวแทนจำหน่ายเที่ยวบิน ฯลฯ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของอำเภอยางคำมีเพียงพอ เนื่องจากอำเภอยางคำเป็นจุดหมายหมายของนักท่องเที่ยวทั่วไป อีกทั้งยังเป็นทางผ่านไปยังภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักเป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นทางผ่านก่อนถึงอุทยานแห่งชาติภูซาง อำเภอยางคำ ฉะนั้นอำเภอยางคำจึงมีธุรกิจทางการท่องเที่ยว และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่อย่างเพียงพอ

ภาพที่ 59 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอยางคำ

3) การเข้าถึง (accessibility)

อำเภอยางคำอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดพะเยาประมาณ 70 กิโลเมตร ลักษณะเส้นทางเป็นทางลาดยาง 2 ช่องจราจรเป็นส่วนใหญ่ และจะพบช่วงเชิงเขาเป็นบางช่วง ใช้ระยะเวลาการ

เดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่งในระหว่างเส้นทางจะมีปั้มน้ำมันให้บริการในบริเวณชานเมืองประจำอำเภอเป็นส่วนใหญ่ มีรถโดยสารประจำทางจากอำเภอพะเยาถึงอำเภอเชียงคำบริการทุกวัน พร้อมทั้งรถสองแถวประจำทางสีฟ้าให้บริการภายในชุมชนอำเภอเชียงคำ ตลอดจนมีป้ายบอกทางทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษในระหว่างเข้าอำเภอเชียงคำในแยกสำคัญของเส้นทางที่ชัดเจน ทั้งนี้ อำเภอเชียงคำอยู่ห่างด้านชายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง ประมาณ 30 กิโลเมตร ซึ่งในอนาคตหากด้านชายแดนบ้านฮวกเปิดเป็นด่านเข้าออกถาวร จะทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในละแวกประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจาก สปป.ลาว ที่สามารถเดินทางผ่านด้านชายแดนบ้านฮวกได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น

เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในบ้านธาตุสบแวน ตำบลห้วยน่วนส่วนใหญ่เป็นเส้นทางลาดยาง และคอนกรีต 2 ช่องจราจร เดินทางสะดวก และมีป้ายบอกทางเข้ามายังบ้านธาตุสบแวนที่ชัดเจน โดยสภาพบริบทของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านธาตุสบแวน ไม่มีรถยนต์พลุกพล่าน หรือวุ่นวายมากนัก จึงเหมาะสมที่จะเดินเที่ยวชม หรือปั่นจักรยานภายในชุมชนแห่งนี้ได้อย่างปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอาจยังมีข้อจำกัดทางด้านป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ตลอดจนศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสถานที่ติดต่อ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอาจจำเป็นต้องใช้แผนที่ หรือศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนเดินทางมาท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเกิดขึ้นแล้ว และมีการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานไว้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในลำดับต่อไป

ภาพที่ 59 การเข้าถึงในพื้นที่อำเภอเชียงคำ

4) การบริหารจัดการ (administration)

บ้านธาตุสบแวนมีคณะกรรมการวัฒนธรรมของชุมชน ที่ทำหน้าที่ดูแลในเรื่องการบริหารจัดการ วัฒนธรรมพื้นถิ่นภายในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น โดยคณะกรรมการชุดนี้ยังทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน โดยประเด็นที่ทางคณะกรรมการได้พิจารณาให้เป็น ความสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เช่น การบริหารจัดการอัตราค่าเข้าชม ค่าอาหารนักท่องเที่ยว ค่าแรง และค่าบำรุงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นปัญหาของการแบ่งสัดส่วนเพื่อนำไปบริหารจัดการ ในส่วนหน้าที่ต่าง ๆ อาจยังไม่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านธาตุสบแวนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นระบบที่ถูกต้อง ซึ่งชุมชนแห่งนี้ให้ความสำคัญกับการยกระดับวัฒนธรรมได้อีกเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนยังสถานที่แห่งนี้ อาทิ การจัดเทศกาลประเพณีประจำปี การนุ่งเครื่องแต่งกายแบบได้อีกในวันสำคัญ การอนุรักษ์เรือนได้อีก การปลูกบ้านแบบเรือนได้อีก เป็นต้น ดังนั้นทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงมีความสำคัญต่อการผลักดันการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอเชียงคำร่วมกับ โครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง โขง พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) และ 2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative) ดังนี้

5.1) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. ตลาดเช้า อำเภอเชียงคำ

เชียงคำเป็นอำเภอที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์นับแต่อดีต ซึ่งได้ก่อให้เกิดความหลากหลายของวัฒนธรรมทางด้านอาหาร ชาวอำเภอเชียงคำมีตลาดประจำหมู่บ้านซึ่งจัดให้มีกิจกรรมการค้าในช่วงเย็น(กาดแลง) เนื่องจากมีพื้นที่ใกล้ที่อยู่อาศัยในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนในยามเช้า แหล่งรวมอาหารที่สำคัญในอำเภอเชียงคำรวมกันอยู่ในตลาดเช้าเชียงคำ (กาดเจ้า) ซึ่งเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมทางด้านอาหารและสินค้าพื้นเมืองจำนวนมาก เหมาะแก่การเลือกซื้อ และทดลองชิมอาหารประจำถิ่นทั้งอาหารไทย อาหารได้อีก อาหารจีน และอาหารพื้นเมืองคนไทยวน อีกทั้งมีสินค้าอุปโภคบริโภคซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันจำนวนมาก

ภาพที่ 60 บรรยากาศตลาดเช้าอำเภอเชียงคำ

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเลือกซื้ออาหารพื้นถิ่น และผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นนานาชนิดได้ในตลาดแห่งนี้ ซึ่งอาหาร และผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่นำมาวางจำหน่ายในตลาดแห่งนี้ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นในท้องถิ่น ดังนั้นนอกจากนักท่องเที่ยวจะสามารถเลือกซื้อสินค้าเหล่านี้กลับไปแล้ว ยังสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้ หรือเยี่ยมชมกระบวนการผลิตภายในหมู่บ้านแห่งนี้ได้ ซึ่งอาหาร และผลิตภัณฑ์บางชนิดอาจหารับประทาน และหาชมได้ยาก ช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การเดินเลือกซื้อสินค้าคือช่วงเช้า เพราะสินค้าส่วนใหญ่จะวางจำหน่ายในช่วงเช้า หากนักท่องเที่ยวพักแรมในละแวกใกล้เคียงสามารถปั่นจักรยาน หรือเดินเท้าเพื่อมาเลือกซื้ออาหารเข้าไปรับประทานยังที่พักแรม พร้อมกับชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ยามเข้าไปพร้อม ๆ กัน

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ

การเรียนรู้ในวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่น ซึ่งมีความหลากหลาย ผ่านการทดลองชิม การสัมผัส และการทดลองทำในอาหารบางประเภท

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม

มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาช่วงสั้นในการเรียนรู้ภาคเช้า การทดลองทำอาหาร คาว อาหารหวาน อาทิเช่น การทำขนมบัว เป็นต้น โดยอาจต้องมีกลไกในการบริหารจัดการเพื่อผลัดเปลี่ยน หรือ เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมในพื้นที่อื่นๆ

2. บ้านธาตุสบแวน หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ

บ้านธาตุสบแวน เป็นหมู่บ้านที่ตามประวัติศาสตร์ซึ่งแยกตัวออกบ้านหย่วน แต่เดิมเป็นชุมชนที่มีกลุ่มชาวไต้ลื้อเข้ามาอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนนี้ มีสิ่งน่าสนใจหลายอย่าง เช่น **ต้นจามจุรีขนาดใหญ่และสวยงาม มีอายุมากกว่า 100 ปี** นอกจากนี้ยังมีวัด ซึ่งมีพระธาตุสบแวนตั้งอยู่ด้านหลังวิหาร เป็นเจดีย์เก่าแก่อายุมากกว่า 800 ปี ภายในบรรจุเส้นเกศาและกระดูกส่วนคางของพระพุทธเจ้า องค์พระธาตุได้รับการบูรณะมาแล้วหลายครั้ง พระธาตุเป็นเจดีย์ศิลปะล้านนา ฐานสี่เหลี่ยม องค์เจดีย์ทาสีขาว องค์ระฆังเป็นสีทอง ส่วนยอดมีฉัตรทอง มีกำแพงแก้วล้อมรอบ มีรูปปั้นสิงห์อยู่ทั้งสี่มุม บริเวณทางเข้ามีรูปปั้นสิงห์อีกด้านละ 2 ตัว ด้านหน้ามีหอรบขังสีขาว ประดับด้วยปูนปั้นรูปหงส์และนกยูง ตกแต่งด้วยกระจก ชื่อ สบแวน ได้มาจากลักษณะของที่ตั้งอันเนื่องจากบริเวณนี้มีสายน้ำที่ไหลบรรจบกันสองสายคือ แม่น้ำแวนกับแม่น้ำฮ่อง วัดจึงได้ชื่อว่า วัดสบแวน

ภาพที่ 61 บรรยากาศภายในหมู่บ้านธาตุสบแวน

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเยี่ยมชมสภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านธาตุสบแวนในช่วงยามเช้า พร้อมทำบุญตักบาตรในเส้นทางที่พระสงฆ์บิณฑบาต ซึ่งหากพักแรมภายในชุมชนนักท่องเที่ยวสามารถเดินออกมาบริเวณริมถนนภายในชุมชนเพื่อรอพระสงฆ์เดินผ่าน ซึ่งบ้านธาตุสบแวนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวไตลื้อในอดีต โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชม พร้อมศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านธาตุสบแวนได้ภายในวัดพระธาตุสบแวนก่อนที่จะเดินทางไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยเฉพาะเยือนไตลื้อภายในชุมชนบ้านธาตุสบแวนที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชม พร้อมพบปะเจ้าของโฮมสเตย์ตามอัธยาศัย และร่วมทำกิจกรรมเชิงวิถีชีวิตกับเจ้าของวัฒนธรรม อาทิ ภูมิปัญญาการทำขนม การทอผ้า การย้อมผ้า การเก็บฝ้าย การย้อมผ้า และอื่น ๆ อีกมากมายที่อยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งส่วนมากคนในชุมชนแห่งนี้ต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ อันเนื่องมาจากเป็นหมู่บ้านซึ่งยังคงมีความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณี นักท่องเที่ยวสามารถร่วมสร้างประสบการณ์ทั้งทางด้านการดำเนินวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพภายใต้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อ ร่วมสัมผัสและเยี่ยมชมเรือนไตลื้อภายในหมู่บ้านซึ่งยังคงวิถีชีวิตแบบไตลื้อ ร่วมสัมผัสประสบการณ์ด้านการทอผ้าฝ้ายแบบไตลื้อ ตั้งแต่กระบวนการปั่นเส้นด้าย การย้อมสีเส้นผ้าฝ้าย ตลอดจนการทอผ้าด้วยการใช้เครื่องมือทอผ้าแบบกี่กระตุกแบบโบราณ ซึ่งมีผู้สอนเป็นเจ้าของบ้านเชื้อสายไตลื้อ และกลุ่มผ้าทอไตลื้อประจำหมู่บ้านธาตุสบแวน

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น มีคฤหบดีชุมชน และการเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผ้าทอไตลื้อบ้านธาตุสบแวน

3. บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน

งานเทศกาลไตลื้อโลกจัดขึ้นนับตั้งแต่ปี 2537 เป็นเทศกาลที่เป็นการรวมเอากลุ่มชนไตลื้อเพื่อร่วมกันจัดเป็นเทศกาลทางวัฒนธรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของความต้องการรื้อฟื้น เพื่อ สืบสาน ทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 62 บุญประเพณีและเทศกาลไตลื้อโลก

ที่มา : www.hugchiangkham.com, 2558

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมวัฒนธรรมไตลื้อที่ถูกจัดแสดงขึ้นอย่างสวยงาม ทั้งการตกแต่งขบวนแห่ การแต่งกายของชาวไตลื้อ และการรวมตัวของชาติพันธุ์ไตลื้อที่ต่างเดินทางมาจากต่างถิ่น รวมถึงชาติพันธุ์ไตลื้อที่มาจากต่างประเทศ โดยนักท่องเที่ยวสามารถพบปะกับกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อหลากหลายถิ่นฐาน พร้อมกับนิทรรศการผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นของชาวไตลื้อที่นำมาจัดแสดงอย่างน่าสนใจ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษา และทดลองการทำได้ในแต่ละชุมชนงาน

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมขบวนแห่ทางวัฒนธรรม ร่วมสัมผัสการแสดง การแต่งกายของกลุ่มชาวไตลื้อในพื้นที่ต่างๆ และเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องในช่วงการจัดเทศกาล เป็นระยะเวลายาวนาน 3 วัน

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และการเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านประสบการณ์ เช่น การเรียนรู้ด้านการแต่งกาย และการแสดงต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

4. เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ภูลังกา

วนอุทยานภูลังกา หรือ ดอยภูลังกา ภาษาชาวเขา เผ่าเมี่ยน เรียกว่า “พินจาเบาะ” หมายความว่า “ภูเทวดา” เป็นยอดดอยที่สวยงาม มีความสูง 1,720 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สูงที่สุดในเทือกเขาสันปันน้ำ ไทย-ลาว ด้านทิศเหนือมีพื้นที่ประมาณ 7,800 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลผาซำ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบเขา เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำยม มีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก สามารถเข้าไปชมทะเลเมฆหมอกและดวงอาทิตย์ขึ้นลงและดอกไม้ป่าสวยงาม โดยเฉพาะในช่วงปลายฝนต้นหนาว มีถ้ำหลบภัยของ ผกค.ในอดีต มีน้ำตกสวยงาม นอกจากนี้ยังมีพรรณไม้หายากเช่น ต้นชมพูภูพาน เนียมแดง เอื้องสีตาล ชำดอกแดง สัตถาชี เป็นต้น สำหรับสัตว์ป่ามีจำนวนมากกว่า 100 ชนิด เช่น เสือโคร่ง หมี กวาง เก้ง หมูป่า งูจงอาง ผีเสื้อ เป็นต้น

ภาพที่ 63 วนอุทยานภูลังกา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเยี่ยมชมพืชพรรณนานาชนิด และสัตว์ป่าในเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ทางเจ้าหน้าที่ได้จัดเตรียมไว้บริการ ซึ่งนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของป่าที่ชุมชนเก็บมาวางขายแก่นักท่องเที่ยว โดยเส้นทางศึกษาธรรมชาติภูลังกาแห่งนี้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เดินป่าที่มีลักษณะทางภูมิประเทศที่สูงชัน และน่าท้าทาย ตลอดจนจะได้พบกับความสวยงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตคนที่สวยงาม ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถนำแคมป์ขึ้นไปตั้งเพื่อพักแรม พร้อมกับสัมผัสบรรยากาศยามเช้าของภูลังกาแห่งนี้ที่น่าประทับใจ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งรักในประสบการณ์ด้านการผจญภัย โดยสามารถเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ ตลอดจนถึงแคมป์เพื่อสัมผัสกับธรรมชาติ อากาศหนาว และชมพระอาทิตย์ขึ้นในช่วงหน้าหนาว

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเช่นมัคคุเทศก์ชุมชน และการเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านประสบการณ์ ในปัจจุบัน วนอุทยานภูลังกามีบ้านพัก ลานกางเต็นท์ เส้นทางปั่นจักรยาน เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมนก ชมป่าธรรมชาติ สำหรับที่พักและลานกางเต็นท์มีจำนวนจำกัด ควรติดต่อกับวณอุทยานภูลังกาก่อนล่วงหน้า เส้นทางในเขตวนอุทยานเป็นเส้นทางดินแดงขึ้นเขาสูงแคบชัน โค้งคดเคี้ยว ขึ้นได้เฉพาะรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อเท่านั้น รถยนต์ธรรมดาสามารถขึ้นได้ถึงห้องเรียนธรรมชาติของวณอุทยานภูลังกาและสามารถเดินป่าตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติได้ ในเขตอุทยานไม่มีไฟฟ้า

5. อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน

อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกินครอบคลุมพื้นที่เทือกเขาสูงตอนปลายแห่งทิวเขาหลวงพระบาง ซึ่งทอดตัวยาวต่อเนื่องไปจนถึงเขตแดนประเทศลาว สภาพธรรมชาติยังอุดมด้วยผืนป่าสมบูรณ์ ถ้ำขนาดใหญ่ น้ำตกงดงาม และจุดชมทะเลหมอก อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกินมีพื้นที่ทั้งหมด 155,200 ไร่ หรือ 248.32 ตารางกิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอท่าวังผา อำเภอเชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และอำเภอเชียงคำ อำเภอปอง จังหวัดพะเยา เป็นเทือกเขาสูงสลับวางตัวในแนวเหนือใต้ คล้ายรูปตัว T ตัวเขียนใหญ่ในภาษาอังกฤษ ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 300 - 1,752 เมตรจากระดับน้ำทะเล มียอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดดอยจี่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,752 เมตร เป็นพื้นที่ต้นกำเนิดของลุ่มน้ำถึงสามลุ่มน้ำด้วยกัน คือ ลุ่มน้ำยมตอนบน ลุ่มน้ำยาวตอนบน และลุ่มน้ำลาว ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสายหลักของประเทศ คือ ลำน้ำยม และ ลำน้ำน่าน สภาพป่าเป็นป่าดิบเขา พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้ก่อชนิดต่าง ๆ พญาไม้ พญาเสือโคร่ง มะขามป้อมดง สนสามพันปี อบเชย กฤษณา ไม้พื้นล่างได้แก่ มอส เฟินชนิดต่าง ๆ ป่าดิบชื้น พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ยาง กระบาก สมพง ลำพูป่า กระพุ่ม พืชพื้นล่างได้แก่ กูดตัน กูดพรวัว เอื้องกุหลาบพวง เป็นต้น ป่าดิบแล้ง พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ยางแดง ยางขาว ตะเคียน ตะแบก มะม่วงป่า พืชพื้นล่างได้แก่ ฝั่ หวาย เฟิน ปาล์ม ตำบ เป็นต้น ป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ มะค่าโมง สมอพิเภก ตะคร้อ เสี้ยว ดอกขาว พืชพื้นล่างได้แก่ หญ้าแฝก หญ้าคมบาง และพืชในวงศ์ ขิง ข่า เป็นต้น และจากการสำรวจพบว่าสัตว์ป่าส่วนใหญ่เป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมซึ่งมีตั้งแต่ขนาดกลางจนถึงขนาดเล็ก สัตว์เลี้ยงลูก สัตว์ปีก ได้แก่ เสือ เลียงผา เก้ง หมูป่า กระรอก กระแต หม่าโน เหยี่ยว นกขุนทอง และนกเขา เป็นต้น

ภาพที่ 64 อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเยี่ยมชมพืชพรรณนานาชนิด และสัตว์ป่าในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่ทางเจ้าหน้าที่ได้จัดเตรียมไว้บริการ ซึ่งนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้บริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

เพื่อนำเข้าสู่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยเส้นทางศึกษาธรรมชาติถ้าสะกินแห่งนี้นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้เดินป่าที่มีลักษณะที่สูงชัน และน่าท้าทาย ตลอดจนจะได้พบกับความสวยงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตที่สวยงาม ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถนำแคมป์ขึ้นไปตั้งเพื่อพักแรม พร้อมกับสัมผัสบรรยากาศยามเช้าของจุดชมวิวแห่งนี้ที่น่าประทับใจ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งรักในประสบการณ์ด้านการผจญภัย ตลอดจนถึงแคมป์เพื่อสัมผัสกับธรรมชาติ อากาศหนาว และชมพระอาทิตย์ขึ้นในช่วงหน้าหนาว สามารถเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติสามารถพบเห็นพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ที่ค่อนข้างแปลกตา โดยเฉพาะต้นพระเจ้าห้าพระองค์ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้หายาก มีขนาดสูงใหญ่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นต้นพระเจ้าห้าพระองค์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ชุมชน และการเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านประสบการณ์ ในปัจจุบัน อุทยานมีบ้านพัก ลานกางเต็นท์ เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมนก ชมป่าธรรมชาติ เส้นทางสามารถเข้าถึงโดยสะดวก

5.2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative)

1. สัมผัสวิถีไต้ล้อ บ้านป่าแสงดา

เรือนเอือนไต้ล้อที่มีลักษณะเป็นเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว ทำปีกนกกันสาด หน้าหลังตัวเรือนทำเป็นเรือนแฝด มี “เอือนนอน” กับ “เอือนไฟ” หันหน้า ลงใต้ เรือนนอนอยู่เรือนใหญ่ด้านตะวันออกเช่นเดียวกับไต่ยวน มีครัวไฟอยู่ด้านตะวันตกและเรือนยั้งข้าวอยู่ด้านหน้าเรือนพัก ทำชานเชื่อมถึงกัน เป็นชานโล่ง ไม่มีหลังคาคลุม บันได เรือนหลังนี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านบนเรือนเพื่อการอยู่อาศัย ส่วนในบริเวณใต้ถุนใช้สำหรับประกอบอาชีพทอผ้าตามวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต้ล้อ

ภาพที่ 65 สัมผัสวิถีไต้ลื้อบ้านป่าแสงดา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม พร้อมกับได้ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาทางด้านสถาปัตยกรรมไต้ลื้อที่สวยงาม และยังคงมีลักษณะที่ยังคงเดิม ประกอบกับวิถีชีวิตการทอผ้าไต้ลื้อภายในไต้ลื้อเรือนแห่งนี้ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปทดลองการทอผ้า การย้อมผ้า การเก็บผ้า ฯลฯ ร่วมกับผ้าแสงดา หรือคนในชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งเรือนไต้ลื้อแห่งนี้ยังเปิดบริการเป็นที่พักโฮมสเตย์เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถพักร่วมกับบ้านแสงดาผู้เป็นเจ้าของเรือนไต้ลื้อแห่งนี้ พร้อมกับได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไต้ลื้ออย่างเป็นกันเอง

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับประสบการณ์การใช้ชีวิตแบบไต้ลื้อ ในเรือนรูปแบบไต้ลื้อ ซึ่งมีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม สามารถเข้าพักได้ในเรือนไต้ลื้อในจำนวนหมู่คณะไม่เกิน 30 คน และสามารถร่วมสัมผัสกับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตโดยการประกอบอาชีพการถักทอผ้าฝ้ายแบบไต้ลื้อโบราณ โดยเจ้าของบ้านยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ในขณะที่ในพื้นที่ชุมชนมีกลุ่มเครือข่ายไต้ลื้อที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วย อาหารแบบไต้ลื้อ ศิลปะการแสดงและการขับร้องเพลงไต้ลื้อ เป็นต้น

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในด้านการบริหารจัดการ

ด้านการท่องเที่ยวเช่นมัคคุเทศก์ชุมชน และการเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผ้าทอไต้ลื้อบ้านธาตุสบแวน

จากการศึกษา/สำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของคณะวิจัยโครงการ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” พบว่าศักยภาพกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตอนบน ประเทศไทย ในพื้นที่อำเภอเชียงของจังหวัดนันทบุรีมีศักยภาพทรัพยากรที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้อย่างหลากหลาย และมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้กิจกรรมที่มีศักยภาพสามารถยกระดับให้เป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์นำร่องในแต่ละชุมชน เพื่อสร้างเป็นกิจกรรมตัวอย่างในการพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมเชิงประสบการณ์ “โคมล้านนา”

ปัจจุบันบ้านธาตุสบแวนเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีประเพณีทางวัฒนธรรมที่ถูกจัดขึ้นบ่อยครั้งในงานประเพณีที่จัดขึ้นส่วนใหญ่มีการประดับ ตกแต่งบรรยากาศภายนอกด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ นานา โดยเฉพาะการนำโคมล้านนามาประดับเพื่อความสวยงาม และส่องสว่างในยามค่ำคืน ซึ่งโคมล้านนามีลวดลาย และสีสันที่สวยงาม พร้อมทั้งมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามโคม

ล้านนาในปัจจุบันมีหลากหลายขนาด และมีศิลปะพื้นถิ่นที่ถูกถ่ายทอดลงบนลวดลายที่มีความหมาย หรือเรื่องราวท้องถิ่นที่น่าสนใจ ทั้งนี้โคมล้านนาถูกใช้เป็นที่บังลมเพื่อไม่ให้เทียนที่ติดไฟอยู่ภายในโคมดับ แต่ในปัจจุบันโคมล้านนาถูกนำมาประยุกต์ใช้กับหลอดไฟฟ้าเพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 66 กิจกรรมเรียนรู้การทำโคมล้านนา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำโคมล้านนากับปราชญ์ชุมชน หรือผู้รู้ ณ เชื้อนไต้ลื้อจำลอง หรือพิพิธภัณฑ์ไต้ลื้อในวัดพระธาตุสบแวน ซึ่งจะได้พบปะกับคนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างใกล้ชิด ทั้งนี้กระบวนการทำโคมส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ง่าย โดยมีผู้รู้ หรือปราชญ์ท้องถิ่นคอยแนะนำอย่างใกล้ชิด อาทิ กระบวนการต้องลาย (การตอกลายลงบน

กระดาศ) ซึ่งจะมีแม่แบบ หรือแม่พิมพ์สำเร็จรูปให้นักท่องเที่ยวได้ต่อกลายลงบนกระดาศ และสามารถนำลายที่ตนเองได้ทำไว้แปะลงไปในโครงสร้างของโคม หรืออาจเป็นไปได้ว่า นักท่องเที่ยวสามารถที่จะออกแบบลายได้ด้วยตนเองเช่นเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งในขณะการทำกิจกรรมคนในชุมชนจะเล่าถึงประวัติความเป็นมาของโคมล้านนา เรื่องราวความเชื่อของลายที่ปรากฏอยู่บนโคมล้านนา และวิถีชีวิตของคนชาติพันธุ์ไทลื้อที่เกี่ยวข้องกับการใช้โคมล้านนา นักท่องเที่ยวจะได้ความรู้ และได้พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง ตลอดจนได้โคมจากฝีมือตนเองเป็นของที่ระลึกนำไปสู่การสร้างคุณค่าแก่ผลิตภัณฑ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างเป็นเอกลักษณ์

2) กิจกรรมเชิงประสบการณ์ “อาหารพื้นถิ่น”

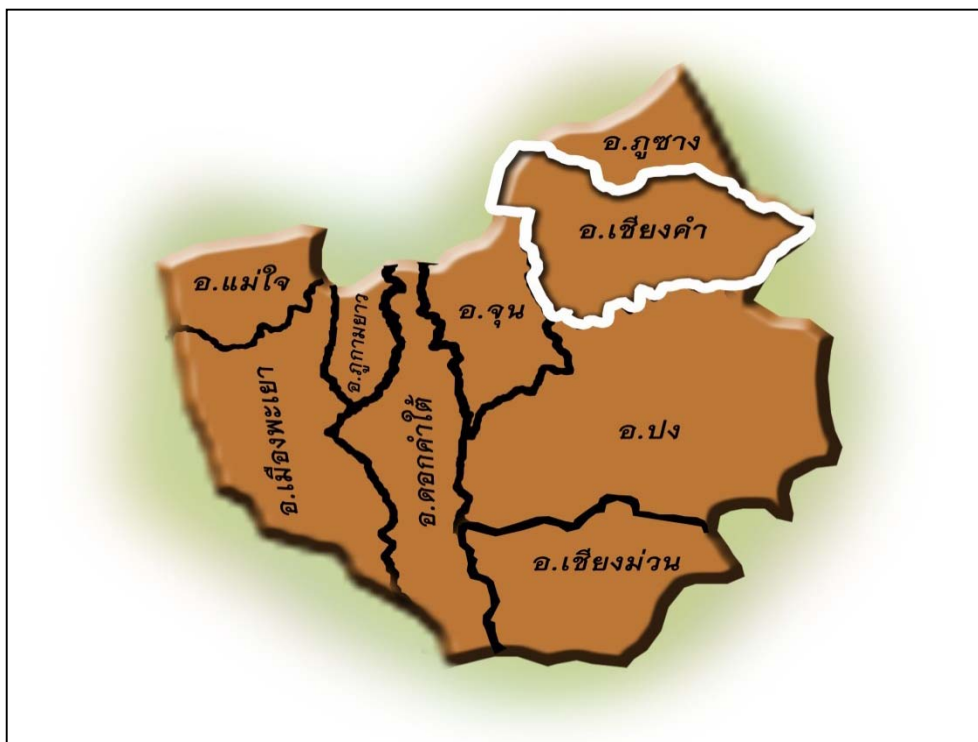
ชุมชนบ้านธาตุสบแวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ซึ่งมีเอกลักษณ์ทางด้านภูมิปัญญาอาหาร ทั้งรสชาติ วัตถุดิบ รูปลักษณ์ และกระบวนการทำ อีกทั้งยังมีเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ ทั้งนี้จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านอาหารของบ้านธาตุสบแวนดังกล่าวยังคงมีวิถีชีวิต และห้อมมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนักท่องเที่ยว หรือบุคคลทั่วไปสามารถเลือกซื้ออาหารพื้นถิ่น ณ ตลาดบ้านธาตุสบแวน ได้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในงานเทศกาล ประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละช่วงปีจะมีคนในชุมชนนำอาหารพื้นถิ่นนานาชนิดเข้ามาจำหน่ายภายในงาน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อกลับไปได้ตามสะดวก ทั้งนี้อาหารพื้นถิ่นส่วนใหญ่ของบ้านธาตุสบแวนจะมีกระบวนการวิธีการทำ การกิน หรือวัฒนธรรมทางด้านอาหารที่แตกต่าง และเป็นเอกลักษณ์ ดังนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำเหล่านี้ได้จากคนในชุมชน ซึ่งสามารถพูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันได้ เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอัธยาศัยที่ดี และยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้จากการพักโฮมสเตย์ร่วมกับคนในชุมชน

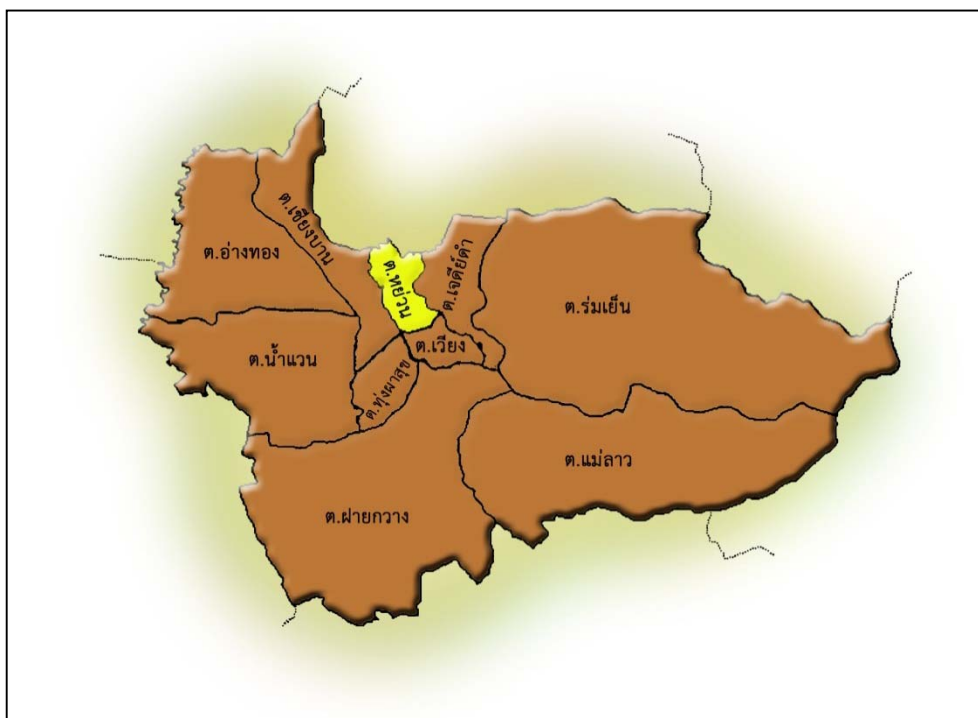
ภาพที่ 67 กิจกรรมการเรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

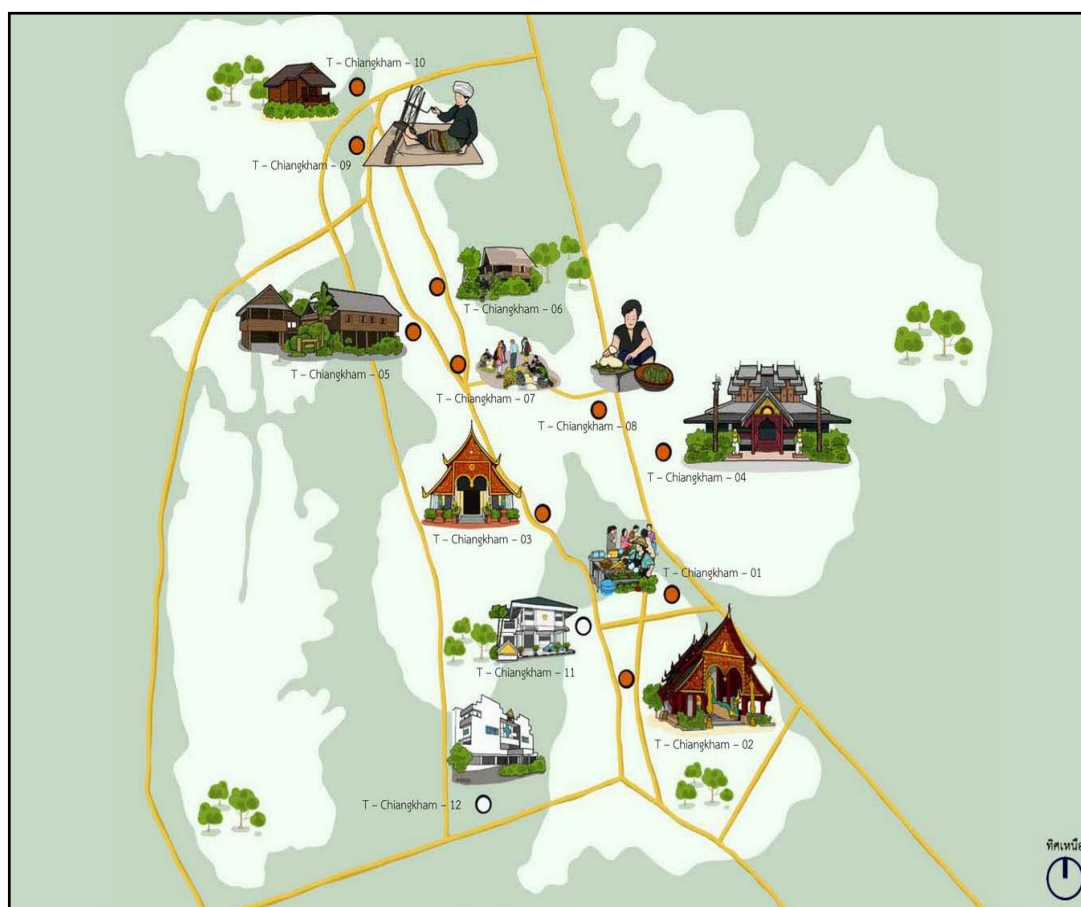
นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นถิ่น ทั้งทางด้านพืชผลทางการเกษตร ภูมิปัญญาการเลี้ยงสัตว์ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นวัตถุดิบกระบวนการทำอาหาร โดยนักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับคนชุมชนอย่างเป็นกันเอง อาทิ การเก็บผักพื้นบ้าน การปรุงอาหาร และการเรียนรู้ที่มาของอาหารแต่ละชนิด เป็นต้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางด้านอาหารต่างวัฒนธรรมร่วมกับคนในชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ถูกสืบทอดระหว่างรับประทานอาหารได้อย่างสนุกสนาน

แผนที่ 7 แสดงขอบเขต อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ที่มา จากการสำรวจ

แผนที่ 8 แสดงขอบเขต ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ที่มา จากการสำรวจ

แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม

T - Chiangkham - 01	ตลาดเช้า เมืองเชียงคำ	📍	19.524282,100.303336
T - Chiangkham - 02	วัดแสนเมืองมา	📍	19.521833,100.301622
T - Chiangkham - 03	วัดหย่วน	📍	19.526696,100.298799
T - Chiangkham - 04	วัดนันทาราม	📍	19.528468,100.303195
T - Chiangkham - 05	บ้านไต้ล้อ ป่าแสงดา	📍	19.531811,100.294315
T - Chiangkham - 06	บ้านย้อมผ้าป่านาสี	📍	19.533137,100.294975
T - Chiangkham - 07	ตลาดสดบ้านธาตุสบแวน	📍	19.530742,100.295793
T - Chiangkham - 08	กาละแมโบราณ	📍	19.529763,100.300292
T - Chiangkham - 09	ศูนย์ผ้าทอไต้ล้อบ้านธาตุสบแวน	📍	19.537303,100.292308
T - Chiangkham - 10	โฮมสเตย์ทุ่งพล	📍	19.538940,100.292316
T - Chiangkham - 11	ที่ว่าการอำเภอและสถานีตำรวจ	📍	19.524052,100.300269
T - Chiangkham - 12	โรงพยาบาลเชียงคำ	📍	19.517969,100.296345

แผนที่ 9 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ที่มา โครงการ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง
(โครงการย่อยที่ 1)

4.2.7 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่าน ประเทศไทย

1) แหล่งท่องเที่ยว (attraction)

จากการศึกษา/สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอบัวร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งท่องเที่ยวภายในตัวอำเภอบัวประกอบด้วยวัดต่างๆ เช่น วัดต้นแหลง มีวิหารโบราณแบบไทลื้อ วัดปรางค์ มีต้นดึกเดียม ที่จะสั้นไหวเมื่อมีคนไปลูบลำต้น พระธาตุเบ็งสกัด วัดป่าหัด วัดราชสีมา มีแหล่งผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน ดอยซิลเวอร์ ออกจากตัวอำเภอบัวเล็กน้อยมีพระธาตุจอมทอง และพระธาตุจอมแจ้ง พระธาตุสำคัญคู่มือเมืองบัว มีหมู่บ้านร่องแง และหมู่บ้านเก็ด ซึ่งมีแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม

รอบนอกตัวอำเภอบัว มีอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ซึ่งมีธรรมชาติที่สวยงาม อากาศหนาวเย็นมาก ในฤดูหนาว มีลานดูดาว และต้นชมพูภูคาซึ่งหาได้ยาก ไม่มีที่ไหนอื่นใดอีก นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านพัฒนาชาวเขาป่ากลาง อยู่ในเขตตำบลศิลาแลง เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าแม้ว เย้า และถิ่น มีประวัติเกี่ยวกับการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในจังหวัดน่าน เมื่อปี พ.ศ. 2511 ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมที่สวยงามให้ชมและเลือกซื้อ ซึ่งจากการศึกษาพบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบัว

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1	วนคร อำเภอบัวแห่งแรกของน่าน	อำเภอบัว อ.บัว จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
2	บ้านร่องแง หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ	บ้านร่องแง อ.บัว จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
3	บ้านเก็ด หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ	บ้านเก็ด อ.บัว จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์/ วัฒนธรรม	ตลอดเวลา	
4	วัดต้นแหลง	บ้านต้นแหลง ต.ไชยวัฒนา อ.บัว จ.น่าน	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
5	วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นอำเภอบัว	บ้านป่าหัด หมู่ที่ 2 อ.บัว จ.น่าน	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
6	วัดซอนและ “พิพิธภัณฑ์บ้านไทลื้อ”	บ้านซอน หมู่ที่ 1 อ.บัว จ.น่าน	วัฒนธรรม/ เยี่ยมชม	ตลอดเวลา	
7	โรงเรียนชาวนา บ้านนาคำ	บ้านนาคำ ต.ศิลาเพชร อ.บัว จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา/ ช่วงฤดูกาล	

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ประเภทกิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
8	ร้อยพวงมาลัย บ้านล้าน	บ้านนาป่า และ บ้านล้าน ต.สถาน อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
9	ผ้าเขียนเทียน บ้านค้ำฮ่อ	บ้านค้ำฮ่อ หมู่ ที่ 3 ต.ปากกลาง อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
10	อุทยานแห่งชาติดอยภูคา	ที่ทำการอุทยาน แห่งชาติดอยภู คา ต.ภูคา อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
11	ล่องแก่งน้ำว้า	แก่งน้ำว้า (ตอนกลาง) อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
12	น้ำตกศิลาเพชร	แก่งน้ำว้า (ตอนกลาง) อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
13	วังศิลาแลงและฟาร์มเห็ดบ้าน หัวน้ำ	บ้านหัวน้ำ อ.ป่า จ.น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	
14	หมอเมือง	บ้านดอนทราย ทอง ต.ศิลา เพชร อ.ป่า จ. น่าน	เยี่ยมชม / ประสบการณ์	ตลอดเวลา	

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของอำเภอปัว พบว่า มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณสวนสาธารณะอ่างเก็บน้ำ ร.ศ. 200 ปี โดยอำนวยความสะดวกทางด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ข่าวนสาร ป้ายสื่อความหมาย สุขา ถังขยะ รวมถึงการติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมชี้แจงอัตราค่าบริการ ซึ่งบริเวณนี้มีลานจอดรถแก่นักท่องเที่ยว โดยแบ่งตามขนาดรถอย่างชัดเจน พร้อมมีรถรางบริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในละแวกใกล้เคียง หรือบริเวณถนนใหญ่มีร้านค้า ร้านอาหารมากมายไว้บริการนักท่องเที่ยว รวมถึงธนาคาร ตู้ ATM ตู้โทรศัพท์ ปั้มน้ำมัน และห้างสรรพสินค้าขนาดกลางไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าได้อย่างสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนที่อยู่ห่างออกจากตัวอำเภอปัว พบว่า ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการจอดรถ เนื่องจากถนน หรือซอยหมู่บ้านมีลักษณะที่ค่อนข้างแคบ ซึ่งตลอดระยะเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่ผู้สัญจรไปมา เช่น ตู้โทรศัพท์ ตู้จำหน่ายหยอดเหรียญ ตู้กดน้ำดื่ม ร้านค้า ร้านอาหาร ตลอดจนป้ายแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นต้น ซึ่งป้ายสื่อความหมาย และแผ่นพับ/ป้ายแสดงแผนที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น วัด สวนสาธารณะ และธุรกิจทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

ที่พักแรมส่วนใหญ่อยู่บริเวณเทศบาลของอำเภอปัว โดยมีให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตั้งแต่ขนาดเล็ก จนถึงขนาดกลาง ราคาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาตรฐาน เช่นเดียวกับร้านอาหารส่วนใหญ่อยู่บริเวณเทศบาลอำเภอปัว มีตั้งแต่ขนาดเล็ก จนถึงขนาดใหญ่ที่สามารถรองรับได้มากกว่าร้อยคน

ภาพที่ 68 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อำเภอบัว

3) การเข้าถึง (accessibility)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบัว พบว่า มีรถรางบริการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวตามตารางเดินทาง ซึ่งส่วนใหญ่จะนำนักท่องเที่ยวจอดตามวัดต่าง ๆ ภายในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามรถรางจะมีบริการเต็มช่วงเวลาในฤดูหนาว หรือช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว สภาพเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหากเป็นเส้นทาง 2-4 เลน หรือถนนใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นทางลาดยาง เส้นทางเข้าหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางคอนกรีต สภาพของถนนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี เดินทางสะดวก ส่วนใหญ่มีปั้มน้ำมัน และจุดแวะพักในเส้นทางหลัก มีป้ายบอกชื่อเส้นทางเข้าถึงหมู่บ้าน หรือชุมชนค่อนข้างชัดเจน ซึ่งระยะทางจากตัวเทศบาลอำเภอบัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่เกิน 10-20 กิโลเมตร หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือวิถีชีวิตท้องถิ่นสภาพเส้นทางค่อนข้างสะดวกในการเข้าถึง บางจุดมีลักษณะแคบ แต่ผิวถนนค่อนข้างดี ซึ่งหากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสภาพผิวถนนค่อนข้างดี แต่ลักษณะเส้นทางส่วนใหญ่สูงขึ้น คดเคี้ยว เช่น อุทยานแห่งชาติดอยภูคา วังศิลาแลง เป็นต้น

ภาพที่ 69 การเข้าถึงในพื้นที่อำเภอบัว

4) การบริหารจัดการ (administration)

ด้านการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยว พบว่า อำเภอบัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีการจัดนิทรรศการแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอบัว และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนรวางบริการนักท่องเที่ยว แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญของอำเภอบัว และป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอบัว เป็นต้น ส่วนภายในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีการบริหารจัดการภายในแหล่งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ ที่คิดค่าบริการทางการท่องเที่ยว 3,500 บาท/คน เป็นค่าอบรมและค่าวัสดุอุปกรณ์ ส่วนค่าอาหารและที่พักนักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ต่างหาก

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activity)

จากการสำรวจกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบัว จังหวัดน่านร่วมกันกับโครงการการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขง พบแหล่งท่องเที่ยวดังตารางที่ 23 พบกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมเชิงธรรมชาติหลายแห่งที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถจำแนกออกตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ 1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing) 2) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education) และ 3) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative) ดังนี้

5.1) กิจกรรมการเยี่ยมชม (sightseeing)

1. วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นอำเภอบัว

วัดป่าหัด สร้างเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2406 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ปัจจุบันมีพระอธิการเพทาย พรหมโชโต เป็นเจ้าอาวาส วัดป่าหัดเป็นแหล่งเรียนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียนบ้านป่าหัด เช่น การฟ้อนเจิง ฟ้อนล่องน่าน การทำอาหาร

และขนมพื้นบ้าน งานจักสานไม้ไผ่ งานตีเหล็ก (ทำมีด) การทำไม้กวาดดอกหญ้า งานใบตอง งานประดิษฐ์เศษวัสดุ พิธีกรรมพื้นบ้าน การทำบายศรีสู่ขวัญ การตัดผม ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิที่เชิญมาให้ความรู้ในบ้านป่าหัด มีดังนี้ นายสมบูรณ์ พงษ์จิต (ดนตรีไทย) นายอินผัด ใจการณ์ (การบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา) นางจันทร์ รัตนวิฑูรย์ (การทำขนมพื้นบ้าน) นายทองอยู่ สุธรรมแปง (สมุนไพร) นายเจริญ ยาอุด (อาหารพื้นบ้าน) นางสมพร ไชยมงคล (ไร่นาสวนผสม) นางตุ๊ด ไชยชนะ (งานใบตองและผ้าใยบัว) พระมหาทวีศักดิ์ อคตปญโญ เป็นครูพระประจำโรงเรียนสอนวันศุกร์ พระอธิการเพทาย พรหมโชโต ให้ความรู้เรื่อง หลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนเจิง นายมัน ใจการณ์ (จักสานไม้ไผ่)(www.banpahudschool.com/school-information/knowledge-base/, 2558)

นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดป่าหัดยังมีเรือนพื้นถิ่นอำเภอบัวเพื่อให้ลูกหลานและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิถีการอยู่อาศัยของชาวอำเภอบัวในอดีต

วัดป่าหัด

เรือนพื้นถิ่นอำเภอบัว

ภาพที่ 70 วัดป่าหัดและเรือนพื้นถิ่นอำเภอบัว

ที่มา: <http://www.thaidphoto.com/forums/showthread.php?t=92501>

<http://2g.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E11814915/E11814915.html>

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม พร้อมกับได้ศึกษาเรียนรู้งานสถาปัตยกรรมทางศาสนสถาน ไปพร้อม ๆ กับการได้ศึกษาพระพุทธศาสนา จุดที่น่าสนใจของบริเวณวัดแห่งนี้คือ สถาปัตยกรรมของเรือนอำเภอบัวที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อจัดแสดงลักษณะการอยู่อาศัยของชาวอำเภอบัวในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับบริบททางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ตลอดจนวิถีชีวิตอื่น ๆ ที่น่าสนใจ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเชิงศึกษาเรียนรู้ร่วมกับปราชญ์ชุมชนทางด้านการทอผ้าพื้นถิ่น อาหารพื้นถิ่น พิธีกรรมความเชื่อ และภูมิปัญญาอื่น ๆ ที่น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นได้ในสถานที่แห่งนี้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและวิถีการอยู่อาศัยจากเรือนพื้นถิ่นอำเภอบัว เรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่หลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม งานหัตถกรรม ฯลฯ โดยมีวัดป่าหัดเป็นศูนย์กลาง

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม วัดป่าหัดและชุมชนป่าหัดมีความเข้มแข็ง และเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นถิ่นอยู่แล้ว

5.2) กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ (education)

1. บ้านร่องแง หมู่บ้านวัฒนธรรมไต้ลื้อ

บ้านร่องแงตั้งขึ้นเมื่อประมาณพ.ศ. 2310 เป็นหมู่บ้านของชาวไต้ลื้อที่อพยพจากอำเภอลนหรือลิน สิบสองปันนาโดยการนำของเจ้าพญาเลน มาตั้งถิ่นฐาน ณ บริเวณลำเหมืองที่มีต้นมะแงขึ้นอยู่จำนวนมาก (ต้นมะแง มีผลเท่าลูกมะนาวมีรสเปรี้ยว) ส่วนคำว่า “ร่อง” มาจาก “ฮ่อง” ในภาษาไต้ลื้อที่แปลว่า ร่องน้ำ “บ้านฮ่องแง” ภายหลังเพี้ยนเสียงเป็น “บ้านร่องแง” หมู่บ้านไต้ลื้อที่ยังคงสืบสานวิถีชีวิต คติความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมไว้ได้เป็นอย่างดี

ศาลเจ้าเทพพญารินช้างเผือกงาเขียว ตั้งอยู่หน้าวัด (ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อระลึกถึงพญารินช้างผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ยามใดที่มีเรื่องทุกข์ใจหรือมีเรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือ ลูกหลานก็จะพากันมาทำพิธีกรรมขอให้พญารินช้างคุ้มครองและดลบันดาลในสิ่งที่ต้องการเมื่อสมความปรารถนาก็จะนำสิ่งของมาถวาย โดยมีพ่อสมบุญ ณ นครทิพย์ ทำหน้าที่เป็น “ข้าวจ้าง” (ผู้ทำพิธีกรรม)

พญารินช้างเผือกงาเขียว

หลักผูกช้างและอ้อยที่นำมาถวาย

พ่อสมบุรณ์ เนตรทิพย์ (ข้าวเจ้า)

สิ่งของที่ลูกหลานนำมาสักการะและขอให้พญารินฯคุ้มครอง

ภาพที่ 71 ศาลเจ้าเทพพญารินช้างเผือกงาเขียว

หอเจ้านายบ้านร้องแง ตั้งอยู่ด้านหน้าวัด (ด้านทิศตะวันออก) เป็นสถานที่สักการะบูชา เจ้านายหรือบรรพบุรุษคนอื่น ๆ ที่ปกป้องรักษาคุ้มครองบ้านร้องแงให้อยู่เย็นเป็นสุข ตามคติความเชื่อของชาวไตลื้อ

ภาพที่ 72 หอเจ้านายบ้านร้องแง

หลักบ้านร้องแง (ใจบ้าน) แสดงตำแหน่งศูนย์กลางหมู่บ้านเมื่อแรกตั้งถิ่นฐานตามคติของชาวไตลื้อ บริเวณโดยรอบหลักบ้านจะเปิดพื้นที่เป็น “ช่วง” หรือลานกว้างสำหรับเป็นที่ชุมนุมหรือทำ

พิธีกรรม ซึ่งจะมีพิธีสืบทอดหมู่บ้านในช่วงปีใหม่อำเภอรอวันสงกรานต์ เมื่อลูกหลานส่วนใหญ่กลับมาบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลของคนในหมู่บ้าน

หลักบ้านร้องแง ที่ “ข่วง” หรือลานกลางหมู่บ้าน

ภาพที่ 73 หลักบ้านร้องแง

วัดร้องแง มีวิหารสถาปัตยกรรมไตลื้อที่ตั้งงามทั้งสัดส่วนอาคารและองค์ประกอบ หลังคาซ้อน 3 ชั้น 2 ตับ มีลักษณะโครงสร้างหลังคาที่เรียกว่า “ม้าย่างไหม” คือ วางข้อแป้นไวนเสาทั้ง 2 ข้าง ไม่มีเสากลาง หลังคามุงด้วยไม้แป้นเกล็ด ประดับหน้าจั่วด้วยไม้แกะสลักกลดลายพรรณพฤกษา ที่ “ทวย” หรือค้ำยันรับหลังคาเป็นทวยหุ่ช้างสลักรูปเทวดา ยักษ์ และมนุษย์ มีเสากลมปิดทองบนพื้นสีแดงชาด ภายในวิหารมีพระประธานปางมารวิชัย ศิลปะไตลื้อ ผนังหลังองค์พระประธานมีจิตรกรรมพุทธประวัติและเนมิราชชาดก ภายในวิหารมีโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าหลายอย่าง รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ที่ประกอบพิธีกรรม การประดับตุ๊กตาสีผึ้งที่ทอขึ้นเพื่อถวายเป็นทานแก่บรรพบุรุษ หรือญาติพี่น้องที่เสียชีวิต “พันดอก” ไม้ไผ่สานเป็นตระแกรงประกบดอกไม้ไผ่ข้างในแขวนเพื่อเป็นพุทธบูชาตามคติไตลื้อ และความมีชีวิตชีวาที่วัดร้องแงอยู่ที่ “พ่อฮุย แม่ฮุย” ผู้เป็นกำลังสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมไตลื้อและให้การต้อนรับผู้มาเยือน

ปีพ.ศ. 2550 วัดร้องแง ได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทปูชนียสถานและวัดวาอาราม โดยสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ดำเนินการพิจารณาตัดสินให้รางวัลเพื่อส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

วิหารไตลื้อ

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

วิหารไต้ล้อ

“ทวย” หรือค้ายันไม้
แกะสลัก

การประดับตุ่ง

ภาพที่ 74 วิหารวัดร่องแง

เฮือนไต้ล้อบ้านร่องแง ใกล้กับวัดร่องแง มี “เฮือนไต้ล้อบ้านร่องแง” ที่จัดแสดงสถาปัตยกรรมบ้านไต้ล้อและวิถีการอยู่อาศัย

ภาพที่ 75 “เฮือนไต้ล้อบ้านร่องแง”

ที่มา: <http://2g.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E11814915/E11814915.html>

<http://photo.sadoodta.com/pic/เฮือนไต้ล้อบ้านร่องแง> , 2558

พิธี “ตานข้าว” เป็นหนึ่งในพิธีกรรมของชาวไต้ล้อที่ยังคงพบเห็นได้ในบ้านร่องแง ตานข้าว คือ พิธีกรรมที่ญาติพี่น้องขอให้พระสงฆ์ช่วยทำพิธีให้เมื่อมีคนป่วยหนัก เพื่อขอให้หายหรือจากไปโดยสงบ “ตาน” คือ การทำบุญทำทานด้วยข้าวปลาอาหาร โดยทำ “ข้าว” หรือสะพานจำลองขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการก้าวข้ามความเจ็บป่วยหรือก้าวข้ามจากภพภูมิมนุษย์ไปสู่ภพภูมิอื่นๆ โดยมีการก่อกองเจดีย์ทรายตามความเชื่อเรื่องจักรวาลเพื่อประกอบการทำพิธีกรรมด้วย

ภาพที่ 76 พิธีตานข้าว

การสืบทอดข้าวและทำขวัญข้าว เพื่อให้ข้าวเจริญเติบโตไร้โรคภัย ให้ผลผลิตที่เป็นอาหารหลักหล่อเลี้ยงชีวิต

ภาพที่ 77 การสืบทอดข้าวและทำขวัญข้าว

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวนสามารถเข้าร่วมกิจกรรม/พิธีกรรมทางศาสนา และพิธีกรรมความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกับคนในชุมชนบ้านร่องแง ทั้งทางสิ่งที่สามารถจับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ เช่น การเยี่ยมชมอาคารสถาปัตยกรรมทางศาสนสถานที่สวยงาม เือนไทลื้อ และศาลเจ้าเทพพญาริน ช้างเผือกงาเขียว ตลอดจนทุ่งนาการเกษตรที่พบเห็นได้ทั่วไปในละแวกชุมชนแห่งนี้ อีกทั้งความ น่าสนใจของพิธีกรรมความเชื่อที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งบาง กิจกรรมนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ และหรือร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชนที่มีความรู้เฉพาะ ทางเป็นพิเศษ

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่ลือจากวัดร่องแง เรียนรู้คติความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยังดำเนินอยู่ทั้งความเชื่อเรื่องผี และพุทธศาสนา เช่น ประเพณีอุ้มจิ้งจอก (สืบทอดมาหมู่บ้าน) พิธีสังกะทะทุ่งนา พิธีสืบทอดข้าว พิธีตานดอน พิธีตานข้าว เป็นต้น

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม หมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งภายในชุมชนและรองรับการท่องเที่ยวอยู่แล้ว รวมทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมากมายที่น่าสนใจ

2. วังศิลาแลงและฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ (บ้านพักผาเก๊ะ-น้ำกุน) ต.ศิลาแลง อ.ปัว จ.น่าน

บ้านห้วยน้ำเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทิศตะวันออกของ อ.ปัวใกล้ดอยภูคา ชื่อหมู่บ้านมาจากตำแหน่ง “ห้วยน้ำ” ที่น้ำกุนจากวังศิลาแลง ไหลออกมาสู่ที่ราบที่เป็นผืนนาของหมู่บ้าน วังศิลาแลง สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการขนานนามว่า “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” หรือ “Unseen เมืองน่าน” น้ำกุนไหลผ่านซอกหินผาและกัดเซาะจนเป็นร่องรอยตามการหมุนวนของน้ำ ประกอบด้วยวังน้ำและโตรกผาเป็นช่วง ๆ โดยมีวังน้ำประมาณ 7 วัง รวมระยะทางมากกว่า 400 เมตร ในช่วงฤดูแล้งจะมองเห็นความสวยงามของวังน้ำและโตรกผาได้อย่างชัดเจนและสามารถเล่นน้ำได้ ที่ห้วยน้ำปัจจุบันมีการทำฝายทดน้ำชื่อ “ฝายแก่งบ้านห้วยน้ำ”

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมศึกษาธรรมชาติของป่าและวังศิลาแลง เที่ยวชมฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำและแวะพักที่บ้านพักผาเก๊ะ-น้ำกุน เรียนรู้วิธีการเพาะเห็ด ซึ่งเดิมฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำนี้เป็นที่เพาะเลี้ยงและผลิตเชื้อเห็ดหลายชนิด ต่อมาพัฒนาเป็นที่พัก มีร้านค้า ร้านอาหารที่ทำเมนูเห็ดสดจากฟาร์ม และเฉพาะผู้สนใจก็มีโปรแกรมการฝึกเพาะเห็ดแบบครบวงจร (เห็ดทุกชนิดที่เพาะด้วยระบบถุงพลาสติก) ให้ได้ลงมือปฏิบัติและใช้วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างเหมือนจริง

วังศิลาแลง “แกรนด์แคนยอนเมืองปัว” หรือ “Unseen เมืองน่าน”

การเพาะเลี้ยงเห็ด ที่ฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ

กิจกรรม

ร้านอาหาร&กาแฟ

เมนูเห็ด

ภาพที่ 78 วังศิลาแลง และฟาร์มเห็ดบ้านห้วยน้ำ

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม/ศึกษาเรียนรู้กระบวนการวิธีการเพาะเห็ดนานาชาติตามกระบวนการเพาะเห็ดที่ถูกต้อง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะมีเจ้าหน้าที่ หรือผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำ และความรู้ในระหว่างการเยี่ยมชม ยกตัวอย่างกิจกรรม เช่น

วันที่ 1 ปฏิบัติการเรียนรู้เรื่อง สายพันธุ์เห็ด ที่มาของเชื้อพันธุ์เห็ด การเก็บเชื้อพันธุ์เห็ดให้มีสภาพคงที่ การเตรียมอาหารวุ้น PDA การตัดถ่ายเนื้อเยื่อ การตัดถ่ายเส้นใยจากเนื้อเยื่อ เป็นต้น

วันที่ 2 ปฏิบัติการทำหัวเชื้อข้าวฟ่าง การต้มและนึ่งข้าวฟ่าง การตัดถ่ายวุ้น PDA ลงขวดข้าวฟ่าง การทำก้อนเห็ด การนึ่งก้อนเห็ด

วันที่ 3 ปฏิบัติการทำก้อนเห็ด(ต่อ) การต่อเชื้อเห็ด การบ่มก้อนเชื้อ การเปิดก้อนเห็ด วิธีการเปิดก้อนเห็ดชนิดต่าง ๆ วิธีการเก็บดอกเห็ด การดูแลรักษาก้อนเห็ด วิธีการให้น้ำเห็ด การเก็บเห็ดและการดูแลรักษา

ซึ่งนอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถเลือกชนิดเห็ดเพื่อนำมาเป็นเมนูประกอบการทำอาหาร ในสถานที่แห่งนี้ได้ ในขณะที่เยี่ยมชม ซึ่งสถานที่แห่งนี้ยังมีเส้นทางเชื่อมโยงไปยังวังศิลาแลง ซึ่งเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยอยู่ห่างจากจุดเพาะพันธุ์เห็ดประมาณ 500 เมตร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติในรอบ ๆ ของลำธารที่มีลักษณะเป็นหินสูงชัน โดยในระหว่างเส้นทาง นักท่องเที่ยวสามารถพบกับพืชพรรณนานาชนิด อาทิ ดอกไม้ป่า เฟิร์น มอส เห็ดนานาชาติ และจุดพักผ่อนริมลำธารที่สวยงาม เป็นต้น

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เดินป่าศึกษาธรรมชาติพืชพันธุ์ แมลงและสัตว์ในถ้ำโดยยวคา ศึกษาสภาพธรรมชาติของโตรกธารที่วังศิลา ศึกษาวิธีการเพาะเห็ดทุกชนิดที่เพาะด้วยถุงพลาสติกที่ฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม วังศิลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของ จังหวัดน่าน ส่วนฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ เป็นฟาร์มและที่พักที่ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่แล้ว จึงเป็นแหล่งที่มีศักยภาพและสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้

5.3 กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (creative)

1. บ้านเกิด หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ

บ้านเกิด เป็นหมู่บ้านไตลื้อที่อพยพย้ายถิ่นมาจากสิบสองปันนา โดยการนำของหลวงแสนหาญยุทธ และหลวงแสนคำมูล ต้นตระกูล “หาญยุทธ” และ “มูลคำ” ในปัจจุบัน ท่านได้นำลูกบ้านอพยพมาตั้งหมู่บ้านอยู่ริมน้ำกุนและน้ำขว้าง ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์

วัดภูเก็ด ตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน เนื่องด้วยวัดตั้งอยู่บนเนินสูงที่เรียกว่า “ดอย” หรือ “ภู” จึงตั้งชื่อว่า “วัดภูเก็ด” หมายถึง วัดบ้านเกิดที่ตั้งอยู่บนภูหรือบนดอย วัดภูเก็ดตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีลักษณะฮวงจุ้ยที่ดี ด้านหน้าวัดและวิหารหันหน้าไปทางทิศตะวันออกสู่ทุ่งนาที่โล่งกว้าง มีดอยภูเขาเป็นฉากหลัง ด้านล่างมีแม่น้ำไหลผ่านเป็นน้ำซับจากใต้ดินไหลรวมกันเป็นลำธารให้ฝูงปลาและสัตว์น้ำได้อยู่อาศัย ซึ่งทางวัดได้จัดให้เป็นเขตอภัยทาน ภายในวัดมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีอาคารที่ บูชาศาสนาวัตถุ และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ประเภทผ้าทอไตลื้อ

วิหารวัดเก็ด

พระพุทธรูป

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม

โรงแรมธรรมะ

ภาพที่ 79 วัดภูเก็ต

นอกจากนี้ วัดภูเก็ตยังได้จัดที่พักชื่อว่า “Phuket Sonthaya Temple Stay” มีห้องพัก 8 ห้อง สะดวกสบายแบบโรงแรม (3 ดาว) ไว้บริการผู้ปฏิบัติธรรมและนักท่องเที่ยว โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรือจะบริจาคตามกำลังศรัทธาก็ได้ เป็นแนวความคิดที่ต้องการเชิญชวนให้คนเข้าวัดมาปฏิบัติธรรม และได้มีโอกาสศึกษาวิถีชีวิตไตลื้อบ้านเกิด (www.nannasi.net/WatPhuket.html, 2558)

กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเกิด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน (ขวามือก่อนทางขึ้นวัดภูเก็ต) กลุ่มทอผ้าเกิดจากการรวมตัวกันเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าจากบรรพบุรุษที่ทิ้งร่องรอยไว้ตามผ้าปูที่นอน ผ้าปูเสื่อ จึงรวมตัวกันช่วยสืบค้น แทะลายแล้วพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ เช่น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน หมอนอิง ฯลฯ โดยมีคุณศดานันท์ เนตรทิพย์ (ป้าหลอม) เป็นประธานกลุ่ม กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเกิดได้รับรางวัลมากมายจากหลายสถาบัน/องค์กร ได้รับคัดเลือกให้นำผลิตภัณฑ์ไปร่วมจัดแสดงถึงประเทศญี่ปุ่น และสิ่งที่ภาคภูมิใจ คือ เป็น 1 ใน 3 หมู่บ้านที่ได้รับมอบหมายการทอตุ่งเพื่อตกแต่งในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ที่ตั้งของกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ บ้านเกิด

ป่าหลอม ประธานกลุ่มทอผ้า แสดงสืธรรมชาติที่ได้จากใบครามสด

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไต้ล้อ บ้านเก็ต

ภาพที่ 80 กลุ่มทอผ้าไต้ล้อบ้านเก็ต

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะผ้าทอไทลื้อที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนแห่งนี้ ทั้งกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ การย้อมสี การทอผ้า การปั่นฝ้าย เป็นต้น ซึ่งกระบวนการในแต่ละขั้นตอนจะสอดแทรกภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ตลอดจนกิจกรรมทางธรรมในศาสนสถาน เช่น การทำสมาธิ การศึกษาพระธรรม การเรียนรู้วิถีทางธรรม การเยี่ยมชม/แลกเปลี่ยนกับผู้ฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถพักแรมในโรงแรมของวัดได้อย่างสะดวกสบาย ท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงาม และสงบ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะสามารถซึมซับประสบการณ์ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และทางธรรม

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เรียนรู้การปฏิบัติธรรมตามคติของพุทธศาสนา เรียนรู้การศึกษาพระปริยัติธรรมของพระ เณร เรียนรู้ศิลปะและสถาปัตยกรรมได้ออกจากอาคารสิ่งก่อสร้างภายในวัด เรียนรู้ขั้นตอนการย้อมสีจากธรรมชาติ การทอผ้าได้อีกของชาวบ้านเกิด พิธีกรรม งานบุญ ประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้านในฤดูกาลเพาะปลูก ได้ชื่นชมความงามภูมิทัศน์วัฒนธรรมของหมู่บ้าน และผืนนาจากกระเบื้องโรงแรมธรรมะของวัดภูเก็ต

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม วัดภูเก็ตและกลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเกิด มีความเข้มแข็งภายในชุมชนและรองรับการท่องเที่ยวอยู่แล้ว รวมทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้อีกที่น่าสนใจ

2. โรงเรียนชาวนา บ้านนาคำ ตำบลศิลาเพชร จังหวัดน่าน

โรงเรียนชาวนาบ้านนาคำ ตำบลศิลาเพชร มีลุงสนธิ (ผู้ใหญ่สนธิ ปัญญาวรรณรักษ์: ผู้ใหญ่บ้าน) และหมอนา (นางสุดธนา ปัทมวัฒน์: นักวิชาการสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลาเพชร) เป็นผู้ก่อตั้ง มีอาจารย์จรงค์ ใหมคำ (นักวิชาการการเกษตร) เป็นผู้ประสานงาน มีสำนักงานเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดน่าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลาเพชร และ อบต.ศิลาเพชร เป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการ และอุปกรณ์ทางการเกษตร มีผู้ใจบุญบริจาคควาย 2 ตัว ชื่อ “เจ้าเงิน เจ้าทอง” เพื่อฝึกให้ใช้ไถนา โดยในระยะแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้เป็นชาวนา หลักสูตรโรงเรียนชาวนา เริ่มตั้งแต่การคัดพันธุ์ เตรียมดิน เพาะกล้า ปักดำนา ประเพณี วัฒนธรรม (ประเพณีหลังทำนา พิธีกรรมสู่ขวัญควาย พิธีกรรมสืบชะตาข้าว) การศึกษาพฤกษศาสตร์ ข้าวในนา การเจริญของต้นข้าว ระบบนิเวศในแปลงนา ตรวจสอบโรคข้าว แมลงศัตรูข้าว สัตว์ศัตรูข้าว ศัตรูธรรมชาติ วัชพืชในนาข้าว และประโยชน์จากสัตว์ศัตรูข้าว เมื่อดอกข้าวบาน ศึกษาโครงสร้างของดอกข้าว การผสมพันธุ์ข้าว ตรวจสอบโครงสร้างดอกข้าวที่ใช้ในการสืบพันธุ์ การถ่ายละอองเรณูและผสมพันธุ์ข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบและคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบข้าวปนและการเก็บเมล็ดพันธุ์ สืบค้นข้อมูล อธิบายและปฏิบัติการทำขนมหวานที่ทำจากข้าวเหนียวในท้องถิ่น นอกจากพันธุ์ข้าวพื้นเมืองแล้ว โรงเรียนชาวนาบ้านนาคำยังปลูกข้าวเจ้าพันธุ์ไรท์เบอร์รี่ ข้าวเจ้าแดง ข้าวเหนียวดำ (ดำ) ข้าวสินเหล็ก ซึ่งเป็นข้าวที่มีความหวานต่ำเพื่อขยายพันธุ์

แก่ผู้ป่วยเบาหวาน ผลของการร่วมกันคิดและลงมือ ทำให้ได้สภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์กลับคืนมา กบ
กึ่ง หอย ปู ปลาชุกชุม คนในชุมชนมีสุขภาพชีวิตที่ดีและ มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค

ปัจจุบันโรงเรียนชาวนาบ้านนาคำ เปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ มีที่พักสำหรับผู้ประสงค์จะเข้าร่วม
กิจกรรมกับชาวนาและนักเรียน โดยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มศิลาเพชรโฮม
สเตย์ เพื่อให้บุคคลภายนอกที่สนใจการทำนา ปลูกผัก การดำรงชีวิตแบบพื้นบ้านของเกษตรกรพอเพียง
ศึกษาวิถีชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเข้ามาพักในราคาที่ถูก

ภาพที่ 81 โรงเรียนชาวนาบ้านนาคำ

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมกระบวนการการทำงานร่วมกับผู้รู้ หรือ ปราศญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ในท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงามกลางทุ่งนา อาทิ การไถนา การปลูกข้าว/การดำนา การดูแลบำรุงรักษาข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยช่วงจังหวะฤดูกาลนั้น ๆ ในการรองรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ หากนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลเริ่มต้นของการเกษตรจะสามารถร่วมทำกิจกรรมขั้นตอนแรกของการเตรียมดินปลูกผัก เรียนรู้วิธีการเตรียมดิน เรียนรู้การปลูกผัก การหมักปุ๋ยอินทรีย์ เรียนรู้วิธีการทำปุ๋ยชนิดต่าง ๆ การสร้างภูมิทัศน์ทางโรคพืช เรียนรู้การทำไตรโคเดอร์มาเพื่อใช้ในนาข้าว การพ่นเพื่อสร้างภูมิทัศน์ทางแก๊พพืชผัก การหมักปุ๋ยจากพืชสด การทำปุ๋ยน้ำหมัก การทำยาไล่แมลง โทษของสารเคมีทางการเกษตรต่อสุขภาพ เรียนรู้โทษของสารเคมีที่ใช้ว่ามีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งโรงเรียนแห่งนี้ยังมีที่พักแบบท้องถิ่นท่ามกลางทุ่งนาไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ ศึกษาวิธีการทำนาแล้ว นักท่องเที่ยวยังมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของพื้นที่ในช่วงการทำกิจกรรม ตลอดจนหากหมดฤดูกาลทำนา นักท่องเที่ยวยังสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่แห่งนี้ เช่น การปลูกผักหมุนเวียน เป็นต้น

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ได้เรียนรู้การทำนา ปลูกผักปลอดสารพิษ ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมของชาวบ้าน เรียนรู้การทำอาหารและขนมพื้นบ้าน ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านในด้านอื่นๆจากการพักอาศัยในโฮมสเตย์

ความเป็นไปได้ในการพัฒนา/การมีส่วนร่วม เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่น่าสนใจมาก และมีการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชนบ้านนาคำอยู่แล้ว

1) กิจกรรมเชิงประสบการณ์ “โรงเรียนชาวนา”

โรงเรียนชาวนาบ้านนาคำ ต.ศิลาเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้เป็นชาวนา หลักสูตรโรงเรียนชาวนา เริ่มตั้งแต่การคัดพันธุ์ เตรียมดิน เพาะกล้า ปักดำนา ประเพณีวัฒนธรรม การเจริญเติบโตของต้นข้าว ระบบนิเวศในแปลงนา ตรวจสอบโรคข้าว แมลงศัตรูข้าว สัตว์ศัตรูข้าว ศัตรูธรรมชาติ วัชพืชในนาข้าว และประโยชน์จากสัตว์ศัตรูข้าว ปัจจุบันโรงเรียนชาวนาบ้านนาคำเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ มีที่พักสำหรับผู้ที่พักประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวนาและนักเรียน โดยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มศิลาเพชรโฮมสเตย์ เพื่อให้บุคคลภายนอกที่สนใจการทำนา ปลูกผัก การดำรงชีวิตแบบพื้นบ้านของเกษตรพอเพียง ศึกษาวิถีชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเข้ามาพักในราคาประหยัด

ภาพที่ 82 กิจกรรมการทำนา

กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้รู้ หรือปราชญ์ชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ในท่ามกลางบรรยากาศที่สวยงามกลางทุ่งนา อาทิ การไถนา การปลูกข้าว/การดำนา การดูแลบำรุงรักษาข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยช่วงจังหวะฤดูกาลนั้น ๆ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่แห่งนี้ได้หลากหลาย เช่น การปลูกผักหมุนเวียน การปลูกสตอเบอรี่ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถนำพืชผลทางการเกษตรมาประกอบการทำอาหารเพื่อรับประทานได้ในโรงเรียนชาวนาแห่งนี้ ซึ่งภายในสถานที่แห่งนี้มีที่พักแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในระหว่างการทำกิจกรรมเชิงประสบการณ์

2) กิจกรรมเชิงประสบการณ์ “การทอผ้า”

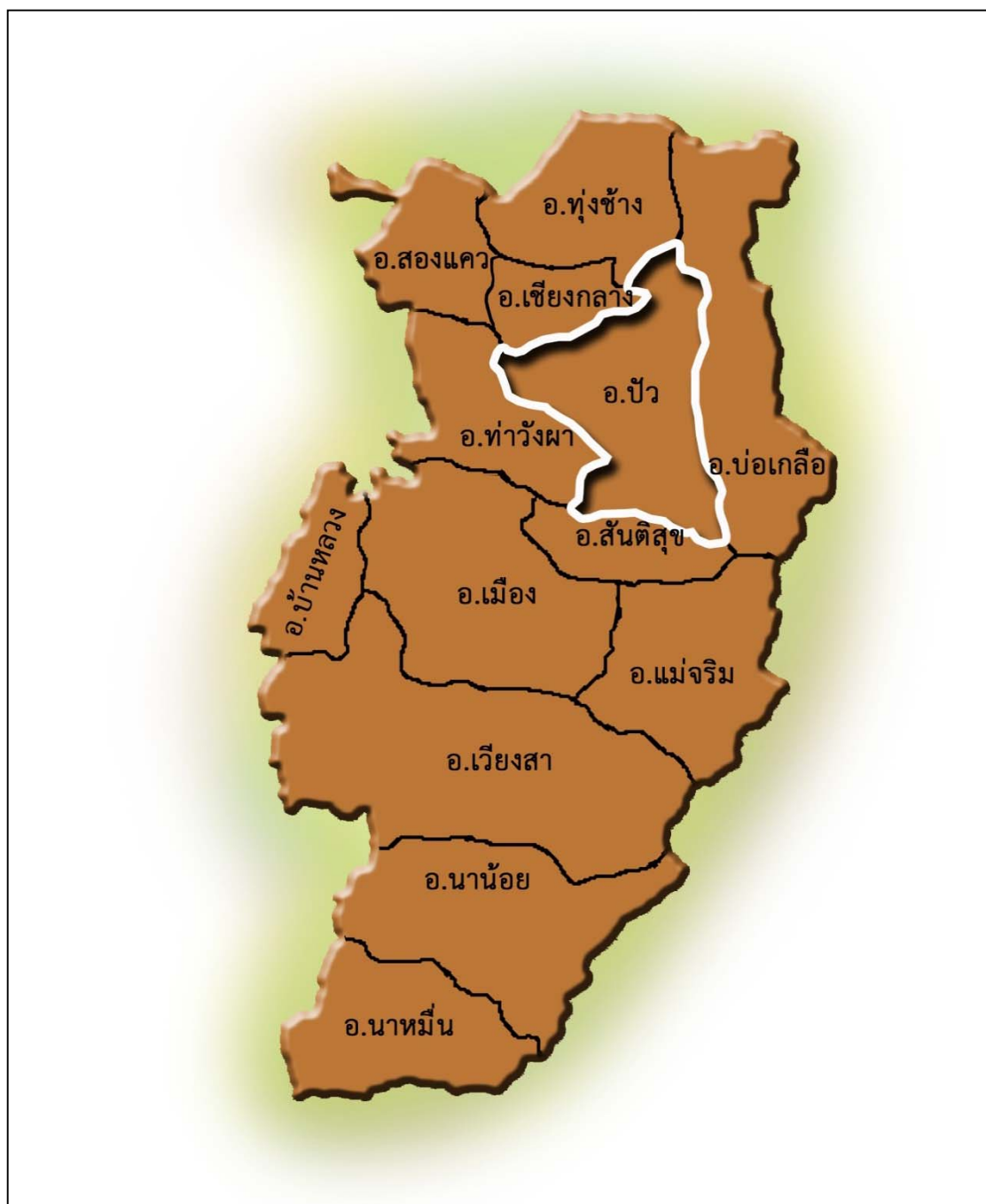
กลุ่มทอผ้าไถลื้อบ้านเกิดเป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ แก่คนในชุมชน ตลอดจนช่วยอนุรักษ์ผ้าทอไถลื้อแบบโบราณ ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยคุณศดานันท์ เนตรทิพย์ (ป้าหลอม) ซึ่งเป็นประธานกลุ่มทอผ้าไถลื้อบ้านเกิด ปัจจุบันภูมิปัญญาเหล่านี้ได้รับความสนใจจากคนนอกพื้นที่อย่างหลากหลาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ เพื่อนำสินค้าผ้าทอไปจัดแสดง และจำหน่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ตลอดจนมีเยาวชน นิสิต นักศึกษา เข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการขั้นตอนการทอผ้าแบบดั้งเดิมกันอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 83 กิจกรรมการสร้างสรรค์ผ้าทอ

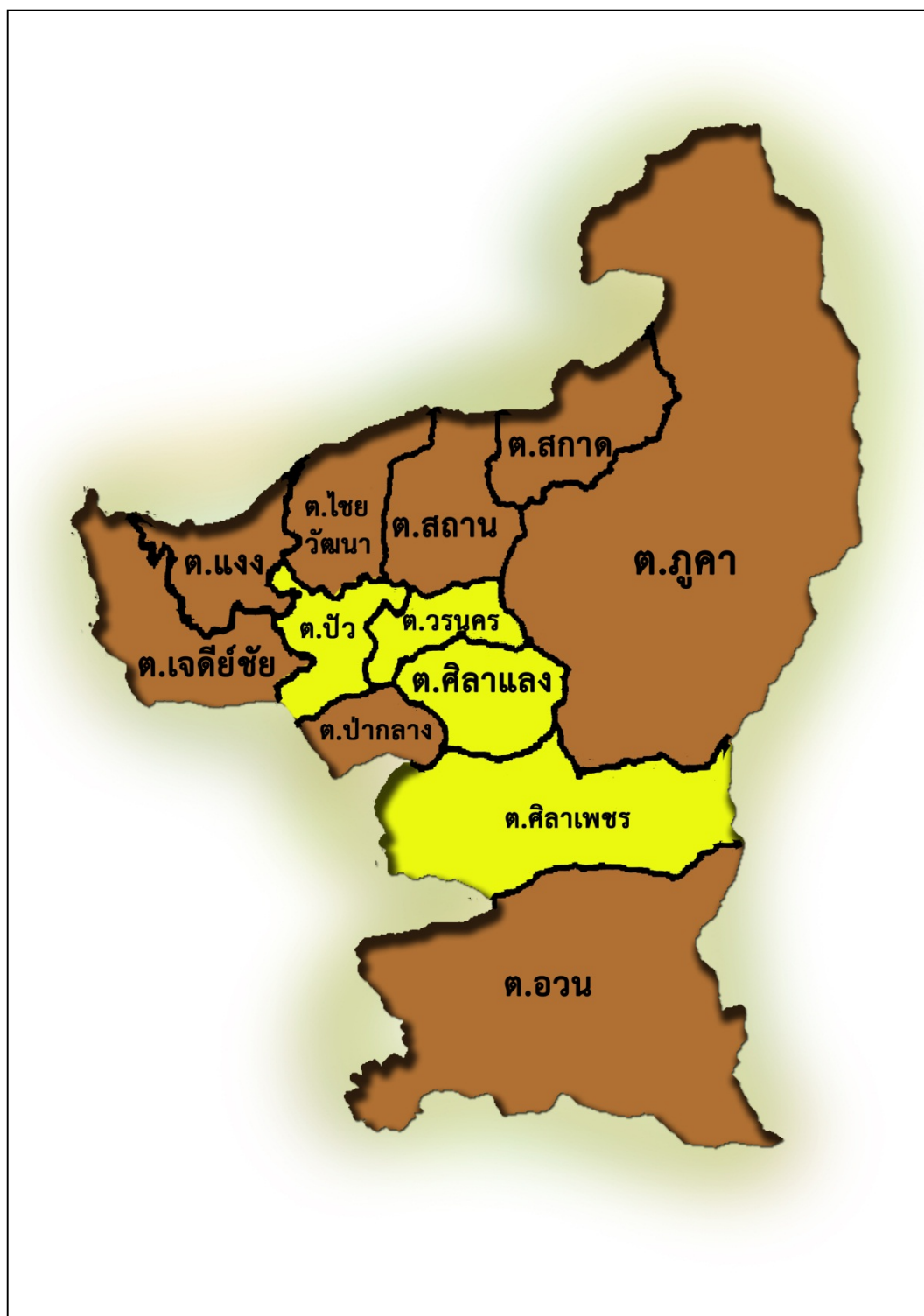
กิจกรรมเชิงประสบการณ์

นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ และได้ทำกิจกรรมการทอผ้าร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผ้าทอไต้ล้อ ทั้งกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ การฮีตฝ้าย การทอผ้า การปั่นฝ้าย เป็นต้น กระบวนการในแต่ละขั้นตอนจะสอดแทรกภูมิปัญญา และองค์ความรู้ต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานจากเศษผ้าทอที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นผลงานใหม่ ๆ ได้เช่นเดียวกัน อาทิ การทำพวงกุญแจ หรือที่ใส่พวงกุญแจจากเศษผ้าทอ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวสามารถนำผลงานที่ตนเองได้ทำซื้อกลับไปเป็นที่ระลึก เนื่องจากเป็นชิ้นงานที่มีขนาดเล็ก สามารถพกพาได้ง่าย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านต้นทุนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์

แผนที่ 10 แสดงขอบเขต อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ที่มา จากการสำรวจ

แผนที่ 11 แสดงขอบเขต ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน
ที่มา จากการสำรวจ

แผนที่ 12 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน
ที่มา โครงการ การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง
(โครงการย่อยที่ 1)

4.3 แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ในพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออกนั้น ได้ให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เป็นการดึงเอาความโดดเด่นและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว มาต่อยอดเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้มีผลกระทบกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม อาชีพและสภาพแวดล้อมของชุมชนน้อยที่สุด

ในการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ากับแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการเตรียมความพร้อมในการให้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยือนในพื้นที่ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว จาก Global Sustainable Tourism Council (GSTC) อันประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ 3) การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรมและการลดผลกระทบเชิงลบ 4) การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบเชิงลบ (www.gstcouncil.org) อีกทั้งสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel: TEATA) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มอีกหนึ่งด้าน คือ ด้านคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้ในทิศทางที่ยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบการดำเนินงานที่กล่าวมานี้ในการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออกในครั้งนี้ ได้นำข้อมูลจากการจัดประชุมระดมความคิดในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว กลุ่มผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินความพึงพอใจของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่ประกอบไปด้วย ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นิสิต/นักศึกษา และนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ เพื่อทดลองการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาจะมีประเด็นดังต่อไปนี้

4.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่
ล้านนาตะวันออก

4.3.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

4.3.3 แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

4.3.4 แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

4.3.5 แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

**4.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่
ล้านนาตะวันออก**

จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนบริษัท
นำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นิสิต นักศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ
ท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน ได้ประเมินความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิง
ประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วยจังหวัดน่าน พะเยา และเชียงราย โดยพบความพึง
พอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.71$) อยู่ในระดับมากซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า
นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการบริหารจัดการมากที่สุด ($\bar{x} = 3.00$) พบอยู่ใน
ระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว
อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.53$) และด้านสิ่ง
อำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.43$) พบว่าอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในกิจกรรมทำโคม
จังหวัดพะเยามากที่สุด ($\bar{x} = 3.41$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ โรงเรียนชาวนา จังหวัดน่าน
($\bar{x} = 2.99$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไถลื้อ จังหวัดพะเยา ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในระดับมาก กลุ่ม
ทอผ้าไถลื้อ จังหวัดน่าน ($\bar{x} = 2.48$) อยู่ในระดับมาก และประมง จังหวัดเชียงราย ($\bar{x} = 1.89$) อยู่
ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ กิจกรรมประมง ในจังหวัดเชียงราย สามารถพัฒนากิจกรรมให้สามารถสร้าง
ความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้ ตามข้อเสนอแนะจากการประเมิน คือ การสร้างความปลอดภัย
ในระหว่างการนั่งเรือชมวิถีชีวิต การให้ข้อมูลที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนัก
เห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำโขงที่มีสัมพันธ์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ตลอดจนสร้างกิจกรรมให้
นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินความพึงพอใจ
ในภาพรวม เมื่อพิจารณาแบ่งเป็นรายกิจกรรม ทำให้เล็งเห็นว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความสนใจ
ทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ใน
พื้นที่ล้านนาตะวันออก สามารถนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมมา
พัฒนาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

ตารางที่ 24 แสดงภาพรวมการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

รายละเอียด		จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัด เชียงราย		ค่าเฉลี่ย รวม	S.D.	แปล ผล
		กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนชาวนา		การทำอาหาร ไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.					
1	ด้านการบริหารจัดการ (administration)	2.77	1.07	3.16	0.91	3.14	0.71	3.66	0.47	2.29	0.97	3.00	0.83	มาก
2	ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)	2.59	1.34	2.90	0.97	3.11	0.82	3.24	0.83	2.53	1.45	2.87	1.08	มาก
3	ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (activity)	2.50	0.97	3.12	1.29	2.75	0.84	3.43	0.58	1.83	1.35	2.73	1.00	มาก
4	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)	2.55	1.10	2.77	0.93	2.67	1.10	3.11	0.92	1.53	1.19	2.53	1.04	มาก
5	ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction)	2.00	0.75	3.00	1.41	2.30	1.33	3.60	0.51	1.25	0.88	2.43	0.98	มาก
รวม		2.48	1.05	2.99	1.10	2.79	0.96	3.41	0.66	1.89	1.17	2.71	0.99	มาก

จากการศึกษาผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง สามารถอธิบายตามรายละเอียดตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวในแต่ละประเด็น ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจ

ความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจ พบกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x\bar{=} 2.90$) โดยสามารถเรียงคะแนนความพึงพอใจได้ตามลำดับ คือ กลุ่มท่าโขม ($x\bar{=} 3.76$) อยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนชานา ($x\bar{=} 3.12$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไต้ลื้อ ($x\bar{=} 2.99$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($x\bar{=} 2.79$) อยู่ในระดับมาก และการประมง ($x\bar{=} 1.84$) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นทางด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านความเป็นมิตรของผู้คนหรือเจ้าของสถานที่มากที่สุด ($x\bar{=} 3.30$) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นต้นกำเนิด จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของนักท่องเที่ยว ($x\bar{=} 2.43$) อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาเป็นรายกิจกรรมในแต่ละชุมชน สามารถสรุปคะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุดได้ ดังต่อไปนี้

จังหวัดน่าน กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ พบความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความเป็นมิตรของผู้คน หรือเจ้าของสถานที่ โดยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($x\bar{=} 3.42$) และคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความเป็นต้นกำเนิด จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ($x\bar{=} 2.00$) อยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนชานา พบความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความเป็นมิตรของผู้คน หรือเจ้าของสถานที่ ($x\bar{=} 3.60$) อยู่ในระดับมากที่สุด และคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความเป็นของแท้ดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ และการสัมผัสถึงความรู้สึก จิตวิญญาณของแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง อาจเป็นเพราะลักษณะของกิจกรรมทดลองเป็นการจำลองเหตุการณ์ในพิธีกรรม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการทำนา จึงอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถได้รับประสบการณ์อย่างแท้จริงได้ ดังนั้น ในการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจดังกล่าว จึงควรมีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมให้ตรงกับช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์และสามารถสัมผัสถึงความเป็นของแท้และความดั้งเดิมของกิจกรรมได้

จังหวัดพะเยา การทำอาหารไต้ลื้อ พบความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความเป็นมิตรของผู้คน หรือเจ้าของสถานที่ และความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ($x\bar{=} 3.50$) อยู่ในระดับมากที่สุด และคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความเป็นต้นกำเนิด จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ($x\bar{=} 2.30$) อยู่ในระดับปานกลาง และการทำไต้ลื้อ พบความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความเป็นมิตรของผู้คน หรือเจ้าของสถานที่ ($x\bar{=} 4.00$) อยู่ในระดับมากที่สุด และคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ จุดสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทุกคนควรได้มาเยือน ($x\bar{=} 3.35$) อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ในการพัฒนาควรเน้นกิจกรรมการทำไต้ลื้อให้มีความแตกต่างจากที่อื่น และการสร้างเอกลักษณ์ เช่น การสร้างลวดลายไต้ลื้อที่ประยุกต์มาจากลายผ้าทอไต้ลื้อของชุมชน การออกแบบรูปแบบไต้ลื้อที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมและสามารถนำกลับไปเป็นของที่ระลึกได้ เป็นต้น

จังหวัดเชียงราย พบความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว ($x\bar{=}$ 2.50) อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ที่ได้พบความสวยงามของสองริมฝั่งโขงไทย ลาว และวิถีชีวิตการทำประมงในริมฝั่งแม่น้ำโขงและแม่น้ำอิง ที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ได้ และสำหรับคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความเป็นต้นกำเนิด จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ($x\bar{=}$ 1.25) อยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เล็งเห็นโอกาสในการท่องเที่ยวที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอนาคตได้ เพราะด้วยความเป็นมิตรไมตรีระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว สามารถส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกผูกพันกับชุมชน ประกอบกับปัจจัยทางด้านความปลอดภัย จึงอาจส่งผลต่อความต้องการเดินทางกลับมายังแหล่งท่องเที่ยวซ้ำได้

2. ผลการประเมินความพึงพอใจทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ความพึงพอใจทางการเข้าถึงของแหล่งท่องเที่ยว พบกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x\bar{=}$ 2.87) โดยสามารถเรียงคะแนนความพึงพอใจได้ตามลำดับ คือ กลุ่มท่าโคม ($x\bar{=}$ 3.24) อยู่ในระดับมากที่สุด การทำอาหารไตลื้อ ($x\bar{=}$ 3.11) อยู่ในระดับมาก โรงเรียนชาวนา ($x\bar{=}$ 2.90) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไตลื้อ ($x\bar{=}$ 2.59) อยู่ในระดับมาก และการประมง ($x\bar{=}$ 2.53) อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{=}$ 3.46) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($x\bar{=}$ 2.43) อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาเป็นรายกิจกรรมในแต่ละชุมชน สามารถสรุปคะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุดได้ พบผลอันดับของคะแนนที่มีความสอดคล้องกับผลคะแนนในภาพรวม ดังนี้

จังหวัดน่าน กลุ่มทอผ้าไตลื้อ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{=}$ 3.00) อยู่ในระดับมาก และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร เช่น ป้ายน้ำมัน ห้องน้ำ อุ้งมรด ($x\bar{=}$ 2.25) อยู่ในระดับปานกลาง และโรงเรียนชาวนาพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{=}$ 3.60) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($x\bar{=}$ 2.33) อยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดพะเยา การทำอาหารไตลื้อ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{=}$ 3.70) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($x\bar{=}$ 2.55) อยู่ในระดับมาก และการท่าโคม พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{=}$ 3.90) อยู่ในระดับมาก

ที่สุด และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($x\bar{x} = 2.44$) อยู่ในระดับมาก

จังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี และมีความปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.12$) อยู่ในระดับมาก และพบคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($x\bar{x} = 2.28$) อยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการเข้าถึงให้มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเองสามารถเดินทางมาด้วยตนเองได้อย่างปลอดภัย โดยมีการแสดงป้ายสัญลักษณ์บอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และแสดงป้ายตามเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ และการแสดงป้ายบอกทางบริเวณทางแยกตลอดจนป้ายบอกทางบริเวณทางเข้าชุมชนที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านความพึงพอใจทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้รวมผลคะแนนของจังหวัดพะเยาในกิจกรรมทำโคมและการทำอาหารไต้ลื้อ เนื่องจากเป็นพื้นที่วิจัยที่ตั้งอยู่หมู่บ้านเดียวกัน และจากการศึกษา พบกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($x\bar{x} = 2.53$) โดยสามารถเรียงคะแนนความพึงพอใจได้ตามลำดับ คือ กลุ่มทำโคมและการทำอาหารไต้ลื้อ ($x\bar{x} = 2.89$) อยู่ในระดับมาก โรงเรียนชาวนา ($x\bar{x} = 2.77$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($x\bar{x} = 2.55$) อยู่ในระดับมาก และการประมง ($x\bar{x} = 1.53$) อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ภาพรวมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านที่พักและโฮมสเตย์มีมาตรฐานมากที่สุด ($x\bar{x} = 2.86$) อยู่ในระดับมาก และพบคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านความหลากหลายของร้านอาหารและเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณท่องเที่ยว ($x\bar{x} = 1.88$) อยู่ในระดับปานกลางสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว พบนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมมีครบครัน และเพียงพอต่อการใช้งาน ($x\bar{x} = 2.74$) อยู่ในระดับมาก และพบความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ อุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมมีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว ($x\bar{x} = 2.65$) อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาเป็นรายกิจกรรมในแต่ละชุมชน สามารถสรุปคะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุด ซึ่งประเมินภาพรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชน และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

จังหวัดน่าน กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจทางด้านอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมมีมาตรฐานและปลอดภัยมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.12$) และอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมของชุมชน ที่ได้จัดเตรียมชุดอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งจัดบริเวณที่สามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ได้พบความพึงพอใจด้านศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด ($x\bar{x} = 1.75$) พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากชุมชนยังมิได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวไว้ในชุมชน ดังนั้น ในการ

พัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกชุมชนควรคำนึงถึงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่ออำนวยความสะดวกทางด้านข้อมูลที่สำคัญของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนด้วย

สำหรับโรงเรียนชาวนา พบความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านที่พักและโฮมสเตย์มีมาตรฐาน มีให้เลือกใช้บริการอย่างหลากหลาย ($x\bar{=}$ 3.30) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการเปิดให้บริการด้านที่พักของโรงเรียนชาวนา ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าพักพร้อมสัมผัสบรรยากาศท่ามกลางธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวในระหว่างการเข้าพักได้ และความพึงพอใจทางด้านการหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพบความพึงพอใจน้อยที่สุด ($x\bar{=}$ 1.75) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งโรงเรียนชาวนายังไม่พบสินค้าของที่ระลึก ที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อได้ อย่างไรก็ตาม หากต้องการพัฒนาด้านสินค้าของที่ระลึก สามารถนำวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาดัดแปลงเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า และควรออกแบบสินค้าของที่ระลึกให้สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้

จังหวัดพะเยา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชน พบการทำอาหารได้อลิ่และการทำโคม พบว่ามีความพึงพอใจทางด้านที่พักแรม และโฮมสเตย์มีมาตรฐานมีความพึงพอใจมากที่สุด ($x\bar{=}$ 2.86) อยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับการเปิดให้บริการที่พักของโฮมสเตย์บ้างลงผลซึ่งเป็นบริเวณของการทำอาหารได้อลิ่ ที่ได้คำนึงถึงการออกแบบสถาปัตยกรรม ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สามารถสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบได้อลิ่ และด้วยความเป็นมิตรของเจ้าของบ้าน จึงอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และมีผลต่อความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจทางด้านอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีครบครันและเพียงพอต่อการใช้งานมากที่สุด ($x\bar{=}$ 2.74) และอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากชุมชนได้มีการวางแผน การจัดการที่ดี มีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อม แบ่งหน้าที่ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้ชุมชนสามารถรองรับนักท่องเที่ยว และส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในการสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้

ทั้งนี้ ด้านความหลากหลายของร้านอาหารและเครื่องดื่ม และร้านสะดวกซื้อภายในแหล่งท่องเที่ยว พบความพึงพอใจอยู่ในอันดับน้อยที่สุด ($x\bar{=}$ 1.88) อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ควรตระหนักถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเด็นดังกล่าว โดยการพัฒนาร้านค้าที่มีอยู่เดิมให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ หรือการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อสร้างร้านค้าชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

จังหวัดเชียงราย พบนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจทางด้านที่พักแรม และโฮมสเตย์มีมาตรฐานมากที่สุด ($x\bar{=}$ 2.28) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ที่ตั้งอยู่ใกล้ด่านข้ามผ่านแดนที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศอยู่เสมอ จึงทำให้บริเวณดังกล่าวมีที่พักที่อำนวยความสะดวกให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ตลอดจนมีมาตรฐานของห้องพักที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม สำหรับความพึงพอใจทางด้านศูนย์เรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวพบคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด ($x\bar{=}$ 1.12) อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยได้พิจารณาจากข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว คือ การสร้างความรู้

ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวประมง การสร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวได้เล็งเห็นความสำคัญ และเห็นคุณค่าในวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ ตลอดจนการให้ข้อมูลทางด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความปลอดภัยในระหว่างการร่วมดำเนินกิจกรรม

4. ผลการประเมินความพึงพอใจทางด้านการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ความพึงพอใจทางด้านการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$) โดยสามารถเรียงคะแนนความพึงพอใจได้ตามลำดับ คือ กลุ่มท่าโคม ($\bar{x} = 3.43$) อยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนขาวนา ($\bar{x} = 3.12$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไต้ลื้อ ($\bar{x} = 2.75$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($\bar{x} = 2.50$) อยู่ในระดับมาก และการประมง ($\bar{x} = 1.83$) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นทางด้านการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ภาพรวมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ได้เกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรม ($\bar{x} = 3.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน ($\bar{x} = 2.28$) อยู่ในระดับมาก

สำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ พบนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่นมากที่สุด ($\bar{x} = 2.90$) อยู่ในระดับมาก และพบความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ การเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ในกิจกรรมเดียวกัน ($\bar{x} = 2.68$) อยู่ในระดับมาก

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลดีทางอารมณ์ พบความพึงพอใจทางด้านการเกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรมมากที่สุด ($\bar{x} = 3.24$) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ เกิดความตื่นเต้นท้าทายในระหว่างทำกิจกรรม ($\bar{x} = 2.43$) อยู่ในระดับมาก

ด้านคุณลักษณะของกิจกรรม พบความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.56$) อยู่ในระดับมาก และพบคะแนนความพึงพอใจมากที่สุดสามอันดับแรกเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การลงมือทำ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ($\bar{x} = 2.76$) อยู่ในระดับมาก การได้ศึกษา เรียนรู้บริบท สถานการณ์ของชุมชน ($\bar{x} = 2.68$) อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมเกิดการถ่ายทอดหรือแบ่งปันประสบการณ์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่นที่สนใจ ($\bar{x} = 2.67$) อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้พิจารณาคะแนนความพึงพอใจที่ได้อันดับคะแนนน้อยที่สุด พบการซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชนน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.28$) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่ากิจกรรมท่าโคม จังหวัดพะเยา มีระดับคะแนนสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.28$) รองลงมา คือ กิจกรรมของโรงเรียนขาวนา ($\bar{x} = 2.72$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไต้ลื้อ ($\bar{x} = 2.60$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้า ($\bar{x} = 2.59$) อยู่ในระดับมาก พบว่าอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ และการประมง ($\bar{x} = 1.48$) อยู่ในระดับน้อย

นอกจากนี้ ยังได้เล็งเห็นถึงคุณลักษณะในแต่ละกิจกรรมที่มีความโดดเด่น ซึ่งพิจารณาจากคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสูงสุดในแต่ละกิจกรรม พบว่าจังหวัดน่าน กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อมีด้านการลงมือทำ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้คะแนนมากที่สุด ($\bar{x} = 3.00$) อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ การทดลองเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัด โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมทำพวงกุญแจจากผ้าทอ สำหรับโรงเรียนขาวนา พบด้านกิจกรรม

สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยว มีคะแนนมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.20$) อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากกิจกรรมการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ได้จัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ แก่นักท่องเที่ยว และการทำขวัญควาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สามารถสัมผัสประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนดังกล่าวได้ โดยในจังหวัดพะเยา พบการทำอาหารไตลื้อ นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชนมากที่สุด ($x\bar{x} = 2.77$) อยู่ในระดับมาก การทำโคม พบความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด และจังหวัดเชียงราย การประมง พบระดับความพึงพอใจมากที่สุดในด้านการเยี่ยมชมบริบทเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน การรับฟังเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชน การเรียนรู้บริบท สถานการณ์กิจกรรมที่มีในชุมชน และกิจกรรมเกิดการถ่ายทอด แบ่งปันประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว ($x\bar{x} = 1.75$) อยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้ หากพิจารณากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนโดยภาพรวม (ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านผลทางอารมณ์ และด้านคุณลักษณะกิจกรรม) สามารถสรุปคะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุด โดยสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

จังหวัดน่าน กลุ่มผ้าทอไตลื้อ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจทางด้านการเกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรมมากที่สุด ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.62$) อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำและความตื่นเต้นท้าทายในระหว่างการทำกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($x\bar{x} = 2.00$) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ชุมชนควรมีปรับปรุงแบบกิจกรรม หรือการวางแผนเพื่อร่วมพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมถึงชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึก หรือความทรงจำที่ดีในระหว่างการเดินทางกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ สำหรับโรงเรียนชาวนา พบความพึงพอใจทางด้านการเกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรมมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.60$) อยู่ในระดับมากที่สุด และพบความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน ($x\bar{x} = 3.14$) อยู่ในระดับมาก

จังหวัดพะเยา การทำอาหารไตลื้อ พบความพึงพอใจทางด้านการเกิดความทรงจำที่ดีจากการได้ทำกิจกรรมมากที่สุด ($x\bar{x} = 3.33$) อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ ความตื่นเต้นท้าทายในระหว่างการทำกิจกรรม ($x\bar{x} = 2.10$) อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการทำโคมพบความพึงพอใจทางด้านการเกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรมมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($x\bar{x} = 4.00$) และคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความแปลกใหม่ ($x\bar{x} = 2.70$) อยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดเชียงราย การประมงพบความพึงพอใจในการสัมผัสวิถีชีวิต บริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง มากที่สุด ($x\bar{x} = 2.37$) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่ได้ออกแบบให้นักท่องเที่ยวได้ลองเรือ เพื่อชมความสวยงามของธรรมชาติ และสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ สำหรับคะแนนความพึงพอใจที่น้อยที่สุด คือ การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน ($x\bar{x} = 0.87$) อยู่ในระดับน้อย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว

กับคนในท้องถิ่นได้ และมีอิทธิพลต่อการสร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ต่อนักท่องเที่ยวได้ โดยพบว่าสามารถสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างการค้าเนินกิจกรรมได้และถือเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความทรงจำที่ดีได้

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังได้แสดงผลคะแนนความพึงพอใจในการเลือกซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นในชุมชนอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้น ในการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึกของชุมชน โดยจัดให้มีจุดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกของชุมชน ที่ได้รวบรวมภูมิปัญญา หรือสินค้าที่จัดทำขึ้นในชุมชน นำมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายควรมีการบริหารจัดการที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย

ตลอดจน ชุมชนยังสามารถดัดแปลงสินค้าของที่ระลึกจากกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกับชุมชน เช่น การทำพวงกุญแจจากกลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ การทำโคมที่ควรมีการออกแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้ สำหรับโรงเรียนชาวนา และการประมง ยังไม่พบกิจกรรมที่พัฒนาให้กลายเป็นสินค้าของที่ระลึก ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนาสินค้าของฝากของที่ระลึก ให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้ ทั้งนี้ หากชุมชนสามารถสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าได้โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการทำได้ ก็อาจจะส่งผลให้เกิดประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ตลอดจนการพัฒนาสินค้าให้สามารถเป็นสื่อที่สามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้

5. ผลการประเมินความพึงพอใจทางด้านการบริหารจัดการ

ความพึงพอใจทางด้านการบริหารจัดการ พบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.00$) โดยสามารถเรียงคะแนนความพึงพอใจได้ตามลำดับ คือ กลุ่มทำโคม ($\bar{x} = 3.66$) อยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนชาวนา ($\bar{x} = 3.16$) อยู่ในระดับมาก การทำอาหารไต้ลื้อ ($\bar{x} = 3.14$) อยู่ในระดับมาก กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($\bar{x} = 2.77$) อยู่ในระดับมาก และการประมง ($\bar{x} = 2.29$) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นทางด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ชุมชนมีอภัยชัย หรือมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.43$) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลคะแนนความพึงพอใจในรายการกิจกรรมที่พบว่ามีผลคะแนนมากที่สุดเช่นเดียวกัน คือ การทำโคม ($\bar{x} = 4.00$) อยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนชาวนา ($\bar{x} = 3.40$) อยู่ในระดับมากที่สุด การทำอาหารไต้ลื้อ ($\bar{x} = 3.70$) อยู่ในระดับมากที่สุด กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($\bar{x} = 3.28$) อยู่ในระดับมากที่สุด และการประมง ($\bar{x} = 2.75$) อยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทำโคม สามารถบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพึงพอใจอยู่ในอันดับสูงที่สุดได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนอยู่เสมอ จึงทำให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเป็นกลุ่มคณะ ที่ควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการจัดการ การวางแผนหน้าที่ในแต่ละ

ฝ่าย เพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติงาน หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ดังนั้น ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม การประมง กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ และการทำอาหารไต้ลื้อ ควรมีการจัดตั้งกลุ่มและนำเอาหลักการมีส่วนร่วมเข้ามาบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวบนรากฐานบนความยั่งยืนได้

ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาคะแนนความพึงพอใจที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ชุมชนสามารถอธิบายหรือสื่อความหมายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ($x_{ij} = 2.50$) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาผลคะแนนความพึงพอใจในรายการกิจกรรมได้พบว่ามีผลคะแนนน้อยที่สุดเช่นเดียวกัน คือ การประมง ($x_{ij} = 1.62$) อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มทอผ้าไต้ลื้อ ($x_{ij} = 2.28$) อยู่ในระดับปานกลาง การทำอาหารไต้ลื้อ ($x_{ij} = 2.40$) อยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนชาวนา ($x_{ij} = 2.90$) อยู่ในระดับมาก การทำโคม ($x_{ij} = 3.30$) อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ที่พบว่าชุมชนยังไม่สามารถอธิบายที่มาและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการให้ข้อมูลที่สามารถสร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเมื่อชุมชนไม่สามารถอธิบาย หรือสื่อความหมาย ความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ก็อาจจะส่งผลต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงความสำคัญได้ และอาจจะส่งผลต่อความพึงพอใจทางด้านสิ่งดึงดูดใจ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบความเป็นต้นกำเนิด จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวที่ ความเป็นของแท้ ดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ และนักท่องเที่ยวไม่สามารถสัมผัสถึงความรู้สึก จิตวิญญาณของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างลึกซึ้ง เป็นต้น

ตารางที่ 25 แสดงผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล	
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนขานนา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง					
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.				
ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction)														
1. ความเป็นต้นกำเนิด/จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว (originality)	2.00	0.75	3.00	1.41	2.30	1.33	3.60	0.51	1.25	0.88	2.43	0.98	มาก	
2. ความเป็นของแท้/ดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ (authenticity)	2.50	1.19	2.90	1.37	2.80	0.63	3.70	0.48	1.50	0.92	2.68	0.92	มาก	
3. จุดสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทุกคนควรได้มาเยือน (essence)	2.57	0.78	3.00	1.15	2.90	0.56	3.55	0.52	2.00	0.92	2.80	0.79	มาก	
4. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว (identity)	3.00	0.81	3.10	1.19	3.00	0.94	3.88	0.33	2.50	0.53	3.10	0.76	มาก	
5. การสัมผัสถึงความรู้สึก/จิตวิญญาณของแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง (sense of place)	3.00	0.81	2.90	1.37	2.90	0.87	3.77	0.44	1.50	1.30	2.81	0.96	มาก	
6. สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม น่ามอง หรือน่าเยี่ยมชม (aesthetic)	2.85	1.06	3.20	1.03	3.11	0.87	3.88	0.33	2.12	1.55	3.03	0.97	มาก	
7. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน (safety and security)	3.42	0.78	3.30	0.82	3.50	0.52	3.77	0.44	1.62	1.30	3.12	0.77	มาก	
8. ความเป็นมิตรของผู้คนหรือเจ้าของสถานที่ (sense of respect)	3.42	1.51	3.60	0.69	3.50	5.27	4.00	0.00	2.00	1.30	3.30	1.75	มากที่สุด	
9. ความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น	2.37	1.06	3.10	0.73	2.90	0.56	3.70	0.48	2.12	1.12	2.84	0.79	มาก	

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนชานา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
(way of life)													
รวม	2.79	0.97	3.12	1.08	2.99	1.28	3.76	0.39	1.84	1.09	2.90	0.96	มาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)													
1. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัย	3.00	1.06	3.60	0.51	3.70	0.48	3.90	0.31	3.12	0.83	3.46	0.64	มากที่สุด
2. ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร เช่น ป้ายน้ำมัน ห้องน้ำ ตู้ซ่อมรถ เป็นต้น	2.25	1.75	3.10	0.99	3.30	0.82	3.33	0.86	2.37	1.59	2.87	1.20	มาก
3. สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย	2.75	1.28	2.60	1.17	2.90	0.87	3.30	0.67	2.37	1.68	2.78	1.13	มาก
4. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	2.37	1.30	2.33	1.22	2.55	1.13	2.44	1.50	2.28	1.70	2.39	1.37	ปานกลาง
รวม	2.59	1.34	2.90	0.97	3.11	0.82	3.24	0.83	2.53	1.45	2.87	1.08	มาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)													
สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชน													
1. ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	1.75	1.16	2.33	1.41	2.55	1.24	2.55	1.24	1.12	0.83	2.06	1.18	ปานกลาง
2. ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.00	1.41	1.90	1.37	2.00	1.27	2.00	1.27	1.50	1.51	1.88	1.36	ปานกลาง

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนชานา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
3. ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.50	1.06	1.75	1.38	2.45	1.15	2.45	1.15	1.25	0.88	2.08	1.12	ปานกลาง
4. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การบริการโทรศัพท์สาธารณะ ห้องน้ำสะอาด จำนวนถังขยะ และที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งชุมชนมีเพียงพอ	2.37	1.30	2.80	1.22	3.15	0.82	3.15	0.82	1.75	1.58	2.64	1.15	มาก
5. ที่พักแรม และโฮมสเตย์มีมาตรฐาน	2.16	1.72	3.30	0.67	3.29	0.85	3.29	0.85	2.28	0.75	2.86	0.97	มาก
6. ที่พักแรม และโฮมสเตย์มีให้เลือกใช้บริการได้อย่างหลากหลาย	2.00	1.67	3.30	0.67	3.01	0.85	3.01	0.85	2.00	0.57	2.66	0.92	มาก
7. หน่วยรักษาความปลอดภัย เช่น ป้อมตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น	2.28	1.70	2.33	1.50	2.60	1.51	2.60	1.51	1.71	1.49	2.30	1.54	ปานกลาง
รวม	2.15	1.43	2.53	1.17	2.72	1.10	2.72	1.10	1.65	1.08	2.35	1.17	ปานกลาง
สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว													
1. อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีครบถ้วนและเพียงพอต่อการใช้งาน	3.00	0.75	2.80	0.63	3.20	0.87	3.20	0.87	1.50	1.30	2.74	0.88	มาก
2. อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐานหรือความปลอดภัย	3.12	0.83	3.10	0.73	3.05	0.93	3.05	0.93	1.25	1.28	2.71	0.94	มาก
3. อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว	2.75	0.70	3.10	0.73	2.95	0.97	2.95	0.97	1.50	1.30	2.65	0.93	มาก

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนชานา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
รวม	2.95	0.76	3.00	0.69	3.06	0.92	3.06	0.92	1.41	1.29	2.70	0.91	มาก
รวมทั้งหมด	2.55	1.10	2.77	0.93	2.89	1.01	2.89	1.01	1.53	1.19	2.53	1.04	มาก
ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (activity)													
ปฏิสัมพันธ์ (interactional)													
1. เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น	2.87	0.83	3.20	0.78	2.70	0.82	3.60	0.51	2.12	1.12	2.90	0.81	มาก
2. เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่/กิจกรรมเดียวกัน	2.00	1.52	3.20	1.03	2.77	0.83	3.70	0.48	1.71	1.25	2.68	1.02	มาก
3. เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว	2.87	0.83	3.44	1.13	2.90	0.87	3.20	0.63	1.75	1.38	2.83	0.97	มาก
4. ได้สัมผัสวิถีชีวิต/บริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง	2.12	0.83	2.90	3.00	3.00	0.86	3.50	0.53	2.37	1.30	2.78	1.30	มาก
รวม	2.46	1.00	3.18	1.48	2.84	0.84	3.50	0.53	1.98	1.26	2.79	1.02	มาก
ผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome)													
1. เกิดความทรงจำที่ดีจากการทำกิจกรรม	3.00	0.53	3.50	0.70	3.33	0.50	3.75	0.46	2.00	1.41	3.12	0.72	มาก
2. เกิดประสบการณ์ใหม่จากการทำกิจกรรม	2.75	0.70	3.50	0.70	3.00	0.50	3.62	0.74	1.87	1.55	2.95	0.84	มาก
3. ได้รับการผ่อนคลายในระหว่างการทำกิจกรรม	2.37	1.18	3.40	0.69	3.00	0.70	3.75	0.46	2.00	1.77	2.90	0.96	มาก
4. เกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม	2.50	1.06	3.20	1.03	3.00	0.50	3.75	0.46	1.87	1.45	2.86	0.90	มาก

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนชานา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
5. เกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรม	3.62	0.51	3.60	0.69	3.00	0.86	4.00	0.00	2.00	1.51	3.24	0.71	มากที่สุด
6. เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตจากการทำกิจกรรม	2.66	0.81	2.90	1.10	2.62	0.74	3.33	0.70	1.50	1.41	2.60	0.95	มาก
7. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสร้างการแบ่งปันในระหว่างการทำกิจกรรม	2.62	1.18	2.90	1.37	2.55	0.88	3.20	0.78	1.62	1.68	2.58	1.18	มาก
8. เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวกหลังจากการทำกิจกรรม	2.50	1.19	3.30	1.05	2.44	1.13	3.00	1.05	1.62	1.59	2.57	1.20	มาก
9. ความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำ	2.00	0.92	2.90	1.19	2.50	1.08	3.44	0.52	1.50	1.19	2.47	0.98	มาก
10. เกิดความตื่นเต้น/ท้าทายในระหว่างการทำกิจกรรม	2.00	0.75	3.30	1.05	2.10	0.87	3.00	0.81	1.75	1.38	2.43	0.97	มาก
11. ความรู้สึกว่าตนเป็นคนพิเศษในระหว่างการทำกิจกรรม	2.62	1.18	3.50	0.70	2.80	1.13	2.80	1.54	1.75	1.48	2.69	1.21	มาก
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสร้างความเป็นอิสระแก่นักท่องเที่ยว	2.50	0.92	3.33	1.00	2.70	0.94	3.30	0.48	1.87	1.64	2.74	1.00	มาก
13. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความแปลกใหม่	2.37	1.06	3.20	1.03	2.60	0.51	2.70	0.67	1.50	1.41	2.47	0.94	มาก
14. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสร้างความประหลาดใจแก่นักท่องเที่ยว	2.12	0.99	3.00	1.24	2.40	1.07	2.80	0.63	2.00	1.51	2.46	1.09	มาก
รวม	2.55	0.93	3.25	0.97	2.72	0.82	3.32	0.66	1.78	1.50	2.55	1.02	มาก

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล	
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนขานนา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง					
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.				
คุณลักษณะของกิจกรรม														
1. การเยี่ยมชม / ดู บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.25	1.03	2.55	1.74	2.20	1.13	3.40	0.51	1.75	1.28	2.43	1.14	มาก	
2. การถ่ายภาพ บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.25	1.03	2.80	1.68	2.30	0.94	3.60	0.51	1.25	1.28	2.44	1.09	มาก	
3. การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน	2.62	1.18	2.14	1.57	2.77	1.09	3.00	0.81	0.87	0.99	2.28	1.13	ปานกลาง	
4. การรับฟังเรื่องราว ประวัติ สถานการณ์ของชุมชน	2.42	0.78	2.60	1.07	2.60	0.69	3.40	0.51	1.75	1.28	2.55	0.87	มาก	
5. การลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.00	0.81	2.90	1.28	2.70	0.94	3.70	0.48	1.50	1.30	2.76	0.96	มาก	
6. การศึกษา/เรียนรู้ บริบท สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่มีในชุมชน เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจมากขึ้นและท่องแท้	2.85	0.89	2.70	1.15	2.60	0.69	3.50	0.52	1.75	1.28	2.68	0.91	มาก	
7. เกิดการถ่ายทอดหรือแบ่งปัน ประสบการณ์/ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่นที่สนใจ	2.42	1.13	3.20	1.03	2.60	0.69	3.40	0.51	1.75	1.75	2.67	1.02	มาก	
รวม	2.59	0.97	2.72	1.30	2.60	0.84	3.43	0.56	1.48	1.31	2.56	1.00	มาก	
รวมทั้งหมด	2.50	0.97	3.12	1.29	2.75	0.84	3.43	0.58	1.83	1.35	2.73	1.00	มาก	
ด้านการบริหารจัดการ (administration)														
1. ชุมชนสามารถอธิบาย หรือสื่อความหมาย	2.28	1.11	2.90	0.99	2.40	0.96	3.30	0.94	1.62	1.30	2.50	1.06	มาก	

รายละเอียด	จังหวัดน่าน				จังหวัดพะเยา				จังหวัดเชียงราย		ค่าเฉลี่ยรวม	S.D.	แปลผล
	กลุ่มทอผ้าไตลื้อ		โรงเรียนขานนา		การทำอาหารไตลื้อ		การทำโคม		การประมง				
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.			
ของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้													
2. ชุมชนมีอัยาศัย หรือมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.28	0.95	3.40	0.84	3.70	0.48	4.00	0.00	2.75	0.88	3.43	0.63	มากที่สุด
3. ชุมชนมีการสื่อสาร หรือพูดคุยในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	2.75	1.16	3.20	0.91	3.33	0.70	3.70	0.48	2.50	0.75	3.10	0.80	มาก
รวม	2.77	1.07	3.16	0.91	3.14	0.71	3.66	0.47	2.29	0.97	3.00	0.83	มาก

4.3.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

ในการพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากสำหรับการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่คือผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการท่องเที่ยว ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นประสบความสำเร็จ

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออกคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความยินดีที่มีการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนบางแห่งมีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวบ้างแล้ว จึงเห็นทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ชุมชนบางแห่งยังไม่มีประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยวและไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน ดังนั้นความรู้ และความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติของคนในชุมชนจึงมีความแตกต่างกัน การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในการศึกษาครั้งนี้สำหรับแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมที่ชุมชนมี โดยบางชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรม บางชุมชนให้ความสำคัญกับกับความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หรือบางชุมชนให้ความสำคัญกับการต่อยอดผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ฉะนั้นความคาดหวังจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่จึงแตกต่างกัน และนำไปสู่ระดับการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกันด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen and Uphoff (1977) ซึ่งได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision making) เพื่อนำไปสู่การร่วมวางนโยบายหรือแผนงานเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) ชุมชนอาจร่วมดำเนินกิจกรรมตามระดับความสามารถของตน เช่น ร่วมบริหารงาน สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ หรือสละเวลาเพื่อการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ (Participation in benefits) จัดได้ว่าเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้เกิดขึ้นได้ใน 3 กรณี คือ ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ (Material benefits) สังคม (Social benefits) และผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการร่วมควบคุม ติดตาม และประเมินผล เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ

จากหลักของกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออกสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
6. การรับผิดชอบร่วมกัน

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ

ชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออกส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยผิวเผินว่า การท่องเที่ยวคือการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพื่อซื้อของ และเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวแล้วเดินทางกลับ ดังนั้นประการสำคัญในอันดับแรกของการสร้างการมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวแก่ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเห็นภาพ และมองเห็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ หรือมีศักยภาพภายในชุมชนของตน และเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเริ่มมองเห็นถึงปัญหา จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเสนอแนะปัญหาดังกล่าว ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อนทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจของชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออกเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในภาพรวมสามารถอธิบายได้ดังนี้

- 1) ค้นหาสมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ หรือสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินงานและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
- 2) จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งภาระหน้าที่เหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญในตนเอง และหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานในแต่ละครั้ง
- 3) ค้นหาความต้องการหรือเป้าหมายของการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนงาน และการดำเนินงานร่วมกันของชุมชน
- 4) การเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนและคณะกรรมการที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจทางการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ควรเพิ่มพูนความรู้ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเอาไว้ด้วย
- 5) ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นบุคลากรที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสาธิตกระบวนการหรือขั้นตอนทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้ อาทิ ปราชญ์ทางด้านหัตถกรรม สมุนไพร พิธีกรรมความเชื่อ เกษตร และประมง เป็นต้น
- 6) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน หรือกระบวนการขั้นต้นที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติจะสามารถสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และมีลำดับขั้นตอน เพื่อประสิทธิภาพของความ

คาดหวังในเป้าหมายที่จะประสบความสำเร็จร่วมกัน ทั้งนี้สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนได้ดังต่อไปนี้

1) เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมเสนอกระบวนการ หรือลำดับขั้นตอนการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย และข้อจำกัดหลายประการ

2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละประเภท เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน

3) ควรมีการวางแผนการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก และรับผิดชอบรอง เพื่อลดปัญหาการดำเนินงานในช่วงเวลาที่ผู้ที่รับผิดชอบหลักไม่สามารถเข้าร่วมดำเนินงานได้ เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลาย และบางอาชีพมีข้อจำกัดในการควบคุมเวลา

4) ควรมีการแบ่งระยะของแผนงานการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อให้คนในชุมชนสามารถทราบเป้าหมาย และเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

5) ควรสร้างแผนงานการดำเนินงาน และการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถยืดหยุ่นได้ และหรือแผนหลัก แผนรองที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรม

ในการทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนนั้นได้รับประสบการณ์และความทรงจำที่มีคุณค่ากลับไปนั้น มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั้นได้สัมผัสวิถีชีวิต ความดั้งเดิม (authenticity) และความเป็นของแท้ (original) จากชุมชน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน ฉะนั้น ความร่วมมือและความพร้อมของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการสร้างคุณภาพและความพึงพอใจทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือดำเนินกิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

1) ผลักดันให้กลุ่มปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการต้อนรับและร่วมทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมีการวางแผนและลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมให้น่าสนใจ และให้ความรู้สึกเป็นกันเองหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น โดยสอดแทรกข้อมูลความรู้ เรื่องราว ไปพร้อมกับความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว

2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นผู้นำเที่ยวภายในชุมชน โดยพัฒนาให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น แหล่งโบราณสถาน สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ป่าชุมชน พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เป็นต้น

3) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำภูมิปัญญาหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มานำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปชมกระบวนการผลิต ซึ่งจะนำไปสู่การซื้อสินค้าชุมชนเป็นของฝากของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวต่อไป (ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ, 2558: หน้า 202)

4) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ เพื่อสร้างรายได้และเกิดการเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตได้อย่างหลากหลาย และมีความลึกซึ้งมากขึ้นในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักผ่อน

5) ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น รถรับจ้าง เป็นต้น เพื่อกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

ผลลัพธ์ของการให้บริการทางการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยว คือ มูลค่าเศรษฐกิจที่เกิดจากการให้บริการ ซึ่งเกิดได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งชุมชนควรกำหนดมาตรการในการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการผลประโยชน์ทางที่ดี ได้ดังนี้

1) ให้ชุมชนเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น การทำของที่ระลึกที่มาจากวัสดุในท้องถิ่น

2) ให้ชุมชนร่วมกำหนดค่าบริการทางการท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์รวมกับค่าบริการทางการท่องเที่ยว หรือแยกกันระหว่างผลิตภัณฑ์กับค่าบริการทางการท่องเที่ยว

3) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดมาตรการในการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน เช่น เพื่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนนั้น จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน และใช้ทรัพยากรของคนในพื้นที่ ดังนั้นกำไรหรือรายได้จากการท่องเที่ยวบางส่วน ควรมีระบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม

4) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดมาตรการในการกระจายผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค

5) ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดค่าตอบแทนการดำเนินงานสำหรับผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ใด ๆ อย่างเหมาะสม เช่น คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายในการประสานงานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่ต้องเสียสละเวลาและเกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ควรได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำมัน ค่าตอบแทน ทั้งนี้ในระยะยาวค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะเป็นค่าใช้จ่ายสะสมสำหรับผู้ที่ได้รับหน้าที่ หากไม่มีการวางแผนในส่วนนี้อาไร จะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่นี้แบกรับค่าใช้จ่ายไว้และอาจนำไปสู่ความท้อแท้ในการดำเนินงานได้

6) ผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์มิใช่เพียงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งหากเกิดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวหลักควรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือบอกต่อนักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง กระตุ้นให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีกับผลประโยชน์ที่ไม่กระจุกตัวเพียงในแหล่งท่องเที่ยวหลัก และเกิดภาพลักษณ์ดีร่วมกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยว

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์นั้น การควบคุม ติดตาม และประเมินผลในการดำเนินงานนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประเมินผลจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น ซึ่งควรทำทั้งในด้านของผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว และความคิดเห็นของคนในชุมชน นำไปสู่การสร้างกลยุทธ์หรือจุดแข็งทางการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน อย่างไรก็ตามการประเมินผลอาจจำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจภายในชุมชนด้วยเช่นกัน เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ควรมีการบันทึกสถิติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ อาทิ การเก็บข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว การเก็บข้อมูลรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว เป็นต้น และนำผลการศึกษาดังกล่าวมาสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ต่อไป

2) มีควรการบันทึกภาพถ่าย หรือวิดีโอในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และสภาพบริบทของชุมชนโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีช่วงเวลาในการบันทึกภาพที่เหมาะสม อาทิ การบันทึกภาพช่วงก่อน และหลังการทำการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อนำภาพเหล่านั้นมาเปรียบเทียบกับเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

3) ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือการสร้างมาตรการทางการท่องเที่ยวต่อไป

4) มีการหมุนเวียนคนในชุมชนให้มีสิทธิเท่าเทียมกันในการตรวจสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเป็นธรรม และความโปร่งใสแก่ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว

5) ควรมีการจัดประชุมร่วมกันสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน หรือสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลา และยังเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนมีแรงผลักดันในการดำเนินกิจกรรมต่อไป ตลอดจนความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่อาจมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

6) สร้างความร่วมมือ และหรือขอการสนับสนุนการศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัย และสถาบันต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาผลกระทบบางอย่างอาจจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษ อาทิ การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศวิทยา ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

6. การรับผิดชอบร่วมกัน

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามหากการท่องเที่ยวขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม

- 1) สร้างความตระหนักแก่คนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบจากการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน
- 2) สร้างความตระหนัก และจิตสาธารณะแก่คนในชุมชนทุกคน ทั้งผู้มีหน้าที่หลัก และผู้ที่ไม่มีหน้าที่หลักในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนในทุกช่วงเวลา
- 3) สร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนา และดูแลปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะที่ขาดการบริหารจัดการ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวม อาทิ ขยะ และปาร์กิ้ง เป็นต้น
- 4) สร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาทางด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และมองปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เกิดจากตัวบุคคลภายในชุมชน และนักท่องเที่ยวให้เป็นปัญหาที่ควรรับผิดชอบร่วมกัน

จังหวัดน่าน

การพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

- 1) ศักยภาพของชุมชนในพื้นที่อำเภอปัวมีค่อนข้างหลากหลาย แต่มีระยะทางไม่ห่างกันมากนักเกินไป ดังนั้นหากสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจอยู่ในระดับกลุ่มใหญ่ เพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างคนในพื้นที่ ตลอดจนเป็นการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยว และธุรกิจทางการท่องเที่ยวในระหว่างเส้นทางต้นตัว และให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ร่วมกัน
- 2) สร้างความร่วมมือ และกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงประสบการณ์ที่หลากหลายในแหล่งท่องเที่ยวหลัก อาทิ การนำปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการทำนา ณ โรงเรียนชาวนา ตำบลศิลาเพชร และการตั้งสมาชิกในกลุ่มทอผ้าบ้านเกิดเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงประสบการณ์ให้เกิดความทั่วถึง เพื่อสร้างโอกาส และช่องทางการกระจายรายได้แก่คนอื่น ๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นต้น
- 3) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการสำหรับการดูแลทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ชุมชนแต่ละชุมชนในพื้นที่อำเภอปัวยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งอาจมีการแบ่งคณะกรรมการได้หลายลักษณะ อาทิ การจัดตั้งกลุ่มในระดับหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มในระดับตำบล และอำเภอปัว เป็นต้น เพื่อการบริหารงานในแต่ละภาคส่วนได้อย่างคล่องตัว และทั่วถึง
- 4) ชุมชนหมู่บ้านเกิด ตำบลวรนคร มีเฮือนไต้ล้อจำลองเพื่อเป็นศูนย์วัฒนธรรมไต้ล้อประจำหมู่บ้านในขณะนี้ จึงเป็นทิศทางที่ดีในการใช้สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่หลักในการรวมตัว และจัด

กิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมภายในชุมชน เนื่องด้วยเงื่อนไขข้อดังกล่าวเป็นสถานที่สาธารณะของชุมชน ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้สถานที่ดังกล่าวสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน

5) ควรมีการส่งเสริมมีคฤหบดี ซึ่งอาจเป็นเยาวชน หรือผู้ที่มีความสนใจ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งอาจไม่มีผู้ดูแลหลัก หรือคนให้บริการประจำอยู่ในแหล่ง โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ วนอุทยาน ป่าชุมชนบ้านป่าหัด สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น

จังหวัดพะเยา

การพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

1) ควรมีการบริหารจัดการภาระหน้าที่สำหรับการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม แม้ชุมชนบ้านธาตุสบแวนมีคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมได้อีก เพื่อดูแลทางด้านวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของชุมชน และมีจุดแข็งทางด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในการกระจายหน้าที่สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในจำนวนที่เหมาะสม ซึ่งในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจไม่จำเป็นต้องใช้จำนวนคน หรือผู้ที่ให้บริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง ทำให้เป็นต้นทุนด้านการบริหารจัดการที่สูงสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก

2) ควรใช้สถานที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวร่วมกัน อาทิ การใช้เรือนไม้สักจำลอง ณ วัดพระธาตุสบแวน เป็นสถานที่หลักในการรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน เพื่อกระจายแหล่งท่องเที่ยว หรือกระจายนักท่องเที่ยวภายในชุมชนได้อย่างสมดุล และเกิดความหลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้คนภายในชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์เรือนไม้สักร่วมกันอย่างครอบคลุม

3) ควรมีการกระตุ้น หรือสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้อีกแก่คนในชุมชนทั่วไปอย่างทั่วถึง หรือหลากหลายกลุ่มอาชีพ เพื่อเป็นเป็นกลยุทธ์ในการจัดสรรช่วงเวลา หรือกระจายโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกคน อาทิ กลุ่มการทำโคมล้านนาส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นครู ดังนั้นหากมีการจัดกิจกรรมการทำโคมล้านนาในช่วงวันธรรมดา อาจมีข้อจำกัดในการจัดสรรคนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น ดังนั้นการกระตุ้นให้คนในชุมชนหลากหลายกลุ่มอายุ หรืออาชีพเข้ามามีส่วนร่วม หรือส่งเสริมให้เป็นอาชีพหลัก ก็จะทำให้สามารถผนวกกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

4) ควรมีการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทน และค่าบริการที่ชัดเจนสำหรับการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ส่วนบุคคลเป็นสถานที่ในการจัดทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องมีค่าบำรุงสถานที่ ค่าน้ำ ค่าไฟให้แก่ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของ ดังนั้นคณะกรรมการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการบันทึก หรือทำรายการเหล่านี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเสนอต่อผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว หรือทำกิจกรรม ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่าง ๆ

5) สภาพบริบทของชุมชนบ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำมีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเดินเที่ยว หรือปั่นจักรยานเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชนมีระยะทางที่ไม่ไกลกันมาก จึงเป็นทิศทางหนึ่งในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ภายในชุมชนได้อย่าง

น่าสนใจ เพื่อกระจายตัวนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสมดุล และสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

จังหวัดเชียงราย

1) ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และสร้างทัศนคติที่ดีสำหรับคนในชุมชนบ้านปากอิงใต้ที่มีต่อการท่องเที่ยว เพื่อให้คนในชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน และกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่อาจมีข้อจำกัดด้านประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว และยังไม่มียุทธศาสตร์นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในชุมชน ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชนจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปากอิงใต้

2) ควรมีการนำผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปากอิงใต้เข้าศึกษาดูงานยังชุมชนต้นแบบทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญ และตัวอย่างการบริหารจัดการจากชุมชนตัวอย่าง และสำคัญไปกว่านั้นคือการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ร่วมกันมากขึ้น

3) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มประมงที่ส่งผลประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากวิถีชีวิตการหาปลา และการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม และลดภาพของภาระหน้าที่ที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้คนในชุมชนเล็งเห็นผลพลอยได้ที่ชัดเจน และกำหนดทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวไปด้วยกันได้

4) ควรมีการบริหารจัดการพื้นที่ หรือสภาพแวดล้อมของชุมชนร่วมกัน เพื่อสร้างความสะอาดและความเรียบร้อย อาทิ การกำจัดวัชพืช และขยะบริเวณจุดชมวิวกว้างแม่น้ำอิงให้มีความเรียบร้อยและสะอาด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อชุมชน ซึ่งหากสร้างจิตสำนึก และความตระหนักแก่คนในชุมชนได้จะสามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนได้

5) การสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญของอำเภอเชียงของเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงบ้านปากอิงใต้ เพื่อเยี่ยมชมทัศนียภาพความสวยงามของแม่น้ำอิง และแม่น้ำโขง ตลอดจนสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 ซึ่งหากเกิดจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มที่เดินทางมาเพื่อเยี่ยมชม และถ่ายรูปเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระยะทางไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงของจนเกินไป อาจทำให้คนในชุมชนเริ่มเล็งเห็นคุณค่า และเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกิจกรรมเชิงประสบการณ์อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาจเกิดขึ้นได้หลังจากคนในชุมชนได้มีโอกาสสัมผัสจริง

4.3.3 แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว และเป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยว ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนไปพร้อมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคน แต่ละกลุ่มคณะ มีความชื่นชอบที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ บุญเลิศ จิตตั้ง

วัฒนา (2548, หน้า 26-28) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้ คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งจากการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่ามีความสนใจท่องเที่ยวในทางธรรมชาติ อาทิ ภูเขา ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ น้ำตก หรือถ้ำ เป็นต้น สำหรับทางวัฒนธรรม มีความสนใจแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน เมืองเก่า พิพิธภัณฑสถาน และวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ และทางด้านการกิจกรรมมีความสนใจ กิจกรรมด้านการทอดผ้า การทำอาหาร การรับประทานอาหารแบบพื้นถิ่น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่วิจัย ได้พบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ โดยมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มน้ำโขงตอนบนของประเทศไทย และชุมชนนำศักยภาพทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มาพัฒนาเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับชุมชนและเกิดการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนทางทัศนคติในทางบวก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์เดินทางที่สามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดี สามารถผ่อนคลาย และเป็นประสบการณ์ใหม่ รวมถึง มิตรภาพที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง

จากความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ โดยการนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ สามารถอธิบายแนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ โดยอธิบายถึงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและการนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมีทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนสามารถร่วมมือกันในการดูแลรักษา เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถคงสภาพเดิมและใช้ประโยชน์ได้ โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) การปลูกฝังให้เห็นคุณค่า ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีการ เช่น การอบรม หรือการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่า เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ให้ทุกคนตระหนักและเข้าใจในหน้าที่ ซึ่งนำไปสู่ความรัก ความหวงแหน และเกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา

2) การกำหนดมาตรการหรือข้อปฏิบัติร่วมกัน ทั้งสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการถูกทำลายและเพื่อเป็นการรักษาความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างยั่งยืน

3) การถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เป็นการนำวัฒนธรรมของชุมชนที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองแล้วไปใช้ ในกระบวนการถ่ายทอดให้ความรู้ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย

และหากมีการถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวก็จะก่อให้เกิดความประทับใจและความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวด้วยกันที่เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ และคงดำรงรักษาไว้ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สามารถนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าสืบต่อไป

4) การดูแลรักษาความสะอาด ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีดูแลรักษาความสะอาด ระบบกำจัดขยะ ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องจัดเก็บขยะ ทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบอย่างสม่ำเสมอ เช่น จัดวางถังขยะไว้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดต่าง ๆ ในชุมชนที่เหมาะสมเพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทิ้งขยะในที่ที่จัดไว้ และควรหาวิธีการจัดการกับขยะที่เกิดขึ้นตามกระบวนการที่ถูกต้อง เช่น การแยกขยะ การฝังกลบ หรือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ขนย้ายขยะออกจากชุมชน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพที่งดงาม

2. ด้านการใช้ประโยชน์

1) การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรม เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ขาดการดูแล หรือ ควรจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมประเพณีและกิจกรรมให้คนต่างถิ่นได้รู้จัก โดยจัดในช่วงเวลาที่เหมาะสมและถูกต้องกับประเพณีหรือกิจกรรมเหล่านั้น แล้วส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมประเพณีหรือกิจกรรมนั้นเป็น

2) การส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง เนื่องจากสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองเป็นภูมิปัญญาของคนในสังคมแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษ จึงควรส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อันเป็นการแสดงถึงความงอกงามทางอารยธรรมให้นักท่องเที่ยวต่างท้องถิ่นได้เห็นพัฒนาให้เป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องทำอย่างระมัดระวังอย่านำเอาเทคโนโลยีมาใช้มากเกินไป จนทำให้สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองนั้นขาดลักษณะเด่นไป

3) การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญา เป็นการกระตุ้นให้ปราชญ์ทางวัฒนธรรม/ผู้สร้างสรรค์งานทางวัฒนธรรม เช่น ช่างทอผ้า ช่างทำโคม ได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและการต่อยอดแนวความคิดให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ชม หรือลงมือทำ ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่แก่นักท่องเที่ยว

จังหวัดน่าน

1. ควรมีการบันทึก หรือการทำลายลักษณะอักษรข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นเกี่ยวเนื่องกับการก่อตั้งถิ่นฐานของชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่อำเภอปัวส่วนใหญ่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการอพยพของกลุ่มคนจากประเทศเพื่อนบ้าน และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดน่าน

2. ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้ประโยชน์พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น (เฮือนโตลื้อจำลอง) ที่กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง ณ บ้านเก็ด ตำบลวรนครในขณะนี้ ให้เกิดมูลค่าทางการท่องเที่ยว และยังเป็นการกระตุ้นให้คนชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความ

ตระหนักในการดูแลรักษาเขื่อนไถจำลองแห่งนี้ร่วมกัน อาทิ การนำวัตถุโบราณ และผลิตภัณฑ์พื้นที่ที่หาชมได้ยากมารวบรวมไว้ในพื้นที่แห่งนี้ เป็นต้น

3. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ อาทิ หัตถกรรมทอผ้าไตลื้อ หัตถกรรมจักสาน พิธีกรรมท้องถิ่น เป็นต้น เนื่องจากผู้รู้ หรือเจ้าของวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีความสำคัญยิ่งสำหรับคนในชุมชนในการสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ในพื้นที่ต่อไป

4. ควรมีกฎระเบียบ และการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการ หรือสามารถดูแลได้ทั่วถึง โดยเฉพาะวังศิลา ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว มีการใช้สืตเขียนโขดหินจนเกิดความเสียหายต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งหากขาดการดูแลอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรม และยากต่อการซ่อมแซม หรือรักษาให้กลับคืนมา

5. ควรมีการนำปราชญ์ชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการทำนาแบบดั้งเดิมมาถ่ายทอดความรู้กับคนชุมชน โดยเฉพาะการอนุรักษ์ควายไทยสำหรับการไถนาในโรงเรียนชาวนา ตำบลศิลาเพชรในฐานะที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และต้อนรับกลุ่มทัศนศึกษา นำไปสู่การอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวนาแบบดั้งเดิม

6. สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกแก่คนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนอาจมีการจัดอบรม และสอดแทรกความสำคัญของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

จังหวัดพะเยา

1. ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนมาใช้ประโยชน์เขื่อนไถลื้อจำลอง ณ วัดพระธาตุสบแวนให้เป็นประจำมากขึ้น เพื่อให้เกิดการดูแลรักษา การจัดเวรทำความสะอาด และสามารถก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึง

2. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ โดยเฉพาะการทำโคมล้านนา การต่อกลาย เนื่องจากผู้รู้ หรือเจ้าของวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีจำนวนน้อยคน ซึ่งหากขาดการสืบทอดอาจทำให้ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนเลือนหายไป

3. ควรมีการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดตั้งเป็นชมรมแล้ว มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าทางการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเล็งเห็นคุณค่า และเกิดการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการยกระดับวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่ระดับภูมิภาค และสากล นำไปสู่การเผยแพร่วัฒนธรรมระหว่างกัน

4. ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนนำผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยเฉพาะหัตถกรรมผ้าทอไตลื้อ เพื่อกระตุ้นยอดการจำหน่าย และเกิดช่องทางใหม่ ๆ สำหรับภูมิปัญญาที่กำลังจะเลือนหายไปให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยว หรือผู้ใช้บริการในยุคปัจจุบัน มากกว่านั้นคือการพลิกฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ก้าวทันต่อในยุคสมัยนิยม

5. ควรมีกฎระเบียบการเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านธาตุสบแวนสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากภายในชุมชนเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัว และวิถีชีวิตของคนในชุมชนในบางช่วงเวลา

จังหวัดเชียงราย

1. ควรมีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาร่วมกัน และวางแผนเขตบริเวณพื้นที่ที่ห้ามจับปลา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ และทำให้คนในชุมชนสามารถหาปลาในฤดูที่เหมาะสมได้ เนื่องจากปลามีจำนวนที่น้อยลงจากผลค้างเคียงการสร้างเขื่อนที่ประเทศจีน
2. ควรมีการบริหารจัดการมลพิษต่าง ๆ ภายในชุมชนบ้านปากอิงใต้ โดยเฉพาะขยะในพื้นที่สำคัญของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ และอาจเกิดปัญหาต่อระบบนิเวศในแม่น้ำอิง และแม่น้ำโขง
3. ควรมีการจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ทรัพยากรในแม่น้ำโขงร่วมกันระหว่างฝั่งประเทศไทย และ สปป.ลาว โดยเฉพาะการเก็บก้อนหินเป็นจำนวนมากในแม่น้ำโขงมาจำหน่ายแก่ภาคอุตสาหกรรม การก่อสร้าง ซึ่งในอนาคตอาจเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ
4. ควรมีการส่งเสริมจัดกิจกรรมเทศกาล ประเพณีที่สามารถเชื่อมโยงความสำคัญของแม่น้ำโขงที่มีกับชุมชน เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และสร้างความตระหนักแก่คนในชุมชนที่มีต่อทรัพยากรในแม่น้ำโขง
5. ควรมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจ และความภาคภูมิใจ ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะการให้รางวัล หรือการยกย่องต่าง ๆ ที่สามารถช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชน

4.3.4 แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากการศึกษาศักยภาพในพื้นที่ ความคิดเห็นของชุมชนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวกลับไป เนื่องผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชื่นชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งการได้ลงมือทำนั้นจะนำไปสู่การจดจำ ส่วนกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ทำหรือมีส่วนร่วมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ยาก หรือต้องทำสำเร็จได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว แต่อาจเป็นสิ่งที่ร่วมกันทำกับคนอื่น ๆ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น ๆ ก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความลักษณะของกิจกรรมที่ได้ทำ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในการศึกษาคั้งนี้ยังมีความยินดีที่จะจ่ายค่าตอบแทน ค่าบริการให้กิจกรรมของชุมชนอีกด้วย (ร้อยละ 82.00) และจากการทดลองกิจกรรมการท่องเที่ยวในการศึกษาคั้งนี้พบว่า กลุ่มผู้ทดลองกิจกรรมส่วนใหญ่ชื่นชอบและเสนอแนะให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน ควรให้คนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่หลักในการจัดกระบวนการในการท่องเที่ยว เช่น เป็นผู้สาธิต นำชม ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์และความทรงจำจากการท่องเที่ยว ควรมีลักษณะของกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย

1. **Original:** เป็นกิจกรรมที่อยู่บนฐานทรัพยากรเดิมในพื้นที่ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีและวิถีชีวิต และสภาพบริบทของชุมชน
2. **Interaction:** เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว หรือระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน

กันเอง และในการมีส่วนร่วมนั้นควรออกแบบให้นักท่องเที่ยวร่วมทำได้โดยมีข้อจำกัดทางเพศหรืออายุน้อยที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาแต่ละกลุ่มนั้นส่วนใหญ่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง และบางครั้งมีทั้งกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุมาร่วมในคราวเดียวกัน ฉะนั้นกิจกรรมควรให้คนส่วนใหญ่ร่วมทำได้ หรืออาจเตรียมกิจกรรมเสริมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะไว้

3. Story: มีการถ่ายทอดเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่ทำอยู่ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รู้ที่มาที่ไป และได้ซาบซึ้ง (appreciate) มีอารมณ์ร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยควรมีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอหรือให้ร่วมกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เข้าใจสิ่งที่กำลังทำอยู่ มีการอธิบายขั้นตอนหรือการสาธิตให้ชม ทั้งนี้ อาจพิจารณาประกอบกับการสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวขณะทำกิจกรรมร่วมอยู่ด้วย หาก นักท่องเที่ยวมีความสนใจหรือตั้งใจอย่างจริงจังก็อาจเพิ่มเวลาให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น แต่หากนักท่องเที่ยวไม่สนใจหรือเบื่อหน่ายอาจลดทอนบางขั้นตอนลงหรือเพิ่มบางอย่างเข้าไปเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สนใจมากยิ่งขึ้น

4. Time: เวลาในการทำกิจกรรมจัดสรรให้เหมาะสม ไม่ใช่เวลายาวนานจนเกินไป เนื่องจาก อาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย หรือสิ้นใจไปจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเพียงการทำให้เห็น

5. Knowledge: เป็นกิจกรรมที่ให้และสร้างความรู้ในสิ่งที่ทำอยู่ กระตุ้นให้เกิดทักษะในระหว่างการทำกิจกรรมได้ แต่ทั้งนี้ควรเป็นความรู้ที่นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าถูกบังคับให้เรียนรู้หรือรับรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดเตรียมข้อมูลและวิธีการนำเสนอมาเป็นอย่างดี หรืออาจใช้วิธีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจมากขึ้น หรือสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

6. Fun: เป็นกิจกรรมที่สนุก เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย ไม่เป็นความรู้เชิงวิชาการมากจนเกินไป หรือทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าการทำกิจกรรมนั้นไม่มีสาระใดๆ เลย ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวยังต้องการบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ได้มาพักผ่อนและท่องเที่ยว ในสถานที่ที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน

7. Emotional outcome: สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมควรให้นักท่องเที่ยว ได้มาเที่ยว สัมผัส ลงมือทำ เรียนรู้กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าด้วยตนเอง ทั้งนี้ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคล ขึ้นอยู่กับ เวลา สถานการณ์ และการบริการทางการท่องเที่ยวที่ได้รับในขณะนั้น

8. Benefit: เป็นกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทั้งรายได้ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

นอกจากนี้ ในการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับผลลัพธ์ทางอารมณ์ระหว่างการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวได้ทำ ได้สัมผัสใน รูป รส กลิ่น เสียง เช่น การได้ชม ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือทำ ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพื้นฐานเดิมที่นักท่องเที่ยวแต่ละคนมี เช่น ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเดิมที่มี ความชื่นชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กิจกรรมยามว่างที่ทำอยู่ ความรู้เดิมที่มี ความชื่นชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นต้น ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมี

ลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน นักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับความรู้หรือการสัมผัสของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง

ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวเดียวกันก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่ต่างกันได้ ฉะนั้นผู้จัดรายการนำเที่ยวหรือเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และควรมีทักษะ ความสามารถในการทำให้นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบ รู้สึกสนุก และเกิดความประทับใจ ทั้งนี้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวอาจอาจเริ่มต้นได้ตั้งแต่ ความสนุกสนานรื่นเริงในการเข้าร่วมกิจกรรม การได้รับการศึกษา/ความรู้จากในการทำกิจกรรม ความซาบซึ้งในความงดงามของบรรยากาศหรือทิวทัศน์ระหว่างการทำกิจกรรม (Glenn McCartney, 2010:p 445 - 447) สามารถยกตัวอย่างผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงตัวอย่างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางอารมณ์ต่อนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว	กิจกรรม	ผลลัพธ์ของกิจกรรม	ผลลัพธ์ทางอารมณ์
มีความสนใจน้อย มีเวลาน้อย	ชิมอาหาร	- รับรู้รสชาติเป็น อย่างไร	- ชอบ/ไม่ชอบ - ประทับใจ/ไม่ ประทับใจ
มีความสนใจมาก มีเวลาพอสมควร	ทำอาหาร	- เรียนรู้ทำอย่างไร - รับรู้รสชาติเป็น อย่างไร	- ประทับใจ/ไม่ ประทับใจ - สนุก/ไม่สนุก - ได้เรียนรู้การ ทำอาหารที่แตกต่าง
มีความสนใจมาก มีเวลามาก	- ไปเก็บผัก/ตลาด - ทำอาหาร - ร่วมรับประทานอาหาร อาหารกับคนในท้องถิ่น	- เรียนรู้ทำอย่างไร - รับรู้รสชาติเป็น อย่างไร - ได้เรียนรู้การ ทำอาหารที่แตกต่าง - เรียนรู้เรื่อง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง - ได้รู้จักกับผู้คนต่าง วัฒนธรรมมากขึ้น	- ประทับใจ/ไม่ ประทับใจ - สนุก/ไม่สนุก - ประสบการณ์ใหม่กับ ผู้คนต่างวัฒนธรรม

จังหวัดน่าน

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ควรมีการส่งเสริม หรือผลักดันให้คนในชุมชนนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อาทิ การทำเครื่องเงิน การทำผ้าเขียนเทียน การทอผ้าไดลื้อ หัตถกรรมจักสาน ฟาร์มเห็ด เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้างความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

2. ควรมีการเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ อาทิ ชาติพันธุ์ไทลื้อ ม้ง เมี่ยน ขมุ และชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอปัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเกิดการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมเหล่านี้ต่อไป

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติควรมีคนในพื้นที่ดูแล และบริหารจัดการ โดยเฉพาะวังศิลาแลง ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม และเหมาะสำหรับการเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยา และชีววิทยา หากมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และหรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ไปพร้อม ๆ กับความสนุกสนาน

4. ภายในชุมชนบ้านเกิดกำลังมีการก่อสร้างเรือนไต้ล้อจำลอง โดยสร้างเพื่อเป็นสถานที่รวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ไต้ล้อ ซึ่งหากใช้สถานที่แห่งนี้เป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมเชิงประสบการณ์จะทำให้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และเกิดกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น

5. แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งควรมีการแพร่ความรู้ หรือหลักการปฏิบัติกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง และชัดเจน พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจต้องดูความเหมาะสมสำหรับข้อมูลเชิงทฤษฎีแพร่ให้นักท่องเที่ยวในระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ โรงเรียนชาวนาควรมีขั้นตอนการทำงานในแต่ละขั้นตอนที่ถูกต้อง และอาจมีข้อมูลเชิงตัวเลข หรือปริมาณที่ชัดเจน เพื่อสร้างองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวกลับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง เป็นต้น

6. ควรมีพื้นที่สาธิต หรือการจัดสรรพื้นที่ และอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เพื่อลดปัญหา หรือความเสียหายต่อพื้นที่ อุปกรณ์ และผลผลิตหลักของคนในชุมชน อาทิ การแบ่งพื้นที่การปลูกข้าวสำหรับนักท่องเที่ยว นักเรียน/นักศึกษา และกลุ่มคนในชุมชนเป็นสัดส่วน เพื่อรักษาคุณภาพของผลิตผลทางการเกษตร เป็นต้น

จังหวัดพะเยา

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของคนในชุมชนที่มีต่อภูมิปัญญาต่าง ๆ ให้เกิดความเชี่ยวชาญ และสามารถดำเนินกิจกรรมได้ครบทุกกระบวนการ อาทิ กลุ่มการทำโคมล้านนาในขณะนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถทำโคมล้านนาได้ในจำนวนน้อย ดังนั้นจึงควรพัฒนา หรือถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญานี้แก่สมาชิก และคนในชุมชนเป็นอันดับแรก เป็นต้น เพื่อการถ่ายทอดความรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนได้อย่างมีศักยภาพ

2. ชุมชนบ้านธาตุสบแวนเป็นชุมชนที่มีสภาพบริบทของชุมชนที่ค่อนข้างสงบ และเรียบง่าย ตลอดจนถึงภูมิปัญญาที่หลากหลายปรากฏอยู่ตามครัวเรือนต่าง ๆ อาทิ การทำขนมข้าวต้ม การทำข้าวแคบ การทำสวนผักปลอดสารพิษ การทำผักกาดดอง การทำน้ำหน่อ การทอผ้าไต้ล้อ การย้อมสีผ้าธรรมชาติ รวมถึงสถาปัตยกรรมไต้ล้อที่ยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน เป็นต้น ซึ่งการเข้าถึงภูมิปัญญาเหล่านี้ของกลุ่มนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ในระยะที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นควรบูรณาการทรัพยากรเหล่านี้ร่วมกันเพื่อผลักดันเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ภายในชุมชน

3. ชุมชนควรมีการบริหารจัดการเวลา และพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายในชุมชน โดยเป็นการนำกระบวนการ/ขั้นตอนของการทำผลิตภัณฑ์มาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ดังนั้นระยะเวลาของการทำกิจกรรมของแต่ละกระบวนการจึงมีเวลาที่ไม่เท่ากัน อาจใช้เวลามาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับความยากง่ายของกระบวนการทำผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

4. ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเป็นมา/เรื่องราวของชาติพันธุ์ไทลื้อ ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านธาตุสบแวน ทั้งด้านการแต่งกาย อาหารพื้นถิ่น อาคารบ้านเรือน รวมไปถึงพิธีกรรม เทศกาล ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนบ้านธาตุสบแวน

5. ควรมีการแบ่งหน้าที่ หรือการบริหารจัดการผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสม ประการแรก คือ เนื่องจากชุมชนบ้านธาตุสบแวนมีปราชญ์ชุมชนเฉพาะด้านที่หลากหลาย ซึ่งเจ้าของภูมิปัญญาบางแห่งเป็นผู้สูงอายุจึงอาจมีข้อจำกัดในนำเสนอ หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวในขณะทำกิจกรรม ประการที่สอง คือ การจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนบ้านธาตุสบแวนส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ทำงานราชการ จึงมีข้อจำกัดของเวลาสำหรับการเข้าร่วมทำกิจกรรม

6. ควรส่งเสริมการพัฒนาโฮมสเตย์ภายในชุมชนบ้านธาตุสบแวน เนื่องจากสภาพทางบริบทและวิถีชีวิตวัฒนธรรมเหมาะสำหรับการพักผ่อน และศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนบ้านธาตุสบแวน ซึ่งเป็นการผลักดันให้นักท่องเที่ยวอยู่ในชุมชน และเข้าถึงชุมชนได้เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน

จังหวัดเชียงราย

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ควรมีการสร้างเรื่องราวทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนบ้านปากอิงใต้กับชุมชนตรงข้ามแม่น้ำโขงของฝั่ง สปป.ลาว ให้เกิดความเชื่อมโยง และมีความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากจุดยุทธศาสตร์ที่ตั้งของพื้นที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำอิงที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำโขงตลอดจนมีพื้นที่ติดกับด่านศุลกากรเชียงของ โดยสามารถมองเห็นสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการสื่อความหมายจุดเด่นของชุมชนแกสายนักท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของจุดเริ่มต้นทางการท่องเที่ยว

2. ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางการเกษตร เนื่องจากชุมชนบ้านปากอิงใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก อาทิ สวนมะละกอฮอลแลนด์ ไร่ถั่วแขก และไร่ยาสูบ เป็นต้น โดยหากพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้จะสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร อาทิ การให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในการเก็บผลผลิตทางการเกษตร และนำไปประกอบการทำอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น

3. ควรมีปฏิทินฤดูกาลท่องเที่ยวภายในชุมชนที่ชัดเจน เนื่องจากวิถีชีวิตด้านการประมง และการเกษตรมีเฉพาะบางช่วงฤดูเวลา ดังนั้นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของวิถีชีวิต

4. บ้านปากอิงใต้เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านวิถีชีวิตการประมง จึงควรมีการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวิถีชีวิตเหล่านี้ให้สามารถรองรับเป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของชุมชนด้านการประมงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องจากผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงที่ประเทศจีน ทำให้ระบบน้ำขึ้นน้ำลงไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

5. ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงระหว่างฝั่งประเทศไทย และ สปป.ลาว เนื่องจากวิถีชีวิตของคน สปป.ลาวฝั่งตรงข้ามบ้านปากอิงใต้มีความน่าสนใจ อาทิ การร่อนทองคำในช่วงน้ำลงบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง เป็นต้น ซึ่งหากสามารถสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างฝั่งประเทศไทย และสปป.ลาวในข้อตกลงหมายระหว่างประเทศได้ จะช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างน่าสนใจ

6. หากเกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวขึ้นจริง ควรให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านปากอิงใต้ส่วนใหญ่อาจอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำโขง ดังนั้นจึงควรมีระบบความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเป็นพิเศษ

7) ควรมีการฝึกอบรม หรือพัฒนาทักษะการสื่อความหมายสำหรับตัวแทนชุมชน หรือผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มชาวบ้านที่มีความสมัคร หรือยินดีที่จะบริการนักท่องเที่ยว หากประสงค์ที่จะทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อาทิ ชาวประมงที่มาหาปลาบริเวณริมแม่น้ำโขงอยู่เป็นประจำทุกวัน แต่ยังคงขาดทักษะการพูด การสื่อสาร และการเรียบเรียงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของชุมชน เป็นต้น

4.3.5 แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในครั้งนี้ ได้นำผลจากการศึกษาทางด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยว นำมาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้ง คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในพื้นที่วิจัย โดยภาพรวม สามารถวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

- 1.1 แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 แนวทางการพัฒนาการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว
- 1.3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่พักผ่อน
- 1.4 แนวทางการพัฒนาด้านร้านอาหาร
- 1.5 แนวทางการพัฒนาสินค้าที่ระลึก
- 1.6 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

1.1 แนวทางการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ ได้พิจารณาถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ได้อย่างปลอดภัย สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย และปัจจุบันมีการพัฒนาระบบขนส่งอย่างหลากหลาย เช่น ระบบขนส่งทางบก ระบบขนส่งทางน้ำ และระบบขนส่งทางอากาศ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ทางบก อาทิ รถยนต์โดยสาร รถยนต์ส่วนตัว รถเช่าบริการ และรถไฟ เป็นต้น การเดินทางทางน้ำ ได้แก่ เรือ และทางอากาศ คือ เครื่องบิน

เมื่อพิจารณาในพื้นที่วิจัย พบว่านักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางอากาศได้ โดยจังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงราย มีสนามบินที่รองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีการให้บริการรถเช่าจากสนามบินไปยังสถานีขนส่ง เพื่อเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือการเลือกใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว จึงนับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบการเดินทางได้อย่างหลากหลาย ดังนั้น ในการพัฒนาควรมีการให้ข้อมูลในการเดินทาง ให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ควรสร้างความร่วมมือให้การรวบรวมข้อมูลการเดินทางโดยคำนึงถึงสภาพเส้นทางในการเข้าถึง และป้ายบอกทางที่ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมโยงในแต่ละจังหวัดได้อย่างสะดวกสบาย

1.2 แนวทางพัฒนาด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว

ด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เป็นการส่งสารข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเกิดการเข้าใจ โดยแนวทางการพัฒนาด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ได้พิจารณาการสื่อความหมายในชุมชน ซึ่งจะคำนึงถึงการสื่อความหมายที่ก่อให้เกิดความสะดอกสบายในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ ในคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความเพลิดเพลิน สร้างความประทับใจและประสบการณ์ รวมทั้ง เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

ทั้งนี้ ในการพัฒนาแนวทางการด้านการสื่อความหมาย ได้พิจารณาถึงเครื่องมือสื่อความหมายที่สามารถสร้างความอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ คือ เครื่องมือสื่อความหมายที่ใช้ตัวบุคคล และการสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคล โดยมีรายละเอียด คือ

1) เครื่องมือสื่อความหมายที่ใช้ตัวบุคคล เป็นการสื่อความหมายสองทิศทาง ที่ผู้ให้ข้อมูลและผู้ฟัง สามารถโต้ตอบกันได้ เป็นการให้บริการข้อมูลที่สามารถสร้างความรู้ และความเข้าใจให้นักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนสามารถแนะนำข้อปฏิบัติ ข้อห้าม ในแต่ละพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยสามารถสรุปคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ของชุมชน ความเชื่อ รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ

- สามารถเล่าเรื่องราวเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง มีเทคนิคขั้นตอนการนำเสนอเรื่องราวได้อย่างน่าสนใจ

- ตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

- เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และรักในงานบริการ

- สามารถสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานในระหว่างการนำชม พร้อมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่สามารถนำไปสู่การสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีภายในชุมชนได้

2) เครื่องมือสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคล คือ การส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผู้รับสารไม่สามารถสอบถาม หรือตอบโต้ได้ โดยสามารถยกตัวอย่างเครื่องมือสื่อความหมายที่ไม่ใช้ตัวบุคคลได้ดังนี้

ป้ายสื่อความหมาย ถือเป็นการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเอง และไม่ได้วางแผนก่อนล่วงหน้า สำหรับป้ายสื่อความหมายสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว พร้อมกับการสื่อสารข้อมูล เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจ เช่น ป้ายแสดงเส้นทาง ป้ายแสดงแผนที่ ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูล ป้ายห้าม เป็นต้น โดยการออกแบบป้ายสื่อความหมาย ควรคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ป้ายควรอยู่ในจุดที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน มีขนาดตัวหนังสือพอเหมาะที่นักท่องเที่ยวสามารถอ่านได้ รูปแบบตัวหนังสืออ่านได้ง่าย สีและตัวหนังสือมีความชัดเจน ตลอดจน การคำนึงถึงการออกแบบและใช้วัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม และการคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ ควรมีความคงทน แข็งแรง บำรุงรักษาได้ง่าย และสามารถใช้ได้ในระยะยาว

ศูนย์สื่อความหมาย เป็นการรวบรวมเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารให้นักท่องเที่ยว โดยจัดนำเสนอในรูปแบบของนิทรรศการ เป็นจุดที่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ก่อนเดินทางเข้าไปเรียนรู้ สัมผัสในสถานที่จริง เป็นการก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ ทั้งนี้ คุณลักษณะของศูนย์สื่อความหมาย ควรจัดตั้งอยู่ในบริเวณก่อนที่จะเข้าสู่พื้นที่ เนื้อหาที่นำเสนอ ควรเป็นเนื้อหาที่ผ่านการคัดสรร เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ สำนวนอ่านเข้าใจง่าย กระชับ ควรมีภาษาอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนควรพัฒนาจากสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างเดิมที่มีอยู่มาพัฒนาให้เป็นศูนย์ข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรอย่างสูงสุด แต่ทั้งนี้หากจำเป็นต้องมีการก่อสร้างหรือปรับปรุงใหม่ ควรคำนึงถึงรูปแบบการก่อสร้างให้มีความกลมกลืนในพื้นที่ สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการสื่อความหมายในพื้นที่ ควรพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทั้งใช้บุคคลและไม่ใช้บุคคลร่วมกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้รับรู้ข้อมูลที่สำคัญ เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้ และสามารถสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3. แนวทางพัฒนาพื้นที่พักแรม

สถานที่พักแรม คือ สถานที่พักอาศัยชั่วคราวของนักท่องเที่ยว เมื่อเดินทางถึงยังจุดหมายปลายทาง โดยมีจำนวนวันพักค้างแรมขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาระยะเวลาในการเดินทางของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเดินทาง 2-3 วัน และนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มีระยะเวลาท่องเที่ยว ตั้งแต่ 10 วันขึ้นไป จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้เล็งเห็นโอกาสในการในการพัฒนาด้านที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในพื้นที่ได้

สำหรับแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการพัก ชุมชนสามารถพัฒนาที่พักที่มีอยู่เดิม ให้มีมาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้ โดยคำนึงถึงการให้บริการที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว การดูแลในด้านความสะอาด และความปลอดภัย ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีเมื่อมาใช้บริการ นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถพัฒนาด้านที่พัก โดยแบ่งพื้นที่ของบ้านพักอาศัยของตนเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่เป็นเจ้าบ้าน ควรมีการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีความเต็มใจในการบริการและให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกปลอดภัย ควรดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักเหมือนญาติของตนเอง รวมทั้ง การสร้างความประทับใจ โดยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวได้

อย่างไรก็ตาม หากชุมชนมีความต้องการสร้างที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมในพื้นที่ และคำนึงถึงการตกแต่งที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น และการจ้างงานของคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย

1.4 แนวทางพัฒนาด้านร้านอาหาร

ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสัมผัสหรือต้องการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยเหตุของความแปลกพิเศษของอาหาร หรือรสชาติของอาหาร เป็นต้น และอาหารยังถือเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่สำคัญในชีวิต และเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจได้ อาหาร จึงนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยพบสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเงินสำหรับค่าอาหารมากเป็นอันดับ 3 (นิศา ชัชกุล ,หน้า 203-204) ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ดังนี้

- ชุมชนควรคำนึงถึงการมีสภาพแวดล้อมที่ดี โดยพิจารณาถึงที่ตั้งของร้านอาหารที่นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือสามารถจดจำได้อย่างสะดวกสบาย ควรคำนึงถึงการตกแต่งสถานที่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ การนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อตกแต่งร้าน ตลอดจน คำนึงถึงความสะดวกสบายตั้งแต่อาคารสถานที่ พนักงานในร้าน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ห้องน้ำ ห้องครัว เป็นต้น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการให้บริการ ควรมีพนักงานที่ให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม และเป็นมิตร บริการด้วยความยิ้มแย้ม มีความรวดเร็วในการทำงาน และควรมีทักษะในการสื่อสารทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

- ชุมชนควรคำนึงถึงรสชาติของอาหาร ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ทั้งนี้ ชุมชนควรตระหนักถึงความสำคัญของอาหารท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนได้ และควรมีการเลือกใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการตั้งราคาอาหารที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่นคุณภาพและปริมาณของอาหาร รูปแบบในการบริการ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

- ชุมชนควรคำนึงถึงการจัดการและความควบคุมที่ดี คือ การวางตำแหน่งคนในการบริหารงาน และงบประมาณ

นอกจากนี้ ชุมชน ควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวให้เรียนเรียนรู้ วิธีการ ขั้นตอน กระบวนการทำอาหาร รวมถึง การอธิบายเอกลักษณ์ของอาหารที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าของอาหาร การเข้าใจในวิถีชีวิตที่สะท้อนเรื่องราวผ่านอาหาร จนทำให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์เกิดความประทับใจได้ ทั้งนี้ ในการพัฒนาด้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน หากมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดี ก็จะสามารถดึงเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวได้ เกิดการกระจายรายได้และส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ตลอดจนเกิดการอนุรักษ์ การเห็นถึงคุณค่าของอาหารท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้

1.5 แนวทางพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก

สินค้าของที่ระลึก เป็นการนำเอาวัสดุในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ได้ โดยสินค้าของที่ระลึกส่วนใหญ่ ชุมชนควรมีการผลิตและใช้แรงงานคนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญในการสร้างอาชีพ หรือเป็นการเพิ่มรายได้เสริมในช่วงเวลาว่าง นอกจากนี้ ชุมชนควรนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำวัตถุดิบ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นนำมาแปรรูป ถือเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า รวมทั้ง เป็นการส่งเสริมและการอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ให้ยังคงอยู่ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่า จนเกิดการสืบทอดถึงคนรุ่นหลังได้ นอกจากนี้ ชุมชนควรมีการพัฒนาสินค้าให้มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เพื่อให้เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

ดังนั้น ในการพัฒนาสินค้าของที่ระลึก ชุมชนควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม เป็นการนำวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาพัฒนาออกแบบเพื่อให้มีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างจากที่อื่นโดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ตลอดจน ชุมชนควรคำนึงถึงรูปแบบ หรือน้ำหนักที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากนี้ ชุมชนยังสามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีกระบวนการสาธิต ขั้นตอนการผลิต รวมถึง การสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำสินค้าของที่ระลึกด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของสินค้าของที่ระลึกได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบความต้องการนำผลงานกลับไปเป็นของที่ระลึกมากที่สุด ร้อยละ 84.75

1.6 แนวทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนทางการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรคำนึงถึงการให้บริการอย่างทั่วถึงประกอบไปด้วย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบสื่อสาร อาทิ สัญญาณโทรศัพท์ หรือการให้บริการโทรศัพท์สาธารณะที่สามารถติดต่อภายในประเทศและต่างประเทศ ระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถสืบค้นข้อมูลทางการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วเป็นต้น และระบบสาธารณสุขที่ทันสมัย มีความสะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้ ควรมีการคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ เช่น ห้องน้ำ รถเข็น ทางลาดสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ รวมทั้งบริการเส้นทางสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามพื้นที่วิจัย คือ อำเภอปัว จังหวัดน่าน บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา บ้านปากอิงใต้ อำเภอเชียงของ จังหวัดพะเยา พบแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ทั้ง 6 ด้าน ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ด้านการเข้าถึง	- เนื่องจากจังหวัดน่าน มีสนามบินเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ภาครัฐ หรือผู้ประกอบการ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลและถือเป็นทางเลือกในการเดินทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาถึงสนามบิน
ด้านการสื่อความหมาย	- ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความชัดเจน ให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเองสามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย
ด้านที่พักแรม	- ควรเน้นให้พนักงานมีความรู้ความสามารถในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ สามารถสื่อสารและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ - ควรจัดให้ที่พักที่มีอยู่เดิมให้มีมาตรฐานในการรักษาความสะอาด และการบำรุงรักษา ดูแลอุปกรณ์ของห้องพักให้สามารถใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ
ด้านร้านอาหาร	- ควรเน้นรายการอาหารหรือเมนูอาหาร ที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และการสร้างบรรยากาศในระหว่างการรับประทานอาหาร เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
ด้านร้านขายของที่ระลึก	- ชุมชน ควรเน้นการออกแบบสินค้าของที่ระลึกให้มีความแตกต่าง และสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ตัวสินค้า และเพิ่มมูลค่าด้วยการสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการออกแบบของที่ระลึก
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	- ภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ด้านการเข้าถึง	- หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดให้มีระบบการขนส่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเดินทางมาด้วยตนเอง สามารถเดินทางมาถึงชุมชนได้อย่างปลอดภัย
ด้านการสื่อความหมาย	- ชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ ที่สามารถปรับเป็นศูนย์สื่อความหมายได้ โดยเพิ่มข้อมูล ทางด้านการท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ในชุมชน ข้อมูลทางด้านที่พัก ตลอดจนการให้บริการข้อมูลในการติดต่อภายในชุมชน เป็นต้น - ชุมชน ควรมีป้ายแผนที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่พัฒนาให้มีความหลากหลายทางด้านภาษา เช่น อังกฤษ จีน - ชุมชนควรนำเอาเยาวชน ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมบรรยาย เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน และ ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้
ด้านที่พักแรม	- ชุมชนสามารถพัฒนาที่พักที่มีอยู่เดิมให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ โดยคำนึงถึงการให้บริการด้านห้องพักที่มีความสะอาด และคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
ด้านร้านอาหาร	- ชุมชนสามารถนำเสนอเมนูอาหารที่สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของพื้นที่ ในรูปแบบขันโตก และสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเตรียมวัตถุดิบในการทำอาหาร พร้อมเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการประกอบอาหาร ตลอดจนรับประทานอาหารร่วมกับชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันได้
ด้านร้านขายของที่ระลึก	- ชุมชนมีสินค้าของที่ระลึก อาทิ ผ้าทอไดลื้อ ที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกซื้อ ทั้งนี้ ชุมชนควรเพิ่มมูลค่าของสินค้าของที่ระลึก โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการออกแบบสินค้าของที่ระลึก - ชุมชนควรพัฒนาความหลากหลายของสินค้าของที่ระลึก โดยพัฒนาสินค้าของที่ระลึกให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การทำโคม ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน และชุมชน ควรพัฒนาโคม ให้มีรูปแบบและขนาดที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวและสามารถนำไปเป็นของที่ระลึกได้
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	- ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงการอำนวยความสะดวกผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ เช่น ห้องน้ำ หรือทางเดิน เป็นต้น เพื่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านปากอิงใต้ อำเภอเชียงของ จังหวัดพะเยา

ด้านการเข้าถึง	- จังหวัดเชียงรามีสนามบินนานาชาติ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลในบริเวณสนามบิน จึงมีโอกาสดูเส้นทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้
----------------	--

	- ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไป เพื่อสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลและเกิดความสนใจต้องการเดินทางท่องเที่ยว
ด้านการสื่อความหมาย	- ชุมชน ควรจัดให้มีผู้ให้ข้อมูลที่สามารถเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชน และเรื่องราวที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขงได้
ด้านที่พักแรม	- ชุมชน ควรมีข้อมูลของที่พักโดยการรวบรวมรายชื่อที่พักที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ลักษณะของห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวก ราคาของห้องพัก รวมถึงการเดินทางไปยังที่พักแรม เพื่ออำนวยความสะดวกบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างแรมได้
ด้านร้านอาหาร	- ชุมชน ควรมีข้อมูลของร้านอาหารโดยการรวบรวมรายชื่อร้านอาหารที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง รายการอาหาร ราคาอาหาร รวมถึงการเดินทางไปยังร้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกบริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนในชุมชนได้
ด้านร้านขายของที่ระลึก	- ชุมชน ควรพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการนำวัสดุที่อยู่ภายในชุมชน นำมาดัดแปลงเพื่อเป็นสินค้าของที่ระลึก หรือการออกแบบสินค้าให้สามารถสะท้อนเรื่องราว วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	- ชุมชน ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในชุมชน ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะอาดและสามารถใช้งานได้ เช่น ศาลานั่งพักผ่อน ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ถนนสาธารณะ เป็นต้น

4.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ได้สังเคราะห์ และวิเคราะห์โดยพิจารณาจากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำตามแนวออกเฉพาะ 3 จังหวัด ได้แก่ เมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ เมืองบัว จังหวัดน่าน พร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในพื้นที่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ เมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ซึ่งภายในชุมชนแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่คล้ายกัน และแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ดังนั้นการส่งเสริม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภายในประเทศไทย และระหว่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบไปด้วยแนวทางดังนี้

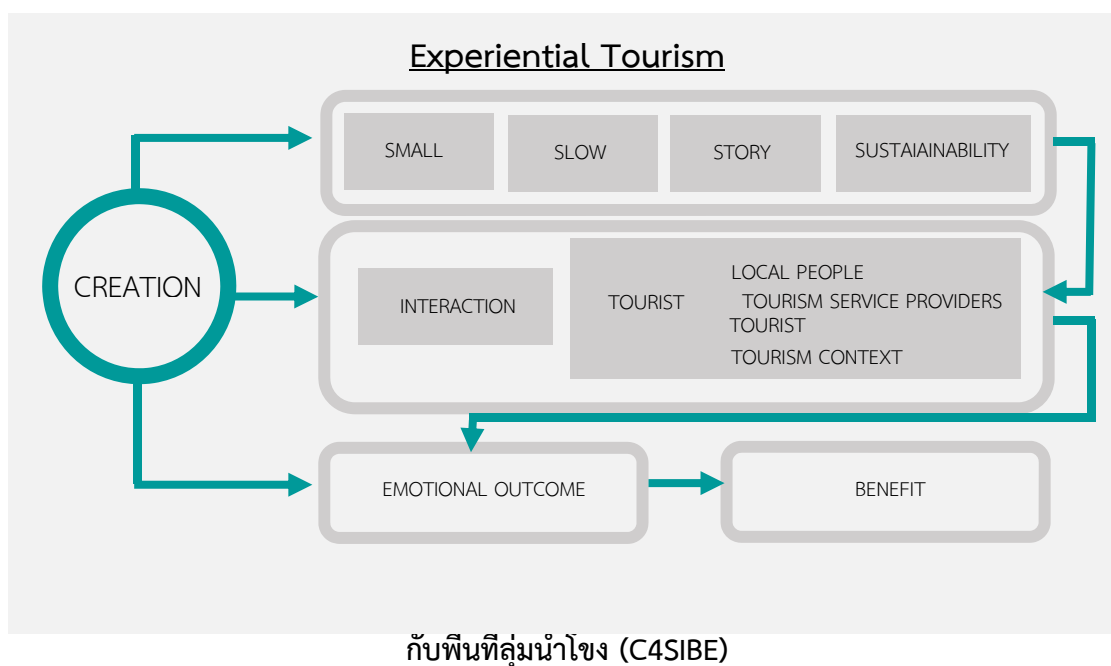
4.4.1 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

4.4.2 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

4.4.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

4.4.1 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าในการยกระดับการท่องเที่ยวแบบทั่วไปให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงนั้น ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์และความทรงจำกลับไป ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขง (C4SIBE) ประกอบด้วย

ที่มา : จากการสำรวจ

1. Creation: เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ดู ได้ทำ หรือสัมผัสในรูปแบบ รส กลิ่น เสียง ในสิ่งที่ไม่ซ้ำซากมีความแปลกใหม่จากชีวิตประจำวัน ได้ใช้ความคิดของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม

2. Small: เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็ก เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางข้ามพรมแดนและมีการท่องเที่ยวก่อนการเดินทางข้ามพรมแดน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 1 – 10 คน เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า ขนาดของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็กทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกและบรรยากาศระหว่างการท่องเที่ยวและการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นกันเอง มีโอกาสในการสื่อสารกับคนในท้องถิ่นและผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยวได้มากกว่าการมาเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่

3. Slow: เป็นการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาในพื้นที่ได้ตามที่ต้องการหรือเหมาะสม มีเวลาในการซึมซับประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึกว่าได้หลีกเลี่ยงความวุ่นวายจากชีวิตประจำวัน

4. Story: เป็นการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว ซึ่งเรื่องราวนั้นหมายถึงการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้หรือเรียนรู้ถึงที่ไปที่มา หรือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบริบทหรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกำลังทำอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซาบซึ้ง (appreciate) ซึ่งเรื่องราว (story) เปรียบเสมือนสารตั้งต้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีอารมณ์ร่วมกับสิ่งที่กำลังทำอยู่หรือเห็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้น

5. Sustainability: เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน ทั้งใน 1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่การท่องเที่ยวจะต้องช่วยรักษาวินัยชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนไว้ 2) ด้านเศรษฐกิจ ที่การท่องเที่ยวควรสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ที่การท่องเที่ยวจะต้องสร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

6. Interaction: เป็นการท่องเที่ยวที่มีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ หรือมีความเกี่ยวข้องกัน กับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 1) นักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น 2) นักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว 3) นักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง 4) นักท่องเที่ยวกับบริบทของพื้นที่ เช่น ลักษณะกายภาพ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเกิดขึ้นพร้อมกันก็ได้ ซึ่งในส่วนของปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น จะเป็นส่วนที่เติมเต็มให้เกิดการสร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ให้กับนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่แตกต่างกัน เช่น ความทรงจำ ประสบการณ์ใหม่ มิตรภาพ แรงบันดาลใจ เป็นต้น

7. Benefit: เป็นการท่องเที่ยวที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวได้มีส่วนในการกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทั้งรายได้ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ รายได้ทางตรงจากการท่องเที่ยว เช่น ค่านำชม ค่าสินค้าของฝากของที่ระลึก ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม หรือเกิดการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ค่าจ้างทำของ ค่าจ้างในการขนส่ง ค่าจ้างในการจำหน่ายสินค้า เป็นต้น ซึ่งการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนในท้องถิ่นสนับสนุนหรือคัดค้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีคุณภาพมากขึ้น

8. Emotional outcome: เป็นผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับกลับไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถนำติดตัวกลับไปได้ ซึ่งผลลัพธ์ทางอารมณ์ของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นเกิดได้จากการที่นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยว สัมผัส ลงมือทำ เรียนรู้กับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าด้วยตนเอง ไม่มีใครหรือตัวแทนใดของนักท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์และความทรงจำผ่านเรื่องราวของผู้อื่นได้ เนื่องจากประสบการณ์และความทรงจำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวหรือเฉพาะบุคคล แต่ทั้งนี้ผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นทั้งในทางด้านบวกหรือลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ เวลา สถานการณ์ และการบริการทางการท่องเที่ยวที่ได้รับในขณะนั้นด้วย

4.4.2 การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเกิดความเชื่อมโยงในแต่ละพื้นที่ อาจมองเรื่องการพัฒนากระบวน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคม หรือโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนการให้ความสำคัญของเรื่องราวประวัติศาสตร์ จุดเด่นของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ให้เกิดความสัมพันธ์กัน ซึ่งพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงให้เกิด การเชื่อมโยง และความสัมพันธ์กันสามารถพิจารณาได้หลากหลายมิติ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่ลุ่ม แม่น้ำโขงมีจุดเด่น และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปะ ศาสนา ธรรมชาติต่าง ๆ ดังนั้น แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ โขงประกอบไปด้วยมิติที่หลากหลาย ดังนี้

1) การเชื่อมโยงมิติทางด้านวิถีชีวิตของชุมชน (life of way dimension)

การดำรงชีวิตของคนในชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในพื้นที่แหล่งวัฒนธรรม เช่น อาหารพื้นถิ่น เครื่องนุ่งห่ม สถาปัตยกรรมของอาคารบ้านเรือน และยารักษาโรคและพิธีกรรมการ รักษาโรค วิถีชีวิตเหล่านี้แสดงถึงความแตกต่าง และจุดเด่นของแต่ละชุมชน จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่ ถูกสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษของชุมชน ดังนั้นวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม ที่สามารถบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของคนในท้องถิ่น ซึ่งภูมิปัญญาต่าง ๆ ส่วนใหญ่แสดง ให้เห็นถึงสุนทรียภาพทางด้านศิลปะที่สวยงาม ตลอดจนองค์ความรู้ที่น่าสนใจภายใต้ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตในชุมชนท้องถิ่น

วิถีชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่สะท้อนถึงภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตอย่างหลากหลายแขนง โดยเฉพาะวิถีชีวิตการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีความสวยงามและ ประณีต สิ่งสำคัญของภูมิปัญญาดังกล่าวคือแต่ละพื้นที่ใช้วัสดุ และวัตถุดิบจากธรรมชาติในการผลิตที่ เหมือนกัน ตลอดจนกระบวนการทอที่คล้ายกัน อาทิ การใช้กี่ทอผ้า การใช้ฝ้าย การใช้สีธรรมชาติ เป็น ต้น แต่ความแตกต่าง หรือจุดเด่นของแต่ละพื้นที่คือ ลายบนผืนผ้าแต่ละแห่งมีไม่เหมือนกัน ซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดลงบนผืนผ้า ซึ่งนอกจากวิถีด้านการทอเครื่องนุ่งห่มแล้ว อาหารยังเป็น วัฒนธรรมที่ชี้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ และลักษณะเด่นทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของแต่ละชุมชน

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตของชุมชน อาจสามารถทำได้โดยการร้อยเรียงเรื่องราว ของประวัติศาสตร์ของกลุ่มคน ชาติพันธุ์ การอพยพถิ่นฐานของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพบว่าวิถีชีวิต ของชุมชนล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงในต่างประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่อพยพ ย้ายถิ่นฐานกันมาแต่อดีต ดังนั้นวิถีชีวิตของกลุ่มชุมชนส่วนใหญ่ยังมีร่องรอยของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่น่าสนใจหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อ ซึ่งหากเกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่าง ประเทศของกลุ่มชาติพันธุ์ไตลื้อจะทำให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงเอกลักษณ์ระหว่างวัฒนธรรม และเกิดการ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านการวิถีชีวิตที่อาจเห็นได้ยากในปัจจุบัน ตลอดจนนักท่องเที่ยวจะ สามารถเห็นถึงความแท้จริง หรือความดั้งเดิมของชุมชนแต่ละแห่งได้อย่างลึกซึ้ง

ภาพที่ 85 วิธีชีวิตการทอผ้าของคนในชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 86 วิธีชีวิตด้านอาหารพื้นถิ่นของคนในชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 87 วิถีชีวิตด้านเรือนอาศัยพื้นถิ่นของคนในชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

2) การเชื่อมโยงมิติทางด้านอาชีพของชุมชน (career dimension)

อาชีพเป็นการดำรงชีวิตของคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ โดยอาศัยแรงกาย ทักษะ ความคิด และความเชี่ยวชาญเฉพาะ ดังนั้นอาชีพจึงสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงในต่างประเทศ ชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป และในบางอาชีพแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจ และหาได้ยากในปัจจุบัน

หนึ่งในอาชีพที่มีเห็นได้น้อยในชุมชนส่วนใหญ่ คือ อาชีพการตกถลาย (แกะลาย) ซึ่งมีปราชญ์ที่เชี่ยวชาญน้อยคนที่ประกอบอาชีพนี้ ด้วยทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะที่ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งภูมิปัญญาการตกถลายพบในบ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และในพื้นที่เชื่อมโยงในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การตกถลายเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ปานซอย” ซึ่งแปลว่าการแกะลาย หรือการแกะลายดอกต่าง ๆ เป็นศิลปะที่ใช้ในการตกแต่งอาคาร หรือศิลปกรรมของสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีการว่าจ้างในราคาค่อนข้างสูง ลักษณะกระบวนการทำทั้งสองพื้นที่คล้ายกัน และมีรูปลักษณะที่คล้ายกัน แต่รูปแบบ หรือลายที่สะท้อนถึงความเชื่อของคนในชุมชนอาจแตกต่างกัน ตลอดจนการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง อาทิ การหาปลาของชาวประมง และการหาสาหร่ายในลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างฝั่งประเทศไทยกับสปป.ลาว ตลอดจนอาชีพการล่อนทองคำในฝั่งสปป.ลาว เป็นต้น

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านอาชีพของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาทางอาชีพที่มีเอกลักษณ์ และความคล้ายคลึงกันระหว่างชุมชนลำนานาตะวันออก กับพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อจูงใจ

กลุ่มเป้าหมาย หรือนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในกลุ่มอาชีพบางแห่ง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นองค์ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ภายใต้กลุ่มอาชีพของคนในชุมชนแต่ละแห่ง อาจมีความแตกต่างกันไป ซึ่งการเดินทางทำกิจกรรมในพื้นที่เชื่อมโยงที่หลากหลายแห่ง จะช่วยให้การท่องเที่ยวเสมือนทำหน้าที่เป็นจิ๊กซอให้เกิดความเต็มเติมในประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาในแต่ละกลุ่มอาชีพเหล่านี้หากเกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยง การแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างบุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยว จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมากขึ้น ตลอดจนเกิดการพัฒนาสินค้าและบริการร่วมกัน นำไปสู่การกระจายองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 88 อาชีพด้านการเกษตรของคนในชุมชน
ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 89 อาชีพด้านการตอกลาย (ปานซอย) ของคนในชุมชน
ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 90 อาชีพการประมง และพื้นที่เชื่อมโยงกลุ่มแม่น้ำโขง
ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 91 อาชีพค้าขายในตลาดสดของชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

3) การเชื่อมโยงมิติทางด้านศาสนาของชุมชน (religion dimension)

ชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทั้งนี้ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างและความสอดคล้องกันในด้านของพิธีกรรมทางศาสนา สถาปัตยกรรมของสถานที่ประกอบพิธีกรรม ตลอดจนด้านความเชื่อบางแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์ หรือโดดเด่นแตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกถ่ายทอดออกมาในเชิงศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ ทั้งทางด้านภาษากิริยาท่าทาง วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการต่าง ๆ ในพิธีกรรมทางศาสนา

ปัจจุบันมีการส่งเสริม หรือจัดรายการนำเที่ยวการไหว้พระ 9 วัด ซึ่งเป็นการร้อยเรียงเรื่องราวและความเชื่อแก่นักท่องเที่ยว หรือนักบุญเพื่อกระตุ้นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างของแต่ละพื้นที่ และเกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวรองได้อย่างมีศักยภาพ นอกจากนี้ภาษาหรือสำเนียงการทอบทสวดของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในข้าวของเครื่องใช้ในสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนจิตรกรรมฝาผนังที่ถูกสอดแทรกด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างน่าสนใจ

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวด้านศาสนาของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของเรื่องราวในวิถีชาวพุทธ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันในด้านพิธีกรรมทางศาสนา และความสอดคล้องทางด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้ เรื่องราวของวิถีชาวพุทธที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม หรือขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งนอกจากประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ผลพลอยได้คือ สุนทรียภาพ การ

สร้างสมาธิ สติ และความอึดเอมใจจากการได้ทำบุญ นำไปสู่การสร้างความสุขทางใจ และกายไปพร้อม ๆ กัน

ภาพที่ 92 พิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 93 สถาปัตยกรรมสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน
ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 94 อุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน
ที่มา จากการสำรวจ

4) การเชื่อมโยงมิติทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน (festival/tradition dimension)

เทศกาล ประเพณีของคนในชุมชนส่วนใหญ่ถูกจัดขึ้นอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน และรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ถูกหล่อหลอมจากบรรพบุรุษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสนุกสนาน และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนการตอบสนองความเชื่อที่มีต่อกิจกรรมนั้น ๆ ปัจจุบันการจัดเทศกาลประเพณีในชุมชนยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ชุมชน และกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่น

วัฒนธรรมการเล่นที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอาจริเริ่มจากกิจกรรมเล็ก ๆ จนนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์ของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งทำให้เกิดเป็นเทศกาล ประเพณีที่สำคัญของชุมชนในเวลาถัดมา ดังเช่น การจัดกิจกรรม “เทศกาลโลกของกว้าง นักสู้แห่งขุนเขา” ในอำเภอบัว ซึ่งในพื้นที่ชุมชนอำเภอบัวจะมีปริมาณแมลงกวางเป็นจำนวนมากในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน โดยสภาพบริบทของชุมชนในอำเภอบัวมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ จึงมีแมลงกวางอยู่เป็นจำนวนมากตามโพลงไม้ต่าง ๆ และเทศกาล “งานสืบสานตำนานไต้ล้อ” ในอำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นการกิจกรรมที่ให้พี่น้องชาวไต้ล้อในประเทศไทย และในต่างประเทศเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนบ้านธาตุสบแวน โดยถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และเกิดการเชื่อมโยงวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไต้ล้อระหว่างประเทศ

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับการจัดปฏิทินในรอบ 12 เดือนของแต่ละพื้นที่ชุมชน เพื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาของเทศกาล ประเพณีของแต่ละชุมชนในพื้นที่ล้านนาตะวันออก กับพื้นที่เชื่อมโยงในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน นำไปสู่การสร้างปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะสามารถเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชนได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม และเดินทางท่องเที่ยวได้หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เชื่อมโยงได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

ภาพที่ 95 เทศกาล/ประเพณีของชาวไตลื้อบ้านธาตุสบแวน
ที่มา จากการสำรวจ

5) การเชื่อมโยงมิติทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน (geography dimension)

สภาพบริบทของชุมชนในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงส่วนใหญ่ชุมชนจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมแม่น้ำ และใกล้กับเชิงเขา หรือบนเชิงเขา มีอุณหภูมิไม่ร้อนจนเกินไป และมีอากาศที่บริสุทธิ์ตลอดปี โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ตลอดจนด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติในชุมชนส่วนใหญ่ค่อนข้างสมบูรณ์ ชุมชนส่วนใหญ่จะมีป่าชุมชนที่มีระบบการดูแลบริหารจัดการ หรือใช้ประโยชน์ร่วมกันภายใต้กฎระเบียบของชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความผูกพัน และพึ่งพาทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อดำรงชีวิตเป็นหลัก นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แล้ว ทรัพยากรเหล่านี้ยังมีความสวยงาม และมีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกันออกไปเหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวอย่างที่สำคัญในการกำหนดวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่คล้ายกัน ในบาง

วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชุมชนในพื้นที่ลำนานาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติของชุมชนเป็นปัจจัยในการกำหนดวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ อาทิ การเก็บสมุนไพร เห็นนานาชนิด และพืชผักต่าง ๆ รวมถึงการเก็บสาหร่าย การร่อนทองคำ และการหาปลาริมฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน อีกทั้งสัตว์ป่าขนาดเล็กตลอดจนพืชผลทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่หาได้ยากในป่า อาจพบได้ตามตลาดชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ และทักษะ ความรู้ ความชำนาญต่าง ๆ ของผู้คนในชุมชนในการอยู่ร่วมธรรมชาติ และสิ่งสำคัญที่เป็นเสน่ห์ทางภูมิศาสตร์ของชุมชน คือ ความสวยงามทางทัศนียภาพ อาทิ จุดชมวิวของบ้านปากอิงใต้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่สามารถมองเห็นปากแม่น้ำอิงที่ไหล จากจังหวัดพะเยาสู่แม่น้ำโขงในอำเภอเชียงของ และยังเห็นสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายอย่างชัดเจน เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน อาจให้ความสำคัญกับความสวยงามด้านทัศนียภาพ และความบูรณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมของจุดสำคัญของชุมชน โดยเฉพาะสภาพภูมิศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีความน่าสนใจทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนในระหว่างเส้นทาง โดยอาจใช้เส้นทางน้ำเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถสร้างประสบการณ์ ความตื่นเต้น และความท้าทายให้กับนักท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ในพื้นที่ทางธรรมชาติของชุมชน

ภาพที่ 96 สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

ภาพที่ 97 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน

ที่มา จากการสำรวจ

จากความหลากหลายของมิติการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และพื้นที่เชื่อมโยงในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านของกลุ่มแม่น้ำโขงข้างต้น แสดงถึงความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งทางด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติ ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงควรสร้างความหลากหลายให้กับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ในการกำหนดจุดเป้าหมายของกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับความสนใจในเฉพาะบางมิติ หรือหลายมิติของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ตลอดจนระยะเวลาของกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละประเภท จึงควรมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในมิติทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ทั้งนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจมีการเชื่อมโยงได้ตามขอบเขตของประเทศ สภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยอาจสามารถสร้างการเชื่อมโยงได้ เช่น

- 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออกอาจให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวในระหว่างเส้นทาง เพื่อสร้างความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งระยะทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวใช้เวลาไม่มากเกินไป จึงมีความคล่องตัวสำหรับการจัดรายการนำเที่ยวเพื่อเชื่อมโยง

กิจกรรมร่วมกันระหว่างจังหวัดพะเยา น่าน และเชียงราย อีกทั้งสภาพเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว และจุดสำคัญในระหว่างเส้นทางอยู่ในสภาพดี และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีจำนวนที่เพียงพอ และมีมาตรฐานสำหรับการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยเครื่องบินสามารถบินตรงมายังจังหวัดน่าน หรือจังหวัดเชียงรายเพื่อเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเดินทางกลับในเส้นทางเดิม โดยอาจใช้จังหวัดเชียงราย หรือจังหวัดน่านเป็นจุดเริ่มต้น หรือจุดหมายปลายทางสุดท้ายในการเดินทาง และจัดกิจกรรมในจังหวัดพะเยาให้เป็นศูนย์กลางในเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประหยัดเวลา และสะดวกต่อการเดินทาง ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออกสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีศักยภาพ ทั้งทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และระบบคมนาคมต่าง ๆ

2) เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า
 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ล้านนาตะวันออก กับเมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า อาจใช้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางในการเดินทางเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า อีกทั้งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ มีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างกลุ่มล้านนาตะวันออก และเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ของประเทศพม่า ตลอดจนสภาพเส้นทางในการเข้าถึงระหว่างด่านชายแดนแม่สายไปยังเมืองเชียงตุงอยู่ในสภาพค่อนข้างดี และมีระบบการขนส่งระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในทุกวันทำการ โดยเฉพาะหากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยอาจสื่อสารกับคนในชุมชน หรือผู้ให้บริการในเมืองเชียงตุงได้อย่างคล่องตัว เนื่องจากคนในพื้นที่เมืองเชียงตุงส่วนใหญ่สามารถฟัง และพูดภาษาไทยได้ค่อนข้างดี แต่อย่างไรก็ตามการเข้าถึงเมืองยองอาจมีข้อจำกัดในเส้นทางเข้าถึง โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน ซึ่งสภาพเส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางดินผสมลูกรัง เส้นทางเมืองยองจึงเป็นเส้นทางที่ทำหาย จึงเหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจ หรือชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยวที่สดใหม่ และความแปลกใหม่

3) เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ล้านนาตะวันออก กับเมืองสิง และเมืองเชียงฮ่อน สปป.ลาว อาจใช้จังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงรายสามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการเดินทางเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เนื่องจากจังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีด่านชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว อีกทั้งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมทางน้ำ ทางบก และทางอากาศมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างกลุ่มล้านนาตะวันออก และเมืองสิง และเมืองเชียงฮ่อน สปป.ลาว ตลอดจนสภาพเส้นทางในการเข้าถึงระหว่างด่านชายแดนเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับด่านชายแดนห้วยโก๋นจังหวัดน่านไปยังเชียงฮ่อน อยู่ในสภาพค่อนข้างดี และมีระบบการขนส่งไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในทุกวันทำการ อย่างไรก็ตาม

ตามสภาพเส้นทางเข้าถึงเมืองเชียงฮอนอาจมีข้อจำกัด เนื่องจากอยู่ในระหว่างการก่อสร้างเส้นทาง ดังนั้นหากเดินทางไปยังเมืองเชียงฮอนควรใช้ด่านชายแดนห้วยโก๋น จังหวัดน่าน โดยเฉพาะหากเป็น กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยอาจสื่อสารกับคนในชุมชน หรือผู้ให้บริการในพื้นที่ สปป.ลาว ได้อย่าง คล่องตัว เนื่องจากภาษาไทยกับภาษาลาวมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน จึงสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายทั้ง นักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ ทั้งนี้การเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่ล่านนา ตะวันออกกับ สปป.ลาวจะเห็นได้ว่ามีด่านชายแดนสากลในจังหวัดเชียงราย และน่านถึง 2 ด่าน และ ด่านผ่อนปรนบ้านฮวกในจังหวัดพะเยา อีก 1 ด่าน ซึ่งในอนาคตด่านผ่อนปรนบ้านฮวกมีแนวโน้มว่าจะ เปิดเป็นด่านชายแดนสากล ดังนั้นการเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่าง พื้นที่เชื่อมโยงมีศักยภาพสูง และสามารถเดินทางได้หลากหลายเส้นทาง

4) เส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว

การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเชิงประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ล่านนาตะวันออก กับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศพม่า และ สปป.ลาว รวมทั้ง 3 ประเทศ อาจทำรายการ หรือ วางแผนการเดินทางในเส้นทางที่เหมาะสม เพื่อควบคุมเวลาการเดินทาง และไม่เดินทางกลับใน เส้นทางเดิม อาทิ หากจุดเริ่มต้นการเดินทางท่องเที่ยวอยู่ที่จังหวัดน่าน ซึ่งสะดวกต่อการเดินทางจาก สนามบิน โดยสามารถเดินทางออกด่านชายแดนห้วยโก๋นไปยัง สปป.ลาว และเดินทางออกโดยด่าน ชายแดนเชียงของ จังหวัดเชียงราย และสามารถเดินทางออกไปยังประเทศพม่าโดยด่านชายแดนแม่ สาย จังหวัดเชียงรายได้โดยไม่ต้องย้อนกลับในเส้นทางเดิม ซึ่งหากนักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทาง กลับโดยเครื่องบินสามารถเดินทางได้ที่สนามบินเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า เพื่อไปยังจุดหมาย ปลายทางต่อไป เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเดินทางต่อไปยังประเทศที่สอง และประเทศที่สาม โดยสาย การบินอาจมีข้อจำกัดสำหรับเมืองเชียงตุง ประเทศพม่า และเมืองหลวงน้ำทา สปป.ลาว ดังนั้นจึง แสดงให้เห็นได้ว่าศักยภาพการคมนาคมระหว่างประเทศ และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวไปยัง จุดหมายปลายทางอื่น ๆ ในพื้นที่ล่านนาตะวันออกมีศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงใน ประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจัยเหล่านี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทที่มีการวางแผนการเดินทาง อย่างไรสำหรับการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ตลอดจนความสนใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์ในแต่ละมิติของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ดังนั้น การเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงหาก พิจารณาทางด้านระบบคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระหว่างพื้นที่ล่านนาตะวันออกกับ แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างมีศักยภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ล่านนาตะวันออก ที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางได้ทั้งการเดินทางทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ จึงเป็นจุดเด่นของ พื้นที่ล่านนาตะวันออกสำหรับการเป็นศูนย์กลางในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่อ การกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในประเทศเพื่อนบ้าน สิ่งสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ คือ ความน่าสนใจของทรัพยากรทางการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ล่านนาตะวันออก และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงสามารถมอบประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายมิติ ทั้งมิติทางด้านวิถีชีวิต ด้านอาชีพ ด้านศาสนา ด้านเทศกาล ประเพณี ด้านภูมิศาสตร์ และด้านธรรมชาติของชุมชน ที่สามารถสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้

หลากหลายกลุ่ม ดังนั้นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ขึ้นอยู่กับระยะเวลา และความสนใจของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มเป็นนัยสำคัญ

ภาพที่ 98 เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก
ที่มา จากการสำรวจ

4.4.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

1) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ตลอดจนประสบการณ์ที่เกิดจากสิ่งแปลกใหม่จากวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้กลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจใช้เวลา และการอยู่ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยว หรือคนในชุมชนได้นานกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ดังนั้นผลประโยชน์ที่ได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ คือ การกระจายรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้นานมากขึ้น ทั้งทางด้านการกิน การอยู่ การพักอาศัย ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับความคุ้มค่าของประสบการณ์ที่เกิดจากแหล่งท่องเที่ยวในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักค้างอยู่ในสถานที่นั้น ๆ

2) กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชน

กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีขนาดเป็นกลุ่มใหญ่ มีลักษณะการเดินทางไปตามรายการนำเที่ยว ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไป แต่ยังคงถูกจำกัดด้วยเวลา และรายการนำเที่ยวที่กำหนดขึ้นจากบริษัทนำเที่ยว การเรียนรู้ หรือประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวอาจได้จากการอ่านป้ายสื่อความหมาย และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ตลอดจนการจดจำสุนทรียะทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจให้ความสำคัญกับการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวให้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดการสัมผัส และเกิดการแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชนได้มากขึ้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อการสื่อความหมาย และมอบความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้กระชับมากขึ้น ซึ่งหากมองถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ คือ มูลค่าทางเศรษฐกิจจากจำนวนนักท่องเที่ยวมวลชน โดยเฉพาะการซื้อสินค้าที่ระลึก อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของวิถีชีวิตคนในชุมชน และทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ

3) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการ

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาดูงาน อาทิ กลุ่มนักเรียน นิสิต/นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และกลุ่มข้าราชการ เป็นต้น โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้อาจมาในลักษณะเป็นกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล หรือองค์กร โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และศึกษาความเป็นมาของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ยังภูมิปัญญา หรือเพื่อต่อยอดความรู้เดิมสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงการพัฒนา ดังนั้นการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายจากตัวบุคคล และสื่อการนำเสนอต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจไปพร้อม ๆ กับสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้นอกจากเหนือจากรายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวแล้ว คือ การสร้าง

เครือข่ายทางการท่องเที่ยว และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการเพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน

4) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ และประสบการณ์จากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ทำ ซึ่งอาจมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนในการพัฒนา โดยรูปแบบกิจกรรมอาจมีลักษณะที่ง่าย ๆ ไม่ยาก หรือซับซ้อนจนเกินความสามารถ อาทิ การสร้างบ้านดิน การสร้างฝายน้ำ และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจมีการวางแผน หรือร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในแต่ละโครงการ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นอกเหนือจากการสร้างประสบการณ์ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวยังเกิดความภูมิใจในสิ่งที่ตนได้สร้างประโยชน์แก่คนในชุมชน หากมองเรื่องผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ นอกเหนือจากเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือ การได้สร้างการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอกมาสร้างสรรค์ และพัฒนาชุมชนร่วมกัน

5) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการลดผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่ชุมชน หรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาการกลับคืนมาของทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้ และประสบการณ์จริงในแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ และความเข้าใจในสถานการณ์จริง อาทิ การปลูกป่า การปล่อยสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมทำนุบำรุงศาสนา การทำกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นต้น ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน คือ การฟื้นฟูทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่เสื่อมโทรมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเกิดประสบการณ์ในสถานที่ที่แปลกใหม่ และปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของพื้นที่

6) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และเดินทางกลับถิ่นพำนัก

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และเดินทางกลับถิ่นพำนักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้พื้นที่ล้านนาตะวันออก หรือประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทย และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศที่สอง และสาม เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบคมนาคมภายในประเทศ ดังนั้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ล้านนาตะวันออกจึงเป็นไปได้ในทิศทางที่สูง ทั้งการพักผ่อน อาหารการกิน หรือการครองชีพเพื่อเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ

และต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน และผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการชะลอการเดินทางให้นักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ในประเทศไทยได้นานขึ้น ตลอดจนยังเพิ่มโอกาสสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจภายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การกระจายโอกาส และเศรษฐกิจภายในประเทศได้อย่างทั่วถึง

โครงการ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้แผนงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำโขงเพื่อเป็นศูนย์กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ตลอดจนการเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงและมีขอบเขตพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนวัฒนธรรมสามประเทศที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานของประเทศไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งชุมชนวัฒนธรรม โดยแต่ละพื้นที่อยู่ในเขตจังหวัดที่มีด่านชายแดนเป็นตัวกำหนดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ สำหรับประเทศไทย เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำโขงประกอบไปด้วย จังหวัดพะเยา เชียงราย และน่าน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณแขวงบ่อแก้วและไชยะบุรี และพื้นที่ข้างเคียง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา คือ เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สำหรับประชากรที่ศึกษา ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (cross border tourist) โดยเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสามารถสรุปผลได้ตามรายละเอียดในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง ได้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 121 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 279 คน และมีประเด็นที่ศึกษา คือ ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านรูปแบบและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านบริบท (contextual) ด้านปฏิสัมพันธ์ (interactional) ด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome) ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 56.50 และเพศหญิงร้อยละ 43.50 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี มากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานะโสด คิดเป็นร้อยละ 61.00 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 47.25 พบว่ามีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 24.00 โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มียอดเงินเดือน 20,001-25,000 บาท และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มียอดเงินเดือน 1,500-3,000 US หรือประมาณ 53,470-106,900 บาทไทย ตลอดจน พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือมากที่สุด ร้อยละ

80.16 สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เดินทางมาจากทวีปยุโรปมากที่สุด ร้อยละ 36.55 รองลงมา คือ ทวีปเอเชีย ร้อยละ 33.33

สำหรับรูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ล้านนาตะวันออก และเดินทางข้ามพรมแดนไปยังพื้นที่ประเทศเชื่อมโยง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนสนิท และคู่รักสามีภรรยา มีจำนวนผู้ร่วมเดินทางมากที่สุด 2 – 3 คน โดยไม่ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว และนิยมค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือสื่อออนไลน์เพื่อศึกษาข้อมูลการเดินทาง และค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ทั้งนี้ ด้านสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก ขยะมูลฝอยเป็นต้น นอกจากนี้ จากการการศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในภาพรวม พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($x^2 = 2.80$) โดยด้านผลลัพธ์ทางอารมณ์ (emotional outcome) อยู่ในระดับมากที่สุด ($x^2 = 2.86$) รองลงมาคือ ด้านบริบท (contextual) อยู่ในระดับมาก ($x^2 = 2.84$) ด้านคุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ($x^2 = 2.82$) ด้านปฏิสัมพันธ์ (interactional) ($x^2 = 2.80$) และด้านปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ($x^2 = 2.71$) โดยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

5.1.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากการศึกษาศักยภาพทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขง ได้มีพื้นที่ศึกษา คือ เมืองเชียงตุง และเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ ในประเทศลาว ได้แก่ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา สำหรับประเทศไทยในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ได้แก่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ อำเภอปัว จังหวัดน่าน ทั้งนี้ ได้มีประเด็นในการประเมินศักยภาพกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ตามรายละเอียด คือ ด้านประสบการณ์ ได้พิจารณาตามแหล่งทรัพยากรที่แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธรรมชาติ ผจญภัย วัฒนธรรม และด้านความชุ่มชื้นแม่น้ำโขง ได้พิจารณาจากอัตลักษณ์ของกิจกรรมว่ามีความเชื่อมโยงกัน และแสดงออกถึงความเป็นชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกัน เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตสถาปัตยกรรม หัตถกรรม งานทัศนศิลป์ ชาติพันธุ์ ประเพณี และพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและจารีต ภาษาและวรรณกรรม อาหารและขนม ดนตรีและนาฏศิลป์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ได้มีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ คือ ได้ 3 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับมาก (ช่วงคะแนนระหว่าง 21 – 17 คะแนน) ได้ 2 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ช่วงคะแนนระหว่าง 16-12 คะแนน) และได้ 1 คะแนน หมายถึง ศักยภาพอยู่ในระดับน้อย (ช่วงคะแนนระหว่าง 11-0 คะแนน) และจากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทั้ง 7 พื้นที่ สามารถสรุปผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ ดังนี้

ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์ พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองเชียงตุง กาดหลวง งานบุญประเพณี ศึกษาพระปริยัติและปฏิบัติธรรม สินค้าพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน หมู่บ้านวัฒนธรรมไท กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดหัวข่วง วัดยางกวง วิถีชีวิตชาวดอยบ้านแอ่น ดอยเหมย เดินป่าบ้านปิน

เต้า และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองยอง รัฐฉาน เมียนมาร์ พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ เมืองยอง บ้านกอกฮอยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ งานบุญประเพณี อาหารพื้นบ้าน สินค้าพื้นบ้าน สถาปัตยกรรมไตลื้อ บ้านยางมน ดอยปางหนาว และวัดถ้ำจอมเหือง สำหรับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี ลาว พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านดอนเฟื่อง หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ลาว พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่เมืองสิง กาดเช้าเมืองสิง บ้านดอนไชยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ เมืองสิง เมืองสิงสมัยอาณาจักรฝรั่งเศส ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและเรือนพญาเซกอง บ้านป่าตอยหมู่บ้านต้มเหล้าของไตเหนือ

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในประเทศไทย พบว่าเมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ บ้านปากอิงใต้หมู่บ้านประมงแม่น้ำโขง บ้านศรีดอนชัยหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ บ้านปากอิง เลียบฝั่งโขงสุดเขตแดนประเทศไทย ทะเลสาบเชียงแสน และบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม วิถีอีสานในถิ่นเหนือ สำหรับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ กาดเช้าเมืองเชียงคำ บ้านธาตุสบแวนหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บุญประเพณีวัดธาตุสบแวน สัมผัสวิถีชีวิตไตลื้อบ้านป่าแสงดา เดินป่าศึกษาธรรมชาติภูลังกา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดสำคัญในเมืองเชียงคำ อนุสาวรีย์ผู้เสียสละและพิพิธภัณฑสถานพระนเรศวร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกอละแมโบราณ วัดสะเกิน และน้ำตกธารผา อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกิน ตลอดจนศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เมืองปัว จังหวัดน่าน พบแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีศักยภาพมาก ได้แก่ วรนครเมืองแห่งแรกของน่าน บ้านร่องแหหมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ บ้านเก็ด หมู่บ้านวัฒนธรรมไตลื้อ วัดป่าหัด และเรือนพื้นถิ่นเมืองปัว โรงเรียนขาวนาบ้านนาคำ วงศ์ลาแสงและฟาร์มเห็ดบ้านหัวน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่ วัดxonและ “พิพิธภัณฑสถานไหลื้อ” อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ล่องแก่งน้ำว้า น้ำตกศิลาเพชร กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพน้อย ได้แก่ วัดต้นแหลง ร้อยพวงหมาก ผ้าเขียนเทียนบ้านคางฮ่อ และหมอมือง ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีศักยภาพน้อยแต่มีความน่าสนใจบางกิจกรรมสามารถนำมาพัฒนาต่อไปได้

5.1.3 แนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ล้านนาตะวันออก ได้ให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ในชุมชน โดยการดึงเอาความโดดเด่นและความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว มาต่อยอดเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้มีผลกระทบกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม อาชีพและสภาพแวดล้อมของชุมชนน้อยที่สุด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว จาก Global Sustainable Tourism Council (GSTC) อันประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

2) การเพิ่มผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของสถานที่และการลดผลกระทบเชิงลบ 3) การเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว วัฒนธรรมและการลดผลกระทบเชิงลบ 4) การเพิ่มผลประโยชน์ให้สิ่งแวดล้อมและการลดผลกระทบเชิงลบ (www.gstcouncil.org) อีกทั้งสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel: TEATA) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มอีกหนึ่งด้าน คือ ด้านคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาไปได้ในทิศทางที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลำนานาตะวันออก ได้ศึกษาทางด้านความพึงพอใจในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลำนานาตะวันออก ที่พบความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วยจังหวัดน่าน พะเยา และเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.71$) ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละด้านพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการบริหารจัดการมากที่สุด พบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.00$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.87$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.73$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.53$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.43$) พบว่าอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ และจากการนำข้อมูลจากการจัดประชุมระดมความคิดในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ จากการสอบถามความต้องการ การประเมิน ความพึงพอใจของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบแนวทางที่สามารถพัฒนาได้ คือ 1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยพิจารณาจากหลักกระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา และร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และได้อธิบาย ถึงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและการนำไปใช้ประโยชน์ได้ 3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยได้พัฒนาลักษณะกิจกรรมที่อยู่บนฐานทรัพยากรเดิมในพื้นที่ เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีและวิถีชีวิต และสภาพบริบทของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน มีการถ่ายทอดเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่ทำอยู่ มีการจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่ให้และสร้างความรู้ สนุก และเป็นกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้ผลประโยชน์ และ 4) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์ถึงแนวทางพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ด้านที่พักแรม ด้านร้านอาหาร ด้านสินค้าที่ระลึกรวมถึง ด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

5.1.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ได้สังเคราะห์ และวิเคราะห์โดยพิจารณาจากผลการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ด้านศักยภาพการ

ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ซึ่งภายในชุมชนแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่คล้ายกัน และแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ดังนั้น การส่งเสริม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภายในประเทศไทย และระหว่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบไปด้วยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง โดยพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์และความทรงจำกลับไป ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ประกอบไปด้วย การเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็ก การท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ การท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว การท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน การท่องเที่ยวที่มีปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ การท่องเที่ยวที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น และเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกลับไป

สำหรับแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง โดยได้มองในมิติทางด้านวิถีชีวิตของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านอาชีพของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านศาสนาของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน และการเชื่อมโยงมิติทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน ทั้งนี้ เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อาจมีการเชื่อมโยงได้ตามขอบเขตของประเทศ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยอาจสามารถสร้างการเชื่อมโยงได้ เช่น เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว เส้นทางทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว เป็นต้น

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง สามารถพัฒนาให้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชนเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีขนาดเป็นกลุ่มใหญ่ มีลักษณะการเดินทางไปตามรายการนำเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาดูงาน อาทิ กลุ่มนักเรียน นิสิต/นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และกลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือชุมชนอย่างสร้างสรรค์ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการลดผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และธรรมชาติ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น และเดินทางกลับถิ่นพำนักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้พื้นที่ล้านนาตะวันออก หรือประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทย และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศที่สอง และสาม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากการที่ทั่วโลกเกิดการเคลื่อนไหวที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงของตนเอง (The Northern Ontario Tourist Outfitters Association (NOTO), 2015) เป็นแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว ที่เปลี่ยนจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนมาเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงขับเคลื่อนภายในของนักท่องเที่ยวเอง ในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เกิดขึ้นครั้งแรก เพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ท้องถิ่น ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (William L. Smith, 2005, หน้า 2-3) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ที่คำนึงถึงการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน เล็งเห็นถึงการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อทางด้านเศรษฐกิจชุมชน วัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดคุณภาพในการให้บริการ ซึ่งเป็นไปตามตามแนวคิดของ Global Sustainable Tourism Criteria (2558) และสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism and Adventure Travel (TEATA))

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งตัวสินค้าและบริการที่จับต้องได้และที่ไม่สามารถจับต้องได้ ประสบการณ์จะเกิดขึ้นในความทรงจำของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม การได้ลงมือทำของนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมความหลากหลายของการท่องเที่ยว ทั้งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมถึงพื้นที่ของโฮมสเตย์ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ ซึ่งจากการพัฒนากิจกรรมต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ จึงนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายมาสร้างประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยว คือ กิจกรรมทำพวงกุญแจจากกลุ่มผ้าทอไต้ล้อ การทำโคมของกลุ่มไต้ล้อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนา การเรียนรู้วิถีการทำอาหารของชาวไต้ล้อ การสัมผัสถึงวิถีชีวิตของกลุ่มประมง ทั้งนี้ ในการพัฒนากิจกรรมต้นแบบถือเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อาทิ การสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การได้ชิม การดมกลิ่น และการสัมผัส ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ เป็นการเปิดโลกทัศน์ พร้อมเกิดการกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีลักษณะเฉพาะบุคคล ในเหตุการณ์หรือกิจกรรมเดียวกัน นักท่องเที่ยวอาจได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ ความหลากหลายของประสบการณ์จึงขึ้นอยู่กับการรับรู้หรือการสัมผัสของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ถูกสร้างผ่านระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล และเอกลักษณ์ของกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับและเป็นสิ่งที่น่าจดจำในภายหลัง

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพื้นที่ลำนานาตะวันออกที่มีพื้นที่ติดชายแดนสองประเทศ พบวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มลำนานาตะวันออกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าหัตถกรรมของชุมชน อาทิ วัฒนธรรมด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม งานหัตถกรรม

เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของวัด เรือนพื้นถิ่น ที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของกลุ่มคนไตในพื้นที่เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า และพื้นที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮอน แขวงไชยบุรี ประเทศลาว (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2557) ซึ่งนับว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของกลุ่มล้านนาตะวันออกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่วิจัย ที่ได้ศึกษาชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่สามประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานของประเทศไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในแหล่งชุมชนวัฒนธรรม โดยแต่ละพื้นที่อยู่ในเขตจังหวัดที่มีด้านชายแดนเป็นตัวกำหนดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (เชียงราย พะเยา และน่าน) ซึ่งจากการศึกษาทำให้สามารถสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ที่เน้นการอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ ชุมชนควรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสะท้อนอัตลักษณ์ ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตปัจจุบัน เน้นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์โดยรวม ซึ่งนอกจากนี้ กลุ่มภาคธุรกิจทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ก็ควรมีการตระหนักสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว ผ่านคุณภาพในการให้บริการ ที่สอดคล้องกับ มาลินวิษา ศักติยากร (2557, หน้า104) ที่กล่าวถึงการปรับตัวของภาคธุรกิจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับสัมผัสประสบการณ์อย่างเต็มรูปแบบ ผ่านกิจกรรมที่ให้บริการภายในโรงแรม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของนักท่องเที่ยว ถือเป็นการสร้างความประทับใจในการให้บริการ และเป็นการสร้างความทรงจำที่ดีให้นักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ ในการศึกษาได้สร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง โดยได้มองในมิติทางด้านวิถีชีวิตของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านอาชีพของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านศาสนาของชุมชน การเชื่อมโยงมิติทางด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน และการเชื่อมโยงมิติทางด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน รวมถึงการสร้างเชื่อมโยงโดยพิจารณาถึง ขอบเขตของประเทศ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และธรรมชาติ ซึ่งสามารถพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ระหว่างประเทศไทย – พม่า, ประเทศไทย – สปป.ลาว และประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว ทั้งนี้ ในการพัฒนาดังกล่าวถือเป็นการเตรียมความพร้อมของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเป็นการเตรียมความพร้อมของฐานความเข้มแข็งทางทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการดำเนินการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2556, หน้า11) ที่ได้สร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับการท่องเที่ยวตามเส้นทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยเล็งเห็นโอกาสการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของประเทศไทย พม่า ลาว และจีน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ อาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ความเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนได้ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการ

ท่องเที่ยว และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์บนพื้นฐานของการคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจชุมชน วัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่วิจัย ไปปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัย
- 2) ควรพัฒนาด้านการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว
- 3) การส่งเสริมและพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่สามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน และเป็นสื่อที่สามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนทางอ้อมได้
- 4) ควรให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูล และเกิดความสนใจต้องการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน
- 5) ควรพัฒนาด้านที่พักให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยสร้างความประทับใจผ่านการบริการที่มีมาตรฐาน ที่สามารถส่งผลต่อความรู้สึกทางด้านอารมณ์ของนักท่องเที่ยวได้
- 6) การพัฒนาบุคลากรที่ให้มีหลักในชุมชน โดยพัฒนากระบวนการถ่ายทอดเรื่องราวของคนในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในพื้นที่อย่างแท้จริง
- 7) ควรจัดให้กลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ตลอดจนร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว
- 8) การส่งเสริมทางด้านวิชาการในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 9) หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ควรเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชน โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว
- 10) ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมและรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้
- 11) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ สามารถนำหลักแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไปพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดและการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าและสามารถดำรงอยู่สืบต่อไปได้

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่อื่นใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงของเส้นทางท่องเที่ยวได้
- 2) การศึกษารูปแบบช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่

3) การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าด้านสินค้าของที่ระลึก เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

4) การพัฒนารูปแบบการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

5) แนวทางการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่างพื้นที่วิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) การพัฒนาระบบสารสนเทศ หรือระบบข้อมูลที่สามารถผ่านมือถือ หรือแท็บเล็ต เพื่อการอำนวยความสะดวกในการแสดงข้อมูลที่รวดเร็วและสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้

7) การพัฒนาด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการอนุรักษ์ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของคนในชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2555). แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเปิดเสรีบริการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2555 – 2556. กรุงเทพฯ. กรมการท่องเที่ยว.
- กรมการท่องเที่ยว. (2556). สถานการณ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ปี 2555 และทิศทางในอนาคต. กรุงเทพฯ. กรมการท่องเที่ยว.
- กรวรรณ สังขกร. (2551). กลยุทธ์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของไทยและ GMS ภายใต้การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวจีน. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จังหวัดเชียงใหม่. พิมพ์ที่ บริษัทนพบุรีการพิมพ์ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่.
- กฤตภัทร ฤาปาบุตร. เขมโซต ภูประเสริฐ. และ อิศศักดิ์ สิงห์ปรีชา. (2552). กระบวนการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษา ชุมชนเมืองเก่าริมแม่น้ำโขงด้านสถานมิตรภาพไทยลาว จังหวัดหนองคาย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กันทิมาลย์ ริมพีชพันธ์. (2549). กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวชายแดน กรณีศึกษาสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ, ศรีนยา แสงลิ้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน Sustainable Cultural Heritage Tourism. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2522). พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522. กรุงเทพมหานคร.
- จรัญนันท์ สิทธิเจริญ. (2550). พฤติกรรมการท่องเที่ยวในภาคเหนือของนักท่องเที่ยวชาวไทย. (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุทอง จังหวัด สุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- บริษัทยูเรกา คอนซัลตัง จำกัด. (2555). ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในสายตาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พิมพ์ที่ บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry). ศูนย์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พิมพ์ที่ บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2557). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง. พะเยา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- มาตี กาญจนกิจสกุล. (2549). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2540). เอกสารประกอบการสอน วิชาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2555). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2557). ที่ตั้งด่านตรวจคนเข้าเมือง. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก

- <http://www.immigration.go.th/nov2004/base.php?page=north>
 สำนักเลขาธิการอาเซียน. (2554). แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554 – 2558. แปล
 จาก ASEAN Tourism Strategic Plan 2011 – 2015. แปลโดย กรมการท่องเที่ยว.
 กรุงเทพฯ.
- ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ. (2556). “Tourism Hub” โอกาสทองของไทย. [เว็บไซต์]. สืบค้น
 จาก http://www.tourismkm-asean.org/wp-content/pdf/SWOT/tourism_hub.pdf
- ศุภลักษณ์ อัครางกูร. (2547). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. จังหวัดหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยา
 เขตหนองคาย. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยขอนแก่น. พิมพ์ที่ หกจ.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
 จังหวัดขอนแก่น.
- อนรรตน์ อินทร. (2551). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงในอนุภูมิภาค
 ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพมหานคร.
- อัมราภรณ์ ศรีกาญจน์พัฒน์. (2555). ผลกระทบการค้าชายแดนภาคเหนือตอนบน ด้านอำเภอเชียง
 ของที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจท้องถิ่นภายใต้การเตรียมสู่ประชาคมอาเซียน. (การค้นคว้าอิสระ
 ปริญญา เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2556).
 โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bowen, D., Clarke, J., 2009. Contemporary Tourist Behavior Yourself and Others as
 Tourists. United Kingdom. CAB International (CABI).
- Capitello, R., Begalli, d., & Agnoli, L., (2013). Tourism experiences and wine
 experiences: a new approach to the analysis of the visitor perceptions for a
 destination. The case of Verona. AWBR\$International\$Conference. 1.
[http://academyofwinebusiness.com/wp-content/uploads/2013/04/Capitello-
 Begalli-Agnoli.pdf/](http://academyofwinebusiness.com/wp-content/uploads/2013/04/Capitello-Begalli-Agnoli.pdf/)
- Chandralal, L., & Valenzuela, F., (2013). Exploring Memorable Tourism Experiences:
 Antecedents and Behavioural Outcomes. Journal of Economics, Business and
 Management, 1(2), 177. DOI: 10.7763/JOEBM.2013.V1.38
- Duhme, L., (2012). Cultural Tourism Case study Portugal. Germany. Diplomica Verlag
 GmbH.
- Scott, N., Laws, E., & Boksberger, P., (2010). Marketing of Tourism Experiences.
 published in the USA and Canada.
- Centre for entrepreneurship. SMEs and local Development. OECD. (2012). Food and
 the Tourism Experience. Korea.

- Faillte Ireland National Tourism Development Authority. (2006). Cultural tourism making it work for you a new strategy for Cultural tourism in Ireland. Ireland.
- Glenn, M., (2013). Introduction to Tourism Management : An ASIAN PERSPECTIVE. McGraw Hill Education Asia, Singapore.
- Huang, R., (2003). Defining tourists. Higher Education Learning Partnerships (HELP) Centre for Excellence in Teaching and Learning (CETL). England. University of Plymouth Colleges (UPC).
- Jennings, G., Nickerson, N., P., (2006). Quality Tourism Experiences. Elsevier Butterworth - Heinemann publications. United Kingdom.
- Mckercher, B., Cros, H., (2012). Cultural Tourism The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management. USA.
- Ye, Y., Tussyadiah, P., Fesenmaier, R., (2009). Phenomenological Capture of Tourist Experience. USA. Temple University.
- Richards, G., (2001). Cultural Attractions and European Tourism. United Kingdom. Tilburg University.
- Stephen, J., (2005). Tourism Management Managing for change. United Kingdom. Elsevier Butterworth - Heinemann publications.
- Reisinger, Y., Turner, L., (2003). Cross-Cultural Behaviour in Tourism Concepts and Analysis. USA.
- Richards, G., 2011. Cultural Tourism Global and Local Perspective. USA. Routledge Taylor & Francis Group.
- Smith, M., (2003). Issues in Cultural Tourism Studies. USA. Routledge Taylor & Francis Group London and New York.
- Tourism Western Australia Destination Development Coordinator. (2006). What is Cultural Tourism? Australia.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจพื้นที่ศึกษาวิจัย

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองยอง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี-หลวงพระบาง สปป.ลาว

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองปัว จังหวัดน่าน

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองเชียงของ และเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภาพการปฏิบัติงานเดินทางสำรวจเมืองเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ภาพการจัดกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ภาพการจัดประชุมระดมความคิดในพื้นที่ลำนานะวันออก

ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Questionnaire's Number

Tourists' Questionnaire

Direction:

This questionnaire is a part of collecting data of the research on “Experiential Tourism Development in the area of Mekong River Basin” The objective aims at studying the tourists’ opinions towards the Experiential Tourism. This research would like you to answer every question. Your response doesn’t mean RIGHT or WRONG and it will not cause any troubles to you and other people. Your useful suggestions will be presented to the related organizations in order to set about the tourism promotion plan further. This questionnaire consists of 4 sections:

Section 1 Personal data

Section 2 Model and Behavior of Tourism

Section 3 Tourists’ Demand on the Experiential Tourism

Section 4 Suggestions on the Experiential Tourism Development

Please check ✓ in () or fill in the blank (.....). The researcher would appreciate your kind cooperation on answering the questionnaire. Thank you very much for your cooperation.

Researcher:

Assistant Professor Dr. Prakobsiri Pakdeepinit

Tourism Program, the School of Management and Information Technology

Tourism Program, the University of Phayao

Tourists' Questionnaire

Section 1 Personal data

1. Sex

☐ 1. Male

☐ 2. Female

2. Age.....years old

3. Marital Status

☐ 1. Single ☐ 2. Married

☐ 3. Widow

☐ 4. Divorced

4. Education

☐ 1. Secondary School or lower

☐ 2. Diploma or being equivalent

☐ 3. Bachelor degree

☐ 4. Higher than bachelor degree

5. Career

☐ 1. Official

☐ 2. Freelance

☐ 3. Employee/State Enterprise

☐ 4. Retire

☐ 5. Student

☐ 6. Private business owner

☐ 7. Housewife/husband

☐ 8. Others (Please Specify)

6. You travel from

7. Average monthly income..... (Your country currency)

Section 2 Model and Behavior of Tourism

8. Your purpose of travelling for this trip

☐ 1. Leisure/ travelling

☐ 2. Visiting relatives/friends

☐ 3. Education/Sightseeing

☐ 4. Seminar

☐ 5. Private business owner

☐ 6. Others (Please specify)

9. How long do you spend for this trip? days

10. Which month do you like to travel the most?

11. Number of people accompany in this trip. persons (Include yourself)

12. In this trip, who do you choose to travel with? (Choose more than one)

☐ 1. Alone

☐ 2. Lovers husband/ wife

☐ 3. Family/Relatives

☐ 4. Close Friends

☐ 5. Colleagues

☐ 6. Neighbors

☐ 7. Organization/Foundation

☐ 8. Others (Please specify)

13. Do you use services from a tour company in this trip?

- ☐ 1. Do not use the services.
- ☐ 2. Use the service throughout the trip.
- ☐ 3. Use some services or some days
- ☐ 4. Other (please specify)

14. What channel/media do you know about tourist resources from? (Choose more than one)

- ☐ 1. Travel agent
- ☐ 2. Tourism magazine
- ☐ 3. Brochure/ flyer
- ☐ 4. Internet
- ☐ 5. Relatives/family/acquaintances
- ☐ 6. Public media; TV, Radio
- ☐ 7. Advertisement
- ☐ 8. Others (Please specify).....

15. What kind of accommodation do you choose?

- ☐ 1. Hotel
- ☐ 2. Resort
- ☐ 3. Guesthouse
- ☐ 4. Private house/relatives' and friends'
- ☐ 5. Homestay
- ☐ 6. Others (Please specify)

16. In your trip, how much most of the price on your residence is US /room /night

17. In your trip, what kind of food do you like to eat? (Choose only than one)

(Do not include breakfast, which is available in the hotel or accommodation.)

- ☐ 1. food services-accommodation
- ☐ 2. famous local food.
- ☐ 3. food, Fast Food Restaurant
- ☐ 4. a la carte.
- ☐ 5. Other (Please specify)

18. In this trip, what kind of souvenirs have you paid for? (Choose more than one)

- ☐ 1. Food beverage
- ☐ 2. Home furnishing
- ☐ 3. Household appliances
- ☐ 4. Clothing, bags, apparel.
- ☐ 5. Other handicrafts (please specify)
- ☐ 6. Other (please specify)

19. In this trip, what kind of services have you used? (Choose more than one)

- ☐ 1. Spa
- ☐ 2. Massage
- ☐ 3. Golf Course
- ☐ 4. Cinema
- ☐ 5. Car rental
- ☐ 6. Barber shop / beauty salon
- ☐ 7. tailor
- ☐ 8. Internet cafe
- ☐ 9. Bookstore
- ☐ 10. Other (specify)

20. What problems have you found during the trip in Thailand? (Choose more than one)

- ☐ 1. The landscape in the tourist attraction is disorganized such as lots of shops with a lot of garbage.
- ☐ 2. The tourism resources are deteriorated.
- ☐ 3. The souvenirs are expensive.

- () 4. The tourism resources are lack of facilities such as parking, toilets, public transportation, guide post, etc.
- () 5. Local guide is not qualified.
- () 6. Tour cost is expensive.
- () 7. The number of tourist is too much.
- () 8. Deceit of tourists
- () 9. Bad reception of local people
- () 10. Delay of inbound and outbound customs formality
- () 11. Others (Please specify)

21. The characteristics of tourist attractions that you prefer to travel? (Choose more than one)

() 1. **Natural attractions**

() 2. **Cultural attractions**

() 3. **Other**

attractions

The attractions that you like are you

The attractions that you like are

The attractions that like are

- () 1.1 Mountain / forest / National Park
- () 1.2 Waterfall / dam
- () 1.3 Cave
- () 1.4 Hot spring
- () 1.5 Wildlife conservation Center
- () 1.6 Botanical Garden
- () 1.7 Royal Project
- () 1.8 Zoo / Snake farm / Butterfly Farm
- () 1.9 Elephant Camp
- () 1.10 Orchid farm
- () 1.11 Orchard

- () 2.1 Temple / religious places
- () 2.2 Ancient places
- () 2.3 The old city remains
- () 2.4 Museum way of life.
- () 2.5 Community lifestyle/ ethnic groups
- () 2.6 Tradition festival
- () 2.7 Agricultural area
- () 2.8 Floating market
- () 2.9 Other (Please specify)
- () 1.12. Other (Please specify).....

- () 3.1 Theme Park
- () 3.2 Cinema
- () 3.3 Amusement a
- () 3.4 Water Park
- () 3.5 Other

22. If the community has tourism activities, what activity are you interested in joining with?

22.1 Life Styles' activities (Choose more than one)

- () 1. Weaving
- () 2. Cooking
- () 3. Basketry
- () 4. Pottery
- () 5. Joining rites
- () 6. Martial art
- () 7. Playing local music instruments
- () 8. Local herbs processing
- () 9. Fishing
- () 10. Staying with local people/community
- () 11. Joining local festival and traditions
- () 12. Designing local architecture
- () 13. Learning local history
- () 14. Practice the dharma
- () 15. Having local food styles
- () 16. Growing/picking vegetables/fruits/flowers
- () 17. Other (Please Specify).....

22.2 Nature and adventure activities (Choose more than one)

☐ 1. Boating along Mekong river	☐ 2. Rafting
☐ 3. Cliff Climbing	☐ 4. Bungee Jumping
☐ 5. Zip line	☐ 6. Trekking
☐ 7. Bird Watching	☐ 8. Watching Animals
☐ 9. Nature trail	☐ 10. Other (Please Specify).....

23. What experiences do you get from this trip? (Choose more than one)

☐ 1. Good memory	☐ 2. New experiences
☐ 3. Relaxing	☐ 4. Learning
☐ 5. Friendship	☐ 6. Inspiration for living
☐ 7. Sharing	☐ 8. Changing attitude/Positive thinking
☐ 9. Repeated travelling	☐ 10. Exciting/Challenging
☐ 11. Nostalgia	☐ 12. Feeling yourself special
☐ 13. Freedom	☐ 14. Feeling exotic
☐ 15. Feeling strange	☐ 16. Other (Please Specify)

24. If you have a work piece or a local product from participating with communities, you want to bring your work piece as a souvenir?

() 1.Yes

() 2.No

() 3. Unsure

25. Are you willing to pay or service charges to the activities you do in the community?

() 1.Yes

() 2.No

() 3. Unsure

Section 3 Tourists' Demand on the Experiential Tourism

Please rate your demand 0 = no demand 1 = low 2 = moderate 3 = high 4 = very high

Tourists' Demand on the Experiential Tourism	Demand Level				
	no demand 0	low 1	moderate 2	high 3	Very high 4
Context					
26. The source / origin of the history of the area.					
27. Authenticity / traditional tourism remain in that area.					
28. The essence of tourism, tourists should visit.					
29. The identity of its own attractions.					
30. Feeling / touching the spirit of place or attractions deeply.					
31. The tradition of ecological integrity or not being affected by the external environment.					
32. The environment is beautiful, attractive or interesting to visit. (aesthetic)					
33. Safety and security					
34. The friendliness of the people or place owner. (sense of respect)					
35. The interesting lifestyle of the local community.					
Interaction					
36. The requirement to the interaction between tourists and local people.					
37. The requirement to have interaction between tourists and travelers in the area / in					

Tourists' Demand on the Experiential Tourism	Demand Level				
	no demand 0	low 1	moderate 2	high 3	Very high 4
the same activity.					
38. The requirement to have interaction between tourists and tourism service providers.					
49. The requirement to have interaction between tourists and tourism service providers.					
Emotional outcome					
40. Good memory					
41. New experiences					
42. Relaxing					
43. Learning					
44. Friendliness					
45. Inspiration for living					
46. Sharing					
47. Changing attitude/Positive thinking					
48. Repeated travelling					
49. Exciting/Challenging					
50. Nostalgia					
51. Feeling yourself special					
52. Freedom					
53. Feeling exotic					
54. Feeling strange					
Characteristics of tourism activities					
55. Visiting / seeing the context of events or activities happening in the community.					
56. Taking Photo of context / events or activities happening in the community.					
57. Buying goods produced within the community.					
58. Listening to the story, history and the community's circumstances.					
59. Acting or participate in activities or events in the community.					

Tourists' Demand on the Experiential Tourism	Demand Level				
	no demand 0	low 1	moderate 2	high 3	Very high 4
60. Education / learning context, situation, or activity in the community to give themselves more understanding clearly.					
61. Transferring or sharing experience / knowledge to other interested tourists.					
Supporting factors in International Connectivity Tourism					
62. The inbound and outbound customs formality is convenient, fast and safe.					
63. The personnel who take care of inbound and outbound can provide international tourism information to the tourists.					
64. There is an international transportation system that can travel easily and safely, such as public bus and ship and so on.					
65. There is an exchange service in the important tourism area.					
66. There is a police station and a hospital for emergency services for tourists.					
67. There is a clean restroom for tourists.					
68. There is a tourist service center in order to facilitate and to provide information services for tourists in the main tourism areas.					
69. There is a tour company or travel agent in the main tourism areas.					
71. The tourist attractions that have laws, rules, conditions that facilitate and create safety for tourists.					
72. There are methods / tools communication to make tourists understand in the context or way of life of that culture.					
73. There is a telecommunication system in the main tourism areas such as international payphone Wi-Fi.					

Section 4 Suggestions on the Experiential Tourism Development

.....Thank you for taking the time to provide information.....

ภาคผนวก ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย

หมายเลขแบบสอบถาม

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัย เพื่อการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง” ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านตอบคำถามทุกข้อในแบบสอบถามนี้ **คำตอบของท่านไม่มีถูกหรือผิดและผู้วิจัยขอรับรองว่า ข้อมูลต่างๆที่ท่านตอบในแบบสอบถาม จะไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อตัวท่านหรือบุคคลใดๆ** และเพื่อจักใช้ข้อมูลเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป สำหรับแบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 4 ส่วน คือ...

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ (.....) ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
 () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ
 () 1. โสด () 2. สมรส () 3. หม้าย () 4. หย่าร้าง
4. ระดับการศึกษา
 () 1. มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า () 2. อนุปริญญา
 () 3. ปริญญาตรี () 4. สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ
 () 1. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ () 2. รับจ้างอิสระ
 () 3. พนักงานบริษัทเอกชน () 4. ธุรกิจส่วนตัว
 () 5. นักศึกษา () 6. เกษียณอายุ
 () 7. แม่บ้าน/พ่อบ้าน () 8. อื่นๆ (ระบุ).....
6. ท่านเดินทางมาจากจังหวัด.....
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

ส่วนที่ 2 รูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

8. วัตถุประสงค์ที่ท่านเลือกเดินทางในครั้งนี้
 () 1. พักผ่อน/ท่องเที่ยว () 2. เยี่ยมญาติ/เพื่อน
 () 3. การศึกษา/ทัศนศึกษา () 4. ประชุมสัมมนา
 () 5. ธุรกิจส่วนตัว () 6. อื่นๆ (ระบุ).....
9. ท่านใช้ระยะเวลากี่วันในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ วัน
10. ช่วงวันที่ท่านชอบเลือกเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด
 () 1. วันธรรมดา () 2. วันเสาร์-อาทิตย์
 () 3. วันหยุดนักขัตฤกษ์ () 4. เทศกาล
 () 5. ไม่แน่นอน
11. จำนวนผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ (นับรวมตัวท่านด้วย) คน

12. ท่านชอบเลือกเดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับใครมากที่สุด

() 1. ด้วยตนเองคนเดียว	() 2. คู่รัก สามเณร/ภรรยา
() 3. กลุ่มเพื่อนสนิท	() 4. ครอบครัว/ญาติ
() 5. คนในที่ทำงานเดียวกัน	() 6. องค์กร มูลนิธิ
() 7. คนที่พักอาศัยในบริเวณเดียวกัน	() 8. อื่นๆ (ระบุ).....

13. การเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวหรือไม่

- () 1. ไม่ได้ใช้บริการ
- () 2. ใช้บริการตลอดการเดินทาง
- () 3. ใช้บริการเป็นบางรายการหรือบางวัน
- () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

14. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านเลือกเดินทางจากแหล่งใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. บริษัทนำเที่ยวแนะนำ	() 2. นิตยสาร/วารสารการท่องเที่ยว
() 3. แผ่นพับ/ใบปลิว	() 4. อินเทอร์เน็ต
() 5. ญาติพี่น้อง/ครอบครัว/คนรู้จัก	() 6. สื่อสาธารณะ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ
() 7. ป้ายโฆษณา	() 8. อื่นๆ (ระบุ).....

15. ในการมาเที่ยวส่วนใหญ่ท่านเลือกที่พักประเภทใด

() 1. โรงแรม	() 2. รีสอร์ท
() 3. เกสเฮาส์	() 4. บ้านพักส่วนตัว / บ้านญาติ / บ้านเพื่อน
() 5. โฮมสเตย์	() 6. อื่นๆ(ระบุ).....

16. ในการมาเที่ยวส่วนใหญ่ราคาที่พักของท่านอยู่ในระดับราคา.....US ต่อห้อง / คืน

17. ในการมาท่องเที่ยวท่านเลือกรับประทานอาหารรูปแบบใดมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

(ไม่รวมอาหารมื้อเช้าที่มีบริการในโรงแรม-ที่พัก)

() 1. อาหารที่มีบริการในโรงแรม-ที่พัก	() 2. อาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น
() 3. อาหารแบบ Fast Food	() 4. อาหารแบบตามสั่ง
() 5. อื่นๆ(ระบุ).....	

18. ในการมาเที่ยวครั้งนี้ท่านได้จับจ่ายสินค้าของฝาก ของที่ระลึกประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. อาหาร เครื่องดื่ม	() 2. เครื่องประดับตกแต่งบ้าน
() 3. เครื่องใช้ในครัวเรือน	() 4. เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกาย
() 5. สินค้าหัตถกรรมอื่น เช่น.....	() 6. อื่นๆ (ระบุ).....

19. ในการมาเที่ยวครั้งนี้ท่านได้ใช้บริการอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. สปา	() 2. นวด
() 3. สนามกอล์ฟ	() 4. โรงภาพยนตร์
() 5. รถเช่า	() 6. ร้านตัดผม/ร้านเสริมสวย
() 7. ร้านตัดเสื้อผ้า	() 8. ร้านอินเทอร์เน็ต
() 9. ร้านหนังสือ	() 10. อื่นๆ (ระบุ).....

20. ปัญหาสำคัญที่ท่านประสบในการเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. สภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระเบียบสวยงาม อาทิ ร้านค้ามีจำนวนมาก ขยะมูลฝอย
- () 2. .ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว
- () 3. สินค้าที่ระลึกมีราคาแพง
- () 4. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อความต้องการ อาทิ ที่จอดรถ ห้องสุขา ขนส่งมวลชนที่บริการถึงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ
- () 5. คุณภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังดีไม่พอ
- () 6. ค่าบริการนำเที่ยวมีราคาแพง
- () 7. จำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป
- () 8. การหลอกลวงนักท่องเที่ยว
- () 9. การต้อนรับที่ไม่ดีของคนในพื้นที่
- () 10. ความล่าช้าในพิธีการเข้า – ออก ระหว่างประเทศ
- () 11. อื่นๆ (ระบุ).....

21. ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านชอบเดินทางไปท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	☐ 2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	☐ 3. แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านชอบคือ	แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านชอบคือ	แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านชอบคือ
☐ 1.1 ภูเขา/ป่าไม้/อุทยานแห่งชาติ	☐ 2.1 วัด/ศาสนสถาน	☐ 3.1 Theme Park
☐ 1.2 น้ำตก/เขื่อน	☐ 2.2 โบราณสถาน	☐ 3.2 โรงภาพยนตร์
☐ 1.3 ถ้ำ	☐ 2.3 เมืองเก่าที่ยังคงมีวิถีชีวิต	☐ 3.3 สวนสนุก
☐ 1.4 น้ำพุร้อน/บ่อน้ำร้อน	☐ 2.4 พิพิธภัณฑ์	☐ 3.4 สวนน้ำ
☐ 1.5 แหล่งอนุรักษ์สัตว์ป่า	☐ 2.5 วิถีชีวิตชุมชน/กลุ่มชาติพันธุ์	☐ 3.5 อื่นๆ(ระบุ).....
☐ 1.6 ศูนย์พฤษศยศาสตร์/พันธุ์พืช	☐ 2.6 งานเทศกาล/ประเพณี	
☐ 1.7 โครงการหลวง	☐ 2.7 พื้นที่เกษตรกรรม	
☐ 1.8 สวนสัตว์/ฟาร์ม/ฟาร์ม	☐ 2.8 ตลาดน้ำ	
☐ 1.9 ปางช้าง	☐ 2.9 อื่นๆ(ระบุ).....	
☐ 1.10 ฟาร์มกล้วยไม้		
☐ 1.11 สวนผลไม้		
☐ 1.12 อื่นๆ (ระบุ).....		

22. หากชุมชนมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้ท่านได้เข้าร่วม ท่านสนใจกิจกรรมประเภทใด

22.1 กิจกรรมด้านวิถีชีวิต (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. การทอผ้า	☐ 2. การทำอาหาร
☐ 3. การจักสาน	☐ 4. ทำเครื่องปั้นดินเผา
☐ 5. เข้าร่วมพิธีกรรม	☐ 6. ฝึกฝนศิลปะการต่อสู้
☐ 7. เล่นดนตรีพื้นถิ่น	☐ 8. แปรรูปสมุนไพรพื้นถิ่น
☐ 9. หาปลา/การประมง	☐ 10. ใช้ชีวิตร่วมกับคนในบ้าน/ชุมชน
☐ 11. เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาล/ประเพณีท้องถิ่น	☐ 12. ออกแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
☐ 13. เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	☐ 14. การปฏิบัติธรรม
☐ 15. การรับประทานอาหารแบบพื้นถิ่น	☐ 16. ปลูก/เก็บ พืชผัก ผลไม้ ดอกไม้
☐ 17. อื่นๆ(ระบุ).....	

22.2 กิจกรรมด้านธรรมชาติและผจญภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ล่องลำน้ำโขง	☐ 2. ล่องแก่ง
☐ 3. ปีนหน้าผา	☐ 4. บันจี้จัมพ์
☐ 5. Zip line โหนสลิง	☐ 6. เดินป่า
☐ 7. ดูนก	☐ 8. ส่องสัตว์
☐ 9. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	☐ 10. อื่นๆ (ระบุ).....

23. การเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ ท่านได้ประสบการณ์อะไรบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ความทรงจำที่ดี	☐ 2. ประสบการณ์ใหม่
☐ 3. การผ่อนคลาย	☐ 4. ความต้องการที่จะเรียนรู้

- () 5. มิตรภาพ () 6. เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต
- () 7. การแบ่งปัน () 8. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวก
- () 9. ความรู้สึกลอยกลับไปที่ยวซ้า () 10. ความตื่นเต้น/ท้าทาย
- () 11. ความโหยหาอดีต () 12. การรู้สึกว่าเป็นคนพิเศษ
- () 13. ความเป็นอิสระ () 14. ความแปลกใหม่
- () 15. ความประหลาดใจ () 16. อื่นๆ (ระบุ).....

24. ถ้าท่านได้ชิ้นงาน/ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากการมีส่วนลงมือทำร่วมกับชุมชนด้วยฝีมือท่านเอง ท่านต้องการนำผลงานของท่านกลับไปเป็นที่ระลึกหรือไม่

- () 1. ต้องการ () 2. ไม่ต้องการ () 3. ไม่แน่ใจ

25. ท่านยินดีจะจ่ายค่าตอบแทน/ค่าบริการให้กับกิจกรรมที่ท่านได้ร่วมทำในชุมชนหรือไม่

- () 1. ยินดี () 2. ไม่ยินดี () 3. ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	ระดับความต้องการ				
	ไม่มี 0	น้อย 1	ปาน กลาง 2	มาก 3	มาก ที่สุด 4
บริบท (contextual)					
26. ความเป็นต้นกำเนิด/จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของพื้นที่นั้น ๆ (originality)					
27. ความเป็นของแท้/ดั้งเดิมของการท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ในพื้นที่นั้น (authenticity)					
28. การเป็นจุดสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรได้มาเยือน (essence)					
29. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว (identity)					
30. การสัมผัสถึงความรู้สึก/จิตวิญญาณของสถานที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง (sense of place)					
31. ความดั้งเดิมของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ หรือไม่ถูกผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก					
32. สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม น่ามอง หรือน่าเยี่ยมชม (aesthetic)					
33. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน (safety and security)					
34. ความเป็นมิตรของผู้คนหรือเจ้าของสถานที่ (sense of respect)					
35. ความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น (way of life)					
ปฏิสัมพันธ์ (interactional)					
36. ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น					
37. ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่/กิจกรรมเดียวกัน					

ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	ระดับความต้องการ				
	ไม่มี 0	น้อย 1	ปาน กลาง 2	มาก 3	มาก ที่สุด 4
38. ความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว					
39. ความต้องการที่จะสัมผัสวิถีชีวิต/บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง					
ผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome)					
40. ความทรงจำที่ดี					
41. ประสบการณ์ใหม่					
42. การผ่อนคลาย					
43. ความต้องการที่จะเรียนรู้					
44. มิตรภาพ					
45. เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต					
46. การแบ่งปัน					
47. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวก					
48. ความรู้สึกอยากกลับไปเที่ยวซ้ำ					
49. ความตื่นเต้น/ท้าทาย					
50. ความโหยหาอดีต					
51. ความรู้สึกว่าเป็นคนพิเศษ					
52. ความเป็นอิสระ					
53. ความแปลกใหม่					
54. ความประหลาดใจ					
คุณลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว					
55. การเยี่ยมชม / ดู บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน					
56. การถ่ายภาพ บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน					
57. การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน					
58. การรับฟังเรื่องราว ประวัติ สถานการณ์ของชุมชน					
59. การลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน					
60. การศึกษา/เรียนรู้ บริบท สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่มีในชุมชน เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจมากขึ้นและท่องเที่ยว					
61. ถ่ายทอดหรือแบ่งปัน ประสบการณ์/ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่นที่สนใจ					
ปัจจัยสนับสนุนในการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ					
62. พิจารณาการเดินทางเข้า – ออก ระหว่างประเทศมีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย					
63. บุคลากรที่ดูแลการเข้า – ออกประเทศ สามารถให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศแก่นักท่องเที่ยวได้					

ความต้องการทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	ระดับความต้องการ				
	ไม่มี 0	น้อย 1	ปาน กลาง 2	มาก 3	มาก ที่สุด 4
64. มีระบบการขนส่งที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้อย่างสะดวกและมีความปลอดภัย เช่น รถโดยสารสาธารณะ เรือขนส่งผู้โดยสาร เป็นต้น					
65. มีการบริการการเปลี่ยนแลกเงินตราในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว					
66. มีสถานีดำรง และสถานพยาบาลในการให้บริการฉุกเฉินแก่นักท่องเที่ยวได้					
67. ในแหล่งท่องเที่ยวมีบริการห้องน้ำ-ห้องสุขาที่สะอาดสำหรับนักท่องเที่ยว					
68. มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวก และให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว					
69. มีบริษัทจัดนำเที่ยว หรือตัวแทนทางการท่องเที่ยวให้บริการในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว					
70. แหล่งท่องเที่ยวที่มีกฎหมาย ระเบียบ เงื่อนไข ที่อำนวยความสะดวก และสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว					
71. มีเครื่องมือ/วิธีการสื่อความหมายที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในบริบทหรือวิถีชีวิตของวัฒนธรรมนั้น					
72. มีระบบโทรคมนาคมที่สะดวกในพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์สาธารณะระหว่างประเทศ Wi-Fi					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

.....

.....

.....

.....ขอขอบคุณที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล.....

ภาคผนวก ง แบบแบบประเมินศักยภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำตะวันออก

หมายเลขแบบสอบถาม

กิจกรรม “โสมสเต็มลุ่มพล” อ.เชียงคำ จ.พะเยา

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัย เพื่อการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นิสิต/นักศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพลุ่มน้ำตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ เพื่อจกใช้ข้อมูลเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป สำหรับแบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ส่วน คือ

1. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง
2. ข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย :

ผศ.ดร.ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, อ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

และผศ.ดร.ธนวัต ลิ้มปัญญาชัยกุล

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ร่วมกับคณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่

และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลำดับ	รายละเอียด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1	0	
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (attraction)							
1.	ความเป็นต้นกำเนิด/จุดกำเนิดของประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว (originality)						
2.	ความเป็นของแท้/ดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงอยู่ (authenticity)						
3.	จุดสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทุกคนควรได้มาเยือน (essence)						
4.	ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว (identity)						
5.	การสัมผัสถึงความรู้สึก/จิตวิญญาณของแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง (sense of place)						
6.	สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม น่ามอง หรือน่าเยี่ยมชม (aesthetic)						
7.	ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน (safety and security)						
8.	ความเป็นมิตรของผู้คนหรือเจ้าของสถานที่ (sense of respect)						
9.	ความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น (way of life)						
2. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)							
10.	การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพผิวถนนที่ดี และมีความปลอดภัย						
11.	ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร เช่น ป้ายนำมัน ห้องน้ำ อุ้งค์มารถ เป็นต้น						
12.	สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย						
13.	การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน						

ลำดับ	รายละเอียด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1	0	
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (amenity)							
3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ชุมชน							
14.	ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว						
15.	ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่ม และร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว						
16.	ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว						
17.	การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่น การบริการโทรศัพท์สาธารณะ ห้องน้ำสะอาด จำนวนถังขยะ และที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งชุมชนมีเพียงพอ						
18.	ที่พักแรม และโฮมสเตย์มีมาตรฐาน						
19.	ที่พักแรม และโฮมสเตย์มีให้เลือกใช้บริการอย่างหลากหลาย						
20.	หน่วยรักษาความปลอดภัย เช่น ป้อมตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น						
3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว							
21.	อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีครบถ้วน และเพียงพอต่อการใช้งาน						
22.	อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐาน หรือความปลอดภัย						
23.	อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว						
4. ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (activity)							
4.1 ปฏิสัมพันธ์ (interactional)							
24.	เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น						
25.	เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวในพื้นที่/กิจกรรมเดียวกัน						
26.	เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว						
27.	ได้สัมผัสวิถีชีวิต/บริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง						
4.2 ผลลัพธ์ทางอารมณ์ (Emotional outcome)							
28.	เกิดความทรงจำที่ดีจากการทำกิจกรรม						

ลำดับ	รายละเอียด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1	0	
29.	เกิดประสบการณ์ใหม่จากการทำกิจกรรม						
30.	ได้รับการผ่อนคลายในระหว่างการทำกิจกรรม						
31.	เกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม						
32.	เกิดมิตรภาพที่ดีจากการได้ทำกิจกรรม						
33.	เกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตจากการทำกิจกรรม						
34.	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสร้างการแบ่งปันในระหว่างการทำกิจกรรม						
35.	เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ/ความคิดในทางบวกหลังจากการทำกิจกรรม						
36.	ความรู้สึกลอยกลับไปที่วัยซ้						
37.	เกิดความตื่นเต้น/ท้าทายในระหว่างการทำกิจกรรม						
38.	ความรู้สึกว่าตนเป็นคนพิเศษในระหว่างการทำกิจกรรม						
39.	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสร้างความเป็นอิสระแก่นักท่องเที่ยว						
40.	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความแปลกใหม่						
41.	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสร้างความประหลาดใจแก่นักท่องเที่ยว						
42.	การเยี่ยมชม / ดู บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน						
43.	การถ่ายภาพ บริบท เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน						
44.	การซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน						
45.	การรับฟังเรื่องราว ประวัติ สถานการณ์ของชุมชน						
46.	การลงมือทำหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน						
47.	การศึกษา/เรียนรู้ บริบท สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่มีในชุมชน เพื่อให้ตนเองมีความเข้าใจมากขึ้นและท่องเที่ยว						
48.	เกิดการถ่ายทอดหรือแบ่งปัน ประสบการณ์/ความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวคนอื่นที่สนใจ						

ลำดับ	รายละเอียด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ข้อเสนอแนะ
		4	3	2	1	0	
5. ด้านการบริหารจัดการ (administration)							
49.	ชุมชนสามารถอธิบาย หรือสื่อความหมายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้						
50.	ชุมชนมีอัยาศัย หรือมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว						
51.	ชุมชนมีการสื่อสาร หรือพูดคุยในระหว่างการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม						

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

1) ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ และสืบสานวิถีชีวิตภูมิปัญญาสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางการพัฒนาด้านการพัฒนาการตลาดสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5) ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางด้านการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาเสียสละเวลา ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้
ขอบคุณครับ ขอขอบคุณด้วยความจริงใจ

Questionnaire Number

Activity

Questionnaire

Instruction

This questionnaire is part of a data collecting process for a research project. To survey the opinions from group of travelers – consists of travel agencies, professional tour guides, academicians in tourism management, students, tourism-related organizations, and tourists – toward Eastern Lanna Potentiality Development in becoming the Centre of Experiential Tourism in basin area. The information will be useful in the preparation of a plan to boost tourism. This questionnaire consists of 2 parts which are

1. Satisfaction with experiential tourism activities in Mekong River basin area.
2. Suggestion on experiential tourism development in the Mekong River basin area.

Please answer the following questions by ticking ✓ the correct box ☐ Researchers hope to have well cooperation from the respondents and would like to take this opportunity to truly thank you.

Researchers:

Asst. Prof. Dr. Prakobsiri Pakdivinij, Mr. Suebpong Chansuebsri,
and Asst. Prof. Dr. Thanawut Limpanitgul

Lecturer of Tourism Program, School of Management and Information Sciences, University of
Phayao.

Faculty of Art and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai
and Thammasat Business School, Thammasat University

Number	Detail	Strongly Agree	Somewhat Agree	Neither Agree nor	Somewhat Disagree	Strongly Disagree	Suggestion
		4	3	2	1	0	
1. Attraction							
1.	The source / origin of the history of the area.						
2.	Authenticity / traditional tourism remain in that area.						
3.	The essence of tourism, tourists should visit.						
4.	The identity of its own attractions..						
5.	Feeling / touching the spirit of place or attractions deeply.						
6.	The environment is beautiful, attractive or interesting to visit. (aesthetic)						
7.	Safety and security						
8.	The friendliness of the people or place owner. (sense of respect)						
9.	The interesting lifestyle of the local community.						
2. Accessibility							
10.	Good and secure condition of the road surface, on the way getting to the attraction.						
11.	The routes have amenities that facilitate the passer such as gas station, bathroom, garage, etc.						
12.	Adequate and safe parking lot.						

Number	Detail	Strongly Agree	Somewhat Agree	Neither Agree nor	Somewhat Disagree	Strongly Disagree	Suggestion
		4	3	2	1	0	
13.	There are clear direction signs along the routes.						
3. Amenities							
3.1 Facilities in community areas							
14.	Learning center for tourists.						
15.	A variety of dining options and convenience stores in tourist areas.						
16.	A variety of souvenirs in tourist areas.						
17.	Providing basic amenities such as public telephone service, clean public toilets, the number of bins, and adequate seating in the community.						
18.	Standard accommodation and homestay.						
19.	A variety of accommodation and homestay options.						
20.	Security such as Police booth, hospital, and so on.						
3.2 Facilities for tourist activities.							
21.	Have complete and enough equipment for the activities.						
22.	Have standard or safe equipment for the activities.						
23.	Equipment for the activities are suitable for the tourists.						
4. Tourism activities							
4.1 Interactional							
24.	There's an interaction between tourists and local people.						
25.	There's an interaction between tourists in the same area/doing the same activity.						

Number	Detail	Strongly Agree	Somewhat Agree	Neither Agree nor	Somewhat Disagree	Strongly Disagree	Suggestion
		4	3	2	1	0	
26.	There's an interaction between tourists and tourism service providers.						
27.	Literally experience the lifestyle/community context.						
4.2 Emotional outcome							
28.	Has good memories from the activities.						
29.	Has a new experience from the activities.						
30.	Has been relaxed during the activity.						
31.	Getting to learn from the activities.						
32.	Building a great friendship from doing the activities.						
33.	Getting an inspiration in life from doing the activities.						
34.	Tourism activities build sharing habit during the activity.						
35.	There was a change in attitude / thinking positively after the activity.						
36.	Repeated travelling						
37.	Feeling excited, challenged during the activity.						
38.	Feeling that you're a special person during the activity.						
39.	Tourism activities create freedom for the tourists.						
40.	Feeling exotic of tourism activities.						
41.	Tourism activities are able to create a strange for the tourists.						
42.	Visiting / seeing the context of events or activities happening in the community.						
43.	Taking Photo of context / events or						

Number	Detail	Strongly Agree	Somewhat Agree	Neither Agree nor	Somewhat Disagree	Strongly Disagree	Suggestion
		4	3	2	1	0	
	activities happening in the community.						
44.	Buying goods produced within the community.						
45.	Listening to the story, history and the community's circumstances.						
46.	Acting or participate in activities or events in the community.						
47.	Education / learning context, situation, or activity in the community to give themselves more understanding clearly.						
48.	Transferring or sharing experience / knowledge to other interested tourists.						
5. administration							
49.	People in the community can explain or interpret the meaning of tourism resources.						
50.	People in the community give a warm reception or have a good relationship during the tourism activities.						
51.	People in the community are communicating or talking properly during the tourism activity.						

Part 2 Suggestion on experiential tourism development in the
Mekong River basin area.

1) Do you think there should be approaches to develop the activities and experiential tourism routes?

.....

.....

.....

2) Do you think there should be a way to promote the development of community participation for experiential tourism activities?

.....

.....

.....

3) Do you think there should be guidelines for the development of heritage conservation and the preservation of life wisdom for experiential tourism activities?

.....

.....

.....

4) Do you think there should be guidelines for the development of market development for experiential tourism activities?

.....

.....

.....

5) Do you think there should be guidelines for the interpretation of tourism for experiential tourism activities?

.....

.....

.....

We greatly appreciate your taking the time to complete our questionnaire.

Thank you, sincerely.

ภาคผนวก จ เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด และแผนการดำเนินงานตลอด
โครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ RDG5850041

โครงการ “การพัฒนาศักยภาพล้านนาตะวันออกเพื่อเป็นศูนย์กลาง
การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง”
สรุปรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อย โครงการที่ 2 “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง”

เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด

ลำดับ	OUT PUT		สาเหตุความ ล่าช้า
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ %	
1	ฐานข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามชายแดน ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ	100	ดำเนินการสำเร็จ
2	แนวการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก	100	ดำเนินการสำเร็จ
3	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง	100	ดำเนินการสำเร็จ

แผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

ลำดับ	OUT PUT		สาเหตุความล่าช้า
	กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ %	
1	ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อวางแผนการดำเนินงาน	100	ดำเนินการเสร็จสิ้น
2	วิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	100	ดำเนินการเสร็จสิ้น
3	ประเมินศักยภาพชุมชน	100	ดำเนินการสำเร็จ
4	การสัมภาษณ์เชิงลึก	100	ดำเนินการสำเร็จ
5	ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	100	ดำเนินการสำเร็จ
6	การบรรยายพิเศษ	100	ดำเนินการสำเร็จ
7	การประชุมเพื่อการสร้างอนาคต	100	ดำเนินการสำเร็จ
8	การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็น	100	ดำเนินการสำเร็จ
9	การประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	100	ดำเนินการสำเร็จ
10	แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ	100	ดำเนินการสำเร็จ
11	การจัดเวทีประชาคมวิจารณ์	100	ดำเนินการสำเร็จ
12	ส่งรายงานความก้าวหน้า	100	ดำเนินการสำเร็จ
13	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	100	ดำเนินการสำเร็จ

ลงนาม..... หัวหน้าโครงการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ)

วันที่ สิงหาคม 2559